

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ – ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΑΘ. ΨΑΡΡΑΣ

**Η Αποκριά στο Σοχό:
Δομή-Λειτουργία-Μετασχηματισμοί**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:
ΙΣΤΟΡΙΑ – ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ».
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΗΣ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ**

**Επόπτης Καθηγητής:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ**

Ιωάννινα 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	ΣΕΛ. 3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	ΣΕΛ. 5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	ΣΕΛ. 7
Μεθοδολογία έρευνας.....	ΣΕΛ. 10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
Λαογραφική Προσέγγιση	
1.1 - Λαογραφική προσέγγιση του κυκλικού χρόνου και των διαβατήριων τελετών μέσα στη ζωή.....	ΣΕΛ. 18
1.2 - Θεωρητικός προσανατολισμός και μεθοδολογικές προσεγγίσεις της Αποκριάς.....	ΣΕΛ. 24
1.3 - Η εθιμική τελετουργία της Αποκριάς και η θέση του καρναβαλιού στο κοινωνικό πεδίο.....	ΣΕΛ. 26
1.4 - Ο χαρακτήρας της Σοχινής Αποκριάς	ΣΕΛ. 31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	
Ο Τόπος του Σοχού	
2.1 - Ο Τόπος - Αναδρομή από το χθες στο σήμερα	ΣΕΛ. 38
2.2 – Οι γειτονιές του Σοχού	ΣΕΛ. 46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	
Η Σοχινή Αποκριά	
3.1 – Η Σοχινή Αποκριά στο διάβα του χρόνου.....	ΣΕΛ. 49
3.2 – Τα Ψυχοσάββατα.....	ΣΕΛ. 51
3.3 – Το έθιμο του Προστάβανιε.....	ΣΕΛ. 53
3.4 – Ο Άγιος Θεόδωρος και οι κουδουνοφόροι στρατιώτες του.....	ΣΕΛ. 56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	
Τα κυρίαρχα πρόσωπα της σημερινής Σοχινής Αποκριάς	
4.1 – Μέριου ή Κουδουνοφόροι ή Καρναβάλια.....	ΣΕΛ. 61
4.1.1 – Η ονομασία «Μέριου» στο Σοχινό καρναβάλι.....	ΣΕΛ. 62
4.1.2 – Η αμφίεση των κουδουνοφόρων «Μέριου».....	ΣΕΛ. 66
4.1.3 – Τα κουδούνια στην αμφίεση των «Μέριου».	
Περιγραφή και διαδικασία απόκτησης.....	ΣΕΛ. 73
4.2 – Οι Αράπκες.....	ΣΕΛ. 80

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Μουσικά όργανα, τραγούδια και χοροί της σοχινής Αποκριάς

- 5.1 – Μουσικά όργανα στις συλλογικές εκδηλώσεις
του Σοχού.....ΣΕΛ. 82
- 5.2 – Το Σοχινό Αποκριάτικο τραγούδι..... ΣΕΛ. 86
- 5.3 – Οι κυριότεροι χοροί του Σοχινού καρναβαλιού.....ΣΕΛ. 92

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η Σοχινή Αποκριά Σήμερα

- 6.1 – Η δομή, τα πρόσωπα και οι φορείς της Σοχινής
Αποκριάς σήμερα .....ΣΕΛ. 95
- 6.2 – Η παρέλαση του καρναβαλιού..... ΣΕΛ. 100
- 6.3 – Το τριήμερο της Αποκριάς του 2012.....ΣΕΛ. 107

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ..... ΣΕΛ. 112

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....ΣΕΛ. 116

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ..... ΣΕΛ. 120

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΩΝ.....ΣΕΛ. 121

ΕΙΚΟΝΕΣ.....ΣΕΛ. 122

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ.....ΣΕΛ. 170

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ανά χείρας εργασία αποτελεί μια μελέτη, πάνω στις δραματοποιημένες μαγικές ιεροπραξίες της λαϊκής λατρείας στη σύγχρονη Σοχινή κοινότητα. Βασίζεται σε μακροχρόνια προσωπική παρατήρηση, στην επιτόπια έρευνα και στη συλλογή αδημοσίευτου αρχειακού υλικού, του οποίου ευχαρίστως μου επιτράπη η χρήση του. Πρόκειται για μια εργασία που προσπάθησε να μελετήσει και να αναλύσει τα Αποκριάτικα δρώμενα που εκτυλίσσονται στον τόπο, στηριζόμενη στην επιτόπια έρευνα με συμμετοχική παρατήρηση και στην αρχειακή αναζήτηση. Μέσω της βιβλιογραφικής μελέτης, η οποία ήταν σχετική με την ευρύτερη περιοχή του Σοχού, έγινε προσπάθεια να εμβαθύνουμε και να αποδελτιώσουμε όλο το τελετουργικό των κουδουνοφόρων. Το αρχειακό και φωτογραφικό υλικό συγκεντρώθηκε ύστερα από πολύχρονη προσπάθεια και έως την περίοδο των εκδηλώσεων της Αποκριάς του 2012.

Ο Σοχός, ο τόπος απ' όπου μπορώ να ανασύρω τις μνήμες έως και της πρώτης μου νιότης, αποτέλεσε το πεδίο της έρευνάς μου για τη σύνθεση αυτής της διπλωματικής εργασίας. Η έρευνα αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Νεότερη και σύγχρονη Ελληνική κοινωνία: Ιστορία – Λαϊκός πολιτισμός», με κατεύθυνση το Λαϊκό Πολιτισμό και ειδίκευση στις κοινωνικές και οικονομικές δομές της παραδοσιακής κοινωνίας.

Ο τίτλος της εργασίας: «Η Αποκριά στο Σοχό: Δομή-Λειτουργία-Μετασηματισμοί», προσδιορίζει τον πολυεπίπεδο χαρακτήρα της συγχρονικής αυτής μελέτης, η οποία προσπαθεί αφενός, να αντλήσει τα λαογραφικά στοιχεία των δρωμένων και αφετέρου, μέσα από τις εκφάνσεις και τις δομές του φαινομένου της Αποκριάς να ερμηνεύσει τη λειτουργία της στο σήμερα. Οι έννοιες παράδοση, δομή, λειτουργία, επινόηση, εκπαίδευση και εκκλησιαστική επίδραση, αποτέλεσαν πολύτιμα εργαλεία ανάλυσης, στην επιστημονική προσέγγιση του φαινομένου της σοχινής Αποκριάς και συνέβαλαν στην κατανόηση των όρων της επιτέλεσης της, στη σύγχρονη κοινωνία.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση των φαινομένων αποτέλεσε η βιβλιογραφική και η ιστορική έρευνα που λειτούργησε καταλυτικά στον εντοπισμό των γεγονότων, τα οποία καθόρισαν την πορεία της Αποκριάς στο χρόνο. Οι μετασηματισμοί, οι αλλαγές και οι επινοήσεις δεν εντοπίζονται εδώ για να συνηγορήσουν αξιολογικά στον παραδοσιακό ή μη χαρακτήρα της σοχινής Αποκριάς. Οι παραπάνω συνιστώσες αποσκοπούν στην κατανόηση των συνθηκών εκπαίδευσης της παράδοσης, του ρόλου των προσώπων που εμπλέκονται στα δρώμενα της Αποκριάς, των δικτύων που αναπτύσσονται, των μεταξύ τους σχέσεων και κατά πόσο μπορούν και επηρεάζουν τόσο τη μορφή, όσο και τη λειτουργία της.

Στη μαθητεία μου αυτή πολλοί άνθρωποι βρέθηκαν κοντά μου και με βοήθησαν με το δικό τους τρόπο. Τους ευχαριστώ πάρα πολύ όλους. Ιδιαίτερα

θέλω να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Βασίλη Νιτσιάκο για τις γνώσεις που μου παρείχε, τον τρόπο που μου τις προσέφερε και την βοήθεια να χαράξω μια ριζική αλλαγή της προσωπικής μου οπτικής πάνω στην παράδοση.

Όλο αυτό το διάστημα, τόσο κατά την περίοδο των σπουδών μου στο μεταπτυχιακό, όσο και κατά τις περιόδους συμμετοχής μου σε ομάδες έρευνας, αλλά και κατά τη σύνθεση της διπλωματικής μου εργασίας, ανακάλυψα κοινωνικούς ορίζοντες που με βοήθησαν να απαντήσω σε πολλά προσωπικά μου ερωτήματα.

Ευχαριστώ επίσης όλους τους διδάσκοντες καθηγητές του Τμήματος Λαογραφίας και Ιστορίας, οι οποίοι κατά τη διάρκεια των μαθημάτων συνέβαλαν ουσιαστικά στην εμβάθυνση των γνώσεών μου και διεύρυναν την οπτική μου για την κοινωνική και την πολιτισμική κληρονομιά.

Τέλος, θέλω να αναφέρω και να ευχαριστήσω όλους τους Σοχινούς πληροφορητές και πληροφορήτριες, για την ουσιαστική βοήθεια που μου πρόσφεραν στη συλλογή των δεδομένων από την πόλη του Σοχού. Τους ευχαριστώ θερμά για την παροχή των πολύτιμων στοιχείων, ακόμη και οικογενειακών κειμηλίων, καθώς και για την υπομονή που έδειξαν στις πολύωρες συζητήσεις που είχα μαζί τους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο 21ος αιώνας εικάζεται από τους θεωρητικούς πως θα είναι ο αιώνας της καθιέρωσης νέων τρόπων ζωής, οι οποίοι θα ενισχύουν τις σχέσεις εξουσίας και θα καθιστούν τις κοινωνικές ανισότητες εμφανέστερες και κατά πολύ διαφορετικότερες από εκείνες που προϋπήρχαν στην παραδοσιακή κοινωνία. Η μεταβολή αυτή, όπως είναι φυσικό, επηρεάζει σημαντικά όλα τα επίπεδα της σύγχρονης κοινωνικής ζωής, ενώ παράλληλα μεταβάλλονται και έννοιες ουσίας του προμοντέρνου ανθρώπου, οι οποίες, μέσω συμβολισμών, αποτύπωναν μια βιωματική πραγματικότητα βασισμένη στη φύση.

Στη σύγχρονη εποχή, διακριτά στοιχεία παράδοσης μπορούν να εντοπιστούν, κατά κύριο λόγο, στην περιφερειακή και στην αγροτική ζωή και να αποτελέσουν σημεία ενδυνάμωσης των προκαπιταλιστικών και προβιομηχανικών τρόπων κοινωνικής οργάνωσης αλλά και ανάδειξης των μετασχηματισμών που έχουν συντελεστεί με το πέρασμα του χρόνου. Η μελέτη όλων αυτών των κοινωνικών δομών, καθιστά επιτακτική τη χρήση της επιτόπιας έρευνας για την καταγραφή των παραδόσεων, των ηθών και των εθίμων, προφορικών ή μη, καθώς αυτά αποτελούν επιβιώσεις εξελικτικών φάσεων των κοινωνιών που προηγήθηκαν. Προκειμένου να επιτευχθεί η βαθύτερη κατανόηση του νοήματος όλων αυτών των εννοιών, συντελείται από τους μελετητές η μετάφραση και η απόδοσή τους στη συνηθισμένη γλώσσα.¹

Η ανά χείρας μελέτη είναι το αποτέλεσμα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα του Τομέα Λαογραφίας, του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Κύριος σκοπός της μελέτης αυτής είναι η καταγραφή, η ανάλυση και η ερμηνεία των συμβολισμών που φέρουν οι εθιμικές τελετές που συντελούνται κατά τη διάρκεια των ημερών της Αποκριάς στο Σοχό Θεσσαλονίκης. Παράλληλα, εξετάζονται και αναλύονται όλοι οι επιμέρους παράγοντες που μετασχημάτισαν και μετέβαλλαν το εθιμικό πλαίσιο της Αποκριάς με το πέρασμα του χρόνου.

Το εγχείρημα της επιτόπιας έρευνας και της συγγραφής του κειμένου αποδείχθηκε εξαιρετικά επίπονο και κοπιαστικό αλλά, συνάμα, εποικοδομητικό και ωφέλιμο καθώς ανέδειξε σημαντικά στοιχεία δομής, λειτουργίας και μετασχηματισμών των αποκριάτικων εθιμικών τελετών της περιοχής. Παράλληλα, απέδωσε την πρώτη επιστημονική μελέτη επί του συγκεκριμένου αντικειμένου, σε επίπεδο μονογραφίας, καθώς παρόμοιο εγχείρημα δεν είχε λάβει χώρα κατά το παρελθόν, παρ' όλη τη δημοσιότητα που απολαμβάνει το καρναβάλι του Σοχού.

Για την εκπόνηση του ανά χείρας πονήματος ακολουθήθηκε μεθοδολογικά η ιστορικο-εθνογραφική προσέγγιση, με σκοπό την καταγραφή των ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων, την ανάδειξη της μορφής και της λειτουργίας του δρώμενου αλλά και των επιμέρους μετασχηματισμών που

---

1. Μιρτσέα Ελιάντε, *ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ Ο Μύθος της Αιώνιας Επιστροφής*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999, σελ. 19.

οδήγησαν στη σύγχρονη εικόνα της σημερινής Σοχινής Αποκριάς.² Συνάμα, η χρήση της συγκεκριμένης μεθοδολογίας έρευνας αποδείχθηκε ιδιαίτερα σημαντική και καίρια, καθώς λειτούργησε αποτελεσματικά στην ανάδειξη και στην εις βάθος κατανόηση των στοιχείων εκείνων που προέρχονται πραγματικά από το παρελθόν αλλά και εκείνων που εισήχθησαν στα νεότερα χρόνια, αποτελώντας πρόσφατες επινοήσεις της παράδοσης.

Στις ποικίλες εκδηλώσεις, που δομούν τη σύγχρονη σοχινή Αποκρία, διαπιστώνεται πλήθος νεωτερικών στοιχείων που αποκαλύπτουν τη στενή σχέση του εθίμου, ως ζωντανός οργανισμός, με τις επινοημένες παραδόσεις που παρουσιάστηκαν σε μια συγκεκριμένη εποχή αστικοποίησης. Ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν αναιρεί τη συνεχή προσπάθεια των επιτελεστών, των αποκριάτικων τελετουργιών, να διατηρήσουν στοιχεία του παραδοσιακού εθίμου που αποτέλεσε τον πρόγονο του σημερινού σοχινού καρναβαλιού.

Στη βάση των δύο αναλυτικών εννοιών, της δομής και της λειτουργίας, αναζητούνται οι συνέχειες, οι μετασχηματισμοί και οι ρήξεις, όπου αυτές υπάρχουν, στη μορφή, στην έκφραση και στο περιεχόμενο των εκδηλώσεων της Αποκριάς.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται μια λαογραφική προσέγγιση των διαβατήριων τελετών, ο θεωρητικός προσανατολισμός και η γενικότερη εθμική τελετουργία της Αποκριάς και τονίζεται η θέση του καρναβαλιού στο κοινωνικό πεδίο.

Το δεύτερο κεφάλαιο αποτελεί μια χωροχρονική αναδρομή στα σημαντικότερα γεγονότα, στα πρόσωπα και στις καταστάσεις που συνέβαλαν στη διαμόρφωση του τόπου από το παρελθόν έως και σήμερα. Επικουρικά, παρατίθενται χάρτες, φωτογραφίες και σχεδιαγράμματα που αναδεικνύουν την εξέλιξη αυτή.

Στο τρίτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η εισαγωγή στο έθιμο της Σοχινής Αποκριάς, με εκτενή αναφορά στην ιστορική πορεία, την κοινωνική καθιέρωσή του και την απόδοση, μέσω του εθίμου, της κοινής συλλογικής ταυτότητας στη συνείδηση όλων των Σοχινών. Αποτυπώνεται ο ρόλος των Ψυχοσάββατων, σε τοπικό επίπεδο, και το έθιμο του Προστάβανιε, με όλα εκείνα τα νεωτερικά χαρακτηριστικά που το διαφοροποίησαν από το χθες στο σήμερα και το μετέτρεψαν από οικιακό σε τουριστικό. Επίσης, μέσω της επιτόπιας έρευνας, αναδεικνύονται οι μυθοπλασίες, οι δάνειοι συσχετισμοί και οι παραλληλισμοί μεταξύ προχριστιανικού και χριστιανικού χρόνου, οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν στο Σοχό για την επιβίωση του εθίμου των κουδουνοφόρων.

Επιβεβαιώνεται έτσι ότι κάθε θρησκευτική πράξη, απευθυνόμενη στις μυστικές δυνάμεις που κυβερνούν τον κόσμο, συνεπάγεται και απαιτεί μια δράση του ανθρώπου, για να μπορέσει να επικοινωνήσει με αυτές, να τις πλησιάσει και να εισακουστεί μέσω πατρογονικών εθίμων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνονται όλα τα εθνογραφικά δεδομένα της Σοχινής Αποκριάς, στη βάση της βιωματικής μου εμπειρίας ως επιτελεστής και παρατηρητής του εθίμου τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες και με κατάληξη την επιτόπια έρευνα που διεξήγαγα κατά την περίοδο των εκδηλώσεων της Αποκριάς του 2011 και του 2012. Η μορφή και η λειτουργία της Αποκριάς ερευνάται μέσα από τις σχέσεις που δημιουργούνται και συνθέτουν το χαρακτήρα της, αλλά και από τις εκδηλώσεις, τις δράσεις και το ρόλο των φορέων και των προσώπων που πρωταγωνιστούν. Γίνεται εκτενής ιστορική αναφορά στους κουδουνοφόρους και τις Αράπκες που αποτελούν τον πυρήνα

---

2. Βασίλης Γ. Νιτσιάκος, *Λαογραφικά Ετερόκλητα*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1997, σελ. 15-19.

των εκδηλώσεων της Αποκριάς και αναζητείται η λειτουργία των στοιχείων εκείνων που την χαρακτηρίζουν.

Επίσης, αναζητείται η προέλευση της ονομασίας «*Μέριου*» που αποδίδεται στον κουδουνοφόρο και καταγράφονται οι πιθανές εκδοχές της, όπως αυτές προκύπτουν από την επιτόπια έρευνα. Παράλληλα, μελετάται η στολή του «*Μέριου*» και πραγματοποιείται για πρώτη φορά, μέσα από ενδελεχή λαογραφική και ενδυματολογική βιβλιογραφική αναζήτηση, η ανάλυση, η αποκρυπτογράφηση και η μετάφραση των συμβολισμών που φέρει.

Συνάμα, εξετάζεται το σύστημα της ασυναίσθητης πολιτισμικής εκπαίδευσης των Σοχινών που μεταφέρει την πατροπαράδοτη γνώση μέσα από τη υπόσταση του κουδουνοφόρου. Η γνώση αυτή μετατρέπει το σώμα του κουδουνοφόρου σε ένα πολιτισμικά κατασκευασμένο «κείμενο» που μεταφέρει, μέσω του «*habitus*», μια πολιτισμική συνείδηση επιφορτισμένη με κοινωνικές σημασίες και πολιτισμικές ταυτότητες που πλάθονται από γενιά σε γενιά και ανατροφοδοτούν τη γνώση.

Μελετάται επίσης η αποτύπωση της οικονομικής ευμάρειας και η σημερινή επίδειξη πλούτου που πραγματοποιείται μέσα από την ενδυμασία, ενώ, συγχρόνως, συγκρίνεται η νοοτροπία του παρελθόντος με εκείνη του παρόντος. Αποκρυπτογραφούνται, μέσω της έρευνας, οι δυναμικοί συμβολισμοί των κουδουνιών, οι νεοαποκτηθείσες αστικές συνήθειες αυτοπροβολής αλλά και η νέα τάξη πραγμάτων που επήλθε μέσω της αναζήτησης των κουδουνιών, ως το βασικότερο στοιχείο των κουδουνοφόρων, και η συνεπακόλουθη επιστροφή των επιτελεστών στις ρίζες του εθίμου, που οδήγησε στην τελική ενδυνάμωσή του.

Το πέμπτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο σε ένα άλλο μεγάλο κομμάτι της Αποκριάς, τα τραγούδια και τα γλέντια. Τα τραγούδια που προέκυψαν από την επιτόπια έρευνα, σε συνδυασμό με τη μελέτη και την ανάλυσή τους, ανασυγκροτούν και αναπαράγουν το παρελθόν, μέσα από την καθολική συμμετοχή, ενώ συγχρόνως εγκαθίστανται ως πολιτιστική κληρονομιά για το μέλλον. Παράλληλα, απομυθοποιείται το σημερινό στερεότυπο που θέλει τη χρήση του ζουρνά ως αποκλειστικό συνοδευτικό όργανο των γλεντιών που έπονται των τραγουδιών.

Στο έκτο κεφάλαιο ερευνάται η αστική μορφή της σοχινής Αποκριάς, αναλύονται ο ρόλος, οι δομές, τα πρόσωπα και οι φορείς που τη συγκροτούν και καταγράφονται τα κυρίαρχα σατυρικά θέματα που επιλέγονται για τη διακωμώδηση της κοινωνίας. Παρουσιάζονται τα θέματα που κυριαρχούν στο Σοχινό καρναβάλι, όπως η αρκούδα με τον αρκουδιάρη, η καμήλα, η παρωδία του γάμου και οι ινδιάνοι, τα οποία στην πλειοψηφία τους αποτελούν θέματα της ευρύτερης Βαλκανικής. Τέλος, αποτυπώνεται η παρουσία της πολιτικής αρχής, που υφίσταται μόνο ως απλός επισκέπτης και προσδιορίζεται ο ρόλος του οικοδεσπότη, που είναι όλος ο λαός του Σοχού.

Μεθοδολογία έρευνας

Η μέθοδος μελέτης που εφαρμόστηκε σε όλο το εύρος της έρευνας, ήταν η επιτόπια έρευνα με τη μαγνητοφώνηση αυτοβιογραφικών συνεντεύξεων. Η επιλογή αυτής της ποιοτικής μεθόδου, η οποία ανήκει στις εμπειρικές μεθόδους κοινωνικής έρευνας, υιοθετήθηκε γιατί έχει τη δυνατότητα θεμελίωσης θεωρητικών προσανατολισμών και κατανόησης του εντόπιου πολιτισμικού συστήματος. Το «δείγμα» που μελετήθηκε υπήρξε αρκετά μεγάλο καθώς βασίστηκε στην πολύχρονη συλλογή στοιχείων και στην σταθερή ενασχόληση μου. Αποτελεί λοιπόν ένα αξιόπιστο δείγμα, βασισμένο σε «πληροφορητές κλειδιά» ή αλλιώς είναι ένα «αξιολογημένο δείγμα» (judgmental sample) όπως το αποκαλεί και ο M. Agar.³ Η όλη διαδικασία υπήρξε απαιτητική και χρονοβόρα, κατά τη διάρκεια της οποίας πολλές φορές φθάνεις στα όριά σου, αποτελεί όμως απαραίτητη προϋπόθεση για τη κατανόηση τοπικών μικροκοινωνιών, ασχέτως εάν ήταν ο τόπος καταγωγής μου.⁴

Λόγω λοιπόν του ότι το πεδίο της έρευνάς μου αποτελεί και τον τόπο στον οποίο γεννήθηκα και μεγάλωσα, είχα την πολυτέλεια της ελευθερίας χρόνου και της μακρόχρονης διαμονής μου στο πεδίο. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια μιας λαογραφίας «οίκοι» και δόθηκε έτσι η δυνατότητα οι συνεντεύξεις να πραγματοποιηθούν σε καταστάσεις χαλάρωσης και οικειότητας. Σίγουρα ως «ιθαγενής» του τόπου είχα το πλεονέκτημα της άμεσης και εκ των έσω παρατήρησης και καταγραφής του πολιτισμικού πεδίου της ομάδας μελέτης. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η πληρέστερη κατανόηση των σχέσεων που διέπουν και δομούν την κοινότητα. Η προσπάθειά μου βέβαια επικεντρώθηκε έτσι ώστε τα υποκειμενικά συμπεράσματα που προέκυπταν να συμπλέουν με την κυρίαρχη τάση, εφόσον η ανθρωπολογία «οίκοι» οφείλει να συνδυάζει την καταξιωμένη ανθρωπολογική μεθοδολογία με τα πλεονεκτήματα που προσφέρονται στον ντόπιο ανθρωπολόγο, κατά τη διεξαγωγή της επιτόπιας έρευνας.

Τα όποια ιστορικά κενά λοιπόν, κάλυψε η εφαρμογή της μεθόδου της προφορικής ιστορίας. Οι ηχογραφημένες αφηγήσεις των ανθρώπων που συμμετέχουν ενεργά στα δρώμενα της Αποκριάς μας χάρισαν ένα πρωτογενές υλικό του οποίου η μετέπειτα ανάλυση επέφερε την αποτύπωση της συλλογικής εμπειρίας των ιστορικών γεγονότων που σχετίζονταν με την Αποκρία. Ταυτόχρονα το υλικό αυτό επέκτεινε χρονικά την παρούσα έρευνα στα όρια της μνήμης των ανθρώπων, οι οποίοι είχαν και έχουν ενεργό ρόλο στα καρναβάλια, τοποθετώντας χρονικά τη μελέτη στα γεγονότα και τα βιώματα του σήμερα με μνήμη που φθάνει σε βάθος έως και στις αρχές του εικοστού αιώνα.

Οι τεχνικές της προφορικής ιστορίας εφαρμόστηκαν εδώ για να καλύψουν τα οποιαδήποτε κενά των γεγονότων, γύρω από το έθιμο της Αποκριάς, αλλά και να καταγράψουν τις εμπειρίες των προσώπων που διαδραμάτισαν, και σε πολλές περιπτώσεις συνεχίζουν να διαδραματίζουν, ουσιαστικό ρόλο στην τέλεση της αποκριάτικης γιορτής, μιας και όλοι τους

---

3. Δήμητρα Γκέφου - Μαδιανού, *Πολιτισμός και Εθνογραφία*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999, σελ. 273.

4. Βασίλης Νιτσιάκος, *Οι ορεινές κοινότητες της Βόρειας Πίνδου*, Εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα 1995, σελ. 154.

έχουν ουσιαστικό ρόλο στα δρώμενα. Ο ένας πληροφορητής μας είναι ανελλιπώς ο καθιερωμένος παρουσιαστής των τριήμερων Αποκριάτικων εκδηλώσεων, ο δεύτερος είναι τώρα πια ο πρόεδρος του δημοτικού διαμερίσματος του Σοχού και φέρει στην πλάτη του όλη την οικονομική αλλά και την εκτελεστική ολοκλήρωση των γεγονότων, ενώ για πάρα πολλά χρόνια οργάνωνε ο ίδιος καρναβαλικά δρώμενα. Ο έτερος, αποτελεί εδώ και χρόνια τον ισχυρότερο υποστηρικτή του καρναβαλιού και επιδιώκει, μέσα από την επαγγελματική ιδιότητα του δασκάλου που κατέχει, να ενθαρρύνει και να παροτρύνει όλους τους μαθητές του σχολείου να λαμβάνουν μέρος στα δρώμενα και να ντύνονται κουδουνοφόροι. Οι κρίσεις λοιπόν, οι συμπεριφορές, οι εκφράσεις αυτών των ανθρώπων και όλων των υπολοίπων που μας παραχώρησαν συνεντεύξεις ή πληροφορίες, αποτυπώνουν πραγματικά γεγονότα και καταστάσεις.

Για το λόγο αυτό συντάχθηκαν αρχικά οδηγοί συνέντευξης, με τη μορφή ανοιχτών ερωτήσεων, οι οποίοι «διαμορφώθηκαν» στην πορεία της έρευνας και στο πλαίσιο του επιστημονικού αναστοχασμού που προέκυψε κατά την ερευνητική διαδικασία, με βάση τα νέα ερωτηματικά που γεννήθηκαν και τους αρχικούς στόχους της έρευνας. Ο διάλογος που αναπτύχθηκε μεταξύ εμπειρικού υλικού και θεωρίας, έφερε στην επιφάνεια στοιχεία που αποτέλεσαν τα νέα δεδομένα ερμηνείας και δημιούργησαν με τη σειρά τους καινούρια ερωτήματα. Για την κάλυψη των αναγκών της έρευνας, προσαρμόσαμε τις συνεντεύξεις σύμφωνα με τα θέλω των πληροφορητών που απευθυνόμασταν, δεχθήκαμε λοιπόν όλες τις επιμέρους απαιτήσεις τους και λάβαμε τις συνεντεύξεις τους όπως αυτοί μας τις παρέδωσαν, (δύο από αυτούς επέλεξαν να μας αποδώσουν ελεύθερη συνέντευξη με τη μορφή κειμένου, το κείμενο το επεξεργάστηκαν μόνοι τους και σε μας έφτασε σε ολοκληρωμένη ηλεκτρονική μορφή) αφού θεωρήθηκαν σημαντικές ως προς τα ερωτήματα που έθετε η έρευνα μας. Μέσω αυτών των αυτοβιογραφικών συνεντεύξεων που συγκεντρώσαμε, κατορθώσαμε να μελετήσουμε και να προσεγγίσουμε όλα τα δεδομένα που εκ των έσω διαμορφώνουν και καθορίζουν τα γενικότερα φαινόμενα. Ανακαλύψαμε, μέσω αυτών, μια ολοκληρωμένη και πολύπλευρη κοινωνική γνώση της περιοχής και αναλύσαμε πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές, κοινωνικές και ιστορικές δομές του Σοχού, οι οποίες μας οδήγησαν στο αποτέλεσμα της μελέτης που είχαμε μπροστά μας.

Σίγουρα η συνέντευξη είναι μια τεχνική έρευνας της οποίας το αποτέλεσμα, δηλαδή το προϊόν της δουλειάς, βασίζεται σε μια προσωπική σχέση ανάμεσα στον ερευνητή και τον πληροφορητή και αυτό κρύβει έναν βαθμό δυσκολίας.⁵ Ολοένα όμως και περισσότερο οι αυτοβιογραφίες ενδιαφέρουν όλες τις επιστήμες του ανθρώπου, προκειμένου να αναδειχθεί ο μεγάλος και πολύπλευρος πλούτος που προκύπτει για την κοινωνία μέσα από τη μελέτη τους.⁶

Στην περίπτωσή μας επήλθε ο «πληροφοριακός κορεσμός» (saturation effect) και σύμφωνα με τον Bertaux νομιμοποιήσαμε τον ικανοποιητικό αριθμό των συνεντεύξεων μας μέσα από τον μεγάλο όγκο πληροφοριών που είχαμε

---

5. Θόδωρος Κούρος, *Ανάμεσα σε δύο κόσμους: Κοινότητα πάνω από τα σύνορα*, Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2009, σελ. 31,32.

6. Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης, *Νεότερη Ελληνική Λογογραφία*, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 2008, σελ. 13, 261, 262.

συγκεντρώσει όλα τα προηγούμενα χρόνια.⁷ Αποδείχτηκε εν τέλει πετυχημένη η επιλογή των πληροφορητών από εντελώς διαφορετικές κοινωνικές τάξεις και εργασιακές απασχολήσεις. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι επιλέχθηκαν στη βάση της μόνιμης εγκατάστασής τους στον τόπο, της ενεργής ενασχόλησης τους με τα δρώμενα και φυσικά ανάλογα με την προθυμία που έδειξαν οι ίδιοι να συμμετάσχουν. Διευκρινίζουμε εδώ, ότι καθοριστικό ρόλο στο δείγμα των πληροφορητών μας έπαιξε η διακριτική από την πλευρά μας επιθυμία να προσεγγίσουμε ανθρώπους κάποιας μεγαλύτερης ηλικίας, 45 ετών και άνω, οι οποίοι διέθεταν πλούσια εμπειρία στην έκβαση των εθίμων και είναι αυτοί που βιώνουν μια διαφορετικότητα στο έθιμο και τους μετασχηματισμούς των τελευταίων τριών δεκαετιών.

Η απομαγνητοφώνηση τώρα, των συνεντεύξεων, είναι μια διαδικασία εξαιρετικά χρονοβόρα και συχνά ο ερευνητής θα πρέπει, ενδεικτικά πάντα, να έχει στη διάθεσή του περίπου δέκα ώρες για την απομαγνητοφώνηση μιας μονόωρης συνέντευξης, μέσα από την οποία βέβαια το αποτέλεσμα δείχνει ότι αξίζει η προσπάθεια αφού ο πλούτος που αναδεικνύεται είναι μεγάλος.⁸ Ακόμη, στη διάρκεια της απομαγνητοφώνησης, έγινε προσπάθεια οι προφορικές μαρτυρίες να καταγράφονται όπως ακριβώς τις αφηγείται ο πληροφορητής, στο δικό του γλωσσικό ιδίωμα και με τις φράσεις που ο ίδιος έχει χρησιμοποιήσει. Με τον τρόπο αυτόν, ο ερευνητής μπορεί να έχει ουσιαστικό έλεγχο στην επιλογή των λέξεων που διαμορφώνουν την προφορική μαρτυρία του πληροφορητή και να εξασφαλίσει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της καταγραφής του. Οποιαδήποτε αλλαγή από τον ερευνητή, ακόμα και με τη διάθεση να διορθώσει κάτι που εσφαλμένα έχει λεχθεί, μπορεί να αλλοιώσει την έρευνα και να την οδηγήσει σε λάθος συμπεράσματα. Έτσι η εξαγωγή των περιεχομένων ακόμα και των συνοπτικών από τις διαθέσιμες πληροφορίες συνιστά και την ακριβή αποδελτίωσή τους.⁹ Σκοπός της αποδελτίωσης είναι η ταξινόμηση σε θεματικές ενότητες και η αξιολόγηση με βάση τη σπουδαιότητά τους καθώς θα αποτελέσουν το υπόβαθρο για τη διάρθρωση και τη δομή του τελικού κειμένου.¹⁰ Ουσιαστικός στόχος όλων αυτών είναι η ερμηνεία των φαινομένων και η εξαγωγή τεκμηριωμένων συμπερασμάτων.

Συμπληρωματικά προς όλα αυτά χρησιμοποιήθηκαν αρχειακές πηγές από την τοπική και την ευρύτερη βιβλιογραφία και αναζητήθηκαν, στην προοπτική της ανασύνθεσης της ιστορίας της Σοχινής Αποκρίας, γενικότερα βιβλιογραφικά στοιχεία. Ανακαλύψαμε στο αρχειακό υλικό της βιβλιοθήκης του δημοτικού καταστήματος δύο αδημοσίευτες χειρόγραφες αναφορές, η μία του πρώτου διορισμένου έλληνα δημάρχου του Σοχού, κυρίου Γκαίτε Τζοβαρόπουλου, και η δεύτερη του διορισμένου έπαρχου Λαγκαδά της τότε εποχής. Καταγράφεται μέσα σε αυτές η τοπική πραγματικότητα του 1914 και οι ανησυχίες του έθνους κράτους για ομογενοποίηση των Νέων Χωρών. Ακόμη ήρθε στα χέρια μας το ιδρυτικό καταστατικό του πρώτου συλλογικού οργάνου του χωριού, με την επωνομασία «Η Αρχαία Όσσα». Μέσα από αυτό

---

7. Βλ. ό.π., Βασίλης Νιτσιάκος, *Οι ορεινές κοινότητες.....*, σελ. 81.

8. Judith Bell, *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1997, σελ. 150.

9. Μάγδα Ψαρρού-Κώστας Ζαφειρόπουλος, *Επιστημονική Έρευνα. Θεωρία και εφαρμογές στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα 2004, σ. 158.

10. Θεόδωρος Παππάς, *Η Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες*, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 2002, σσ. 63-71.

καταδεικνύεται ο ρυθμιστικός ρόλος αυτού του συλλόγου στα πρώτα χρόνια του χωριού, μετά από την ενσωμάτωση του με την Ελλάδα, καταγράφονται όλες οι συσσωρευμένες εξουσίες που δόθηκαν στο σύλλογο, δικαστική, εκτελεστική και εκπαιδευτική για τη στήριξη και την ολοκλήρωση του έργου της ομογενοποίησης του πληθυσμού.

Επίσης χρησιμοποιήσαμε το προσωπικό χειρόγραφο αρχείο του κυρίου Νικολάου Κωνσταντίνου Καρακόλη, το οποίο είναι μεγάλο και περιεκτικό σε λαογραφικά στοιχεία εκείνης της εποχής. Αυτό μας προσφέρθηκε από τους απογόνους του και αποτελεί πραγματικά μια σημαντική πηγή γνώσης της ζωής, των εθίμων, των κοινωνικών διαστρωματώσεων και της κοινωνικής λειτουργίας του Σοχού κατά το τέλος της παραδοσιακής κοινωνίας του 19^{ου} αιώνα και της αρχής της βιομηχανοποίησης και της αστικοποίησης του χωριού στον 20^ο αιώνα. Το αδημοσίευτο αυτό υλικό αποτέλεσε για μας χρησιμότερο εργαλείο στην κατανόηση της τότε λαογραφικής πραγματικότητας και στην ολοκλήρωση της έρευνας.

Απαραίτητη αποδείχθηκε και η μελέτη του αρχαιικού υλικού των δύο πολιτιστικών συλλόγων του τόπου, του «ΟΡΦΕΑ» και του συλλόγου «ΝΕΩΝ ΣΟΧΟΥ», οι οποίοι δραστηριοποιήθηκαν εντονότατα στις δεκαετίες '80 και του '90, ενώ μελετήθηκαν και όλα τα προγράμματα των εκδηλώσεων της Αποκριάς και το φωτογραφικό υλικό από προσωπικά αρχεία των Σοχινών.

Πρέπει να τονιστεί ότι η μελέτη των ιστορικών πηγών της σοχινής Αποκριάς δεν προορίζεται να δώσει απαντήσεις για τον παραδοσιακό ή μη χαρακτήρα της, αλλά να μας βοηθήσει να αντιληφθούμε εκείνες τις ιστορικές συνθήκες που στις μέρες μας προκάλεσαν την αναβάθμισή της, την τοποθέτησαν ως ορόσημο κοινής πολιτισμικής ταυτότητας και την οδήγησαν σε μια δυναμική αναβίωσή της.

Με βάση τους αρχικούς στόχους της έρευνας αλλά και της κεντρικής ιδέας πως κάθε κοινωνικό γεγονός είναι ταυτοχρόνως μοναδικό και ιστορικό, άρα δεν αναπαράγεται ποτέ με τον ίδιο τρόπο, αναγκαία προϋπόθεση μελέτης της σοχινής Αποκριάς αποτέλεσε η συγχρονική έρευνα των φαινομένων στο κοινωνικό πλαίσιο τους.¹¹ Η συγκέντρωση των δεδομένων που στηρίχτηκε στην ιστορική-εθνογραφική μέθοδο με επιτόπια έρευνα μέσω συμμετοχικής παρατήρησης κατέγραψε αναλυτικά τα αποκριάτικα δρώμενα στο χρόνο και στον τόπο επιτέλεσής τους κατά τα έτη 2011 και 2012.

Συνολικά παρατηρήθηκαν και μελετήθηκαν, η παρωδία ανταλλαγής δώρων από το σπίτι της νύφης, στο σπίτι του γαμπρού, ο χορός που ακολούθησε από το εναπομείναντα κομμάτια των παλιότερων πολιτιστικών συλλόγων. Στην ουσία αναφερόμαστε στις δύο ενεργές ομάδες γυναικών, που αντιμάχονται η μία την άλλη και περιχαρακώνουν τον πολιτισμό στην ύπαρξη χορευτικών παραδοσιακών χορών και στην λειτουργία χορωδίας παραδοσιακών τραγουδιών. Η αντιπαλότητα αυτών των ομάδων είναι εμφανέστατη και εκδηλώνεται ποικιλοτρόπως και εμφανίζεται δυναμικότερα σε προεκλογικές περιόδους. Οι ομάδες αυτές παρέχουν την στήριξή τους σε τοπικά συμβούλια, θέτοντας υποψηφιότητα με τους εκλογικούς συνδυασμούς και στη συνέχεια, αναλόγως της έκβασης, επικαρπώνονται την χρήση δημόσιων χώρων, κονδυλίων που διατίθενται για πολιτιστικά δρώμενα και εξασφαλίζουν την παρουσία τους σε παραστάσεις και δημόσιες εκδηλώσεις για την προβολή του χορευτικού τους.

---

11. Madeleine Grawitz, *Μέθοδοι των κοινωνικών επιστημών*, Α' τόμος, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2006, σελ. 589.

Επίσης μελετήθηκαν οι χοροί σε μαγαζιά της πόλης, τα ψυχοσάββατα, το καθημερινό μουσικοχορευτικό θέαμα στην πλατεία, με τη συμμετοχή πολιτιστικών συλλόγων άλλων περιοχών, η προσέλευση των εορταστών από τα κοντινά αστικά κέντρα, η ημέρα της Καθαράς Δευτέρας, το έθιμο του Προστάβανιε, η παρέλαση των Αρμάτων, η καθημερινότητα των κουδουνοφόρων «Μέριου», η παρέλασή και ο χορός στο τελείωμα της φιέστας που πραγματοποιείται από τους γηγενής σοχινούς και διαρκεί τα τελευταία χρόνια έως τις πρωινές ώρες της Τρίτης και τείνει να καθιερωθεί ως τελετουργία πολιτιστικής ταυτότητας των βέρων Σοχινών.

Ακόμη, μέσω μη συστηματοποιημένης παρατήρησης έγινε προσπάθεια καταγραφής της προετοιμασίας και της καθημερινότητας των κατοίκων λίγο πριν την Αποκρία, κατά την περίοδο των αυθόρμητων εκδηλώσεων σε καφενεία και χώρους αναψυχής, όλο αυτό αποτέλεσε την αναγκαία εισαγωγή στο επόμενο στάδιο της προετοιμασμένης παρατήρησης, των περισσότερων εκδηλώσεων που προγραμματίστηκαν στον ιστορικό τους χρόνο.¹²

Η εργασία αυτή προσπάθησε να καταγράψει τις ανθρώπινες εκείνες πράξεις που το νόημά τους, η αξία τους, αναπαράγουν την αρχέγονη πράξη και επαναλαμβάνουν το μυθικό πρότυπο στην περιοχή της έρευνας, αλλά και τις αλλαγές που έχουν επέλθει ως αποτέλεσμα καθαρού αυτοματισμού της μοντέρνας κοινωνίας που ζούμε. Η καταγραφή των «διαβατήριων τελετών» της Αποκριάς αναλύεται στα παρακάτω επιμέρους κεφάλαια και καταλήγει σε συμπεράσματα σύγκρισης του «παραδοσιακού» με το «μοντέρνο» και του «παλιού» με το «καινούργιο». Τέλος, παραθέτουμε τον κατάλογο των πληροφορητών, τις φωτογραφίες τους και τις απομαγνητοφωνήσεις των συνεντεύξεων που μας παραχώρησαν. Αναλύονται οι τρόποι και οι τεχνικές υλοποίησης των μεθόδων και γίνεται αναφορά στο ευρύτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσονται οι εκδηλώσεις της Αποκριάς.

Την προώθηση της έρευνας στην κατεύθυνση μιας σύγχρονης λαογραφικής προσέγγισης βοήθησε ο προηγμένος τεχνολογικός εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε για την βιντεοσκόπηση την ηχογράφηση των πληροφορητών και των τραγουδιών. Η ψηφιακή καταγραφή με οπτικοακουστικά μέσα των αποκριάτικων τραγουδιών, μελωδιών και αφηγήσεων παρείχαν τη δυνατότητα της αναγκαίας χρονικής επέκτασης της παρατήρησης. Εστιάζοντας εξ αρχής στην κοινωνική λειτουργία του τραγουδιού, η παραπάνω μέθοδος, σε συνδυασμό με την επιτόπια παρατήρηση, ανέδειξε το τραγούδι και την επιτέλεσή του στο εθιμικό του πλαίσιο.¹³

Η μέθοδος που ακολουθήσαμε μας οδήγησε σε μια σειρά αποτελεσμάτων και ερμηνειών για τις κοινωνικές διαστάσεις του αποκριάτικου τραγουδιού στον Σοχό, αποφεύγοντας την κλασική και παλαιότερη, φιλολογική, αντιμετώπιση του δημοτικού τραγουδιού ως μνημείου του λόγου, που κυριάρχησε ακόμα και στη Λαογραφία, και δεν άφησε μεγάλα περιθώρια για αναζητήσεις που θα αναδείκνυαν τις τελετουργικές διαστάσεις του τραγουδιού.¹⁴

---

12. Βλ. ό.π., Μ. Grawitz, σελ. 593.

13. Βασίλης Νιτσιάκος, Γιώργος Κοκκώνης, Τάσος Μικρόπουλος, «*Ηπειρωτική Μουσική Παράδοση: Υλοποιώντας μια ερευνητική πρόταση*», Ανάτυπο «Δωδώνη»:ΚΕ'(1996), Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Εκδόσεις Δωδώνη Ιωάννινα 1997.

14. Βλ. ό.π., Βασίλης Νιτσιάκος, ...«*Ηπειρωτική Μουσική...*», σελ. 111.

Η επιτόπια έρευνα απέφερε συνολικά 5 ηχογραφημένες αφηγήσεις, 2 που μας δόθηκαν σε ηλεκτρονική μορφή, ενώ καταγράφηκαν και μελετήθηκαν 6 τραγούδια, εκ των οποίων οι μελωδίες είναι σταθερές και μόνιμες διαχρονικά. Επίσης ηχογραφήθηκαν και 8 ορχηστρικές μελωδίες που παίζονται από ζουρνάδες και πραγματοποιήθηκε επιλεκτική βιντεοσκόπηση διαφόρων στιγμών των εκδηλώσεων. Το παμπάλαιο αυτό μουσικό σχήμα, αποτελεί τώρα πια το παραδοσιακό σχήμα του Σοχού, αποτελείται από δύο ζουρνάδες και ένα νταούλι και δεν λείπει από καμιά συλλογική εορταστική εκδήλωση των Σοχινών.

Όλη η παραπάνω εργασία αποτελεί ένα καθαρά τεχνικό, αλλά εξίσου σημαντικό, στάδιο στη διαδικασία συλλογής και καταγραφής του πληροφοριακού υλικού. Η φωτογράφιση των στοιχείων προσφέρει τη δυνατότητα στον ερευνητή να αποδώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα του μελετώμενου αντικειμένου, να κατατάξει με ευκολία και ευελιξία το περιεχόμενό του σε θεματικές κατηγορίες, να επεξηγήσει παραστατικά τα διάφορα στάδια της δημιουργίας και της ολοκλήρωσης του καρναβαλιού και τελικά, να χρησιμοποιήσει αυτές τις φωτογραφίες ως τεκμηριωτικό πρωτογενές υλικό, που θα συμπληρώσει, θα ενισχύσει και θα αποσαφηνίσει τις ερμηνευτικές αναλύσεις του μελετητή.

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η ευρεία διάδοσή της αποδεικνύεται εξαιρετικά επιβοηθητική για το λαογράφο, ο οποίος έχει στη διάθεσή του σύγχρονα μοντέλα φωτογραφικών μηχανών υψηλής ευκρίνειας και ποικίλα υπολογιστικά προγράμματα επεξεργασίας και παρουσίασης εικόνων. Όμως για να μπορέσει ο ερευνητής να εκμεταλλευτεί επαρκώς όλη αυτή την υλικοτεχνική υποστήριξη που του παρέχεται, πρέπει διαρκώς να ενισχύει τις τεχνικές του γνώσεις και να ενημερώνεται για τις πλέον πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις.

Η επιλογή του εκάστοτε τρόπου συστηματοποίησης, τόσο της φωτογράφισης όσο και της αποθήκευσης των εικόνων, εναπόκειται στην κρίση του ερευνητή και στις ιδιαιτερότητες του θέματος, αλλά και στην ευρύτερη λογική της τήρησης ενός παγιωμένου συστήματος καταγραφής των πληροφοριών. Αναμφίβολα όλα αυτά διευκολύνουν το λαογράφο να προχωρήσει σταδιακά, μεθοδικά και χωρίς αλληλεπικαλύψεις στο έργο του.¹⁵

Κατά συνέπεια είναι σημαντικό, για την ομαλή εξέλιξη της έρευνας, να προσπαθήσει ο ερευνητής να μειώσει στο ελάχιστο τα προβλήματα που γνωρίζει εκ των προτέρων ότι μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια της φωτογράφισης μέσω της χρήσης των νέων τεχνολογιών.

Στα πλαίσια όλων αυτών η κινηματογραφική παραγωγή, μέσω λήψης βίντεο, είναι απαραίτητη καθώς η αποτύπωση δεν επιλέγει τη λήθη και την αποσιώπηση, αλλά κινείται στη λογική της επιβίωσης.¹⁶ Ο κινηματογράφος, όπως σε όλο το δυτικό κόσμο έτσι και στην Ελλάδα, μετατρέπεται σε θέαμα λαϊκής κουλτούρας και μαζικής ψυχαγωγίας και αποτελεί μέσο απόλυτης καταγραφής των λαογραφικών λεπτομερειών.¹⁷

---

15. Μανώλης Γ. Βαρβούνης, *Συμβολή στη μεθοδολογία της επιτόπιας λαογραφικής έρευνας*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1994, σελ. 110.

16. Γιάννα Αθανασάτου, *Ελληνικός κινηματογράφος (1950-1967) Λαϊκή μνήμη και πολιτισμός*, Εκδόσεις Finatec, Αθήνα 2001, σελ.381-382.

17. Pierre Sorlin, *Ευρωπαϊκός κινηματογράφος, Ευρωπαϊκές Κοινότητες 1939-1990*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2004, σελ. 148.

Ένας ικανός ερευνητής και έμπειρος συνεντευκτής μπορεί να ανιχνεύσει απόψεις, συναισθήματα, κίνητρα και αντιδράσεις ακόμη και πίσω από τις λέξεις που θα επιλέξει να χρησιμοποιήσει ο πληροφορητής. Οι μεταβολές στον τόνο της φωνής, οι εκφράσεις του προσώπου και ο δισταγμός στη συζήτηση, είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα έμμεσης παροχής πληροφοριών που καμία συνέντευξη και κανένα ερωτηματολόγιο δεν μπορεί να παραχωρήσει.¹⁸

Σημαντικά επιβοηθητική, σε τέτοιου τύπου συνεντεύξεις, είναι η χρήση του μαγνητοφώνου, πάντοτε με τη σύμφωνη γνώμη του πληροφορητή. Οι μαγνητοφωνήσεις των συνεντεύξεων παραχωρούν στον ερευνητή ελευθερία κινήσεων, επιπρόσθετο διαθέσιμο χρόνο και δυνατότητα ελέγχου των λέξεων που χρησιμοποίησε ο πληροφορητής σε κάθε του απάντηση. Παρέχουν, επίσης, στο μελετητή τη δυνατότητα να ελέγξει την εγκυρότητα των σημειώσεων που μπορεί να κράτησε κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης και να αναλύσει το περιεχόμενο των απαντήσεων, ακούγοντάς τες πολλές φορές και σχηματίζοντας θεματικές κατηγορίες.

Στη βάση του σχεδιασμού που αναλύθηκε παραπάνω, γίνεται σαφές ότι ο τύπος της συνέντευξης που εξυπηρετεί καλύτερα την έρευνα μας, είναι η ημιδομημένη συνέντευξη. Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο αναζήτησης πληροφοριών, παρέχεται η δυνατότητα στον πληροφορητή να εκφράσει ελεύθερα την άποψή του σχετικά με τα ζητήματα που κατέχουν σημαντική θέση για εκείνον, την ίδια στιγμή που ο ερευνητής, ακολουθώντας ένα γενικό πλάνο ερωτήσεων και εξασφαλίζει την κάλυψη όλων των θεμάτων που θεωρεί σημαντικά. Επομένως, στην ημιδομημένη συνέντευξη διατυπώνονται συγκεκριμένες ερωτήσεις αλλά ο συνεντευξιαζόμενος είναι ελεύθερος να μιλήσει γενικά για το ερευνώμενο θέμα και να διατυπώσει τις δικές του απόψεις.¹⁹ Για το λόγο αυτόν, ο ερευνητής χρειάζεται να διαθέτει ευελιξία, δεξιότητα και το χάρισμα της επικοινωνίας προκειμένου να υποκινεί τον ερωτώμενο να παραχωρήσει με την απάντησή του την επιθυμητή πληροφορία, να αποφύγει περιττές ερωτήσεις όταν μια προηγούμενη αρνητική απάντηση τις έχει ακυρώσει²⁰ και να καλύψει όλες τις απαραίτητες θεματικές ενότητες, χωρίς να διακόψει τη φυσική ροή της συζήτησης.²¹

Παράλληλα, ο συνεντευκτής θα πρέπει να επιμένει και να ζητά λεπτομερείς περιγραφές για τα ζητήματα εκείνα που κρίνει αναγκαίο να αποσαφηνιστούν και να διασταυρώνει τις πληροφορίες που θεωρεί μπερδεμένες, παράξενες ή ακόμη και απίθανες.²² Για να το κατορθώσει αυτό μπορεί να χρησιμοποιήσει την τεχνική της εναλλακτικής μορφής, σύμφωνα με την οποία οι ίδιες ερωτήσεις διατυπώνονται με διαφορετικό τρόπο και τίθενται στον πληροφορητή σε δεύτερο χρόνο. Ωστόσο, στη χρήση αυτής της τεχνικής ο ερευνητής οφείλει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην αναδιατύπωση των ερωτήσεων, έτσι ώστε να αλλάζει μόνο τη μορφή και όχι το περιεχόμενό τους.²³

Συνοπτικά, θα λέγαμε πως στην περίπτωση μας περιγράφονται λεπτομέρειες για τον παλμό της εκδήλωσης, την ενεργή συμμετοχή κόσμου, το

---

18. Βλ. ό.π., Judith Bell, *Μεθοδολογικός σχεδιασμός...*, σελ. 143.

19. Βλ. ό.π., Judith Bell, *Μεθοδολογικός σχεδιασμός...*, σελ. 147-148.

20. Βλ. ό.π., Μάγδα Ψαρρού – Κ. Ζαφειρόπουλος, *Επιστημονική Έρευνα.....*, σελ. 144.

21. Keith Howard-John Sharp, *Η Επιστημονική Μελέτη. Οδηγός σχεδιασμού και διαχείρισης Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Εργασιών*, μετάφραση Βασιλική Νταλάκου, Αθήνα 1996, σ. 217.

22. Βλ. ό.π., Μ. Βαρβούνης, *Συμβολή .....*, σελ. 76.

23. Βλ. ό.π., Μάγδα Ψαρρού – Κ. Ζαφειρόπουλος, *Επιστημονική Έρευνα.....*, σελ. 169.

κέφι, τη συλλογικότητα των δράσεων, τις κρίσεις που γίνονται στον κάθε πολιτικό και τοπικό άρχοντα. Στην περίπτωση της σοχινής Αποκριάς παρότι το βασικό θέμα των τελετουργιών των διαφόρων εκδηλώσεων επαναλαμβάνεται, μόνο η ανάλυση του ακριβούς τρόπου με τον οποίο παράγεται η κάθε εκδήλωση μπορεί να αποδώσει τις αναγκαίες διαστάσεις του βαθύτερου νοήματός. Με βάση το συλλογισμό αυτό περιγράφονται λεπτομερειακά περισσότερο ή λιγότερο γεγονότα και καταστάσεις που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη γιορτή της Αποκριάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Λαογραφική Προσέγγιση

1.1 Λαογραφική προσέγγιση του κυκλικού χρόνου και των διαβατήριων τελετών.

Ο χρόνος και ο χώρος αποτελούν, αναμφισβήτητα, δύο θεμελιώδεις έννοιες για τη ζωή. Έξω από αυτές ο άνθρωπος, τόσο ως μονάδα όσο και ως κοινωνικό όν, αδυνατεί να αντιληφθεί τον εαυτό του, να επικοινωνήσει με τους γύρω του και να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Ο χώρος, ως κάτι δεδομένο και σταθερό, υφίσταται τις αλλαγές που επιβάλλει ο άνθρωπος με το πέρασμα του χρόνου. Ο χρόνος όμως δε συνιστά κάποιο αντικειμενικό δεδομένο που περιμένει να μετρηθεί ούτε μια φυσική έννοια με την οποία ο άνθρωπος καλείται να συνδιαλεχτεί.²⁴ Η διαίρεση του χρόνου αποτελεί κάτι πιο πολύπλοκο και δυσνόητο. Η ποικιλότητα μέτρησης της διάρκειάς του και ο καθορισμός της διαδοχής των μικρών ή μεγάλων περιόδων, φανερώσουν εν τέλει πως στην ανθρώπινη σύλληψη του μεγέθους εννοείται μόνο και μόνο από την εναλλαγή των διαφορετικών στιγμών που διαγράφονται στο χρόνο.²⁵

Η έννοιά του χρόνου αποτελεί τελικά μια συλλογική αναπαράσταση, ένα κοινωνικό προϊόν, που δημιουργείται «.. στο πλαίσιο μιας διαλεκτικής, με βάση την οποία οι κοινωνίες παράγουν και αναπαράγουν τις υλικές και συμβολικές προϋποθέσεις της ύπαρξής τους...».²⁶ Ο «κατασκευασμένος» λοιπόν χρόνος, που δομείται συλλογικά, διευθετεί τα παραχθέντα σε μια σειρά μαζί με τις κοινωνικές, οικονομικές και άλλες δραστηριότητες, ενώ συγχρόνως ενσωματώνει τις χρονικές συμπεριφορές των μελών της κοινωνίας ή της ομάδας, οι οποίες αναπόφευκτα κινούνται στο πλαίσιο των συλλογικών αναπαραστάσεων.²⁷ Οι κοινωνικές επιστήμες επικεντρωμένες στο δίπολο «κυκλικός – γραμμικός χρόνος» παγιώνουν το διαχωρισμό ανάμεσα στην παραδοσιακή και τη σύγχρονη κοινωνία, την προβιομηχανική και τη βιομηχανική, την «ψυχρή» και τη «θερμή», θέτοντας ως σημείο αναφοράς τον τρόπο αντίληψης, οργάνωσης και χρήσης του χρόνου.²⁸

Ο κύκλος ως γεωμετρικό σχήμα, είναι το μόνο παράδειγμα στο οποίο η αρχή και το τέλος αποτελούν έννοιες ταυτόσημες και αλληλένδετες, εφόσον και στις δύο περιπτώσεις αναφερόμαστε στο ίδιο σημείο. Η αρχή εμπεριέχει το

---

24. E. R. Leach, *Rethinking Anthropology*, Published in 2004 Berg, Oxford, σελ. 135. – Βασίλης Νιτσιάκος, *Χτίζοντας το χώρο και το χρόνο*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2003, σελ. 113.

25. E. Durkheim, *The elementary forms of the religious life* (transl. Joseph Ward Swain), Allen & Unwin, London 1976, σελ. 10.

26. Βασίλης Νιτσιάκος, *Χτίζοντας το Χώρο και το Χρόνο*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2003, σελ.113-119. – Ιωάννης Α. Καυταντζόγλου, *Ο κύκλος και η γραμμή. Όψεις του κοινωνικού χρόνου*, Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα 1995, σελ.27-60.

27. Βλ. ό.π., Ι. Α. Καυταντζόγλου, *Ο κύκλος και.....*, σελ. 20.

28. Βλ. ό.π., Βασίλης Νιτσιάκος, *Χτίζοντας.....*, σελ. 121.

τέλος και το τέλος εμπεριέχει την αρχή, η μια έννοια προοιωνίζεται αλλά και ολοκληρώνει την άλλη.²⁹

Παράλληλα, στη βάση του γεωμετρικού σχήματος του κύκλου, συχνά αναπαρίσταται και η ίδια η έννοια της ζωής. Με τον όρο "ζωή" αναφερόμαστε στη συνεχή βιολογική εξέλιξη του ανθρώπου μέσα στο χρόνο, φαινόμενο συνεχές και μη αναστρέψιμο. Σύμφωνα με τον E. Leach, ο παραδοσιακός άνθρωπος έκανε δύο βασικές παρατηρήσεις: ο θάνατος σταματά τη ζωή που φεύγει ανεπιστρεπτί, ενώ τα φυσικά φαινόμενα παρουσιάζουν εμφάνιση επαναλαμβανόμενη.³⁰

Οι «παραδοσιακές» προβιομηχανικές κοινωνίες εμφανίζουν παντού την ιδέα του τέλους και της έναρξης σε έναν συνεχή κύκλο, βασιζόμενες στην παρατήρηση των βιοσυμπαντικών ρυθμών και της περιοδικής αναγέννησης της ζωής μέσω συστημάτων περιοδικών καθαρμών. Καθόριζαν δε το χρόνο βάσει των δραστηριοτήτων της αγροτικής παραγωγής, η οποία ρυθμίζεται άμεσα από τον κύκλο των φυσικών εποχών.³¹

Η κυκλική αναγέννηση του χρόνου είναι συνδεδεμένη με πολιτισμικά συστήματα τα οποία έχουν μια πολύ στενή εξάρτηση από τη φύση.³² Όλες αυτές οι εμπειρικές παρατηρήσεις οδήγησαν την ανθρώπινη ιστορία να αναπτύξει μεταφυσικές αναζητήσεις «απόδοσης αξίας» της ανθρώπινης ύπαρξης μέσα από τη γνώση της αρχαϊκής οντολογίας για τα φαινόμενα της ζωής και του θανάτου, της φύσης και των ανθρώπων.³³ Οι θρησκείες, ακολουθώντας τις παρατηρήσεις αυτές σε όλη την ιστορία του ανθρώπου, προσάρμοσαν ήθη, τα οποία παγιώθηκαν ως έθιμα, χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της επανάληψης των φυσικών φαινομένων και της συνέχειας που τους προσδίδεται.³⁴

Μέσω αυτού του παραδείγματος η ενσυνείδητη γνώση αλλά και ο εγωισμός του ανθρώπινου είδους καλλιέργησαν σε όλες τις θρησκείες την πίστη ότι το φαινόμενο της επανάληψης ισχύει και στην έμβια ζωή. Έτσι ο θάνατος, παίζει τον ρόλο του μεσολαβητή για τη ζωή που ακολουθεί. Βρέθηκε λοιπόν εξ αυτού η λύση για να απαλύνει τη σκληρή πραγματικότητα του θανάτου.³⁵

Αναπτύχθηκε δε, από τον παραδοσιακό άνθρωπο, ακόμη ένας εθιμικός κώδικας, που αποσκοπούσε στον εξευμενισμό των θεοτήτων και απέβλεπε στη διασφάλιση, εντός του οίκου, της υγείας, της ευτυχίας, της ευγονίας αλλά και της επάρκειας των αγαθών. Στηριγμένος στο βασικό κανόνα «*Do ut des*», σου δίνω για να μου δώσεις, ο «πρωτόγονος» άνθρωπος, που λόγω της άγνοιάς του ένιωθε αδύναμος μπροστά στα φυσικά φαινόμενα, έπλασε μια μυθολογική εκδοχή της δημιουργίας του κόσμου.³⁶ Συνθέτοντας άλογα και έλλογα στοιχεία, μακριά από την επιστημονική γνώση, κατασκεύασε αφενός έναν δικό του κόσμο για να δικαιολογήσει την ύπαρξή του και αφετέρου εξασφάλισε την

29. Βλ. ό.π., Βασίλης Νιτσιάκος, *Χτίζοντας.....*, σελ. 140.

30. E. Leach, *Rethinking anthropology*, Εκδόσεις Athlone Press, London UK 1961, σελ. 125-126.

31. Βλ. ό.π., Ι. Α. Κωνταντζόγλου, *Ο κύκλος.....*, σελ. 63.

32. Βλ. ό.π., Βασίλης Νιτσιάκος, *Χτίζοντας.....*, σελ.126-128.

33. Μιρτσέα Ελιάντε, *ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ Ο Μύθος της Αιώνιας Επιστροφής*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999, σελ.12-13.

34. Μιχάλης Μερρακλής, *Ελληνική Λαογραφία, Ήθη και Έθιμα*, Εκδόσεις Οδυσσεάς, Αθήνα 1998, σελ. 7.

35. Βλ. ό.π., Βασίλης Νιτσιάκος, *Χτίζοντας.....*, σελ.134.

36. Μηνάς Αλεξιάδης, «*Do ut des*», *Δωδώνη*, 16:1, 1987, σελ.253-256, Δ. Λουκόπουλος & Δ. Πετρόπουλος, *Η λαϊκή λατρεία των Φαράσων*, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, Αθήνα 1949, σελ.1-14.

ψυχολογική στήριξη για να καταφέρει να επιβιώσει στις δυσκολίες ενός άγνωστου κόσμου.³⁷ Ανεξάρτητα δε από το αν πρέπει ή όχι να υιοθετούνται οι γεωμετρικές μεταφορές στην επιστημονική έρευνα, βασικό γεγονός παραμένει πως ο χρόνος αποτελεί κατηγορία κοινωνικά κατασκευασμένη και ως τέτοια πρέπει να εξετάζεται.

Το φυσικό έτος από μόνο του, λόγω της επανάληψης, παρουσιάζει αυτή την κυκλικότητα αφού, η αρχή εμπεριέχει το τέλος και το τέλος εμπεριέχει την αρχή. Μέσα σ' αυτό το συνεχές γεννήθηκαν σταθμοί διάβασης που μέσω των εθίμων και των διαβατήριων τελετουργιών, τα οποία χαρακτηρίζονται από απόλυτη συνάφεια με τα φυσικά φαινόμενα, λειτουργούν προστατευτικά ως προς την εξασφάλιση των καλών πνευμάτων και τον εξευμενισμό των κακών.

Καθίσταται βέβαια σαφές ότι αυτές οι διαβατήριες τελετουργίες δεν είχαν και δε θα έχουν ποτέ την ισχύ νόμου. Μολαταύτα τελούνται πάντα ευλαβικά και διαχρονικά, ενώ διατηρούν αδιασάλευτα τη δύναμη να μεταφράζουν σε συμβολικές πρακτικές τις οποιοσδήποτε μεταβολές της κοινωνικής τάξης που λαμβάνουν χώρα εντός του κοινωνικού συνόλου μέσα στο οποίο τελούνται. Επίσης, οι τελετουργίες αυτές, εντασσόμενες στο ευρύτερο πλαίσιο των τελετών που ονομάζονται διαβατήριες, έχουν ως βασικό χαρακτηριστικό το πέρασμα, τη διάβαση δηλαδή, από μια σημαντική φάση της ζωής σε μίαν άλλη. Οι τελετουργίες αυτές μπορούν να διαδραματίζονται τόσο σε πλαίσιο αυστηρά οικογενειακό όσο και με τη συμμετοχή της ευρύτερης κοινότητας.

Ο Στίλπων Κυριακίδης είναι ο πρώτος, στα νεότερα χρόνια, που χρησιμοποιεί τον όρο «διαβατήριες τελετές» και τον καθιστά ευρύτερα γνωστό. Ωστόσο η εν λόγω έκφραση πρωτοχρησιμοποιήθηκε από τον Αδαμάντιο Αδαμαντίου το 1911, ο οποίος με τη σειρά του τον δανείστηκε από τον Θουκυδίδη και τον Ξενοφώντα, ενώ ο Arnold Van Gennep για την ίδια έννοια χρησιμοποίησε εύστοχα τον όρο «Rites de passage».³⁸

Όλο το προαναφερθέν θεωρητικό πλαίσιο μας δίνει τη δυνατότητα να εντοπίσουμε λαϊκές τελετές που είχαν ως απώτερο σκοπό τον εξευμενισμό των ανώτερων θεϊκών δυνάμεων, τόσο σε ευρύτερο επίπεδο όσο και σε πιο συγκεκριμένα, στην ελληνική παραδοσιακή κοινωνία. Βεβαίως, είναι γνωστή η ρήξη που επήλθε μεταξύ της αγροτικής «παραδοσιακής» κοινωνίας και της σύγχρονης αστικής. Η οποία πέρασε σε διαδικασία σταδιακής εγκατάλειψης τελετών και μύθων, διατηρώντας εν μέρει μόνο μαγικοσυμβολικές διαδικασίες. Το φαινόμενο αυτό, θα μπορούσαμε να πούμε ότι χαρακτηρίζει γενικότερα τη χώρα μας αλλά, καθώς δεν είναι ακόμη γνωστό και παγιωμένο παραμένει απροσδιόριστο.

Περνώντας σταδιακά στον τόπο του μελετούμενου αντικειμένου, τον Σοχό Θεσσαλονίκης, αξίζει να σημειώσουμε ότι λόγω της αγροτοκτηνοτροφικής δομής της κοινωνίας, με το πέρασμα του χρόνου κληροδοτήθηκε ένα σημαντικό πλήθος από έθιμα και τελετουργίες που διαδραματίζονται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, με κεντρικό άξονα την ευμενή διέλευση και την ευοίωνα μετάβαση.

Ξεκινώντας την περιγραφή μας από την ημέρα που στη σύγχρονη εποχή θεωρούμε ως την πρώτη ημέρα του έτους πρέπει να αναφέρουμε ότι η πρωτοχρονιά αποτελεί την πρωταρχική διαβατήρια τελετή του Σοχού.

---

37. Δημήτρης Ράπτης, *Μυθικές απηχήσεις από τον κύκλο της ζωής στην παραδοσιακή και σύγχρονη ζωή των Τρικαλινών*, Τρικαλινά 29, (Φ.Ι.ΛΟ.Σ) ΤΡΙΚΑΛΩΝ, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη 2009, σελ. 667-681.

38. Στίλπων Κυριακίδης, *Τα Σύμβολα εν τη νεοελληνική λαογραφία, Λαογραφικά ΙΒ'*, 1948, σελ. 525.

Γιορτάζεται το βράδυ της παραμονής, με την κοινή συνεύρεση όλων των μελών της οικογένειας στο βραδινό τραπέζι. Η τελετουργία στο σύνολό της περιβάλλεται από έθιμα λατρευτικά, καθαρτικά και συμβολικά, με τη χρήση συγκεκριμένων εδωδίων τροφών όπως, το κρασί, το πρωτοχρονιάτικο ψωμί, το αλάτι και το σκόρδο. Παράλληλα, είναι επιβεβλημένο το θυμιάτισμα και η χρήση, μέσω της καύσης, του καθαρτικού λιβανιού, το οποίο, έχοντας ως όπλο τις έντονες ευωδιές, οδηγεί στην τιθάσευση όλων εκείνων των κακόβουλων δυνάμεων και έχει ως αποτέλεσμα την τελική επίτευξη της ευγονίας, της ευκαρπίας, της ευεξίας και της ευημερίας. Την επόμενη ημέρα ακολουθεί η πρωινή συμπόρευση όλης της οικογένειας στην εκκλησία για την ολοκλήρωση του ευοίωνου στόχου.

Η δεύτερη μέρα του Ιανουαρίου είναι αφιερωμένη στο «Πουλιάζοβαχ» ή αλλιώς στο «Ποδιακό». Η μέρα αυτή αποτελούσε την ευχετήρια γιορτή που πραγματοποιούνταν σε όλα τα σπίτια, από μικρά αρσενικά παιδιά του στενού συγγενικού κύκλου. Τα παιδιά αυτά απέδιδαν ευχές, όπως, καλό μπερεκέτι (ευφορία), καλή σοδειά, πολλά ζωντανά, υγεία, χρήματα και άλλα για το σπιτικό που επισκέπτονταν. Όλα τα παιδιά εκείνη τη μέρα κουβάλαγαν μαζί τους ένα μπουκαλάκι με νερό, με αυτό ράντιζαν όλες τις γωνιές του σπιτιού καθώς έκαναν τις ευχές. Στη συνέχεια κάθονταν και απολάμβαναν ανταποδοτικά δώρα από τους οικοδεσπότες.

*«...αν είχανε άγαμες κόρες λέγαμε με πολλούς γαμπρούς, με πολλές νύφες και λοιπά. Καθόμασταν και λέγαμε όπως κάθομαι εγώ, να καθίσει και το μπερεκέτι...», «...το καλό, ναι. Λοιπόν, ήταν το μόνο ας πούμε δρώμενο που μαζεύαμε λεφτά. Έτσι; Μαζεύαμε καλά λεφτά για εκείνη την εποχή....Μόνο στο ποδιακό. Στα άλλα δε μας δίναν χρήματα. Μας δίναν κάνα ψιλοκέρασμα. Κάνα μανταρίνι, αν μας δίναν, ήταν πολυτέλεια για εκείνα τα χρόνια. Μιλάμε για δεκαετία του '50....».*³⁹

Το 1958 ο Μπάρμπα Σταμάτης ο Μιάκος πρωτογιόρτασε το ποδιακό σε καφενείο με ζουρνάδες και νταούλια προσδίδοντας έτσι μια ευρύτερη εορταστική ατμόσφαιρα στο έθιμο.

*«...Όχι '50. Μετά το '55. '58, '59, '60. Εκεί, τότε. Ο Σταμάτης ο Μιάκος έπαιρνε ένα, μια παρνάρκα (πουρνάρι) που λέει κ ο Γιώργος. Δες το κ αυτό, στο Facebook θα το βρεις. Έχουμε και φωτογραφία. Έπαιρνε ένα παρνάρκα και πήγαινε. Έφερναν και ζουρνάδες και πήγαιναν στα μαγαζιά με μια κανάτα νερό και τα λεφτά που μάζευαν πήγαιναν σε ένα τέτοιο κέντρο να τα φαν....Ε, ναι. Από τότε εξελίχθηκε κάθε χρόνο και περισσότεροι και εξελίχθηκε σε μέρα γενικού γλεντιού. Ενώ δεν ήταν έτσι...».*⁴⁰

Η διασκέδαση αυτή επεκτάθηκε και συμμετείχαν κάθε χρόνο όλο και περισσότεροι, αρκετοί δε στην αποκορύφωση του γλεντιού καλούσαν όλους τους θαμώνες του μαγαζιού και τα όργανα να συνεχίσουν το γλέντι στο σπίτι τους για το καλό ποδιακό. Μέσω αυτής της επανάληψης επήλθε η καθιέρωση στην συνείδηση των Σοχινών για την ολόημερη διασκέδαση με όργανα σε κέντρα διασκέδασης.

Σήμερα, το ποδιακό αποτελεί για τους Σοχινούς, ακόμη και γι' αυτούς που ζουν στη Θεσσαλονίκη ή και σε άλλα αστικά κέντρα, ημέρα σχόλης και εθιμική τοπική αργία. Η δεύτερη μέρα του Ιανουαρίου γιορτάζεται στον τόπο αυτό με ολόημερη διασκέδαση αφού η συντριπτική πλειοψηφία των απανταχού

39. Πληροφορητής, Γιώργος Κόφτης

40. Πληροφορητής, Γιώργος Κόφτης

Σοχινών, επισκέπτεται το χωριό την ημέρα εκείνη, διασκεδάζει στα τοπικά καταστήματα με μουσικές και ορχήστρες. Αποτελεί πλέον ένα καθιερωμένο τοπικό έθιμο στη συλλογική συνείδηση, το οποίο τυγχάνει ευρύτατης αποδοχής από όλους. Η όλη αυτή γιορτινή μέρα με την αμιγή τώρα πια, αστική απόδοση έχει παραγκωνήσει το οικείο και το ενδοοικογενειακό των προηγούμενων ετών, που είχε ως κεντρικό άξονα το πατροπαράδοτο έθιμο της επίσκεψης των νεαρών παιδιών για την απόδοση ευχών. Η αστικοποιημένη εγωιστική αυτοπροβολή των μονάδων στο σύνολο των ντόπιων, μέσα στους μεγάλους χώρους διασκέδασης, έχει μεταβάλλει τόσο το «παραδοσιακό» όσο και το «πατροπαράδοτο», που στην ουσία δεν υφίσταται πλέον.

Συνεχίζοντας την περιδιάβαση του ημερολογίου ακολουθούν τα Φώτα, ενώ αρχίζουν και οι Απόκριες που εμπεριέχουν και το «Προστάβανιε». Ένα έθιμο το οποίο στο Σοχό αποτελεί την κορυφαία εκδήλωση σεβασμού, εξαγνισμού, εξιλέωσης και μετάνοιας προς τους συνανθρώπους μας, ακολουθεί το Πάσχα και οι γιορτές της αρχής του καλοκαιριού. Η πρώτη καλοκαιρινή γιορτή είναι το ετήσιο πανηγύρι του Σοχού που πραγματοποιείται στην τοποθεσία «Άγιοι Απόστολοι», στις βορειοανατολικές παρυφές του χωριού.

Η γιορτή αυτή είναι στην ουσία μια αθλοπανήγυρη και διαφέρει από τα πανηγύρια του υπόλοιπου ελλαδικού χώρου καθώς στηρίζεται σε δυο διαφορετικούς πυλώνες το θρησκευτικό και τον αθλητικό. Η διασκέδαση εδώ έρχεται σε δεύτερη μοίρα, καθώς ο κεντρικός πυλώνας του πανηγυριού είναι τα αθλήματα και ειδικά η πάλη. Τα αγωνίσματα, που μέχρι και σήμερα επιτελούνται με ένα συγκεκριμένο τρόπο και μια πρακτική που παραπέμπει πίσω βαθιά στο χρόνο και στις ανοιξιάτικες Διονυσιακές γιορτές της αρχαιότητας, είναι το λιθάρι, το τρέξιμο, το ακόντιο, η ιππασία, η σκοποβολή, το άλμα εις μήκος και φυσικά η πάλη⁴¹ με «κιουσπέτια»⁴² και λαδωμένο κορμί.

Τα έπαθλα των νικητών είναι ποσά χρηματικά, κυμαίνονται από 100 έως 200 ευρώ, για τις συμμετοχές σε όλα τα αθλήματα και τις μικρές κατηγορίες πάλης. Στα αθλήματα που συμμετέχουν επαγγελματίες, όπως αυτό της πρώτης κατηγορίας πάλης, το χρηματικό έπαθλο φθάνει στις 3000 ευρώ για τον νικητή και 1000 ευρώ για τον δεύτερο. Επίσης, ηθικά περισσότερο, σεβαστά έπαθλα που αποδίδονται στους νικητές είναι ζώα εν ζωή. Όλα τους είναι ανθοστολισμένα στο λαιμό ή στα κέρατά τους φέροντας ανοιξιάτικους γονιμικούς συμβολισμούς. Ένα «μικκάδι», ένας νεαρός ταύρος δηλαδή, είναι το πρώτο έπαθλο για τον πρώτο παλαιστή, ένας τράγος για το δεύτερο, ένα αρνί για τον τρίτο και ούτω καθ' εξής. Όλα αυτά τα ζώα είναι δώρα των κτηνοτρόφων του Σοχού και παραπέμπουν σε γνώριμες μυθικές ιεροπραξίες και μια πίστη ζωτικότερη από μια απλή αισθητική έκφραση που αποδίδουν τα άνθη στο λαιμό των επάθλων.⁴³

Στη συνέχεια έχουμε τις γιορτές του καλοκαιριού με αποκορύφωμα το Δεκαπενταύγουστο, ακολουθούν οι αγροτικές γιορτές της αρχής του φθινοπώρου και τον Άγιο Δημήτρη, για να καταλήξουμε στις γιορτινές μέρες στο τέλος κάθε έτους στα Χριστούγεννα, που προετοιμάζουν για το νέο κυκλικό συνεχές που ακολουθεί ολοκληρώνοντας τον ετήσιο κύκλο της ζωής του ανθρώπου.

---

41. Φωτογραφία 11.

42. Κιουσπέτια, δερμάτινα παντελόνια που καλύπτουν το σώμα των παλαιστών από το γόνατο μέχρι την μέση. Οι παλαιστές αυτοί ήταν γνωστοί ως Πεχλιβάνηδες μέχρι τα πρόσφατα χρόνια.

43. Κατερίνα Κακούρη, *ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑ*, Εκδόσεις Ιδεοθέατρον, Αθήνα 1999, σελ.143.

Η ανάγκη για όσο το δυνατό πιο ανώδυνο και αβλαβές πέρασμα της ζωής από το ένα στάδιο στο άλλο εκπληρώνεται πάντοτε μέσα από τη διαμεσολάβηση της τελετουργίας, η οποία έρχεται να ελέγξει όλες τις δράσεις και τις αντιδράσεις της μετάβασης και να εγγυηθεί με τον τρόπο αυτόν την επιτυχή έκβασή της.⁴⁴

Οι διαβατήριες τελετουργίες βασικά αποτελούν κοινωνικά γεγονότα στα οποία η εκκλησία συμμετέχει ευλογώντας όλες τις ανησυχίες, καταλαγιάζοντας τα πάθη και την πιο πρωτόγονη ψυχολογική ανησυχία του ανθρώπου, το συναίσθημα της μη συνέχειας και του μάταιου.⁴⁵ Είναι λοιπόν, κατά βάση, θρησκευτικές τελετές που δεν παύουν να συνυπάρχουν ή καλύτερα να κουβαλάνε μέσα τους τις πρωτόγονες μαγικές τελετές. Σύμφωνα με τον Emil Durkheim και τον Marcel Mauss η μόνη διαφοροποίηση μεταξύ τους είναι ότι οι «νόμιμες» θρησκευτικές τελετές πραγματοποιούνται στο οργανωμένο πλαίσιο της εκκλησίας, παρουσία του κοινωνικού περιγύρου της κοινότητας, ενώ η μαγεία τελείται σε χώρο ιδιωτικό, π.χ. το σπίτι, και είναι μια μυστική ή καλύτερα μυστικιστική τελετουργία, συνήθως απαγορευμένη.⁴⁶

Έτσι όλα τα έθιμα που λαμβάνουν χώρα σε ιδιωτικό μέρος ακολουθώντας πατρογονικές συμβουλές και υποδείξεις μπαίνουν στη σφαίρα του μαγικού. Τα διαβατήρια έθιμα όμως καθώς τελούνται σε στιγμές της ζωής που αποτελούν όρια μετάβασης από μια κατάσταση γνωστή σε μια άλλη άγνωστη, προφυλάσσουν μέσω συμβολικών μυστικιστικών τελετουργιών, από κάθε κακό που μπορεί να ελλοχεύει στο όριο και αποτελούν ένα μηχανισμό προστασίας και ομαλής μετάβασης, δρώντας πάντα προς αποφυγή της επίδρασης βλαπτικών δυνάμεων.⁴⁷

Ιδιαίτερα λοιπόν, όσον αφορά στην προβιομηχανική ή αλλιώς, αγροτική και κτηνοτροφική κοινωνία, οι μεταβολές των φυσικών φαινομένων μέσα στο χρόνο και οι αλλαγές των εποχών με τα επακόλουθά τους στη βλάστηση και την καρποφορία της γης κρίνονται καθοριστικής σημασίας για τη ζωή του ανθρώπου. Ενός ανθρώπου που παραμένει άρρηκτα δεμένος με τη φύση, η οποία συμβάλλει με καίριο τρόπο στη διαμόρφωση της λαϊκής λατρείας.⁴⁸ Η λατρεία αυτή μεταφράζεται συχνά σε διαβατήριες ιεροπραξίες με σκοπό γονιμικό και σχεδόν πάντοτε είναι στενά συνυφασμένη με μαγικές δοξασίες και ενέργειες, παρά το χριστιανικό της συνήθως περικάλυμμα, επιδιώκοντας να προάγει τη βλάστηση στη φύση και τη γονιμότητα στα κοπάδια, ενώ ταυτόχρονα αποτρέπει κι εμποδίζει κάθε κακή επενέργεια.⁴⁹

Κατά συνέπεια οι διαβατήριες τελετές εκπληρώνουν πάντοτε μια βαθύτερη και πιο ουσιαστική λειτουργία. Έτσι τα διάφορα έθιμα ενός πολιτισμικού συνόλου οφείλουν να εξετάζονται στη βάση της χρονικής τους θέσης, όχι μόνο γιατί έτσι μπορεί να οδηγηθεί κανείς στην ανεύρεση του

---

44. A. Van Gennep, *The rites of passage* (translated by MONIKA .B. VIZEDOM and GABRIELLE. L. CAFFEE), The University of Chicago Press, Chicago 1960, σελ. 3.

45. Δημήτρης Λουκάτος, *Χριστουγεννιάτικα και των Γιορτών*, Εκδόσεις Στρατής Φιλιππότης, Αθήνα 1984, σελ. 34-35.

46. Μαρία Γκασούκα, *Κοινωνιολογία του Λαϊκού Πολιτισμού*, Εκδόσεις Ψηφίδα, Αθήνα 2006, σελ. 169.

47. Βλ. ό.π., Μιχάλης Μερakλής, *Ελληνική Λαογραφία...*, σελ. 44.

48 Δ. Λουκόπουλος & Δ. Πετρόπουλος, *Η λαϊκή λατρεία των Φαράσων*, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, Αθήνα 1949, σ. 8-9.

49. Βλ. ό.π., Κατερίνας Κακούρη, *Διονυσιακά.....*σελ. 1. - Φ. Τερζάκης, *Μελέτες για το ιερό*, Εκδόσεις Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 19 σελ. 109-123.

πραγματικού λόγου γενέσεώς τους, αλλά και γιατί με τον τρόπο αυτό γίνεται κατανοητή η βαθύτερη σημασία τους.⁵⁰ Διατηρώντας δε σε μεγάλο μέρος και ένα μοντέλο πρόσληψης και διαχείρισης κοινωνικών σχέσεων, οι εθιμικές τελετουργίες καθορίζουν και την κοινωνική υπόσταση των ανθρώπων. Έτσι, καθώς ο κύκλος του κάθε έτους συνδέεται με τους προγενέστερους και τους μεταγενέστερους κύκλους και τη συνεχή ζωή των ανθρώπων, λειτουργεί ως συνεχιστής μιας ευρύτερης αλυσίδας του γένους και της γενιάς. Προσλαμβάνοντας χαρακτήρα ενωτικό, οι εθιμικές τελετές στον κύκλο του χρόνου δίνουν σε ανθρώπους ξένους μεταξύ τους τη δυνατότητα μιας οριζόντιας διεύρυνσης και ενδυνάμωσης των κοινωνικών δεσμών, ενώ παρέχουν σ' αυτό το κυκλικό συνεχές λειτουργική ένταξη στο χώρο της μακράς διάρκειας.⁵¹ Επίσης οι διαβατήριες τελετές έχουν τη δύναμη να ορίζουν ένα πεδίο διαχείρισης της μοίρας των ανθρώπων, ειδικότερα όσον αφορά ευπαθείς ομάδες, όπως είναι για παράδειγμα οι γυναίκες.⁵²

Τη συγκεκριμένη προσέγγιση ακολουθεί στα βασικά σημεία της και η εξέταση του θέματος των καρναβαλιών και της Αποκριάς μέσω των εθιμικών τελετουργιών στο Σοχό, όπως αυτή αναπτύσσεται στη συνέχεια.

1.2 Θεωρητικός προσανατολισμός και προσεγγίσεις της Αποκριάς

Οι κοινωνικές αξίες του παρόντος, έχοντας διαφοροποιηθεί κατά πολύ από αυτές του παρελθόντος υποχρεώνουν την παραδοσιακή Σοχινή Αποκριά να μεταβληθεί και να αναπροσαρμοστεί στα δεδομένα της κοινωνικής πραγματικότητας, δημιουργώντας έτσι μια νέα διαφοροποιημένη λειτουργία της στο σήμερα. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων, οι νέες και επινοημένες παραδόσεις που καθιερώνονται σταδιακά, η ομαλή μεταβολή των εθίμων που συγκροτούν την Αποκριά, η αλλαγή των κατασκευών και η καθιέρωση χρήσης πιο σύγχρονων υλικών αλλά και ο ρόλος των ανθρώπων που συμμετέχουν ως λαϊκοί επιτελεστές, μας αποδεικνύουν την προσαρμογή της παραδοσιακής Αποκριάς στη νέα κοινωνική πραγματικότητα και ορίζουν το αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

Στο Σοχό η Αποκριά είναι ένα φαινόμενο δυναμικό και ιδιαιτέρως ζωντανό, μέσω του οποίου οι σημερινοί Σοχινοί αποτυπώνουν το κυριότερο ίσως στοιχείο της συλλογικής τους ταυτότητας. Το πολιτιστικό αυτό δρώμενο είναι τόσο ισχυρό που μαζί με ορισμένα τοπικά προϊόντα αποτελούν το βασικό άξονα μνήμης και αναφοράς όλων των Σοχινών.⁵³ Όπου και να βρίσκονται ή να

---

50. Γεώργιος Α. Μέγας, *Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας*, Οδυσσέας, Αθήνα 1988, σελ. 25-26.

51. Ruggiero Romano, *Ο Braudel κι εμείς*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2004, σελ. 27-28.

52. Ιωάννα Αθανασάτου, *Η οπτική του φύλου στις ταινίες του Παντελή Βούλγαρη- Από το «Προζενιό της Άννας» στις «Νύφες»*, Επιμέλεια: Φωτεινή Τομάη, Ιστορία και Πολιτική στο έργο του Παντελή Βούλγαρη, Υπουργείο Εξωτερικών, Υπηρεσία Διπλωματικού και Ιστορικού Αρχείου, Αθήνα 2007, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 286.

53. Εκλεκτά τοπικά προϊόντα του Σοχού θεωρούνται το κρέας από τα ντόπια κοπάδια που εκτρέφονται πια σε μοντέρνους στάβλους, το κασέρι της οικογενειακής τυροκομικής μονάδας «Προίκα» και οι τουλούμπες του ζαχαροπλαστείου «Φίλτση», με βαθύτερη καταγωγή από την Κωνσταντινούπολη.

συναντιούνται οι Σοχινοί συζητούν γι' αυτά με περηφάνια και αναζητούν πάντα να αφηγηθούν ιστορίες σχετικές με αυτά. Μέσω όλων αυτών των τοπικών, λαϊκών και χαρακτηριστικών στοιχείων, ενδυναμώνουν την κοινή συλλογική τους ταυτότητα και καταγωγή.

Η κατασκευή στο χωριό τοπικού λαογραφικού μουσείου το 2010, με τη δωρεά του Άγγελου και της Χρυσής Βασιλικού, η οποία ανήλθε στο ποσό των 350.000 ευρώ για το μουσείο και ενός ακόμη ισόποσου χρηματικού δωρήματος στην εκκλησία του χωριού, ενδυνάμωσε ακόμη περισσότερο την κοινή «συλλογική μνήμη» των Σοχινών. Ωστόσο, όπως είναι γνωστό, η συλλογική μνήμη δομείται και στην παρούσα περίπτωση μέσω ενός πλέγματος σχέσεων, μορφών και αντικειμένων που στηρίζουν και ενσαρκώνουν το παρελθόν ανεξάρτητα από τα άτομα.⁵⁴ Κατ' αυτόν τον τρόπο διαπιστώνουμε ότι η συλλογική μνήμη δεν περιορίζεται μόνο στην ανάμνηση ή απλώς στην ανάκληση του παρελθόντος από ένα μεμονωμένο άτομο, αλλά περιλαμβάνει ένα σύνολο αλληλεξαρτήσεων. Η κάθε ατομική μνήμη είναι μία μόνο πτυχή της συλλογικής, επηρεάζεται και αλλάζει καθώς αλλάζουν οι σχέσεις του ατόμου με το κοινωνικό περιβάλλον και η μνήμη παίρνει τη μορφή της καταγραφής μέσα από τη συλλογική μνημόνευση.⁵⁵

Από το 18^ο αιώνα και έπειτα, συγχρόνως με τη χάραξη των συνόρων στην Ευρώπη, ένας και μόνο λόγος οδήγησε τους ανθρώπους στην κατασκευή μνημειακών τόπων. Ο λόγος αυτός είναι ότι διαθέτουν τη δύναμη να διατηρούν την αίσθηση της ιστορικής συνέχειας και της κοινωνικής συνοχής. Κατά συνέπεια βοήθησαν σε μεγάλο βαθμό στην ομογενοποίηση, στη δημιουργία των εθνικών κρατών και των τεράστιων μεγαλουπόλεων.⁵⁶

Στο ίδιο πλαίσιο λειτουργίας, ο εορτασμός της Αποκριάς και του καρναβαλιού στο Σοχό, με την καθιέρωσή της επανάληψης των εγκυκλίων και των προγραμμάτων εορτασμού που εκδίδονται από τον τοπικό δήμο δόμησε έναν ισχυρό τόπο ανάμνησης.⁵⁷ Όπως όλες οι νεωτερικές κοινωνίες έτσι και ο Σοχός βρίσκει έναν κύριο άξονα και μια εστία μνήμης δημιουργώντας ένα μνημειακό «τόπο» για όλους τους Σοχινούς μέσω του καρναβαλιού. Δομείται έτσι μέσω του μουσείου και του κουδουνοφόρου καρναβαλιού όλο το υπόβαθρο ώστε αυτά να συντελούν στο να κάνουν την κοινοτική συλλογική Σοχινή μνήμη κάτι το υπαρκτό με υλικούς όρους.⁵⁸

Άλλωστε τα πολιτισμικά φαινόμενα δεν αντιμετωπίζονται πια ως στατικά και αμετάβλητα, καθώς με το πέρασμα του χρόνου, αναδιαμορφώνονται δια μέσω της ανθρώπινης παρέμβασης και του σύγχρονου κοινωνικού «γίγνεσθαι» και αντιπροσωπεύουν κατ' αντανάκλαση την κάθε χρονική στιγμή. Έτσι αποκτούν ένα διαφορετικό περιεχόμενο, ένα άλλο νόημα και μιαν άλλη ουσία, διαφορετική ανάλογα με το κοινωνικό-ιστορικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται. Στην παρούσα μελέτη επιδιώκουμε να καταγράψουμε και να ερμηνεύσουμε τελετουργίες και συμπεριφορές, όπως αυτές διαμορφώθηκαν στο χώρο και στο χρόνο και σε ένα ιστορικό βάθος που εκτείνεται έως τον 19^ο αιώνα. Η όλη μας προσπάθεια στρέφεται στη μελέτη

---

54. Ρ. Μπενβενίστε- Θ. Παραδέλλης, «*Διαδρομές και Τόποι της Μνήμης*» *Ιστορικές και Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1999, σελ. 28.

55. Ζακ Λε Γκοφ, «*Ιστορία και μνήμη*», Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 1998, σελ. 95.

56. Σ. Σταυρίδης, *Μνήμη και εμπειρία του χώρου*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, σελ. 169.

57. Εικόνες 5, 6, από το μουσείο του Σοχού.

58. Βλ. ό.π., Ζακ Λε Γκοφ, «*Ιστορία...*» σελ. 97-98.

του παλιού και του καινούργιου, του «παραδοσιακού» και του επινοημένου, στις μεταβολές και τις επανορθώσεις που συντελέστηκαν, ώστε να έρθουμε στο σήμερα, καθώς θεωρείται δεδομένη η διαλεκτική σχέση που υφίσταται ανάμεσα στο οργανωμένο και στο αυθόρμητο⁵⁹. Στη μελέτη της Αποκριάς του σήμερα αναζητούμε μέσα από μνήμες του παρόντος χρόνου τις αντιστάσεις, τις μεταβολές, τις συνθέσεις και ανασυνθέσεις των εθιμικών τελετών, όπου αυτές υπάρχουν.

Χώρος μελέτης και τόπος τέλεσης του φαινομένου συνολικά, νοείται ο Σοχός και μελετάται ως μια κοινωνία που πορεύεται με αδιάσπαστη συνέχεια ως προς το φαινόμενο του εορτασμού της αποκριάς μέχρι σήμερα. Βασικός άξονας ανάλυσης αυτής του ανά χείρας πονήματος θεωρείται εκτός από το ατομικό, το οργανωμένο και το συλλογικό, είναι αυτό που ορίζει δραστηριότητες και οργανωμένες συλλογικές δράσεις με δαπάνη σεβαστών ποσών και μάλιστα σε περίοδο οικονομικής κρίσης.

1.3 Η εθιμική τελετουργία της Αποκριάς και η θέση του καρναβαλιού στο κοινωνικό πεδίο.

Η συλλογική αντίληψη και η οργάνωση του κοινωνικού χρόνου αντανακλώνεται μέσω των λατρευτικών συμπεριφορών ενός κοινωνικού συνόλου, δηλαδή μέσω των εθίμων, των τελετουργιών και των δρώμενων. Η οργάνωση και η δόμησή του κοινού χρόνου, στη σφαίρα της λαϊκής κοσμοθεωρίας διαχωρίζουν με σαφήνεια τις ημέρες, οι οποίες δεν είναι όλες ίδιες μεταξύ τους. Βασική αιτία διαφοροποίησης αποτελεί η διάκριση μεταξύ Ιερού και Βέβηλου χρόνου, ή αλλιώς τελετουργικού και καθημερινού, με τις δύο μορφές να διακρίνονται όχι μόνο από εντελώς διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά, αλλά να αποτελούν και ουσιαστικά η μια αντιστροφή της άλλης.⁶⁰

Μέσω της τελετουργίας τονίζεται ο καθιερωμένος χαρακτήρας της τέλεσης των πράξεων που πρέπει να επαναληφθούν με τον ίδιο τρόπο, για να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός.⁶¹ Ο σκοπός αυτός διακρίνεται και στις προαισθητικές μορφές του θεάτρου, του οποίου οι ρίζες βρίσκονται στα δρώμενα της Αποκριάς, που μέσα από κάποια εμβρυϊκή παραστατικότητα παραπέμπει στη γονιμότητα.⁶² Έτσι τα έθιμα, όταν παίρνουν μια ορισμένη, σταθερή και επαναλαμβανόμενη τελεστική μορφή, αποτελούν έμπρακτη εκδήλωση των ηθών και των κοινωνικών αξιών.⁶³

---

59. Βασίλης Νιτσιάκος, *Ο έρωτας στην παραδοσιακή κοινωνία*, ανάτυπο Τόμος ΚΗ' Μέρος Τρίτο, Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα, Δωδώνη 1999, σελ. 177.

60. Φ. Τερζάκης, *Μελέτες για το ιερό*, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1997, σελ. 173-175.

61. Β. Πούχγερ, *Θεωρητική Λαογραφία. Έννοιες - Μέθοδοι - Θεματικές*, Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα 2009, σελ. 190.

62. Μανώλης Γ. Βαρβούνης, *Όψεις και μορφές του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2001, σελ. 202.

63. Μιχάλης Γ. Μερακλής, *Ελληνική Λαογραφία. Ήθη και έθιμα*, Εκδόσεις Οδυσσεάς, Αθήνα 1986.

Επί παραδείγματι, και με κριτήριο τη γονιμότητα, ο θεοποιημένος Έρωσ της Αρχαίας Ελληνικής Θρησκείας διασφαλίζει την πολυπόθητη και πολύμορφη ευετηρία διαμέσου της χαράς, της ηδονής και της ερωτικής συνεύρεσης. Μέσω της μελέτης των αρχαίων Διονυσιακών γιορτών ανακαλύπτουμε την αφετηρία πολλών γονιμικών εθίμων και παραδόσεων. Η πανάρχαια γιορτή *Κρόνια* μετακαλείται και γίνεται *Διονύσια*, τα οποία οι Ρωμαίοι θα τα αποκαλέσουν *Σατουρνάλια* και θα φθάσουν σε εμάς σήμερα με την ονομασία Αποκριά υιοθετώντας εκ προοιμίου την οπτική της συνέχεια.

Στην αρχαία Αθήνα η γιορτή κατείχε ξεχωριστή θέση καθώς ο Διόνυσος στον οποίο ήταν αφιερωμένη κυβερνούσε τη ζωή και το θάνατο. Για τους ορφικούς ο Διόνυσος ήταν ο ελευθερωτής της ψυχής από τα γήινα δεσμά, ο δωρητής της πνευματικής βακχείας, του δημιουργικού ενθουσιασμού, της ανεξίτητης χαράς. Μέσα στη μέθη οι πιστοί παρασύρονταν ως τη μυστική απάρνηση του εαυτού τους, ζητώντας την απόλυτη συνένωση με τη φύση και τα θεοποιημένα φυσικά όντα.⁶⁴

Σε αυτές τις γιορτές η μεταμφίεση χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον από τους ανθρώπους για να εκφράσουν την ατομική και κοινωνική τους συνείδηση και η εξέλιξη της μεταμφίεσης ακολουθεί την εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας. Οι μέρες των Αποκριών είναι τρεις εβδομάδες γεμάτες παγανιστικά έθιμα, αγροτικής κυρίως προελεύσεως, που τελούνται λίγο πριν από τον ερχομό της άνοιξης, για να επιτύχουν την ετήσια κυκλική αναγέννηση και αναζωογόνηση της φύσης.

Η βιωματική εμπειρία του ανθρώπου ότι όλα γύρω του γεννιούνται και αναγεννιούνται, του υπαγόρευε την πεποίθηση πως αυτό συμβαίνει όχι μόνον στα όντα του άμεσου περιβάλλοντός του αλλά και στο Σύμπαν ολόκληρο. Γεννιέται λοιπόν εν μέσω όλων αυτών η παλαιότερη γιορτή, η οποία επιβιώνει και αναπαράγεται σε ετήσια βάση και είναι η γιορτή του Καρναβαλιού. Η λέξη "καρναβάλι" και "καρνάβαλος" προέρχεται από το ιταλικό ουσιαστικό «carne», που σημαίνει κρέας, και το ρήμα «vale», που σημαίνει χαιρε, δηλαδή χαιρετώντας το κρέας. Κατά συνέπεια η λέξη αυτή έχει ταυτόσημη έννοια με την ελληνική λέξη "απόκρεω", δηλαδή απομακρύνομαι από το κρέας.

Καθίσταται έτσι φανερό ότι η Αποκριά αποτελεί καθαρά μια παράδοση που εντάχθηκε στο χριστιανικό εορτολόγιο και πιο συγκεκριμένα, στην περίοδο πριν την έναρξη της νηστείας της Μεγάλης Σαρακοστής, στην προετοιμασία δηλαδή για το επερχόμενο Πάσχα των χριστιανών. Η εκκλησία ονόμασε αυτή την εορταστική περίοδο «Απόκρεω» και την τοποθέτησε ανάμεσα σε δύο αμιγώς χριστιανικά έθιμα, στο Δωδεκαήμερο των Χριστουγέννων και τη Σαρακοστή.

Η Αποκριά ή τα καρναβάλια κατατάσσονται στα περιοδικά λατρευτικά έθιμα που αφορούν στη λαϊκή λατρεία και όλες τους οι ενέργειες τελούνται σε τακτικές και περιοδικές μέρες και ώρες που τις ορίζουν ο κύκλος του Χρόνου και το Εορτολόγιο. Το έθιμο του Καρναβαλιού λοιπόν με τις διασκεδάσεις και τις μεταμφίεσεις του, αποτελεί μια προέκταση των εορτών της Πρωτοχρονιάς, όπως τις γιόρταζαν οι Ρωμαίοι και οι Βυζαντινοί. Η Αποκριά στις παραδοσιακού τύπου κοινωνίες, μέσω της κοσμικής γιορτής, θέτει ως στόχο την υποβοήθηση της γης, μέσω μαγικών δυνάμεων, για να βλαστήσει. Οι χοροί, τα διάφορα κωμικά δρώμενα, οι μεταμφίεσεις λειτουργούν αποτρεπτικά για τα

σελ. 7.

64. Κατερίνα Κακούρη, *Προαισθητικές μορφές θεάτρου*, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα 1998,

σελ.87-90.

βλαπτικά πνεύματα. Όλα τα κύρια στοιχεία της Αποκριάς, όπως ο χορός, οι μεταμφιέσεις, οι παραστάσεις, τα φαγοπότια, η επαναφορά στη μνήμη μας των νεκρών μέσα από τα ψυχοσάββατα, οι ήχοι και οι δυνατοί κρότοι των κουδουνιών αλλά και οι καθαρτικές φωτιές που ανάβονται σε ορισμένους τόπους, όπως στην Ήπειρο, τη Δυτική Μακεδονία, στο Σοχό, με την ονομασία «Ζάππους» αλλά και αλλού, αποτελούσαν ομοιοπαθητικές προσπάθειες των ανθρώπων για τη βλάστηση και την καρποφορία της γης.⁶⁵

Η κεντρική ιδέα του καρναβαλιού ενυπάρχει και στην κωμική παράδοση αρκετών λαών ενώ συγχρόνως υπόκειται σε ένα πλήθος εορταστικών φαινομένων που χαρακτηρίζονται από συνδυασμούς και αναλογίες αναρίθμητων γιορτών της αρχαιότητας και του Μεσαίωνα. Κατά συνέπεια το καρναβάλι παραπέμπει σε κάθε γιορτή που περιλαμβάνει στο τελετουργικό της μεταμφιέσεις, μάσκες, δρώμενα και συνήθειες που αντιστρέφουν την κανονική τάξη των πραγμάτων.⁶⁶ Επίσης, το καρναβάλι δεν είναι απλώς μια πατροπαράδοτη γιορτή αλλά η πηγή μιας γλώσσας που μας μιλά με έναν ιδιαίτερο τρόπο για τη ζωή και το θάνατο, για τον άνθρωπο, το χρόνο και τον κόσμο.

Επίσης η Αποκριά είναι η γιορτή που συνταιριάζει τα αταίριαστα και μέσα από την ελευθεροστομία και τη διακωμώδηση του ιερού, τη φαιδρή διάθεση με τις μορφές παρωδίας, υμνεί το φαγητό, την καλοζωία, το ποτό και τον έρωτα. Υμνεί το υλικό σε αντίθεση με το πνευματικό και εξυμνεί το «χαμηλό» και «χυδαίο» σώμα που γεννά τη ζωή.⁶⁷ Η τελετουργική επιβολή του χάους δηλώνει το γεγονός της τελετουργικής αναδημιουργίας του κόσμου, καθώς στη στιγμή της κατάργησης της τάξης ουσιαστικά καταργείται ο χρόνος, ενώ στο τέλος της αταξίας η τάξη επανέρχεται ανανεωμένη και ενισχυμένη.⁶⁸

Το γύρισμα του χρόνου εκφράζεται με ένα αναποδογύρισμα καθολικό, δηλαδή τη δημιουργία ενός κόσμου από την ανάποδη, όπως οι άνθρωποι που βγάζουν τα ρούχα τους και τα ξαναφορούν ανάποδα ή πάλι, όπως στα πρώτα χριστιανικά χρόνια που λαϊκοί και κληρικοί έπαιρναν μέρος σε άσεμνες μασκαράτες μέσα στους ναούς, σε σημείο μάλιστα που το ιερό καταντούσε ταβέρνα καθώς πάνω στην Αγία Τράπεζα έπιναν και έτρωγαν. Οι κληρικοί φορούσαν μάσκες, έβαζαν τα ρούχα τους ανάποδα και κάποιες φορές φόραγαν και γυναικεία ρούχα, ενώ οι λαϊκοί μεταμφιέζονταν σε παπάδες ή καλόγριες.⁶⁹ Σε αυτές τις περιπτώσεις γενικού χάους η περιοδική επιστροφή του κόσμου σε μια χαοτική μορφή ύπαρξης φέρει τη σημασία της καταστροφής και της αναδημιουργίας του κόσμου καθώς κατάφερνε και ο ίδιος να αναδημιουργηθεί.⁷⁰

Ο κοινωνικός ρόλος του καρναβαλιού συμπίπτει με το ρόλο του τρελού που μπορεί να λείπει ατιμώρητα πικρές και δυσάρεστες αλήθειες και στον οποίο η ασυλία της γιορτής δίνει τη δύναμη, μέσω της τρέλας, να επισημαίνει τα στραβά, να καταγγέλλει το άδικο, να σατιρίζει την εξουσία και να κάνει τα

---

65. Δημήτριος Σ. Λουκάτος, *Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία*, Εκδόσεις Φιλιππότη, Αθήνα 1984, σελ. 262.

66. Γιάννης Κιουρτσάκης, *Καρναβάλι και Καραγκιόζης*, Αθήνα, Εκδόσεις Κέδρος 2003, σελ. 30-32.

67. Γιάννης Κιουρτσάκης, *Η τρελή σοφία ή τα ανίερα ιερά*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2003, σελ. 16-19.

68. Βλ. ό.π., Βασίλης Νιτσιάκος, *Χτίζοντας...*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2003, σελ. 156-157.

69. Κατερίνα Κακούρη, *Προαισθητικές μορφές θεάτρου*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1998, σελ. 125-126.

70. Βλ. ό.π., Μιρτσέα Ελιάντε, *ΚΟΣΜΟΣ .....*, σελ. 71.

πάντα ώστε να βελτιώσει το κοινωνικό «πάνω».⁷¹ Το καρναβάλι, μέσω αυτών των δυνατοτήτων του, σφυρηλατεί τους κοινωνικούς θεσμούς, αναζωογονεί τη δημιουργία και συγχρόνως ενισχύει τη συνοχή της κοινότητας, τονώνει την αυτοσυνειδησία της και δυναμώνει την ταυτότητά της.

Η σημερινή μορφή και λειτουργία της νεότερης Αποκριάς βασίζεται πλέον σε νέες κοινωνικές, πολιτικές και ιδεολογικές σχέσεις, σχετίζεται περισσότερο με την ψυχαγωγία, και μάλιστα την ιδιωτική, η οποία ξετυλίγεται στα αστικά κέντρα στον κλειστό χώρο του διαμερίσματος. Παρ' όλα αυτά, τα φαινόμενα του πολιτισμού είναι πανταχού παρόντα στους κόλπους των σύγχρονων κοινωνιών, εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο της «νεωτερικότητας» που δημιουργεί καινούρια πολιτιστικά προϊόντα και καταναλωτικά αγαθά, ενώ οι παραδόσεις ανακαλύπτονται εκ νέου, και αποκτούν μια νέα μορφή και λειτουργία.⁷²

Γεννιέται λοιπόν μέσα από τις διαφορές ερμηνείες μια νέα λειτουργία των εθίμων που οδηγεί στην ψυχαγωγία. Τα παλαιά έθιμα εξαιτίας της λήθης της αρχικής σημασίας και των λόγων χρήσης τους, επιζούν με τον εξωτισμό, την τελετουργικότητα και τη γραφικότητά τους. Έχουν γίνει ένα είδος διακοσμητικών στοιχείων. Όλα αυτά όμως αρέσουν, ευχαριστούν, ψυχαγωγούν. Παρατηρήθηκε δε, ιδίως μετά τη δεκαετία του 50, το φαινόμενο του φολκλορισμού που προσπάθησε να αναβιώσει διάφορα έθιμα, ειδικά εκείνα τα οποία έδιναν τη δυνατότητα αναπαράστασης ως θέαμα.⁷³ Εκμεταλλευόμενοι όλο αυτό το κοινωνικό πλαίσιο οι Σοχινιοί, ειδικά μετά το 1955, ενδυνάμωσαν το καρναβάλι τους και έδωσαν μια νέα δυναμική στο πατροπαράδοτο έθιμο των κουδουνοφόρων Μέριου.

Η Αποκρία κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα υποβάλλεται σε συνεχείς μετασχηματισμούς και από ένα έθιμο με καθαρά ευγονικό χαρακτήρα μετατρέπεται σε ένα θέαμα τουριστικό με νέες κοινωνικοοικονομικές λειτουργίες. Σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, το δρώμενο συνδέεται περισσότερο με το αστικό περιβάλλον στο οποίο επιβιώνει και παρουσιάζεται ως θέαμα που προσβλέπει σε οικονομικά οφέλη μέσω του τουρισμού. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται έντονο στην Ευρώπη ήδη από τον 19^ο αιώνα.⁷⁴

Η πρώτη προσπάθεια αναβίωσης οργανωμένης Αποκριάς στο Σοχό εκδηλώνεται στα μέσα του 20^{ου} αιώνα.⁷⁵ Η πρώτη οργανωμένη αποκριάτικη παρέλαση με τη συμμετοχή των κουδουνοφόρων πραγματοποιείται υπό την εποπτεία της δημοτικής αρχής το 1955 επί δημαρχίας του Μενέλαου Βασιλικού, ο οποίος κατοικούσε στο Μαράσι, τόπο στον οποίο όλα τα προηγούμενα χρόνια τελούνταν τα έθιμα των κουδουνοφόρων αφού επικρατούσε κάποιο είδος απαγόρευσης για την κάθοδό των κουδουνοφόρων προς την αγορά και είχε εντατικοποιηθεί στα χρόνια του εμφυλίου.⁷⁶

Η όλη προσπάθεια αποτέλεσε μέρος ενός ευρύτερου πολιτισμικού φαινομένου της εποχής για ανασυγκρότηση των αγροτικών παραδόσεων από

---

71. Βλ. ό.π., Γιάννης Κιουρτσάκης, *Η τρελή σοφία.....*, σελ.35.

72. Philippe Laburthe – Tolra, Jean – Pierre Warnier, *Εθνολογία Ανθρωπολογία*, , Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2003, σελ. 27.

73. Βλ. ό.π., Μ. Γ. Μερακλής, *Ελληνική Λαογραφία.....*, σελ. 136-142.

74. David Gross, *Τα ερείπια του παρελθόντος, Παράδοση και κριτική της νεωτερικότητας*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2003, σελ. 75.

75. Πληροφορητής, Νικόλαος Καρακόλης.

76 . Πληροφορητής, Γιώργος Κόφτης.

τους ανθρώπους που μόλις λίγα χρόνια πριν είχαν μεταβεί σε αστικά περιβάλλοντα. Η αλλαγή του πλαισίου στο οποίο οργανώνεται η σύγχρονη Αποκριά είναι αποτέλεσμα των ευρύτερων πολιτισμικών αλλαγών που παρατηρούνται με την επικράτηση των σύγχρονων αστικών κοινωνικών αντιλήψεων την εποχή εκείνη. Ευκρινέστατο είναι δε ότι όλο αυτό το νέο πλαίσιο επηρέασε τη δομή της Αποκριάς και οδήγησε στη συνύπαρξη παλαιών και νέων «παραδόσεων» μέσω των οποίων δημιουργήθηκαν οι νέες εκδηλώσεις.

Σήμερα, η Αποκριά στον Σοχό δομείται από ένα πλήθος «επινοημένων παραδόσεων» και «συμβάσεων» που εφαρμόστηκαν εκείνη την περίοδο και διατηρήθηκαν ως τις μέρες μας. Η ανατροπή πραγματοποιήθηκε κυρίως από την είσοδο του Καρναβαλιών στην πλατεία του χωριού. Η τοποθεσία με την ονομασία Μαράσι, που βρίσκεται στην άκρη του χωριού και που τα παρελθόντα έτη ήταν ο φυσικός χώρος των κουδουνοφόρων, αποτελεί πλέον την αφετηρία της κεντρικής παρέλασης. Η σύγχρονη αποκριάτικη πραγματικότητα του Σοχού χαρακτηρίζεται από τη μεταφορά των δρωμένων στην κεντρική πλατεία, το πέρασμα από τους ατομικούς χορούς των καρναβαλιών στην ομαδική παρέλαση, τους χορούς των τοπικών ή και άλλων συλλόγων, ακόμη και τους παιδικούς σχολικούς χορούς. Συνάμα οι διάφορες θεατρικές παραστάσεις, η παρέλαση των δυτικοφερμένων αρμάτων και η οργανωμένη εν σειρά κατάταξη των κουδουνοφόρων στην παρέλαση της Καθαράς Δευτέρας, ο αυθόρμητος χορός που στήνεται τα τελευταία χρόνια, στο τέλος της παρέλασης, στην πλατεία του χωριού με τη συμμετοχή όλων και μετά την απομάκρυνση των θεατών του δρωμένου, χαρακτηρίζουν την σημερινή πραγματικότητα.⁷⁷

Εύλογα λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε ότι στο Σοχό επικρατεί μια σύγχυση ανάμεσα στα όρια του φολκλορισμού, της τεχνητής δηλαδή αναβίωσης, και του αγροτικού παρελθόντος. Η ιστορία της Αποκριάς σ' αυτόν τον τόπο πρέπει να τεθεί σε προσεκτική ιστορική μελέτη, η οποία θα ήταν δυνατό να διαχωρίσει τα νεότερα από τα παλαιότερα χαρακτηριστικά στοιχεία που την απαρτίζουν και να εξηγήσει τη χρονική εκδίπλωση των στοιχείων εκείνων που τη συγκροτούν σήμερα. Να εξηγήσει δηλαδή πότε, πώς και γιατί ενσωματώθηκαν τα νέα στοιχεία και για ποιο λόγο εγκαταλείφθηκαν ενδεχομένως κάποια παλαιότερα.

Η «εφαρμοσμένη λαογραφία» στο Σοχό οδήγησε τη λαϊκή τέχνη στην ανανέωση της, έτσι οι ενδυμασίες, τα υλικά κατασκευής ακόμη και οι παλιοί τρόποι είναι ακόμη ζωντανοί, οι «παραδόσεις» δε χρειάζεται ούτε να αναβιώσουν, ούτε να εφευρευθούν απλά υπάρχουν.⁷⁸ Η επινοημένη παράδοση όμως είναι ένα σύνολο πρακτικών οι οποίες συνήθως διέπονται, φανερά ή σιωπηρά, από αποδεκτούς κανόνες με χαρακτήρα τελετουργικό ή συμβολικό, επιδιώκουν να ενσταλάξουν ορισμένες αξίες και κανόνες συμπεριφοράς μέσω της επανάληψης, γεγονός που αυτόματα συνεπάγεται τη συνέχεια με το παρελθόν ενώ ταυτόχρονα, έχουν την ιδιότητα να καθιερώνονται με μεγάλη ταχύτητα.⁷⁹

---

77. Άλκη Κυριακίδου – Νέστορος, *Λαογραφικά Μελετήματα II*, Εκδόσεις Πορεία, Αθήνα, 1993, σελ. 37.

78. Κωνσταντίνα Μπάδα, *Η χρήση της παράδοσης, Χορός και Κοινωνία, Κόνιτσα*, Πνευματικό Κέντρο Κόνιτσας, 1994, σελ. 111-123.

79. Eric Hobsbawm - Terence Ranger, *Η επινόηση της παράδοσης*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2004,

Η παραπάνω προβληματική αποτελεί εργαλείο στην ερμηνεία των φαινομένων της Αποκριάς δίνοντας μας τη δυνατότητα να απαντήσουμε στον παρακάτω βασικό προβληματισμό της διαφοράς μεταξύ «παλιών» και «νέων» παραδόσεων και στη συνέχεια μας βοηθά στην ερμηνευτική προσέγγιση των δεδομένων. Η «παράδοση» πρέπει σαφώς να διακριθεί από το «έθιμο» που κυριαρχεί στις αποκαλούμενες παραδοσιακές κοινωνίες. Το «έθιμο» δεν μπορεί επίσης να είναι αμετάβλητο επειδή, ακόμη και στις «παραδοσιακές» κοινωνίες, η ζωή είναι συνεχώς μεταβαλλόμενη, έτσι τα έθιμα είναι τα ήθη που παίρνουν μια ορισμένη τελετουργική μορφή.⁸⁰

Το αντικείμενο και χαρακτηριστικό των «παραδόσεων», περιλαμβανομένων των επινοημένων, είναι το αμετάβλητο. Το παρελθόν, πραγματικό ή επινοημένο, στο οποίο παραπέμπουν επιβάλλει σταθερές και κανονικά τυποποιημένες πρακτικές, όπως είναι η επανάληψη, για την καθιέρωση και τη νομιμοποίηση των παραδόσεων.

1.4 Ο χαρακτήρας της Σοχινής Αποκριάς.

Ο τρόπος που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τις σχέσεις ανάμεσα στη φύση και τον πολιτισμό είναι συνάρτηση του τρόπου με τον οποίο μεταβάλλονται οι δικές τους σχέσεις στο κοινωνικό επίπεδο.⁸¹ Η αλλαγή που συντελέστηκε τα τελευταία χρόνια στις κοινωνικές σχέσεις, με τη νεωτερική αστικοποιημένη μορφή ζωής, συνετέλεσε ώστε η βασική «κοσμοθεωρία» της Αποκριάς να αλλάζει και να αναδιοργανώνεται. Αποκτά πλέον μια νέα σημασία, εμπλουτίζεται και εξελίσσεται διαμορφώνοντας πλέον μια νέα ανανεωμένη εικόνα μέσα σ' ένα περιβάλλον αστικό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να χαθεί, εν μέρει, η κυριότερη παλιά της σημασία, η οποία επιγραμματικά συνοψιζόταν σε δύο έννοιες στον περιοδικό εορτασμό: α) της ανακύκλησης των εποχών και β) της αναγέννησης του κόσμου.⁸²

Σήμερα, η συντριπτική πλειοψηφία των μόνιμων κατοίκων του Σοχού θεωρεί ότι τα καρναβάλια αποτελούν ένα πολύ μεγάλο έσοδο για την τοπική αγορά παραβλέποντας, ως ενός σημείου, την παλιά σημασία του εθίμου. Καθίσταται έτσι σαφές ότι ο κυρίαρχος χαρακτήρας της Σοχινής Αποκριάς είναι πλέον οικονομικός, καθώς οι ντόπιοι κάτοικοι θεωρούν ότι η αναβίωση των παραδοσιακών αποκριάτικων τελετουργιών συντελεί στη δυναμική τόνωση της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης, με τάση ανοδική, λόγω της προσέλκυσης τουριστών που έρχονται στον τόπο για να δουν τους κουδουνοφόρους, να διασκεδάσουν, να χαρούν και να απολαύσουν αυθεντικές στιγμές εορτασμών.

Ωστόσο ύστερα από την ολοκλήρωση της επιτόπιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της ανά χειράς μελέτης, άρχισε σταδιακά να διαφαίνεται ότι ο οικονομικός χαρακτήρας της Σοχινής Αποκριάς, δε γίνεται αντιληπτός μόνο από τους ντόπιους κατοίκους, τη στιγμή συγγραφής της παρούσας εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Δημοτική Επιχείρηση

σελ.9-24.

80. Βλ. ό.π., Μ. Μερακλής, *Ελληνική Λαογραφία.....*, σελ. 131.

81. Maurice Godelier, *ΜΑΡΕΙΣΤΙΚΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ, τόμος Α', Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1992*, σελ. 111.

82. Βλ. ό.π., Γ. Κιουρτσάκης, *Καρναβάλι.....*, σελ. 31.

Πολιτισμού και Αθλητισμού του Δήμου Λαγκαδά έχει δεσμευτεί πως, παρόλη την οικονομική κρίση που διέπει τη χώρα, θα χορηγεί στο δημοτικό διαμέρισμα του Σοχού 40.000 ευρώ κάθε χρόνο προκειμένου να καλύπτονται οι ανάγκες που προκύπτουν από τις δαπάνες για τη διοργάνωση και την τέλεση των δρώμενων της Αποκριάς.⁸³ Το τοπικό συμβούλιο νιώθει δικαιωμένο γι' αυτή την εξέλιξη καθώς είναι αποτέλεσμα κινητοποιήσεων που οργάνωσε και προώθησε το ίδιο.

Οι κινητοποιήσεις εξελίχθηκαν ως εξής: 1) Στις 15-01-2011 το Δ.Σ. του δημοτικού διαμερίσματος αποφάσισε ομόφωνα κινητοποιήσεις στο Δημαρχείο Λαγκαδά, 2) κοινοποίησε την απόφασή του αυτή στους δημότες ζητώντας και την ενεργό συμμετοχή όλων σε διαμαρτυρία που οργανώθηκε μπροστά στο δημαρχείο, και 3) πραγματοποίησε παράσταση διαμαρτυρίας με μεγάλη επιτυχία, καθώς ο στόχος επιτεύχθηκε και δόθηκαν τα απαραίτητα κονδύλια για την κάλυψη των αναγκών.

Στη βάση αυτού του πλαισίου, οι τοπικοί δημοτικοί άρχοντες έχουν επιφορτιστεί με τη διεκπεραίωση όλων των ενεργειών που είναι απαραίτητες για την ευόδωση του στόχου, που δεν είναι άλλος από τη διεξαγωγή ενός επιτυχημένου καρναβαλιού. Βεβαίως όταν οι Σοχινοί μιλούν για επιτυχία εκφράζουν και μια βαθύτερη προσδοκία για θετική οικονομική ολοκλήρωση της υπόλοιπης χρονιάς, συμπεριλαμβάνοντας και την ευοίωνη πορεία του τόπου. Αναλαμβάνουν λοιπόν, οι τοπικοί άρχοντες, την έκδοση προγραμμάτων, διαφημιστικών φυλλαδίων, πόστερ και αφισών, με σκοπό την κοινοποίηση των εκδηλώσεων. Μάλιστα αναζητούνται ακόμη και ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, οι οποίες έναντι αδράς αμοιβής, προβάλλουν με θέρμη το αποκριάτικο δρώμενο, τους παραδοσιακούς κουδουνοφόρους και όλες τις άλλες εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή.

Επίσης η δημοτική αρχή επιφορτίζεται με την οργάνωση ποικίλων εκδηλώσεων στο πλαίσιο της γιορτής της Αποκριάς με τη βοήθεια του Κ.Α.Π.Η. και διάφορων σχολικών θεατρικών ομάδων από όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Ακόμη στο χωριό υπάρχουν δύο παλιοί πολιτιστικοί σύλλογοι, ο σύλλογος «Νέων Σοχού» και ο εκπολιτιστικός σύλλογος «Ορφέας», οι οποίοι κατά το παρελθόν διαδραμάτισαν πολύ σπουδαίο ρόλο σ' αυτό που λέμε καθιέρωση της «επινοημένης παράδοσης», μολονότι σήμερα παραμένουν ανενεργοί.

Η ύπαρξή τους τώρα πια υφίσταται μόνο στα χαρτιά καθώς δεν διαθέτουν ενεργό ανθρώπινο δυναμικό και κατά συνέπεια αποτελούν μόνο μια ανάμνηση παρελθόντων εποχών που ανακαλείται μέσω των φωτογραφιών που εκτίθενται σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο για την ενθύμηση του παρελθόντος. Ενεργή και έντονη συμμετοχή στα δρώμενα παρουσιάζει αδιάκοπα, ο σύλλογος επαγγελματιών και βιοτεχνών καθώς και οι δύο τοπικοί όμιλοι, ο ιππικός και ο μοτοσικλετιστικός. Οι όμιλοι αυτοί αποτελούν στην πραγματικότητα συλλόγους που λειτουργούν βάση οργανωτικών διατάξεων και καταστατικού. Αριθμούν αρκετά μέλη, τα οποία βέβαια συμμετέχουν ούτως ή άλλως στα δρώμενα της αποκριάς ως παρέες εδώ και πάρα πολλά χρόνια, αλλά στις μέρες μας συνδράμουν ακόμη περισσότερο στην όλη διοργάνωση προσφέροντας αγόγγυστα τη βοήθειά τους στην όλη διαδικασία. Επίσης στο χωριό δραστηριοποιούνται και δύο γυναικείες χορευτικές ομάδες, των οποίων το ανθρώπινο δυναμικό αντλείται από τα κατάλοιπα των δύο προαναφερθέντων

---

83. Πληροφορητής, Λέτσιος Αθανάσιος, πρόεδρος του τοπικού συμβουλίου του δημοτικού διαμερίσματος του Σοχού.

συλλόγων, που παρουσιάζουν έντονη δραστηριότητα και αδιάλειπτη προσφορά. Εκτός από τις χορευτικές παραστάσεις, αυτές οι γυναικείες ομάδες, διοργανώνουν και αναλαμβάνουν την τέλεση, σε κοινή θέα, «πατροπαράδοτων» εθίμων του Σοχού, κερνώντας «παραδοσιακά» προϊόντα του τόπου σε όλους τους επισκέπτες. Προσπαθούν έτσι να γίνουν γνωστά όλο και περισσότερα προϊόντα του χωριού, αναδεικνύοντας, στους επισκέπτες των ημερών αυτών και την πολιτισμική κληρονομιά των σοχινών.

Συνάμα η τοπική αυτοδιοίκηση ενθαρρύνει την τοπική κοινωνία στην ψυχαγωγία και τη διασκέδαση, τόσο των μελών της όσο και των προσκεκλημένων και προσβλέπει στην παρατεταμένη διαμονή των επισκεπτών στο χωριό με απώτερο σκοπό την αύξηση των εσόδων της τοπικής αγοράς. Βέβαια, ο παραπάνω σκοπός αποτελεί μόνο μια από τις πλευρές του γεωμετρικού σχήματος που απεικονίζει την πολύπλευρη μορφή της Σοχινής Αποκριάς, καθώς δεν αποκλείεται και η παράλληλη πραγμάτωση επιμέρους στόχων που θέτουν οι ίδιοι οι συλλογικοί φορείς στην προσπάθειά τους να ισχυροποιήσουν τη συλλογική ταυτότητα των «γηγενών» μέσα στο χωριό.

Στο σημείο αυτό δε θα πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός ότι ειδικά για τους κουδουνοφόρους της Αποκριάς⁸⁴, τους αποκαλούμενους εντός του Σοχού και «Μέριου»⁸⁵, οι εκδηλώσεις αποτελούν εκφράσεις καθαρά ατομικές, παρότι διενεργούνται μέσα σε ένα ομαδικό πλαίσιο. Το κάθε καρναβάλι καθώς τίθεται σε κοινή θέα, προσπαθεί, μέσα από το σύνολο όπου βρίσκεται να ξεχωρίσει και να εντυπωσιάσει τους παρευρισκόμενους. Ο εντυπωσιασμός αυτός είναι δυνατόν να προκληθεί με διάφορα μέσα και τρόπους. Το κυριότερο στοιχείο εντυπωσιασμού είναι τα κουδούνια, σ' αυτά σπουδαίο ρόλο παίζει η ποιότητα και η παλαιότητα τους. Ακολουθεί η στολή με τα δέρματα, επιζητείται να είναι όσο το δυνατόν πλησιέστερη στην παλιά και «παραδοσιακή». Τέλος, σημαντικό ρόλο παίζει η γνώση και η καλαισθητή απόδοση των τραγουδιών και ενός συνόλου κινήσεων του κουδουνοφόρου. Μέσα από όλα αυτά οι κουδουνοφόροι αναζητούν τον ζωτικό τους χώρο, για να εδραιώσουν και να ισχυροποιήσουν την ατομική τους θέση.

Πατροπαράδοτα κουδουνοφόροι γίνονταν οι κτηνοτρόφοι. Σήμερα όμως με τη διαμεσολάβηση διάφορων κοινωνικών παραγόντων ντύνονται σχεδόν όλοι, ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης, μόρφωσης, οικονομικού επιπέδου ή οικογενειακής καταγωγής. Οι απαιτήσεις των καιρών και οι νεωτερισμοί που παρεισφρήσανε με το πέρασμα του χρόνου, επιβάλουν το κατά παράδοση έθιμο των κτηνοτρόφων να τελείται στη σύγχρονη εποχή από το σύνολο των ντόπιων κατοίκων λειτουργώντας ως φάρος πολιτισμικής επισήμανσης και συλλογικής ταυτότητας.

Στις εκδηλώσεις της Σοχινής Αποκριάς ξεχωρίζουν ποικίλες εορταστικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις που συναπαρτίζουν τον τελικό χαρακτήρα της. Η αναστολή των καθημερινών απαγορεύσεων, είναι μια από αυτές ενώ ακολουθούν, ο χορός και το συνεχές γλέντι στους δρόμους οι διάφορες χοροεσπερίδες που οργανώνονται στα κέντρα διασκέδασης, το άφθονο και πλούσιο φαγοπότι που χορηγείται δωρεάν από τη δημοτική αρχή, η μέθη, το μασκάρωμα και η αντιμετάθεση των κοινωνικών ρόλων, δηλαδή η αντιστροφή των ρόλων των δύο φύλων, η διακωμώδηση επίκαιρων πολιτικών αλλά και κοινωνικών θεμάτων. Όλα αυτά τα αποκριάτικα συμβάντα λαμβάνουν

---

84. Εικόνα 35.

85. Μέριου, η τοπική ονομασία του κουδουνοφόρου. Αναλυτική ανάλυση του ονόματος γίνεται στις σελίδες 51, 52, 53 του παρόντος κειμένου.

χώρα κυρίως στην παρέλαση του καρναβαλιού το μεσημέρι της Καθαράς Δευτέρας.

Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι εκτός από το καρναβάλι, το οποίο στο Σοχό ταυτίζεται πάντα με τον κουδουνοφόρο, οποιαδήποτε άλλη αμφίεση και μασκάρωμα αποκαλείται «Αράπκα»⁸⁶. Η ονοματοθεσία αυτή καθιερώθηκε από την εποχή που κυκλοφορούσαν εορταστές της Αποκριάς με μια σακούλα στάχτη στα χέρια τους και μουντζούρωναν όποιον βρισκόταν μπροστά τους.⁸⁷

Επίσης η χρήση της τοπικής σλάβικης διαλέκτου στις μέρες της Αποκριάς είναι αρκετά εμφανής, ακούγονται κυρίως λέξεις ξεκομμένες για τα κουδούνια, τα ρούχα και τα δέρματα αλλά κυρίαρχο παραμένει δια μέσω των γενεών το χαρακτηριστικό γνωμικό: «*niai Ristos, niai beligidin, meriufdin*» που σημαίνει, «...δεν είναι Χριστούγεννα, δεν είναι Πάσχα, είναι του Μέριου (καρναβαλιού) μέρα», αναδεικνύοντας με σαφήνεια την σπουδαιότητα της γιορτής και εντάσσοντάς τη, χρονικά και ποιοτικά, στις τρεις κυριότερες γιορτές του έτους.⁸⁸

Θα μπορούσαμε να πούμε πως τα παραπάνω εορταστικά φαινόμενα βρίσκουν την έκφρασή τους στις ποικίλες εκδηλώσεις που προαναφέρθηκαν δημιουργώντας τις προϋποθέσεις «αντιστροφής» των πραγμάτων. Στη σοχινή Αποκριά κυριαρχεί η τελετουργική ανατροπή της τάξης και των κανόνων συμπεριφοράς καθώς το καρναβάλι είναι ο βασιλιάς και ο άρχοντας γι' αυτό το σύντομο χρονικό διάστημα.⁸⁹ Περνώντας στο στάδιο ερμηνείας των εκφάνσεων της Αποκριάς, η ολιστική θεώρηση παρέχει τη δυνατότητα κατανόησης του συγκεκριμένου πολιτισμικού φαινομένου συσχετίζοντάς το με το σύνολο των δεσμών και των σχέσεων που το συγκροτούν.⁹⁰

Ο Σοχός, στο φυσικό του γεωγραφικό χώρο ανήκει σε μια ευρύτερη περιοχή η οποία αποτελεί από το 1913 φυσικό σύνορο με τη Βουλγαρία. Παρουσιάζει λοιπόν αρκετά από αυτά τα χαρακτηριστικά των κατοίκων των ορεινών όγκων της ανατολικής Μακεδονίας και των νέων χωρών. Η συνθήκη της Λωζάννης το 1922 επέβαλε στους Σοχινούς συνθήκες αυτοπροσδιορισμού ή ετεροπροσδιορισμού καθώς η πληθυσμιακή σχέση και η σύνθεση των πολιτών άλλαξε ακολουθώντας τις επιλογές της τότε κεντρικής πολιτικής εξουσίας. Έτσι ο αυτοπροσδιορισμός αλλά και ο ετεροπροσδιορισμός θεωρήθηκε αυτονόητος και απαραίτητος.⁹¹

Η παρουσία του «γηγενούς» ή «ντόπιου», όπως αποκαλείται στην περιοχή, στοιχείου είναι ακόμη και σήμερα έντονη. Οι όροι «ντόπιοι» και «πρόσφυγες» που χρησιμοποιούνται από εκείνη την εποχή εκφράζουν έναν ταυτοτικό προσδιορισμό, ο οποίος άρχισε να χρησιμοποιείται μετά την άφιξη των νέων πληθυσμών που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή μετά τη συνθήκη της Λωζάννης, η οποία υπαγόρευε μια υποχρεωτική συνύπαρξη διαφορετικών ανθρώπων. Οι όροι αυτοί εκφράζουν λοιπόν μια επινοημένη παράδοση, η οποία

---

86. Εικόνα 36.

87. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης

88. Πληροφορητής, Γεώργιος Κόφτης, Χρήστος Καπούσης, Ιωάννης Μήττας.

89. Βλ. ό.π., Βασίλης Γ. Νιτσιάκος, *Ο έρωτας.....*, σελ. 179.

90. Βασίλης Γ. Νιτσιάκος, *Παραδοσιακές Κοινωνικές Δομές*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1991, σελ. 12.

91. Μαρίκα Ρόμπου-Λεβίδη, *Χορός στους ήχους του Ζουρνά στο ορεινό τόξο της Ανατολικής Μακεδονίας, Πρακτικά 3ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Λαϊκού Πολιτισμού*, Σέρρες 15-16-17 Οκτωβρίου 2004, Εκδόσεις Δήμος Σερρών, ΔΕΠΚΑ Σερρών, Εκτύπωση Αφοί Χαραλαμπίδη, σελ. 374.

ενδυναμώθηκε από το 1922 και έπειτα και για την εποχή εκείνη ήταν πολύ χρήσιμη για την ομογενοποίηση του έθνους κράτους.⁹²

Τα πολιτισμικά δρώμενα, όπως η Αποκριά, στο Σοχό έχουν φορτιστεί συμβολικά με πάρα πολλούς τρόπους και ως προς την επιβίωση των γηγενών τελετουργιών ανάμεσα στα άγνωστα και ξένα πολιτισμικά τελετουργικά που εμφανίστηκαν αλλά και ως προς την προσαρμοστικότητα που επιβαλλόταν να δείξουν σε σχέση με τη νεωτερικότητα, την εκβιομηχάνιση και την αστική τάξη πραγμάτων που εδραιώθηκε σε όλη την κοινωνία αναδιαμορφώνοντας την καθημερινότητα όλων των πολιτών.

Μπορεί σήμερα η Αποκριά να παρουσιάζεται «αναλλοίωτη» και να προβάλλεται ως το κύριο χαρακτηριστικό της πολιτισμικής ταυτότητας του χωριού, όμως οι έντονες δημογραφικές αλλαγές που προαναφέραμε και οι μεταβολές που γνώρισε ο τόπος δημιούργησαν «κινδύνους» για το μέλλον του τοπικού πολιτισμού και επέφεραν την ανάγκη του επαναπροσδιορισμού της πολιτισμικής ταυτότητας των κατοίκων. Αυτός ο επαναπροσδιορισμός της ταυτότητας στηρίχτηκε κυρίως στο πολιτισμικό παρελθόν, αφού ως ιστορικά τεκμήρια λειτουργούν και οι παραδόσεις, ενσωματώνοντας τις εξελίξεις στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο και φωτίζοντας τη σχέση του ανθρώπου με το παρελθόν, μια και η ιστορία χρησιμοποιείται από τις επινοημένες παραδόσεις ως νομιμοποιητικός παράγοντας ενεργειών και συγκολλητική ουσία για τη συνοχή των ομάδων.⁹³

Ο βασικός ερευνητικός άξονας της μελέτης μας επικεντρώνεται στη βαθύτερη γνώση των τελετουργικών και συμβολικών διαδικασιών αλλά και στην επίδραση των επίσημων και ανεπίσημων φορέων που δημιουργούν συνθέσεις και επινοούν σκόπιμα τελετουργικά με σκοπό την ενδυνάμωση της συλλογικής ταυτότητας. Η αναγκαιότητα συσχετισμού μεταξύ φορέων και επινοημένων παραδόσεων απορρέει περισσότερο μέσα από την ίδια την ιστορία της Αποκριάς, καθώς όλες οι δημοτικές αρχές πρωτοστατούσαν πάντοτε σε κάθε προσπάθεια παρουσίασης και αναβίωσής της. Ο ρόλος των επινοημένων παραδόσεων εξετάζεται και συσχετίζεται με τα αποτελέσματα που επιδιώκονται μέσω της καθιέρωσής τους στο τοπικό πολιτισμικό γίγνεσθαι. Η αποκάλυψη όλων των επινοημένων παραδόσεων, των εθίμων και των συμβάσεων, όπου αυτές υπάρχουν, εμφανίζουν ευδιάκριτα τόσο το ρόλο των υποκειμένων όσο και το ρόλο όλων των φορέων στη διαμόρφωση των δρωμένων της σοχινής Αποκριάς.

Γνωρίζουμε ότι ως προς τις «παραδόσεις» τρία πράγματα μπορούν να συμβούν για τη διατήρησή τους. Το πρώτο είναι να εκφυλιστούν εντελώς αλλά παρ' όλα αυτά να φυτοζωούν και να υπάρχουν διάσπαρτα, εντοπίσιμα βέβαια, θραύσματα τους. Το δεύτερο είναι να συντηρούνται στο κοινωνικό περιθώριο ανάμεσα σε ομάδες που δεν είναι αποδεκτές από το γενικότερο σύνολο και αυτές να συντηρούν το διαφορετικό για την αποτύπωση της ιδιαιτερότητας και της διαφορετικότητας τους. Τέλος, το τρίτο ενδεχόμενο, που είναι και η πιο συνηθισμένη μορφή, είναι η επιβίωση με τη βοήθεια του επίσημου κράτους, για πολιτικούς λόγους της κεντρικής διοίκησης ή για τη βοήθεια της αγοράς, με ουσιαστικό και μοναδικό σκοπό το αυξημένο κέρδος.⁹⁴

Κατά συνέπεια μπορούμε να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα ότι διακρίνονται τρεις επικαλυπτόμενοι τύποι επινοημένων παραδόσεων: α) εκείνοι

---

92. Βλ. ό.π., Eric Hobsbawm - Terence Ranger, *Η επινόηση...*, σελ.28.

93. Βλ. ό.π., Eric Hobsbawm - Terence Ranger, *Η επινόηση...*, σελ.22.

94. Βλ. ό.π., David Gross, *Τα ερείπια του παρελθόντος...*, σελ. 166.

που καθιερώνουν ή συμβολίζουν κοινωνική συνοχή, β) εκείνοι που καθιερώνουν ή νομιμοποιούν θεσμούς, κοινωνικές θέσεις ή σχέσεις εξουσίας, και γ) εκείνοι που αποσκοπούν κατά κύριο λόγο στη συλλογική κοινωνικοποίηση, στην εγγάραξη πεποιθήσεων, συστημάτων, αξιών και συμβάσεων συμπεριφοράς».⁹⁵

Η σχέση της σοχινής Αποκριάς με τους κοινωνικοοικονομικούς και κυρίως τους πολιτικούς θεσμούς που την εγκαθιδρύουν, την ενδυναμώνουν και τη συντηρούν ως προς την έκφασή της στο χρόνο, διαφαίνεται μέσα από ένα πλήθος στοιχείων που μας παρέχουν η μορφή και το περιεχόμενο της Αποκριάς και που φωτίζουν οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές λειτουργίες στο παρόν και στο παρελθόν.⁹⁶ Ο παραπάνω «δεσμός» λοιπόν λειτουργεί συνεχώς από τη στιγμή που πρωτοοργανώθηκαν οι πρώτες «Εορτές του Καρναβαλιού» έως και σήμερα και εκδηλώνεται εμφανέστατα μέσα από συγκεκριμένες οικονομικές διαδικασίες (οικονομική ενίσχυση του Δήμου και συμβολή της αγοράς), τις πολιτικές διαδικασίες (διοικητική οργάνωση), καθώς και με την ουσιαστική συμμετοχή των κατοίκων.⁹⁷ Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι ένα αξιοσέβαστο χρηματικό ποσό δαπανάται στην καταβολή μεροκάματων τις ημέρες της Αποκριάς, με απώτερο σκοπό την οικονομική ενίσχυση συμπολιτών οι οποίοι χρήζουν οικονομικής βοήθειας, προσδίνοντας έτσι στη γιορτή και έναν κοινωφελή χαρακτήρα.

Καθίσταται βέβαια σαφές ότι η ύπαρξη της Αποκριάς δε συσχετίζεται μόνο με τους καθοριστικούς και αναγκαίους παράγοντες που προαναφέρθηκαν, ούτε μόνο με την πολιτική και τους πολιτικούς, οι οποίοι συχνά πυκνά υποχρεώθηκαν από τους ντόπιους να δεχθούν τα τελετουργικά δρώμενα της Σοχινής Αποκριάς προκειμένου να συγκεντρώσουν τη στήριξη του πολυπληθούς κοινού των Σοχινών ψηφοφόρων. Άλλη μια διάσταση που έχει να κάνει με τη μορφή της Αποκριάς, είναι και η γοητεία που εκπέμπει η τελετουργική, παραστατική και θεαματική πλευρά της.⁹⁸ Η γοητεία που ασκεί η Αποκριά μπορεί να είναι αποτέλεσμα τόσο της ανταπόκρισης των φαινομένων της στις απαιτήσεις της κοινωνίας του θεάματος και της διασκέδασης που ζούμε όσο και της ανάγκης επαφής με μορφές παραδόσεων που σήμερα αντιπροσωπεύουν την «ετερότητα». Η Αποκριά μπορεί να εκληφθεί ως μια τέτοια ετερότητα με βάση το ερωτικό και σε άλλες περιοχές το ακραίο και το σεξιστικό περιεχόμενο των τραγουδιών της, τις κατά καιρούς αναβιώσεις της και τη διαφορετική πραγματικότητα στην οποία ζουν τα δρώντα υποκείμενά της, δηλαδή οι οργανωτές, οι συμμετέχοντες και οι απλοί θεατές.

Εκτός όμως της συνοχής του συλλογικού γίνεσθαι και του οποιουδήποτε κοινωνικού ρόλου που διαδραματίζει η παράδοση, η διαχρονική ανάγκη του ανθρώπου για ασφάλεια, η συνέχεια και το ρίζωμα της ψυχής, ικανοποιούν, μέσω του «Μέριου», επί μακρά σειρά ετών την ύπαρξη της Σοχινής παράδοσης και την τοπική πολιτιστική οντότητα η οποία μεταφράζεται τελικά ως: «ανάγκη για παράδοση».⁹⁹

95. Βλ. ό.π., Eric Hobsbawm - Terence Ranger, *Η επινόηση...*, σελ.18.

96. Οι επίσημοι φορείς αναλαμβάνουν οργανωτικές πρωτοβουλίες, για την τέλεση της Αποκριάς και του πανηγυριού των Δώδεκα Αποστόλων, συνεχώς από το 1955 και έπειτα.

97. Περιοδική εφημερίδα Πολιτιστικού Κέντρου Δήμου Σοχού, Αύγουστος 1998, Αριθμός Φύλου 4, Σελίδα1, 2. Εικόνα 24, 25.

98. Βλ. ό.π., Μιχάλης Μερακλής, *Ελληνική Λαογραφία...*, σελ.134.

99. Βλ. ό.π., David Gross, *Τα ερείπια του παρελθόντος...*, σελ.121-127.

Στις αντιλήψεις των κατοίκων, ειδικά των μονίμων, αποτυπώνεται η ανάγκη για τη διατήρηση της παράδοσης μέσα από σχετικές εκφράσεις της καθημερινής ζωής τους: «...εμείς διατηρούμε την Αποκριά έτσι όπως τη βρήκαμε», ή «εμείς λέμε μόνο τα παλιά τα παραδοσιακά τραγούδια», ή «η Αποκριά στον Σοχό είναι παραδοσιακή όπως ήταν από παλιά...», ή «...πρέπει να διατηρήσουμε τα παλιά...»¹⁰⁰ Στην παραπάνω «ανάγκη» για παράδοση που παρατηρείται στη σοχινή κοινωνία, καθ' όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα και ως τις μέρες μας με την επινόηση και καθιέρωση ποικίλων εκδηλώσεων, έχουν ανταποκριθεί όλοι οι δημοτικοί άρχοντες.

Η ρητορική περί «παραδοσιακής Αποκριάς» που αναπτύσσεται τόσο στον επίσημο όσο και στον ανεπίσημο λόγο των φορέων, η καθημερινή χρήση και η ανάσυρση ιστοριών και τραγουδιών κατά την περίοδο της Αποκριάς, ωθεί την έρευνα μας στη μελέτη όλων των συμβολισμών που εκφράζουν τα καρναβαλικά στοιχεία και του λεκτικού συμβολισμού που αποκτούν μέσα στην Αποκριά. Η έρευνά μας αυτή αναζητά την κατανόηση και το νόημα των συμβολισμών στη σημερινή πραγματικότητα προσπαθώντας να αναλύσει μέσω των σταθερών κωδίκων, το διαφορετικό και το νέο ιδεολογικό περιεχόμενο που διατυπώνεται.

Το γεγονός ότι το χωριό ανανεώνεται και εξελίσσεται με γρήγορους ρυθμούς, καθώς επιβάλλει η σύγχρονη κοινωνία, είναι ένα γεγονός που αποτυπώνεται μέσω του επίσημου λόγου, που εκφράζεται από τα χείλη των επίσημων φορέων σε εκπομπές ραδιοφωνικές ή τηλεοπτικές, σε άρθρα εφημερίδων, προγράμματα αλλά και ημερολόγια, προβάλλοντας την επιτυχημένη προσαρμογή των σοχινών στις εξελίξεις¹⁰¹ ενώ, συγχρόνως δηλώνει το αμετάβλητο και στατικό στα έθιμα και στα προϊόντα του Σοχού τονίζοντας την καθαρότητα μέσω του «παραδοσιακού».¹⁰²

Η αντίφαση είναι πλέον διάχυτη και εκφράζεται στη σοχινή Αποκριά μέσω της διαρκούς μεταβολής του παραδοσιακού «*Μέριου*» και της παράλληλης ανανέωσης του σύγχρονου κόσμου, σε συνδυασμό με τη συνολική προσπάθεια να συγκροτηθούν έστω ορισμένες όψεις της παραδοσιακής κοινωνικής ζωής, αμετάβλητες και σταθερές.¹⁰³

---

100. Οι εκφράσεις αυτές χρησιμοποιούνται από το σύνολο των πληροφορητών της παρούσας έρευνας αλλά και αποτελούν πολύ συνηθισμένες εκφράσεις στα τοπικά καφενεία.

101. Απόσπασμα από άρθρο στην εφημερίδα Μακεδονία 12-2-1998, «...ο Σοχός που αλλάζει με ραγδαίους ρυθμούς...».

102. Διαφημιστικό φυλλάδιο της τυροκομικής εταιρίας «Προίκας» & Ενημερωτικό φυλλάδιο-Πρόγραμμα εκδηλώσεων Δήμου Σοχού 2003.

103. Βλ. ό.π., Eric Hobsbawm - Terence Ranger, *Η επινόηση...*, σελ.10.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ο Τόπος του Σοχού

2.1. Αναδρομή από το γθες στο σήμερα

Ο Σοχός, είναι ένα ορεινό χωριό που εκτείνεται 42 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Θεσσαλονίκης και βρίσκεται μεταξύ των κάμπων του Λαγκαδά και της Νιγρίτας.¹⁰⁴ Είναι κτισμένος αμφιθεατρικά στο πρώτο ύψωμα της οροσειράς του Βερτίσκου ανάμεσα σε δρύες, οξιές, καρυδιές και καστανιές,¹⁰⁵ έχει υψόμετρο 650 μέτρα και θέα προς τον Όλυμπο και τα Κερδύλια. Σήμερα στο δημοτικό διαμέρισμα του Σοχού, κατοικούν 3205 κάτοικοι, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, διοικητικά ανήκει στον Καλλικρατικό δήμο Λαγκαδά. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή η μεταφορά της έδρας του δήμου, έχει αναπτύξει μια πολεμική ενάντια στο επίσημο κράτος και έχει στενοχωρήσει τους κατοίκους του χωριού οι οποίοι συνεχώς προβαίνουν σε κινητοποιήσεις και διαμαρτυρίες διεκδίκησης θεωρώντας ότι εκτός της ηθικής βλάβης δεν απολαμβάνουν πια και τα ευεργετήματα που είχαν κατά το παρελθόν ως έδρα του πρώην δήμου Σοχού. Παρόλα αυτά ακόμη και σήμερα ο Σοχός αποτελεί εμπορικό, οικονομικό και διοικητικό κέντρο για την ευρύτερη περιοχή.

Το 2001, σύμφωνα με την τότε απογραφή, ο αριθμός του πληθυσμού ήταν 3.020 κάτοικοι, σε ένα σύνολο 5.773 κατοίκων που περιλαμβάνονταν διοικητικά στον Καποδιστριακό δήμο Σοχού, μαζί με τα όμορα χωριά Ασκός, Αυγή και Κρύα Νερά. Στην απογραφή του 1971 ο Σοχός αριθμούσε 3.459 άτομα, από τα οποία τα 4/5 γηγενείς¹⁰⁶ και το 1/5 είναι πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία.¹⁰⁷ Θα μπορούσαμε να πούμε ότι το ανθρώπινο δυναμικό του χωριού παραμένει σταθερό, παρ' όλη την εξωτερική, αλλά και την εσωτερική μετανάστευση που επικράτησε.

Η ιστορική και αρχαιολογική έρευνα που πραγματοποιήσαμε μας φανέρωσαν στοιχεία ανάδειξης και εξέλιξης του Σοχού. Ως τέτοια μπορούν να θεωρηθούν τα αρχαία ευρήματα που άντεξαν στο πέρασμα του χρόνου. Χρονολογούνται από το έτος 800 π. Χ. έως και τον 1ο και το 2ο αιώνα μ.Χ. και ανακαλύφθηκαν στους λόφους περιμετρικά του χωριού και εντός των ρεμάτων που διαπερνούν τους οικισμούς του. Κάποια από τα ευρήματα, μας γνωστοποιούν ότι ο Σοχός ανήκε σε μια από τις δεκαοκτώ επαρχίες του Μακεδονικού βασιλείου, στην επαρχία Βισαλτίας και στο ανατολικό μέρος της επαρχίας Μυγδονίας. Τα

---

104. Εικόνα 23.

105. Εικόνα 1. Μερική άποψη του Σοχού από τη θέση «Καμινίτσα» (Φεβρουάριος 2011).

106. Με τον όρο γηγενείς νοούνται όλοι οι κάτοικοι του χωριού πριν την έλευση των προσφύγων του 1922.

107. Γεώργιος Ν. Αικατερινίδης, Πρακτικά Γ' Συμποσίου Λαογραφίας του Βορειοελλαδικού Χώρου (Αλεξανδρούπολη, 14-18 Οκτωβρίου 1976). ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 13-23 και Πίνακες.

περισσότερα αντικείμενα αποδίδονται στη Ρωμαϊκή εποχή και αναδεικνύουν την ύπαρξη μιας ακμάζουσας ρωμαϊκής πόλης.¹⁰⁸

Για την απόδοση του ονόματος «Σοχός» υπάρχουν διάφορες ερμηνείες, μία από αυτές υποστηρίζει ότι η ονομασία προήλθε από την συγχώνευση των δύο τοπωνύμιων της περιοχής «Όσσα» και «Χους»,¹⁰⁹ κάποια δεύτερη αναφέρει ότι η ύπαρξη του ονόματος στηρίζεται στη λέξη «ψώχω ή σωχώ», η οποία ετυμολογικά απέδιδε την έννοια «*τρίβω ή λειαίνω*» και μια άλλη στην έκφραση «*ψώχος γή*» που χρησιμοποιούνταν για την «*ψαμμώδης γή*». Βέβαια η ονοματοδοσία «*ΠΑΤΕΩΣ ΣΩΧΩΝ*», βρισκόταν σε επιγραφή που ανακαλύφθηκε στο χωριό και χρονολογείται στο 2^ο μ.Χ. αιώνα.

Στα νεώτερα χρόνια και στα οθωμανικά φορολογικά κείμενα της πρώιμης περιόδου του 17^{ου} αιώνα, ο Σοχός αναφέρεται ως «*Suha*», μια λέξη σλάβικη η οποία σημαίνει ξηρός τόπος.¹¹⁰ Όλη αυτή την περίοδο, η αρχαιολογική έρευνα μας γνωστοποίησε ότι ο τόπος φορολογείται με αρκετά υψηλό τίμημα και όλη η περιοχή υπαγόταν στο δήμο Μπογδάν του σατζακίου της Θεσσαλονίκης.¹¹¹ Σύμφωνα με αυτό το οθωμανικό έγγραφο του 1696, ο Σοχός πλήρωνε κάθε χρόνο 807 γρόσια, ενώ κατέβαλε ένα τέταρτο της σοδειάς για φόρο αβαρίζ και νεζίλ.¹¹²

Αναφορές του ονόματος, και του τόπου, υφίστανται από το 13^ο αιώνα σε έγγραφα του Αγίου Όρους, ενώ μεγάλος όγκος πληροφοριών και πλήθος στοιχείων δίνεται από το 17^ο αιώνα και έπειτα. Η γνώση αυτή αντλείται κυρίως από τις αφηγήσεις τριών περιηγητών που επισκέφτηκαν το Σοχό και των περιέλαβαν στις μελέτες τους το 19^ο αιώνα. Αυτοί οι περιηγητές των Βαλκανίων που επισκέφτηκαν και το Σοχό είναι: α) ο *Esprit Marie Cousinery*, β) ο *William Martin Leake* και γ) ο ταγματάρχης μηχανικού του ελληνικού Στρατού, *Νικόλαος Σχοινάς*, το 1886.

Ο πρώτος που επισκέφθηκε τον Σοχό ήταν ο άγγλος στρατιωτικός αρχαιολόγος *William Martin Leake*. Αναφέρει ότι επισκέφθηκε το χωριό στις 13 Νοεμβρίου του 1806, και είναι ο πρώτος που αντιστοιχίζει το Σοχό με την αρχαία Όσσα, λόγω των πολλών ευρημάτων που αντικρίζει.

«...φτάσαμε στο χωριό που ονομάζεται από τους Τούρκους *Sukha*, ένα μεγάλο χωριό κατοικούμενο κυρίως από Έλληνες και ευρισκόμενο στη νότια πλευρά του βουνού...ορισμένα διάσπαρτα ευρήματα των ελληνικών χρόνων μαρτυρούν το Σοχό ως μια πόλη της αρχαίας Βισαλτίας πιθανόν της Όσσας.....».¹¹³

108. Στράβωνος, Γεωγραφικά, από του Ζ, απόσπασμα 36Ε, εκδόσεις Augustus Meineke, volumen secundum, Lipsiae MCMVII σελ. 456-466. Βλ. Τερέζας Πεντζοπούλου - Βαλαλά, *Πολιτισμικά Στοιχεία*, σελ. 36.

109. Στέφανου Γ. Κουτσιμάνη, *ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΟΧΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ*, Εκδόσεις Ε. Κασαπάκη, Θεσσαλονίκη 1974, σελ. 23.

110 Σερβο-κροάτικο λεξικό, Srpskohrvatsko Rečnik, Biljane sljivic-simsic, Εκδόσεις Prosveta, Beograd, 1982 σελ. 607

111 . Φωτογραφία 2, Χάρτης της περιοχής και αντίγραφο του οθωμανικού αρχείου.

112. Ιωάννης Βασδραβέλλης, *Ιστορικά Αρχεία Μακεδονίας, Α', Αρχείον Θεσσαλονίκης 1695-1912*, Θεσσαλονίκη 1952, σελ.17-25.

113. William Martin Leake, *Travels in Northern Greece*, vol. III, London 1835, σελ.225-230. Βλ. Παύλου Δρανδράκη, *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, τόμ. XIV, Έκδοση Δεύτερη, σελ. 64-65.

Ο δεύτερος περιηγητής που επισκέπτεται το Σοχό είναι ο Μαρσεγέζος, Γάλλος πρόξενος της Θεσσαλονίκης, *Esprit Marie Cousinery*. Στην αναφορά του στο χωριό μας πληροφορεί ότι την εποχή της επίσκεψής του, φθινόπωρο του 1831, ερχόμενος από τη Νιγρίτα των Σερρών, αντίκρισε πλήρη κατάσταση ερήμωσης και εγκατάλειψης, λόγω της πανούκλας που είχε προηγηθεί.¹¹⁴ Συγχρόνως δηλώνει εντυπωσιασμένος από τα αρχαία ευρήματα που βρήκε να είναι διάσπαρτα και εκτεθειμένα στην περιοχή, και αναφέρει σχετικά:

«... όλα στον τόπο αυτό μαρτυρούν δια γυμνού οφθαλμού την ύπαρξη μιας αρχαίας μεγάλης πόλης...».

Μέσα στις παρατηρήσεις του διαπιστώνει ότι ο σταθμός ταχυδρομικών αλόγων συνέχιζε να λειτουργεί σύμφωνα με τα παμπάλαια πρότυπα, εξυπηρετώντας το δεύτερο εμπορικό δρομολόγιο από τη Θεσσαλονίκη για την Ευρώπη μέσω των Σερρών.¹¹⁵ Τέλος παρατηρεί ότι τα φρούτα που καλλιεργούνταν στην περιοχή είναι υπέροχα και αξιοζήλευτα, συγκρινόμενα ακόμη και ως προς αυτά της Νορμανδίας. Σήμερα μεγάλο μέρος της τοπικής οικονομίας στηρίζεται στην δεντροκαλλιέργεια οπωροφόρων.

Εκτός από αυτές τις περιηγητικές καταγραφές, στοιχεία για τον τόπο παρέχονται και από τη μελέτη που συνέταξε, για στρατιωτικούς σκοπούς το 1886, ο ταγματάρχης του μηχανικού Νικόλαος Σχοινάς, καταγράφοντας κυρίως την γεωγραφική τοποθεσία τη ρυμοτομία και την πληθυσμιακή κάλυψη.¹¹⁶

Οι περιγραφές των δύο πρώτων περιηγητών αναφέρουν ότι φιλοξενήθηκαν από τον προεστό του χωριού. Μιλούν για έναν έμπορο με μεγάλη κινητή και ακίνητη περιουσία, ο οποίος με το μεγάλο αριθμό ζώων που διέθετε, σχημάτιζε εμπορευματικά караβάνια και πραγματοποιούσε μετακινήσεις μεγάλων ποσοτήτων εμπορευμάτων, από τη Θεσσαλονίκη προς τα βόρεια της Βαλκανικής. Ο Cousinery τον αναφέρει με το όνομα «Φιλάκτωρ», ένα όνομα που έπειτα από επισταμένη μελέτη διαπιστώθηκε ότι δηλώνει την ιδιότητα και όχι το επίθετο, όπως είχε καθιερωθεί να λέγεται μέχρι σήμερα από τους προηγούμενους μελετητές του τόπου.¹¹⁷

Ο William Leake μιλάει και αυτός, για τον εύπορο νηματέμπορα του Σοχού που τον φιλοξένησε, του πρόσφερε, σύμφωνα με την αφήγηση, ό,τι καλύτερο διέθετε και χωρίς να αναφέρει διόλου το όνομα του οικοδεσπότη τονίζει ότι διαθέτει ένα πλουσιότατο πολυώροφο σπίτι, λέγοντας χαρακτηριστικά:

«...θυμίζει κάστρο μπροστά στα μικρά σπίτια... διαφέρει πάρα πολύ από τα υπόλοιπα μονώροφα οικήματα των κατοίκων του χωριού...».¹¹⁸

Συμπεραίνουμε εύκολα, λόγω της κοντινής χρονικής συγκυρίας των επισκέψεων, ότι και οι δύο περιηγητές μιλούν για τον ίδιο άνθρωπο, τον

---

114. M.E.M. Cousinery, *Voyage dans le Macedoine, contenant des recherches sur l'histoire, la geographies et les antiquites de ce pays, Tome deuxieme, Paris MDCCCXXXI*, σελ. 52-54.

115. Απόστολος Αθ. Γλαβίνας, *ΣΟΧΟΣ-Συμβολή στην ιστορική γεωγραφία της Βισαλτίας*, Εκπολιτιστική Επιμορφωτική και Λαογραφική Κίνηση Νέων Σοχού, Εκδόσεις Γραφικές Τέχνες Α. Αμανατίδου & Σία Ο.Ε., Θεσσαλονίκη, 1999, σελ. 19

116. Νικόλαου Θ. Σχοινά, *Οδοιπορικές σημειώσεις Μακεδονίας*, τεύχος Β', Αθήνα 1886, σελ. 399-400.

117. Φιλάκτωρ, Αναφέρει τον άνθρωπο που ήταν ο υπεύθυνος του χωριού και αρμοδιότητά του ήταν να το προστατεύει.

118. Βλ. ό.π., William Martin Leake, *Travels in Northern Greece*, σελ. 64-65.

Χατζηχαρίσκο, όπως είναι γνωστός στους Σοχινούς. Έναν άνθρωπο που υπήρξε πολυταξιδεμένος και ο μεγαλύτερος ευεργέτης του χωριού.¹¹⁹

Οι πληροφορίες που μας παρέχονται, μέσω αυτών των μελετητών, μας καθιστούν γνωστό ότι ο Σοχός υπήρξε εμπορικός κόμβος, μέσω του δεύτερου δρομολογίου διακίνησης αγαθών, για τις μετακινήσεις ανθρώπων και εμπορευμάτων από τη Θεσσαλονίκη προς την πόλη των Σερρών με προορισμό τη Σόφια, το Βουκουρέστι, το Βελιγράδι, τη Βιέννη και την ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων.¹²⁰

Η γέφυρα της Γκουλιάμα Ριάκας που ένωνε τον Σοχό με τον κάμπο των Σερρών.

Η αποδεδειγμένη ενασχόληση των κατοίκων με την αμπελοκαλλιέργεια, την παραγωγή φρούτων και κυρίως με το εμπόριο του καπνού, του βαμβακιού, του μαλλιού και των νημάτων, επέβαλε τη συχνή συναναστροφή των κατοίκων του χωριού, με τους Γάλλους και τους Εβραίους εμπόρους της Θεσσαλονίκης, των Σερρών και της Σόφιας.

Στα τέλη του 17^{ου} αιώνα και στις αρχές του 18^{ου} στο χωριό άκμαζε οικονομικά μια αρκετά εύπορη ανερχόμενη εμπορική τάξη, η οποία διέθετε ένα ευρύ δίκτυο συναναστροφών σε όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα της εποχής και διοικούσε το χωριό.¹²¹ Επίσης η γεωγραφική τοποθεσία κατέστησε το χωριό ως εμπορικό και διοικητικό κέντρο της περιοχής. Από την εποχή της οθωμανικής κυριαρχίας μας γνωστοποιείται, από σωζόμενο οθωμανικό νομικό έγγραφο του 1695, ότι το χωριό άνηκε σε κάποιον μουσουλμάνο αγά που ζούσε στη Κωνσταντινούπολη και εισέπραττε αρκετά σεβαστό ποσό ως απολαβή της ιδιοκτησίας του. Πληθυσμιακά, την εποχή εκείνη, το χωριό αποτελούνταν κατά τα 2/3 από Χριστιανούς και κατά το 1/3 από μουσουλμάνους κατοίκους.¹²²

Μετά το λοιμό που αναφέρεται ότι έπληξε την περιοχή στις αρχές του 17^{ου} αιώνα, το ανθρώπινο δυναμικό του χωριού ενισχύθηκε από ηπειρώτες

---

119. Πληροφορητής, Νικόλαος Καρακόλης.

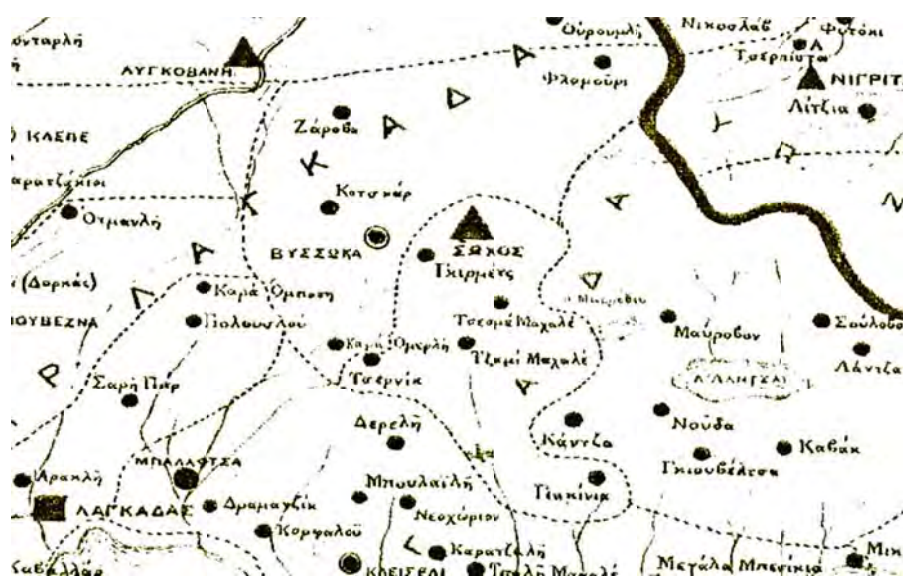
120. Henry Holland, *ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑ*, Εκδόσεις Αφοί Τολίδη, Αθήνα 1989, σελ. 200-201.

121. Βλ. ό.π., Henry Holland, *ΤΑΞΙΔΙ...*, σελ. 194.

122. Jane Cowan, *Η Πολιτική του Σώματος, Χορός και Κοινωνικότητα στη Βόρειο Ελλάδα*, Αθήνα 1990, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, σελ. 39.

κατοίκους, οι οποίοι έφθασαν στον τόπο για να αποφύγουν τους διωγμούς του Αλή πασά, και εγκαταστάθηκαν μόνιμα.¹²³ Η σύνθεση του χριστιανικού πληθυσμού, μέσα στην κοινότητα, χαρακτηριζόταν και αυτή από πολυμορφία καθώς συμβίωναν μέσα σ' αυτή Ντόπιοι, Βλάχοι, Ηπειρώτες και Χαλκιδικιώτες. Οι χριστιανοί κάτοικοι ήταν γεωργοί-κολλήγοι με παράλληλη απασχόληση αυτή του κираτζί (αγωγιάτη), για τη μεταφορά εμπορευμάτων σε υποζύγια (μουλάρια, άλογα, βόδια ακόμα και καμήλες), συνδέοντας τη Θεσσαλονίκη με την Κωνσταντινούπολη, τα Βαλκάνια και την Κεντρική Ευρώπη.

Ο παραδοσιακός κόμβος ανάπαυσης του Σοχού, που βρισκόταν σε απόσταση εξήντα χιλιομέτρων από τη Θεσσαλονίκη και καλυπτόταν από τα φορτωμένα ζώα σε διάρκεια περίπου 10 ωρών, ανέδειξε μαζί με την άνθηση του εμπορίου και τις τοπικές εμπορικές δραστηριότητες. Άρχισε λοιπόν, να δημιουργείται σταδιακά μια γηγενής εμπορική τάξη χριστιανών εμπόρων, οι οποίοι κατόρθωσαν στη συνέχεια να καταστήσουν το Σοχό μια ακμάζουσα εμπορική κωμόπολη. Ο πιο γνωστός νηματέμπορος, κираτζίς του Σοχού υπήρξε ο Χατζηχαρίσκος, στον οποίο αναφερθήκαμε ήδη.¹²⁴ Αξιοσημείωτο είναι ότι δωρεές αυτού του ανθρώπου, και της ευρύτερης οικογένειάς του, αποτελούν όλων των βαθμίδων τα σχολεία που υπάρχουν στο χωριό. Επίσης δωρεά δική του είναι και η κεντρική εκκλησία του χωριού, ο Άγιος Γεώργιος, της οποίας υπήρξε ο κτήτορας και δωρητής κειμήλιων ανεκτίμητης αξίας από τα Ιεροσόλυμα.¹²⁵

Χάρτης που απεικονίζει την ευρύτερη περιοχή του Σοχού τον 18^ο αιώνα.

Με την απελευθέρωση του Σοχού, στις 27 Οκτωβρίου 1912, τα πράγματα δεν ήταν εντελώς ξεκάθαρα διοικητικά γιατί τους έξι πρώτους μήνες του 2013, στο χωριό υπήρχαν εγκατεστημένα δύο στρατιωτικά τάγματα, ένα ελληνικό και ένα βουλγαρικό. Η επίσημη απογραφή, από πλευράς ελληνικού κράτους, πραγματοποιήθηκε το 1914 και ο Σοχός απαριθμούσε 700

123. Πληροφορητής, Νικόλαος Καρακόλης.

124. Βλ. σελίδα 40 του παρόντος κειμένου.

125. Εικόνες 24, 25, 26, 27.

χριστιανικές οικογένειες και 300 μουσουλμανικές.¹²⁶ Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την απογραφή του τότε δημάρχου, Γκαίτε Τζοβαρόπουλου, οι χριστιανοί κάτοικοι ήταν 2560¹²⁷ και ένας μικρός αριθμός, μόλις 760, μουσουλμάνοι καθώς οι περισσότεροι είχαν ήδη διαφύγει στη Τουρκία.¹²⁸

Οι δύο χειρόγραφες αναφορές, του δημάρχου και του έπαρχου Λαγκαδά, που ήρθαν στα χέρια μας, είναι ιδιαίτερα επιβοηθητικές προκειμένου να αντιληφθούμε ότι το έθνος κράτος στο Σοχό, εξάντλησε κάθε δυνατότητα εξουσίας για την εφαρμογή της ομογενοποίησης και της ενδυνάμωσης του ελληνικού εθνικού φρονήματος.¹²⁹ Ο γενικός αναβρασμός των Βαλκανίων δεν άφησε αμέτοχους τους Σοχινούς και στη νέα τάξη πραγμάτων που διαμορφωνόταν, οι προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση είχαν αρχίσει αρκετά πριν το 1900.¹³⁰

Το 1908 οι Σοχινοί που ζούσαν στη Θεσσαλονίκη πραγματοποίησαν την πρώτη συλλογική προσπάθεια ιδρύοντας το «*Σύλλογο Αλληλοβοήθειας των Απανταχού Σοχινών*». Ο σύλλογος αυτός εστιάζει τη δράση του σε κινητοποιήσεις υπέρ της ελληνικότητας του Σοχού και ενάντια στα βουλγάρικα κομιτάτα, έτσι μένει ενεργός μέχρι το 1912.

Οι ιδρυτές του «*Συλλόγου Αλληλοβοήθειας των Απανταχού Σοχινών*» καταργώντας το σύλλογο της Θεσσαλονίκης έρχονται στο Σοχό και προχωρούν στην ίδρυση νέου συλλόγου με τη συμμετοχή των επαγγελματιών και των βιοτεχνών που ζουν στο χωριό και μάλιστα στην αγορά.

---

126. Πληροφορητής, Νικόλαος Καρακόλης.

127. Πληροφορητής, Γκαίτε Τζοβαρόπουλος.

128. Η αναφορά που συντάξε ο Γκαίτε Τζοβαρόπουλος, διορισμένος δήμαρχος του Σοχού από την κυβέρνηση του ελληνικού κράτους μετά την προσάρτηση των νέων χωρών, στις 14 Ιανουαρίου του 1914 μας τροφοδοτεί με αρκετές πληροφορίες σχετικά με το κοινωνικό και πολιτισμικό δυναμικό του χωριού. Ο πληροφορητής Γεώργιος Κόφτης μας μετέφερε ότι ο Τζοβαρόπουλος είχε υπάρξει συμπολεμιστής του Παύλου Μελά κατά μαρτυρία των γηραιότερων κατοίκων του χωριού, αλλά και από τις πληροφορίες που αντλούμε από το προσωπικό ημερολόγιο του Νικολάου Καρακόλη, σελίδα 13, μας γίνεται γνωστή επακριβώς η καταγωγή και η δράση του, ενώ ο ίδιος πληροφορητής μας γνωστοποιεί ότι «...η δράση του στο Σοχό δεν ήτο η προσήκουσα...» και δεν διατηρούν οι Σοχινοί καλές αναμνήσεις από την διοίκησή του. Στην αναφορά του λοιπόν ο Δήμαρχος αναφέρει ότι στο χωριό κατοικούν μουσουλμάνοι, οι οποίοι κατά διαπίστωσή του είναι φιλήσυχοι, πειθαρχικοί και ενδιαφέρονται μόνο για την εξασφάλιση της περιουσίας και της ζωής τους και οποιονδήποτε κακόβουλο αγύρτη που τους παροτρύνει να στασιάσουν τον καταδίδουν στην ελληνική διοίκηση. Οι Έλληνες κάτοικοι διακατέχονται, όπως αναφέρει, από εθνικό ιδεώδες επανίδρυσης της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Εφιστά δε την προσοχή στους κυβερνώντες και αφιερώνει όλες τις επόμενες σελίδες στην σλαβοφονία και στη χρήση «...κοπροσυλλεγείσας σλαβικής γλώσσας...». Αναφέρει δε ότι οι άνθρωποι αυτοί, οι σλαβόφωνοι, κάνουν κατάχρηση του αλκοόλ και συμπεραίνει ότι οι σοχινοί απέχουν από την εκπλήρωση των προσδοκιών του Ελληνικού έθνους. Συγκεκριμένα αναφέρει σε κάποιο σημείο «...όπου ξενοφονία και σφαίρα επιρροής περί κατακτήσεως τόπου υπό των ημετέρων, εκεί αφαιμάζεις χρυσού και προδοσίαν...». Τέλος τονίζει την ανάγκη να ληφθούν μέτρα διαπαιδαγώγησης και ζητά να του δοθεί η άδεια να δράσει «...άνευ συνεπειών...».

129. Αναστασία Καρακασίδου, *Μακεδονικές Ιστορίες και Πάθη 1870-1990*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2000, σελ. 324.

130. Βλ. ό.π., Νικόλαου Θ. Σχοινά, *Οδοιπορικές...*, Αθήνα 1886.

Η ονομασία του νέου συλλόγου ήταν, «*Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΣΣΑ*», τονίζοντας την ελληνικότητα του τόπου και τη σύνδεση του με την αρχαιότητα. Το πρωτότυπο καταστατικό λειτουργίας του συλλόγου ήρθε στα χέρια του γράφοντος το παρόν κείμενο μέσω της έρευνας που διενεργήθηκε και αποτελεί σπουδαίο αποδεικτικό στοιχείο για το σύνολο της ζωής των Σοχινών στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι ύστερα από την ενδελεχή ανάλυση που πραγματοποιήσαμε στα άρθρα του καταστατικού διαφαίνεται ότι ο νεοϊδρυθείς σύλλογος σε κανένα από τα 53 άρθρα του δεν αναφέρει ότι μέλη του μπορούν να γίνουν μόνο επαγγελματίες, τεχνίτες και βιοτέχνες του χωριού. Ωστόσο είναι γνωστό ότι δεν υπήρξε μέλος του κανένας κτηνοτρόφος ή αγρότης.¹³¹

Επιπρόσθετα μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο Σύλλογος όσον αφορά την πολιτιστική ζωή του τόπου καθώς, από το πρώτο του κιόλας άρθρο θέτει ως σκοπό να αναλάβει μορφωτικό και παιδαγωγικό ρόλο, υποκαθιστώντας το κράτος αλλά και την εφορευτική και την εκκλησιαστική επιτροπή, οι οποίες ήταν επιφορτισμένες με αυτό το έργο έως το 1913. Αναλαμβάνει και ιδρύει βιβλιοθήκη, νυχτερινή σχολή και γυμναστήριο, ενώ στη δεύτερη παράγραφο του πρώτου άρθρου τονίζει ως κύριο σκοπό του την κατάργηση της χρήσεως της βουλγαρικής γλώσσας και στην ουσία την κατάργησης της διγλωσσίας ή καλύτερα της τριγλωσσίας των ντόπιων κατοίκων που χρησιμοποιούσαν με χαρακτηριστική άνεση τόσο την ελληνική, τη βουλγαρική και την τουρκική γλώσσα. Επιπλέον καθίσταται γνωστό, μέσω της επιτόπιας έρευνας, ότι οι Σοχινοί στο διδακτικό πρόγραμμα του σχολείου είχαν υποχρεωτική τη εκμάθηση της τούρκικης γλώσσας, στις τρεις μεγάλες τάξεις του εξατάξιου δημοτικού σχολείου και όλοι μιλούσαν και έγραφαν απταιστώσ την ελληνική και τη τουρκική.¹³²

Στη συνέχεια, και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 43 του καταστατικού, τονίζεται με έμφαση η ίδια απαγόρευση και επιπλέον επιβάλλεται πρόστιμο, 1 δραχμής για τους παραβάτες, το οποίο και οφείλουν να καταβάλουν στο σύλλογο. Στα άρθρα 48, 49, 50 και 51 ορίζονται τα σύμβολα του συλλόγου, η σημαία και η σφραγίδα. Τα σύμβολα τονίζουν το αίσθημα της ελευθερίας, από το οποίο διακατέχονται οι Σοχινοί, αλλά και την ελληνικότητα που πρέπει να αναδειχθεί. Το κυριότερο όμως στοιχείο ενδυνάμωσης της συλλογικής ταυτότητας και καθιέρωσης της συλλογικής μνήμης, βασιζόμενο στην επανάληψη, αναφέρεται στο άρθρο 52 που, ορίζει ως επετειακή ημέρα του συλλόγου την ίδια με αυτή της ελευθερώσεως του χωριού από τους Τούρκους, την 27 Οκτωβρίου.

Κατά συνέπεια, μπορούμε να πούμε ότι ο σύλλογος καταφέρνει να υποκαταστήσει, εκείνη την εποχή το κράτος και ενεργεί ως απόλυτος κυρίαρχος χαράζοντας πολιτική, καθώς ασκεί εξουσίες δικαστικές, εισπρακτικές, παιδαγωγικές αλλά και διοικητικές. Είναι προφανές ότι η ίδρυση του συλλόγου δεν πραγματοποιήθηκε από τυχαίους ανθρώπους στη Θεσσαλονίκη αλλά από γνώστες της πολιτικής, της διοίκησης της συλλογικής δράσης και της μεθόδου ενδυνάμωσης των πολιτισμικών ταυτοτήτων. Διαπιστώνουμε λοιπόν, ότι αυτός ο σύλλογος ιδρύθηκε πάνω στη βάση πολύ μεγαλύτερων προσδοκιών από μια απλή συλλογική εκπροσώπηση των επαγγελματιών και βιοτεχνών του χωριού

---

131. Πληροφορητής, Κανονισμός Συλλόγου «*Η Αρχαία Όσσα*».

132. Πληροφορητής, Νικόλαος Καρακόλης.

στα συλλογικά όργανα του τόπου, κάτι που χρήζει περαιτέρω, ενδελεχούς έρευνας.

Το 1922 είναι η χρονιά που ο Σοχός δέχεται τους πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία και οι γηγενείς αναγκάζονται να χρησιμοποιήσουν τον όρο «ντόπιος» που πρωτοεμφανίζεται για να δηλώσει τη διαφορά των μεν με τους δε. Οι Πόντιοι που εγκαθίστανται στην περιοχή δίνουν μια άλλη όψη ανάπτυξης στον τόπο. Εμφανίζεται μια πιο δυναμική και παραγωγική ομάδα καπνοπαραγωγών, καπνεργατών και καπνεμπόρων που μέσα από τα επτά μεγάλα καπνομάγαζα του χωριού χαράζουν νέους διαύλους επικοινωνίας. Αναπτύσσονται σχέσεις εμπορικές και κοινωνικές με ανώτερα στελέχη των Αυστροουγγρικών και των Ρώσικων εταιριών εμπορίας καπνού, δίνοντας μια διαφορετική δυναμική στην τοπική αγορά, στη ροή του χρήματος και στην αναδιάρθρωση των κοινωνικών τάξεων του Σοχού.

Η αγορά του χωριού έως πρόσφατα, δηλαδή μέχρι το σεισμό του 1978, προσέδιδε στον τόπο μια χαρακτηριστική βαλκανική ατμόσφαιρα που διακρινόταν από επιμέλεια και ευταξία, ενώ οι επαγγελματίες που δραστηριοποιούνταν σ' αυτή ήταν σιδηρουργοί, ξυλουργοί, σαγματοποιοί (σαμαράδες), καρεκλάδες, ραπτάδες, ψαθάδες, δερματέμποροι, έμποροι μαλλιών και άλλων ειδικοτήτων.¹³³

Η κοινωνική διαστρωμάτωση του χωριού βασικά συνίστατο στους ανθρώπους της αγοράς, οι οποίοι ήταν οι έμποροι και οι τεχνίτες, από τη μια πλευρά και στους αγρότες με τους κτηνοτρόφους από την άλλη. Όπως είδαμε, οι πρώτοι είχαν έγκαιρα δραστηριοποιηθεί πολιτικά και αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι της αγοράς, καθώς ήταν φορείς εξουσίας, αποτελούσαν πρότυπα προς μίμηση για την άλλη κοινωνική διαστρωμάτωση του χωριού. Από την άλλη πλευρά οι κτηνοτρόφοι και οι αγρότες στην προσπάθειά τους να βελτιώσουν τη ζωή των παιδιών τους, τα έστελναν βοηθούς στα μαγαζιά της αγοράς με την ελπίδα να ενταχθούν και αυτά στην ανώτερη κοινωνία της αγοράς που διέθετε τη δύναμη να λειτουργεί ως φορέας ισχύος μέσα από μια οικονομικοκοινωνική επιφάνεια που αποτυπωνόταν, μεταξύ άλλων και ενδυματολογικά.¹³⁴

Οι δύο κοινωνικές ομάδες του χωριού δε συμμετείχαν ισότιμα στα έθιμα του χωριού, με κυριότερο παράδειγμα το καρναβάλι. Οι άνθρωποι της αγοράς απαξιούσαν και συνήθως ειρωνεύονταν όλους αυτούς που ντύνονταν κουδονοφόροι, θεωρώντας το μειονεκτικό να ασχοληθούν με κάτι που εμπλέκονταν κτηνοτρόφοι και γεωργοί. Αντίθετα όλοι αυτοί που είχαν άμεση σχέση με τη γη δε σταματούσαν να ντύνονται με τις προβιές και τα κουδούνια, προσδοκώντας έτσι να κάνουν καλό στο βιός και στο σπιτικό τους.¹³⁵ Σήμερα όλες οι κοινωνικές ομάδες γιορτάζουν τις εθιμικές γιορτές συμμετέχοντας εξίσου στα δρώμενα και, μέσω αυτών, ισχυροποιούν την κοινή σοχινή πολιτισμική τους ταυτότητα.

---

133. Βλ. ό.π., Jane Cowan, *Η Πολιτική .....*, σελ. 36.

134. Νέλλη Λαγάκου, *Η ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα 1998, σελ. 30 - MARILYN HORN – LOIS GUREL, *The second skin – An interdisciplinary study of clothing*, 3rd edit., Houghton Mufflin Co., U.S.A. 1981, σελ.4 και 30.

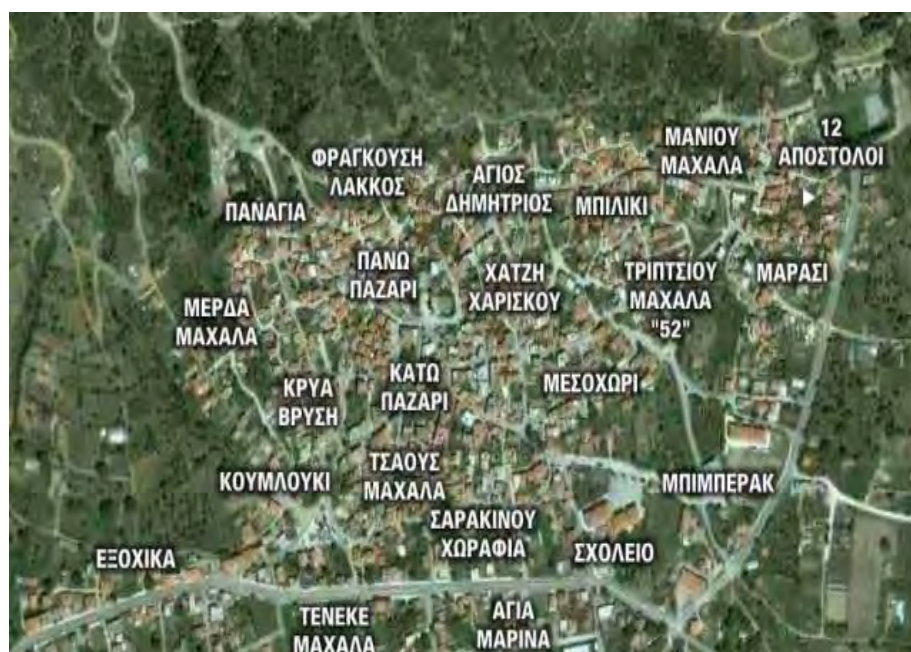
135. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης.

2.2. Οι γειτονιές του Σοχού.

Η αποτύπωση του χώρου αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την κατανόηση ενός τόπου και των εθίμων που αυτός περικλείει. Για το λόγο αυτόν παρουσιάζεται στη συνέχεια ένας χάρτης του Σοχού με τις γειτονιές που τον συναπαρτίζουν, προκειμένου να επιβοηθηθεί η καλύτερη κατανόηση του τόπου, ως χώρος επιτέλεσης του πραγματοποιούμενου καρναβαλιού. Οι περιφερειακές γειτονιές του χωριού και ειδικά οι βορειοανατολικές καθώς κατοικούνταν από κτηνοτρόφους ήταν οι περιοχές εκείνες που ενδυνάμωναν το έθιμο των κουδουνοφόρων στο Σοχό καθ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής του μέσα στο χρόνο. Επιπρόσθετα καταγράφονται και ορισμένα στοιχεία που σχετίζονται με τους μαχαλάδες του χωριού, σύμφωνα με τις μαρτυρίες των πληροφορητών της παρούσας έρευνας, προκειμένου να σχηματιστεί μια ευκρινέστερη εικόνα του τόπου.

Σε μια γενική άποψη ο Σοχός χωριζόταν σε γειτονιές από τα ανατολικά προς τα δυτικά ως εξής: το Μπιμπέριακ, οι Δώδεκα Απόστολοι, το Μαράσι, τα Δυο Βρύσια, του Τρούπτσιου ο Μαχαλάς, το Μπιλίκι, του Αγίου Δημητρίου, το Μεσοχώρι και του Τσιαούς Μαχαλά. Στο κέντρο του χωριού ήταν η Πάνω Αγορά, η Κάτω Αγορά, η πουλιάνα (μέρος με πουλιά) του Τσιλιμπόνι, η Παναγία και το Κουμλούκι, ενώ βορειότερα και δυτικά έχουμε τον Τεκέ μαχαλά, την Κρύα Βρύση και τέλος τα Εξοχικά.

Το τοπογραφικό διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζει τα τοπωνύμια και την ακριβή τοποθεσία κάθε γειτονιάς του Σοχού. Στη συνέχεια του παρόντος κειμένου παρατίθενται πληροφορίες για τον κάθε μαχαλά ξεχωριστά, έτσι ώστε να παρουσιαστούν όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες για τον τόπο οι οποίες, στην περαιτέρω πορεία της εργασίας, μπορεί να βοηθήσουν τον αναγνώστη να προσανατολιστεί καλύτερα στη γεωγραφία του χωριού και να την κατανοήσει με σαφήνεια.¹³⁶

Οι μαχαλάδες του Σοχού

136. Εικόνα 3, 4.

Αρχίζοντας την περιδιάβαση του Σοχού, συναντάμε τους 12 Αποστόλους που είναι η πιο οριακή περιοχή στη βορειοανατολική πλευρά του χωριού, στην οποία γινόταν και εξακολουθεί να γίνεται ως τις μέρες μας το πανηγύρι που διαρκεί τέσσερις ημέρες, με την κορύφωσή του να τελείει στις 29 Ιουνίου, ημέρα της γιορτής των αποστόλων Πέτρου και Παύλου. Καθ' όλη τη διάρκεια του πολυήμερου εορτασμού πραγματοποιούνται αθλήματα στο ειδικά διαμορφωμένο αλώνι της περιοχής και την τελευταία ημέρα γίνεται το μπάσι¹³⁷, δηλαδή αγώνες πάλης που το είδος τους πλησιάζει πολύ στην ελληνορωμαϊκή και αποτελεί τη μεγαλύτερη κατηγορία σε αυτό το είδος της πάλης.¹³⁸ Τα Δυο Βρύσια, έξω από το σπίτι του Γιάννη Μήττα πήραν το όνομα τους από τις δυο βρύσες με το κρύο νερό που εξυπηρετούσαν τη γειτονιά. Ανατολικότερα βρίσκεται το Μαράσι με τα τρία καφενεία του Μίχου, του Ναρρέ και του Άγγελου Κυρατζάκου. Στο σημείο αυτό γινόταν όλα τα γλέντια, ενώ στη διπλανή γειτονιά με το όνομα «52» (από τα «52» ελεύθερα κορίτσια του μαχαλά) γινόταν το μεγάλο σόμπουρο.¹³⁹

Βορειότερα, στο Μπελίκι, γινόταν το νυφοπάζαρο. Τα απογεύματα της Κυριακής μαζεύονταν όλοι οι νέοι και οι νέες του χωριού και βολτάρανε περνώντας μπροστά από το καφενείο του Γιώργη Πολυτσέρη, που στεγαζόταν στο ισόγειο του σπιτιού της οικογένειας Καντήλα, και αποτελούσε το ρεμπέτικο στέκι του Σοχού με την ονομασία :«του Αποστόλη το Κουτούκι». Στου Φραγκούση το λάκκο ήταν τα χασαπιά, δηλαδή τα σφαγεία του χωριού. Η αγορά χωριζόταν σε δύο τμήματα, την πάνω και την κάτω. Κάθε Παρασκευή γινόταν μεγάλο παζάρι, στο οποίο συγκεντρώνονταν οι κάτοικοι και των γύρω χωριών, 23 στο σύνολο, και αυξανόταν κατά πολύ η εμπορική δύναμη των μαγαζιών του χωριού.

Στον Τσιαούς Μαχαλά ζούσαν κυρίως πρόσφυγες που είχαν έρθει με την ανταλλαγή των πληθυσμών και εκεί κατασκευάζονταν τα «τσιουμλέκια», δηλαδή οι στάμνες και τα πιθάρια, λόγω του πηλώδους εδάφους της περιοχής. Ανατολικότερα βρισκόταν το Μπιμπέριακ, εκεί βρισκόταν η είσοδος του χωριού από την πλευρά του κάμπου των Σερρών. Από αυτή την τοποθεσία ερχόταν πεζιά, από τη Νιγρίτα και την Τζουμαγιά,¹⁴⁰ τα νταούλια και οι ζουρνάδες όποτε γινόταν γάμος ή πανηγύρι και από εδώ άρχιζαν να παίζουν για να δηλώσουν την παρουσία τους. Η γειτονιά Κρύα Βρύση βρίσκεται λίγο πιο κάτω από το κοιμητήριο του χωριού. Σ' αυτή τη βρύση κατά το παρελθόν γινόταν μεγάλη συγκέντρωση των καρναβαλιών, εκεί καθόταν αρκετές ώρες και τραγουδούσαν αποκριάτικα τραγούδια, πάντα με τη παρέα του μερακλή και καλλίφωνου γείτονα της βρύσης Νικολάου Ζαχαρέγκα. Επίσης, στην περίπτωση που κάποιο καρναβάλι δεν ήταν καλά ντυμένο, για τιμωρία το έριχναν στη γούρνα της βρύσης. Προχωρώντας νοτιότερα συναντάμε το Κουμλούκι, δηλαδή τη βρύση με τη στέρνα ποτίσματος των ζώων, η οποία χρησιμοποιείται και κατά την τέλεση των Θεοφανείων για τον αγιασμό των υδάτων.

---

137. Πάλη η οποία απαιτεί να αλείφονται οι παλαιστές με λάδι σε όλο τους το σώμα και να φορούν κιουσπέτια, δηλαδή δερμάτινα παντελόνια από τη μέση έως τα γόνατα. Νικητής αναδεικνύεται αυτός που θα ακουμπήσει τη πλάτη του άλλου στο χώμα, οι παλαιστές έως πρόσφατα ονομάζονταν Πεχλιβάνηδες.

138. Εικόνα 4.

139. Σημαίνει μάζωξη γυναικών ή κουτσομπολιό. Την ίδια έννοια έχει και η λέξη μουχαμπέτι.

140. Νιγρίτα, πόλη των Σερρών και Τζουμαγιά, η σημερινή Ηράκλεια Σερρών.

Τέλος, στο δυτικό μέρος του χωριού βρίσκονται τα Εξοχικά που είναι και η είσοδος του χωριού από την πλευρά της Θεσσαλονίκης. Η τοποθεσία αυτή καθιερώθηκε για την απογευματινή βόλτα των νέων στις γιορτές και τις Κυριακές, αποτελούσε το λεγόμενο νυφοπάζαρο στα νεότερα χρόνια καθώς ήταν ο χώρος συνεύρεσης των νέων. Η ονομασία «Εξοχικά» δόθηκε από την πεπτωκότα συνήθεια των αστών να πηγαίνουν στις εξοχές. Επίσης δραστηριοποιήθηκαν εκεί και δύο κέντρα διασκέδασης, η «Όαση» του Γιάννη Ζιώγα και το κέντρο «Ρομαντικός» του Αθανάσιου Τελεχά ή Σιόγκα. Σ' αυτά τα κέντρα διασκέδασης πραγματοποιούνταν γλέντια αστικού τύπου, οι επονομαζόμενες χοροεσπερίδες, που μετέφεραν στο Σοχό τη θεσσαλονικιώτικη νεωτερικότητα μέσα από τους ήχους του ταγκό, του βαλς, αλλά και του ροκ. Όσον αφορά το αμιγώς μουσικό κομμάτι της διασκέδασης αξίζει να σημειωθεί ότι ερχόταν ορχήστρες από τη Θεσσαλονίκη, με ακορντεόν και σύγχρονα όργανα, αλλά συμμετείχαν εξίσου και ντόπιοι μουσικοί οι οποίοι ήταν δεινοί οργανοπαίκτες και ολοκλήρωναν τη διασκέδαση των Σοχινών στις δεκαετίες του '50, του '60 και του '70.

Όλες αυτές οι γειτονίες, στο διάβα του χρόνου συνδέθηκαν άρρηκτα με τις ιεροτελεστίες και τις εθιμοτυπίες των Σοχινών. Μολαταύτα αναμορφώθηκαν και αναβαθμιστήκαν ανάλογα με τις κοινωνικές συγκυρίες και τις απαιτήσεις της κάθε εποχής και εκσυγχρονίστηκαν στη βάση των τρεχουσών εξελίξεων. Η επιρροή του αστικού τύπου διαβίωσης διαμόρφωσε, και στη μελετώμενη περίπτωση, πολιτισμική αστική συνείδηση και οι Σοχινοί κατασκεύασαν τα εξοχικά για την κυριακάτικη βόλτα τους ενώ η ζωή τους εξελισσόταν στην εξοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η Σογινή Αποκριά

3.1 Η Σογινή Αποκριά στο διάβα του χρόνου

Μέσα στο χρονικό διάστημα που είχε την απαρχή του στην Κυριακή του Τελώνου και του Φαρισαίου και την κατάληξή του στην αρχή της Σαρακοστής εντάχθηκαν οι εθιμικές εκδηλώσεις της Αποκριάς. Τα διαβατήρια αυτά έθιμα της Άνοιξης χαρακτηρίζονται από την αίσθηση της μεταβολής που συμβαίνει την εποχή αυτή στη φύση και αποσκοπούν, μέσω πράξεων και ενεργειών, που ανάγονται σε παλαιές μαγικές συνήθειες, να υποβοηθήσουν τον ερχομό της άνοιξης και να εξασφαλίσουν τη βλάστηση και την ευφορία.

Ο προβιομηχανικός ελληνικός κόσμος προσάρμοσε στην περίοδο αυτή το ορθόδοξο χριστιανικό τελετουργικό, σύμφωνα με τις επιταγές της επίσημης θρησκείας και εναρμόνισε τις ευετηριακές τελετουργίες με τη χριστιανική πίστη δίνοντας τες το όνομα Τριώδιο. Το διάστημα αυτό διάρκειας τριών εβδομάδων, πριν την Καθαρά Δευτέρα, καθιερώθηκε να αποκαλείται έτσι λόγω του βιβλίου που χρησιμοποιείται την πρώτη Κυριακή και φέρει το όνομα «Τριώδιο». Η πρώτη εβδομάδα ονομάζεται και «προφωνή» ή «προφωνέσιμη», επειδή παλιότερα σε αυτή διαλαλούσαν την αρχή της αποκριάς.¹⁴¹ Μια άλλη ονομασία της πρώτης εβδομάδας είναι και «αμολητή» ή «απολυτή» επειδή, τότε απολύονται οι ψυχές των αποθαμένων και βγαίνουν στον επάνω κόσμο.¹⁴² Η δεύτερη εβδομάδα αποκαλείται «κρεατινή» ή «ολόκριγια», λόγω του ότι δε νηστεύουν την Τετάρτη και την Παρασκευή. Η τρίτη και τελευταία εβδομάδα λέγεται «Τυρινή» καθώς το κύριο συνοδευτικό των φαγητών είναι το τυρί. Όμως η αρχή του Τριωδίου γίνεται αισθητή την Πέμπτη της Κρεατινής, τη λεγόμενη Τσικνοπέμτη, που είναι αφιερωμένη στην αλλόγιστη κατανάλωση κρέατος.

Η περίοδος του Τριωδίου είναι αναμφισβήτητα περίοδος «πλούσια τελετουργικά», έχοντας ως αποκορύφωμά της την Καθαρά Δευτέρα. Το διάστημα αυτό χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη πολυάριθμων και ποικίλων μορφολογικά εθιμικών πρακτικών, που σε επίπεδο λαϊκής κοσμοθεωρίας σχετίζονται, κυρίως, με την ανάγκη της αγροτικής κοινότητας να προετοιμάσει, να διασφαλίσει και στη συνέχεια να υποδεχθεί την κρίσιμη για την επιβίωσή της ανάσταση της φύσης. Έτσι, τα μαγικοθρησκευτικού χαρακτήρα έθιμα της περιόδου αυτής συνοδεύουν ουσιαστικά το πέρασμα από το χειμώνα στην άνοιξη συνιστώντας αρχικά, ένα λατρευτικό στάδιο προετοιμασίας γεμάτο κρεοφαγία και ελευθεριότητες μέχρι την έλευση της Καθαρής Δευτέρας και την

---

141. Γεώργιος Α. Μέγας, *Ελληνικές Γιορτές και Έθιμα της Λαϊκής Λατρείας*, Αθήνα, Οδυσσέας 1988, σελ.97-101.

142. Δημήτρης Σ. Λουκάτος, *Συμπληρωματικά του Χειμώνα και της Άνοιξης*, Εκδόσεις Φιλιππότης, Αθήνα 1985, σελ. 136.

αρχή της Σαρακοστής.¹⁴³ Η ολοκλήρωση αυτού του διαστήματος πραγματοποιείται κατά την τέταρτη Κυριακή, την αρχή της Σαρακοστής και είναι ο χρόνος που συμφιλιώνονται ή συγχωρούνται τα μέλη των ευρύτερων κοινωνικών ομάδων, εάν κατά τη διάρκεια της χρονιάς έχουν διαταραχθεί οι σχέσεις τους.¹⁴⁴

Η Σαρακοστή κατέχει στη λαϊκή αντίληψη χρόνο επενδυμένο με ξεχωριστή θρησκευτική ιερότητα, αποτελεί χρόνο της Εκκλησίας, της επίσημης σοβαρότητας και των απαγορεύσεων. Είναι η περίοδος που έρχεται να διαδεχθεί τον κοσμικό και τον υλικό ευδαιμονισμό, που κυριαρχούσε στο Τριώδιο. Όλη η περίοδος του τριωδίου λοιπόν, αποτελεί δηλωτικό της επερχόμενης νηστείας και της Μεγάλης Σαρακοστής, της πνευματικής δηλαδή προετοιμασίας για το Πάσχα.

Η Σαρακοστή, ως ιδιαίτερα σημαντική περίοδος για τη θρησκευτική ζωή, αποτελεί μια ουσιαστική, ξεχωριστή και κρίσιμη στιγμή για τον κάθε άνθρωπο, λόγω της έλευσης του τελικού σταδίου της προετοιμασίας της φύσης για την αναγέννησή της. Συνδέθηκε με τον ερχομό της άνοιξης και στην εθμική ζωή των ανθρώπων με σημαντικότερους σταθμούς διάβασης. Οι εκκλησιαστικές γιορτές κατά τη Σαρακοστή αποτελούν καίριους σταθμούς λατρείας και είναι: α) το Ψυχοσάββατο των Αγίων Θεοδώρων, β) η Κυριακή της Ορθοδοξίας, που είναι η πρώτη Κυριακή των Νηστειών, και γ) ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου.

Οι εκκλησιαστικές αυτές εορτές απορρόφησαν και ενσωμάτωσαν στοιχεία της λαϊκής λατρείας ώστε να σχετίζονται με το χριστιανικό εορτολόγιο, διασφαλίζοντας έτσι τη συνέχιση και τη διαχρονικότητά τους. Στη βαθύτερη ουσία τους, αυτά τα λατρευτικά στοιχεία, αφορούσαν κυρίως στην έλευση της νέας εποχής. Οι χρονικοί αυτοί σταθμοί επενδύθηκαν επιμελώς με έθιμα μαγικοθρησκευτικού χαρακτήρα, των οποίων η ερμηνεία επιβάλλει την ένταξή τους στον κύκλο του χρόνου της παραδοσιακής κοινότητας.

Η ονομασία *Απόκριες* χρησιμοποιήθηκε από τον απλό λαό, ως προς την αναφορά του σε ολόκληρο το Τριώδιο. Κατά βάση όμως η χρήση της λέξης αποτελεί προσπάθεια να αποδοθεί, σύμφωνα με την έννοια της ελληνικής λέξης "απόκρεω", η απομάκρυνση από το κρέας. Την ίδια ακριβώς σημασία αποδίδει και η λέξη "καρναβάλι" ή "καρνάβαλος", η οποία προέρχεται από τις ιταλικές λέξεις: α) «carne» που σημαίνει κρέας και β) «vale» που σημαίνει χαιρε, δηλαδή αποχαιρετισμός στην κρεατοφαγία.

Η γιορτή που σήμερα ονομάζεται *Αποκριά* παραπέμπει στα αρχαία *Κρόνια*, *Διονύσια* και *Σατουρνάλια*. Ανάμεσα στις γιορτές του αρχαίου κόσμου η συγκεκριμένη τύγχανε αρκετά ξεχωριστής θέσης καθώς ο Διόνυσος είχε τη δύναμη να διαφεντεύει τη ζωή και το θάνατο. Είναι γνωστό ότι η γονιμότητα αποτελούσε έναν από τους κύριους στόχους της λατρευτικής πρακτικής των *Διονύσιων* γιορτών στο πλαίσιο της Αρχαίας Ελληνικής Θρησκείας. Η γονιμότητα της Φύσης για την ικανοποίηση των αναγκών του καρποσυλλέκτη, του κυνηγού και του αλιέα, η γονιμότητα των αγρών, για την ανταμοιβή του μόχθου του καλλιεργητή, η γονιμότητα των κοπαδιών, για τη διατήρηση και την αύξηση του ζωντανού πλούτου του κτηνοτρόφου, η γονιμότητα, τέλος, των ανθρώπων για την αύξηση και την διαιώνιση του είδους και των κοινωνιών, συναπαρτίζουν το βασικό σκοπό της αρχαίας λατρευτικής πρακτικής.

---

143. Γιάννης Κιουρτσάκης, *Καρναβάλι και Καραγκιόζης. Οι ρίζες και οι μεταμορφώσεις του λαϊκού γέλιου*, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1985, σελ. 49-51.

144. Βλ. ό.π., Βασίλης Νιτσιάκος, *Χτίζοντας* .....σελ. 158.

Για τους ορφικούς, ο Διόνυσος ήταν ο ελευθερωτής της ψυχής από τα γήινα δεσμά, ο δωρητής της πνευματικής βακχείας, του δημιουργικού ενθουσιασμού, της ανεξήγητης χαράς. Μέσα στη μέθη οι πιστοί παρασύρονταν ως τη μυστική απάρνηση του εαυτού τους, ζητώντας την απόλυτη συνένωση με τη φύση και τα θεοποιημένα φυσικά όντα.¹⁴⁵ Κατ' αυτόν λοιπόν τον τρόπο καθίσταται κυρίαρχη η βιωματική εμπειρία του προβιομηχανικού ανθρώπου, ότι όλα γεννιούνται και αναγεννιούνται *δια του έρωτος*, τα πάντα έλκονται από το κάλλος και την υγεία και γεννούν τους καρπούς τους. Η δύναμη τούτη επιβιώνει και αναπαράγεται σε ετήσια βάση μέσα από τη γιορτή του Καρναβαλιού.

3.2 Τα Ψυχοσάββατα

Οι ανοιξιάτικες γιορτές είναι ιδανικές για να προσφέρονται και στη μνήμη των νεκρών καθώς η φύση ξυπνά από τη νάρκη της και έτσι ανεβαίνουν οι νεκροί στον πάνω κόσμο και δέχονται τις τιμές των ζωντανών.¹⁴⁶ Οι αρχαίοι Αθηναίοι στα ανθεστήρια γιόρταζαν τα λουλούδια, το κρασί, την αχαλίνωτη διασκέδαση και συγχρόνως ήταν η γιορτή των νεκρών και των ψυχών. Σήμερα τα Ψυχοσάββατα αποτελούν μια ευκαιρία περισυλλογής για τους πεθαμένους, καθώς καθιερώθηκαν από την εκκλησία παράλληλα με το αποκριάτικο ξεφάντωμα και αποτελούν το αντίδοτο για τις ξέφρενες χαρές του Καρναβαλιού, αλλά και μια ευκαιρία στοχασμού για την ευμενή υστεροφημία και την ανθρώπινη μοίρα.¹⁴⁷

Σε αυτές τις σαββατιάτικες μέρες των τριών εβδομάδων του τριωδίου τελούνται όλες οι εθιμικές πρακτικές στα μνημόσυνα του Σοχού, που λαμβάνουν χώρα στον εκκλησιαστικό ναό της Παναγίας στο βορειοδυτικό άκρο του χωριού. Παράλληλα, οι μέρες αυτές αποτελούν και μια ιδανική ευκαιρία για ευρύτερες οικογενειακές και κοινωνικές συνενυρέσεις και ανταμώματα.

*«...τα ψυχοσάββατα κάνουμε για τις ψυχές λίγο σταράκι, το Σάββατο τις απόκριες μοιράζουμε και στη γειτονιά πίτα και χαλβά από το πρωί σε όλη τη γειτονιά, να βρεθεί στα πεθαμένα. Μετά πάμε στα μνήματα και διαβάζουμε το νεκρό μας και έχουμε πάντα στάρι, λάδι, κεριά και καθαρίζουμε και λίγο το μνήμα..., σε κάθε σπίτι φτιάχνουν κόλλυβα και τα μοιράζουν στην εκκλησία ή στα μνήματα για να συγχωρεθούν τα πεθαμένα...».*¹⁴⁸

Τα μνημόσυνα πραγματοποιούνται και τις τρεις εβδομάδες του τριωδίου απαρέγκλιτα. Η άνοδος των νεκρών στον κόσμο των ζωντανών και η επιστροφή τους στον κόσμο των θανόντων είναι γνωστό ότι λειτουργεί, εκτός των άλλων, και ως μηχανισμός κοινωνικής μνήμης. Στη περιοχή του Σοχού οι προσφορές στους νεκρούς περιλαμβάνουν και τα ολιγόλεπτα γεύματα που πραγματοποιούνται, στην κυριολεξία, πάνω από τους τάφους των νεκρών. Ακολουθεί μια σειρά εκδηλώσεων λατρείας πέρα από το μεταφυσικό νόημα, η οποία εμπεριέχει την επίκληση της προγονικής μνήμης, που λειτουργεί ενωτικά

145. Βλ. ό.π., Κατερίνα Κακούρη, *Προαισθητικές.....*, σελ.87, 89-90.

146. Βλ. ό.π., Γεώργιος Α. Μέγας, *Ελληνικές γιορτές.....*,σελ.113-114.

147. Βλ. ό.π., Δημήτριος Σ. Λουκάτος, *Συμπληρωματικά.....*,σελ.152.

148. Πληροφορήτρια, Νόικου Μαρία.

για τη συγγενική ομάδα αλλά και την ευρύτερη κοινότητα.¹⁴⁹ Επίσης, εκείνη τη μέρα επικρατούν, σύμφωνα με την Κατερίνα Κακούρη, μαντικές συνήθειες καθώς οι παραδοσιακοί άνθρωποι επιδίωκαν, μέσω της ονειρομαντείας, να δουν οιωνούς θετικούς ως προς την εκπλήρωση ανεκπλήρωτων πόθων τους, καθώς το όνειρο έχει τη δύναμη να κλείνει μια δημιουργική έκφραση της ανθρώπινης ψυχής.¹⁵⁰

Το διάστημα αυτό, όλη η παραδεδομένη πρακτική της σοχινής αγροτικής κοινότητας επιβάλλει και τη χρήση εδώδιμων υλικών που εμπεριέχουν σαφέστατους συμβολισμούς αναγέννησης και αναπροσαρμογής, από μια παλιά τάξη πραγμάτων σε μια νέα και σχετίζονται άμεσα με την ανάσταση της φύσης.

Έτσι οι χριστιανοί του Σοχού χρησιμοποιούν στα ψυχοσάββατα συγκεκριμένα εδώδιμα υλικά όπως λειτουργιά ή πρόσφορο, ελιές, λάδι και κρασί, καθώς επισκέπτονται το νεκροταφείο του χωριού για να βρεθούν πιο κοντά στους νεκρούς τους και να διαβάσει πάνω στο μνήμα το τρισάγιο ο ιερέας. Το σιτάρι, οι δημητριακοί καρποί και όλα τα υπόλοιπα τρόφιμα αποτελούν, από τα αρχαία χρόνια, μια προσφορά στη γη και στους νεκρούς με απώτερο σκοπό τον εξευμενισμό των κακόβουλων πνευμάτων και την προσδόκιμη ευγονία. Ο ρόλος των κολλύβων ήταν προπάντων κοινωνικός γιατί έτρωγαν όλοι από το ίδιο έδεσμα, χωρίς ωστόσο να χάνεται η μεταφυσική σημασία για τα πένθιμα κόλλυβα αφού με αυτά «...χαίρονται και οι νεκροί...».¹⁵¹ Παράλληλα ανακουφίζεται η ψυχή, μέσω των παρεχόμενων ευχών και του διαβάσματος των ονομάτων στην εκκλησία από το ψυχοχάρτι που βρίσκεται πάνω στα κόλλυβα.¹⁵²

Επανεμφανίζεται εδώ ο ρόλος του ψωμιού και του κρασιού που, μαζί με την παρουσία του φωτός που διοχετεύει το κερί, αποκτούν χαρακτήρα καθαρτικό. Η συμβολική βαρύτητα που αποδίδουν οι χριστιανοί στο ψωμί, το κρασί και το λάδι είναι σημαντική. Τα εδώδιμα αυτά υλικά απέκτησαν θέση πολύτιμων και εκλεπτυσμένων προϊόντων, ειδικότερα σε βόρειες περιοχές της Ευρώπης, όπου η εξεύρεσή τους ήταν πραγματικά δυσχερέστατη.

Έχοντας γεννηθεί ο χριστιανισμός σε περιβάλλον καθαρά μεσογειακό καθιερώνει το ενζυμο ψωμί, το κρασί και το λάδι ως τα κατ' εξοχήν ιερά τρόφιμα της χριστιανοσύνης και ως διατροφικά σύμβολα και λατρευτικά εργαλεία, καθώς είναι προϊόντα του μεσογειακού πολιτισμού του οποίου αποτελούν την υλική και την ιδεολογική βάση. Η επιλογή των τροφών αυτών συνεπάγεται αφενός τη ρήξη με την εβραϊκή παράδοση, καθώς ως προϊόντα τυγχάνουν του αποτελέσματος της ζύμωσης και φέρουν, μέσω αυτής, τη γέννηση του νέου. Μεταφέρουν έτσι το συμβολικό τους χαρακτήρα για το νεότερο χριστιανισμό ενώ ο ρόλος τους γίνεται απαραίτητος στις διαβατήριες τελετές. Αφετέρου δε, διευκολύνουν την εισδοχή της νέας πίστης στο σύστημα αξιών του Ελληνικού και του Ρωμαϊκού κόσμου ενώ, συγχρόνως, δένουν το παραδοσιακό με το νεωτερικό.¹⁵³

---

149. Βλ. ό.π., Βασίλης Νιτσάκος, *Χτίζοντας το χώρο...*, σελ. 157-158.

150. Βλ. ό.π., Κατερίνα Κακούρη, *Προαισθητικές .....*, σελ. 10-11.

151. Πληροφορήτρια Κυρικού Ελένη.

152. Βλ. ό.π., Δημήτριος Σ. Λουκάτος, *Συμπληρωματικά .....*, σελ. 154-155.

153. Massimo Montanari, *Πείνα και αφθονία στην Ευρώπη*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997, σελ. 45.

Η τριάδα σιτάρι, αμπέλι, ελιά και τα παράγωγα τρόφιμά τους ψωμί, κρασί και λάδι, καθώς απαιτούν διαδικασία ζύμωσης, η οποία είναι προϊόν γνώσης, αποτέλεσαν ισχυρά σημεία πολιτισμικών αξιών και ενσωματώθηκαν από τον χριστιανισμό, ως πεπτωκότα συνήθεια, και διοχετεύθηκαν αποδίδοντας κοινή συλλογική ταυτότητα.¹⁵⁴

Μέσα από την εξέταση της θρησκευτικής συμπεριφοράς, στο πλαίσιο ενός κοινωνικού και πολιτισμικού συνόλου, προβάλλει τελικά ένα ολόκληρο πλέγμα σχέσεων, αντιλήψεων και νοοτροπιών, που αφορούν στην ανθρώπινη σχέση με το Θείο, τόσο στην επίσημη εκκλησιαστική εκδοχή της, όσο και στην ανεπίσημη λαϊκή.¹⁵⁵

Όλες αυτές οι δρώσες δυνάμεις του προβιομηχανικού ανθρώπου, λειτουργούν και στα ψυχοσάββατα των σοχινών σε συνδυασμό με νέες αστικές συνήθειες, όπως η αγορά ειδικών σκευασμάτων και τροφών οι οποίες είναι κατασκευασμένες εκτός του τόπου της οικίας και του οικογενειακού περιβάλλοντος. Οι κάτοικοι του τόπου αυτού τελούν με μεγάλη ευλάβεια και συνέπεια, ως προς τους νεκρούς και τους ζωντανούς κριτές της σοχινής κοινωνίας, όλα τα παραδεδομένα τελετουργικά και συνεχίζουν συνήθειες αιώνων.

3.3 Το έθιμο του «Προστάβανιε»

Στην προβιομηχανική κοινωνία του Σοχού και ως τις αρχές της δεκαετίας του '70 οι κάτοικοι τελούσαν το έθιμο του *Προστάβανιε* κατά την ημέρα της τελευταίας Κυριακής της Αποκριάς, την Τυρινή. Το έθιμο αυτό είχε το χαρακτήρα της συγχώρεσης, της κάθαρσης και της εξαγοράς της ειρήνης από τους ανθρώπους και από τους θεούς.¹⁵⁶ Σύμφωνα με το έθιμο επιβάλλονταν να γίνουν διάφορες επισκέψεις: οι νεότεροι επισκέπτονταν τους πρεσβύτερους στο σπίτι τους, προφέροντάς τους ένα πορτοκάλι ή ένα λεμόνι, συγχρόνως ζητούσαν τη συγχώρεσή τους έτσι ώστε η επόμενη ημέρα, Καθαρή Δευτέρα, να τους βρει αμόλυντους και απεγάδιαστους για τη νηστεία της Σαρακοστής. Εξάλλου η Σαρακοστή ήταν μια περίοδος εμπλουτισμένη με απόλυτη πνευματικότητα, εφόσον ήταν ο χρόνος της Εκκλησίας και αποτελούσε στη λαϊκή αντίληψη χρόνο ιερό, χρόνο των απαγορεύσεων που, όπως προαναφέρθηκε, ερχόταν να διαδεχθεί το κοσμικό και το υλικό. Η τάση του ανθρώπου των παραδοσιακών κοινωνιών για επανάληψη αργετύπων σε συνδυασμό με τον φόβο της ανίερης και μοναχικής ύπαρξης, γεννούσαν αυτή την ανάγκη των επισκέψεων και του «Προστάβανιε» στο Σοχό τη μέρα αυτή.¹⁵⁷

Την απόδοση των δώρων αναλάμβανε, σχεδόν πάντα, η γυναίκα του σπιτιού. Τοποθετούσε μέσα σε ένα μεγάλο λευκό μαντήλι εσπεριδοειδή και ξεκινούσε για τις επισκέψεις. Η χρήση των εσπεριδοειδών επιβάλλονταν, για

---

154. Βλ. ό.π., Massimo Montanari, *Πείνα* ....., σελ. 28-29.

155. Μανώλης Γ. Βαρβούνης, *Όψεις και μορφές του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2001, σελ. 175.

156. Μάρσελ Μός, *Το Δώρο, Μορφές και Λειτουργίες της Ανταλλαγής*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1979, σελ. 86.

157. Βλ. ό.π., Μιρτσέα Ελιάντε, *ΚΟΣΜΟΣ*....., σελ. 124.

την περιοχή του Σοχού, καθώς αποτελούσαν ένα δώρο σεβαστό διότι ήταν δυσεύρετα. Ο ρόλος των εσπεριδοειδών αλλά και των άλλων εδώδιμων που χρησιμοποιούσαν σ' αυτές τις τελετουργίες και στους τόπους απόδοσης ευγνωμοσύνης, ήταν βαθύτερος και υπέκρυπτε αρχαίους γονιμικούς, ερωτικούς και ευετηριακούς συμβολισμούς οι οποίοι διοχετεύονταν μέσω αυτών.¹⁵⁸ Οι πρώτες γυναίκες που όδευαν, μετά την εκκλησία, για το «Προστάβανιε» ήταν οι νεόνυμφες, οι οποίες άρχιζαν από τους κουμπάρους, για την πολυπόθητη συγχώρεση του νονού και συνέχιζαν με την επίσκεψη στα πεθερικά και στις μεγαλύτερες κουνιάδες και τα αδέρφια για να λάβουν την απαραίτητη συγχώρεση από όλο το οικογενειακό και συγγενικό δίκτυο. Το ίδιο τελετουργικό ακολουθούσαν όλες οι γυναίκες του χωριού και υπήρχε μια έντονη κίνηση από σπίτι σε σπίτι με την ανταλλαγή δώρων, ευχών και ένα καθολικό αλισβερίσι που ζωντάνευε ευχάριστα τον τόπο.

Η πολυπόθητη κάθαρση που συντελούνταν από το έθιμο του «Προστάβανιε» κατά την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς, ολοκλήρωνε τις τελετουργικές πράξεις των Ψυχοσάββατων μέσα σε ένα περιβάλλον καθαρά κλειστό ενδοοικογενειακό και άκρως οικείο, για την ευμενή μετάβαση σε ένα πλαίσιο στενά συνυφασμένο με μαγικές δοξασίες και ενέργειες, παρά το συνήθως χριστιανικό του περιβάλλον. Η λατρεία είχε σκοπό γονιμικό και επεδίωκε να προάγει τη βλάστηση στη φύση και τη γονιμότητα στα κοπάδια, αλλά συνάμα και αποτρεπτικό, εμποδίζοντας κάθε κακή επενέργεια.¹⁵⁹

Αυτή η προσπάθεια πρόκλησης της ευγονίας και της αποτροπής του κακού συνεχιζόταν σε όλα τα σπίτια του χωριού και την Καθαρή Δευτέρα. Τη μέρα εκείνη έβγαιναν όλα τα σκεύη, αλλά και οτιδήποτε άλλο θεωρούνταν μιανό, καθαριζόταν και πλενόταν συνήθως με νερό και άμμο, συμπληρώνοντας έτσι την ολοκλήρωση της καθαριότητας η οποία ήταν απαραίτητη για την επερχόμενη νηστεία της σαρακοστής.

*«...καθαρίζαμε όλα τα πράγματα μέσα στο σπίτι, ταψιά, τηγάνια, ρούχα όλα... παίρναμε μια βούρτσα, ήταν ένα κομμάτι αρνίσιο δέρμα, σαν καπελάκι και το βάζαμε πάνω σε ένα ξύλο και το χρησιμοποιούσαμε σαν βούρτσα για να ασπρίσουμε τα λερωμένα μέρη του σπιτιού...».*¹⁶⁰

Η εθιμική πρακτική της «συγχώρεσης» ανάμεσα στα μέλη των οικογενειών και των συγγενών τους στο Σοχό, την Κυριακή της Αποκριάς, αποτύπωνε τις σχέσεις της σοχινής οικογένειας και κατ' επέκταση της τοπικής κοινωνίας, περισσότερο κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας αλλά και μετέπειτα, έως και τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1960. Με το πέρασμα των χρόνων, την αλλαγή των σχετικών αντιλήψεων και την μετατροπή της οργάνωσης της οικογένειας, η «συγχώρεση» έχασε την παλαιότερη σημασία της. Με την ένταξη της Αποκριάς στο αστικό περιβάλλον μετασηματίστηκαν αρκετές πτυχές της και στο «Προστάβανιε» επενδύθηκαν νέες σημασίες.

Η συγχώρεση, μέσω του «Προστάβανιε», ήταν υπόθεση προσωπική ανάμεσα σ' αυτόν που τη ζητούσε και σ' αυτόν που την έδινε. Τα τελευταία όμως χρόνια, με τον αστικού χαρακτήρα εορτασμό της Αποκριάς, οι κάτοικοι

---

158. Στίλπων Κυριακίδης, Τα Σύμβολα εν τη νεοελληνική λαογραφία, Λαογραφικά ΙΒ', 1948, σελ. 514. Βλ. ό.π., Δημήτριος Ράπτης, Μυθικές απηχίσεις από τον κύκλο ..., σελ. 674.

159. Κατερίνα Ι. Κακούρη, *Διονυσιακά. Εκ της σημερινής λαϊκής λατρείας των Θρακών*. Εκδόσεις Ιδεοθέατρον, Αθήνα 1999, σελ. 137 - Φ. Τερζάκης, *Μελέτες για το ιερό*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997, σελ.109-123.

160. Πληροφορήτρια, Αναστασία Ψαρρά.

του Σοχού αναπαράγουν το έθιμο του «Προστάβανιε» με τη μορφή της φολκλορικής αναπαράστασης στην πλατεία του χωριού την ημέρα της Καθαράς Δευτέρας. Η όλη αναπαράσταση του εθίμου γίνεται οργανωμένα από τους τοπικούς συλλόγους και από ομάδες, κυρίως των χορευτικών, τμημάτων που αποτελούνται από γυναίκες.

Όλοι αυτοί λοιπόν, επιφορτίζονται με την παρασκευή και τη διάθεση των εδεσμάτων τα οποία είναι απαραίτητα για το στόχο της συγχώρεσης. Οι γυναίκες, με τη συμπαράσταση και τη συνεργασία της δημοτικής αρχής, φτιάχνουν πίτες τις οποίες μοιράζουν στους άγνωστους τουρίστες, μαζί με κομμάτια χαλβά και πορτοκάλια.

Αποτελεί γεγονός αναμφισβήτητο ότι η συνολική αναπαράσταση του δρώμενου αποτελεί μια ευχάριστη στιγμή για όλους εκείνους που μεταβαίνουν στο Σοχό προκειμένου να δουν το καρναβάλι, αλλά δε διαθέτει τώρα πια τίποτα από τον πρότερο πνευματικό του χαρακτήρα. Έτσι, το έθιμο της συγχώρεσης, αποτελεί πλέον ένα χρήσιμο αντικείμενο εμπορευματοποίησης και έχει «επαναπροσαρμοστεί λειτουργικά».¹⁶¹ Το «Προστάβανιε», όπως και άλλες παραδοσιακές αποκριάτικες εκδηλώσεις που στο πέρασμα του χρόνου είχαν μπει στο περιθώριο, αναβιώνεται στις μέρες μας σ' ένα τουριστικό πλαίσιο με σκοπό την τόνωση της τοπικής αγοράς.

Σε επίπεδο διασκέδασης βέβαια, το έθιμο αποσκοπεί στο να έρθουν οι θεατές των δρώμενων πιο κοντά στις παραδοσιακές εθιμοτυπίες των σοχινών και να κατανοήσουν το τελετουργικό της συγχώρεσης και τη βαθύτερη έννοια του τοπικού καρναβαλιού. Σαφέστατα, με την εξέλιξη και την καθιέρωση αυτής της αναβιωμένης απόδοσης του εθίμου, χάθηκε το τελετουργικό υπόβαθρο και η πρωταρχική οικογενειακή και προσωπική ουσία του.

Η αγροτική κοινωνία του Σοχού, καθώς μετατρέπεται σε αστική, διέπεται από νέες αντιλήψεις. Οι μαγικοί συμβολισμοί που συνόδευαν την παραπάνω εθιμική πρακτική έχασαν τη σημασία τους και σταδιακά πέρασαν σε νέα χρήση που αντιμετωπίζεται ως ένα διασκεδαστικό τελετουργικό δρώμενο. Οι αναπολήσεις στις μέρες μας σκοπό έχουν να εκθειάσουν την παραδοσιακή αυτή συνήθεια, ενώ η αναφορά πλέον στο «Προστάβανιε» γίνεται για να αποδείξει τη συνέχεια και την ιδιαιτερότητα του μέχρι πρότινος εθίμου.

---

161. Βλ. ό.π., Σχετικά με τον όρο «λειτουργική αναπροσαρμογή», D. Gross, κεφ. 7.

3.4 Ο Άγιος Θεόδωρος και οι Κουδουνοφόροι στρατιώτες του στον Σοχό.

Το έθιμο των μεταμφιέσεων στη νεότερη Ελλάδα, κυρίως στις βόρειες ελληνικές επαρχίες της Μακεδονίας και της Θράκης, έδειχνε να «επιχωριάζει», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο πατέρας της ελληνικής λαογραφίας Νικόλαος Πολίτης.¹⁶² Οι μεταμφιέσεις του Δωδεκαημέρου στις απομακρυσμένες αυτές περιοχές εκείνη την εποχή έδιναν την εντύπωση ότι το έθιμο σβήνει. Ωστόσο μετά από τόσα χρόνια διαπιστώνουμε ότι, αντιθέτως, το έθιμο ενδυναμώνεται και λειτουργεί ως κύριο γνώρισμα ολόκληρων περιοχών, αποτελώντας ισχυρότατο δεσμό αποτύπωσης συλλογικής και ενιαίας κοινωνικής πολιτισμικής ταυτότητας. Ασχέτως από το γεγονός ότι το όνομα των μεταμφιεσμένων διαφέρει από τόπο σε τόπο και μπορεί να είναι Μέριου, Κουδουνάτοι, Μπούλες, Ρογκατζάρια, Γενίτσαροι ή Κουκούγεροι, η εθιμική λειτουργία τους παραμένει η ίδια με τον κοινό προσδιορισμό καρναβάλια.¹⁶³

Στο Σοχό, έναν τόπο στον οποίο επιβιώνουν αρκετά στοιχεία της προβιομηχανικής εποχής, διαμορφώθηκε η τάση για «αρχαιογνωσία» και επικράτησε κι εδώ, όπως παντού μετά το 1880, ο πανταχού παρών ηθογραφισμός που ώθησε στην καταγραφή των πρώτων δρώμενων.¹⁶⁴ Το κυριότερο μεταγραμμένο δρώμενο του τόπου είναι οι κουδουνοφόροι ή καρναβάλια. Το έθιμο στη μελετώμενη περίπτωση διαθέτει μεγάλη δυναμική και απήχηση στους Σοχινούς όλων των ηλικιών, ανδρών, γυναικών αλλά και στο σύνολο των κοινωνικών στρωμάτων. Είναι το πιο δυναμικό δρώμενο της περιοχής το οποίο είναι άρρηκτα συνυφασμένο με την τοπική ταυτότητα. Οι παρεχόμενες πληροφορίες μας οδηγούν σε βάθος χρόνου, έως και το 1850, εντάσσοντας το έθιμο στα καλοχρονίτικα, γονιμικά δρώμενα του χωριού χαρακτηρίζοντάς το ως το κυριότερο τοπικό δρώμενο.¹⁶⁵ Μέσω της επιτόπιας έρευνας διαπιστώνεται ότι οι ρίζες του Σοχινού καρναβαλιού είναι μακρόχρονες και καμιά συγκυρία, ούτε ιστορική, ούτε θρησκευτική, αλλά ούτε και πολιτική δεν κατόρθωσε να το σταματήσει.

Είναι χαρακτηριστική η αντίληψη των κατοίκων του Σοχού, που ανάγουν το καρναβάλι ως την κυριότερη επίσημη ετήσια τοπική τελετή, η οποία αντικατοπτρίζεται με σαφήνεια μέσα από τα λεγόμενά τους στη σλάβικη τοπική διάλεκτο: “...*niai Ristos, niai belig din, meriuf din...*”, που σημαίνει: «...δεν είναι Χριστούγεννα, δεν είναι Πάσχα μέρα, είναι του Μέριου η μέρα».¹⁶⁶

Αρχικός εθιμικός τόπος εορτασμού των κουδουνοφόρων «Μέριου» υπήρξε η μέρα της γιορτής των Αγίων Θεοδώρων, μια μέρα που αποκτά

---

162. Νικολάου Γ. Πολίτη, *Παραδόσεις Μελέται περί του βίου και της γλώσσης του Ελληνικού λαού*, τ. 2, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1994, σελ.334-335.

163. Γεώργιος Α. Μέγας, *Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1988, σελ. 99.

164. Βάλτερ Πούχγερ, *Λαϊκό Θέατρο στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1989, σελ. 26.

165. Πληροφορητής, Νικόλαος Καρακόλης.

166. Πληροφορητής, Γεώργιος Κόφτης, Χρήστος Καπούσης, Ιωάννης Μήττας.

ιδιάζουσα μαγική σημασία λόγω της σύνδεσής της με τους νεκρούς.¹⁶⁷ Επίσης αποτελεί μια από τις σημαντικότερες μέρες σε λατρευτικό επίπεδο, της συγκεκριμένης περιόδου αφού είναι το πρώτο Σάββατο της Σαρακοστής και το τελευταίο από τα τρία Ψυχοσάββατα αφιερωμένο στους οικείους νεκρούς.¹⁶⁸

Πέρα όμως από τις σχετικές καθιερωμένες ενέργειες που αποσκοπούν στη φροντίδα των χαμένων ψυχών, όπως το μοίρασμα των κολλύβων, του χαλβά, της ανάγνωσης ονομάτων από τον ιερέα, έτσι και στη συγκεκριμένη περίπτωση η λαϊκή πίστη διασφαλίζει τη θεϊκή εύνοια και ευλογία με την επίκληση του Αγίου Θεοδώρου. Με τον τρόπο αυτό διακρίνεται ο άρρηκτος συσχετισμός της ιδέας του κοσμικού στοιχείου και της υλικής πλευράς του κόσμου με το πνευματικό και το θείο, καταδεικνύοντας ως χαρακτηριστικό της θρησκευτικής συμπεριφοράς τη βάση της λατρευτικής σχέσης ανθρώπου και θεότητας πάνω στην αρχή «*do ut des*» δηλαδή «*σου δίνω για να μου δώσεις*».¹⁶⁹

Η απόδοση ενός στέρεου θρησκευτικού υπόβαθρου, στα έτη της Οθωμανικής κυριαρχίας, έθετε το θεμέλιο λίθο στην ημέρα εορτασμού του Αγίου και διευκόλυνε έτσι, μέσω του θρησκευτικού χαρακτήρα, την ελεύθερη τέλεση του δρωμένου και την εξασφάλιση της απαραίτητης άδειας από τους Τούρκους διοικητές. Οι Σοχινιοί, τηρώντας παραδόσεις που έλκουν την καταγωγή τους μέσω ενός ανώνυμου, άχρονου και συλλογικού προφορικού λόγου, ωθούνται να ντύνονται κουδουνοφόροι προς τιμήν του Αγίου Θεοδώρου νομιμοποιώντας, λόγω της συνολικής αποδοχής, την κοινή τοπική συνείδηση.

Η «συλλογική μνήμη» δομήθηκε στο Σοχό, όπως διατύπωσε για πρώτη φορά και ο Maurice Halbwachs, μέσω ενός πλέγματος εξωτερικών προς το άτομο σχέσεων, μορφών και αντικειμένων που στηρίζουν κι ενσαρκώνουν το παρελθόν ενώ η μνήμη δεν περιορίζεται μόνο στην ανάμνηση ή απλώς στην ανάκληση του παρελθόντος, αλλά περιλαμβάνει κι ένα σύνολο αλληλεξαρτήσεων κοινωνικών, θρησκευτικών και πολιτικών.¹⁷⁰ Μέσα από αυτό το θεωρητικό πλαίσιο αντιλαμβανόμαστε ότι η ταύτιση των κατοίκων του Σοχού με τους στρατιώτες του Αγίου Θεοδώρου προκύπτει από τη μια, ως πιστοποίηση της πίστης στον χριστιανισμό και από την άλλη αποτελεί δηλωτικό αντίθεσης από τον μωαμεθανισμό. Η θρησκευτική ταυτότητα πιστοποιείται από έναν κεντημένο σταυρό που βρίσκεται σε εμφανή θέση της κάθε φαλλόμορφης κεφαλοστολής την οποία οι Σοχινιοί ονομάζουν «*Καλπάκι*».¹⁷¹

Το κέντημα, που πάντα γίνεται από κόκκινη κλωστή, βρίσκεται στο ύψος του μετώπου και εντός ενός ρομβοειδούς πλαισίου, τονίζοντας τη

---

167. Βλ. ό.π., Γ. Α. Μέγας, *Ελληνικές γιορτές.....*, σελ. 132.

168. Δημήτριος Σ. Λουκάτος, *Συμπληρωματικά και της Άνοιξης*, Εκδόσεις Φιλιπότη, Αθήνα 1985, σελ.16.

169. Μιχάλης Γ. Μερακλής, *Ελληνική Λαογραφία. Ήθη και έθιμα*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1986, σελ.124 - Μ. Αλεξιάδης, «*Do ut des*», Εκδόσεις Δωδώνη 16Α, 1987, σελ. 253-265 - Γ. Α. Μέγας, *Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1988, σελ. 11-12 - Β. Πούχγερ, *Θεωρητική Λαογραφία. Έννοιες - Μέθοδοι - Θεματικές*, Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα 2009, σελ. 364-366.

170. Ρίκα Μπενβενίστε- Θ. Παραδέλλης, «*Διαδρομές και Τόποι της Μνήμης*» *Ιστορικές και Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1999, σελ.28.

171. Εικόνα 7.

χριστιανική πίστη του ανθρώπου που κρύβεται πίσω από τη φαλλόμορφη κεφαλοστολή.¹⁷²

Μιλώντας για το έθιμό τους οι Σοχινοί διηγούνται διάφορες ιστορίες, μέσω των οποίων τεκμηριώνουν τη σύνδεση του «Μέριου» με τον Άγιο Θεόδωρο. Η πρώτη που καταγράφηκε μέσα από την έρευνα μας λέει ότι: «...κάποτε βρέθηκε στην γύρω περιοχή του χωριού ο Άγιος Θεόδωρος με τους σαράντα στρατιώτες του και πολιορκήθηκε από βαρβάρους...».¹⁷³

Στο σημείο αυτό καθίσταται σαφές ότι από τους Σοχινούς, στοχευόμενα γίνεται λόγος για σαράντα άντρες, αφού ο αριθμός σαράντα χρησιμοποιείται από τη χριστιανική θρησκεία για την περιγραφή κάθε μορφής αφθονίας. Επίσης, η ημέρα αυτή αποτελούσε παλαιότερα και αφορμή διακοπής των εργασιών και ξεκούρασης ενώ παράλληλα έγινε, με την αφορμή των πολλών αγίων, η πιο πλούσια ελπίδα και ευχή για την ανοιξιάτικη βλάστηση και την ολοχρονική καρποφορία.¹⁷⁴ Οι σαράντα στρατιώτες του Αγίου Θεοδώρου για να μπορέσουν να συντηρηθούν στην περίοδο της πολιορκίας, αναγκάστηκαν να σφάξουν πολλά αιγοπρόβατα που βρισκόταν στη περιοχή. Το γεγονός αυτό έδωσε την έμπνευση στον Άγιο να ντύσει τους στρατιώτες του με τα δέρματα από τους μαύρους τράγους και όπως λένε στο Σοχό «...πήραν τα τομάρια...που δε δείχνουν στη σκοτίδα...» και ντυμένοι έτσι, τραγόμορφοι, κατόρθωσαν να διασπάσουν τις γραμμές του εχθρού, ο οποίος πανικοβλήθηκε στην εμφάνιση των αλλόκοτων αυτών όντων και κατάφεραν να σωθούν.¹⁷⁵

Άλλη παραλλαγή της παραδόσεως φέρει τον Άγιο Θεόδωρο, κατεβαίνοντας από το Βερτίσκο με τους στρατιώτες του ντυμένους με τομάρια μαύρων τράγων, να ελευθέρωσε το Σοχό από την πολιορκία πολυάριθμου τουρκικού στρατεύματος και να έσωσε τους κατοίκους από βέβαιο αφανισμό.

Η πρεσβύτερη όμως όλων των παραδόσεων, όπως διαφαίνεται από την επιτόπια έρευνα, τοποθετεί την απαρχή του εθίμου σε εντελώς διαφορετική βάση. Σύμφωνα με αυτήν εντοπίζεται μια διαμάχη μεταξύ χριστιανισμού και δωδεκαθέου και η τελική συνέχιση του εθίμου μέσα από προστριβές και αντιπαλότητες.

«...Οι ειδωλολάτρες είχαν απαγορεύσει στους χριστιανούς να νηστεύουν. Οι χριστιανοί μαζεύονταν στην εκκλησία και οι ειδωλολάτρες περίμεναν απ' έξω και τους έκοβαν. Μετά ο αϊ-Θόδωρος -στρατάρχης ήταν- τους είπε να βαστάζουν το τρίμερο, (..και μη φοβάστε κι εγώ θα σας συνάξω όλους στην εκκλησία...). Συνάχτηκαν λοιπόν στην εκκλησία, ντύθηκαν μέριου με ρόπαλα, δέρματα μαύρα, καλπάρια, μπροστά ο αϊ-Θόδωρος. Οι ειδωλολάτρες περίμεναν να βγουν οι χριστιανοί. Μόλις είδαν να βγαίνουν τέτοια πράγματα, είπαν, τι είναι αυτά; Υστερα φοβήθηκαν αυτοί, αντί για άνθρωποι βγήκαν με καλπάρια, τομάρια, είπαν είναι από Θεού, και φοβήθηκαν και έφυγαν. Ξανά ούτε φάνηκαν. Γι' αυτό γίνεται το καρναβάλι. Άφωνοι έμειναν οι ειδωλολάτρες...»¹⁷⁶

Σε ανάμνηση όλων αυτών των βαλκανικών παραδόσεων, κοσμικών ή μυθικών, επικράτησε μαζί με τον εορτασμό του Αγίου Θεοδώρου να τελούνται

---

172 Helma Marx, Μετ. Μαρούλα Κόντη, *ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ*, Εκδόσεις Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ & ΣΙΑ Αθήνα 2001, σελ. 45-47.

173. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης.

174. Βλ. ό.π., Δημήτριος Σ. Λουκάτος, Συμπληρωματικά ..... , σελ.30.

175. Ελευθερία Παπαδάκη, «Ο Σοχός και το Καρναβάλι», *Περιοδικό Μακεδονική Ζωή*, τεύχος 10 (1967), σελ. 44.

176. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης.

και τα πατρογονικά έθιμα των κουδουνοφόρων «Μέριου» όπως απαιτούσε η βιωματική εμπειρία του προμοντέρνου Σοχινού και η προσδοκία της ετήσια αναγεννήσεως.¹⁷⁷ Όλη αυτή η πλούσια μυθοπλασία νομιμοποιεί το θρησκευτικό υπόβαθρο μέσα στο οποίο, ακόμη και οι σημερινοί κουδουνοφόροι, ντύνονται προς τιμήν του Αγίου Θεοδώρου και νιώθουν ότι συμβολικά λαμβάνουν τη θέση των στρατιωτών του.

Ένα άλλο ισχυρό χαρακτηριστικό της θρησκευτικότητας που αποδίδεται στο έθιμο είναι και η συνήθεια που επικρατεί, να πηγαίνει μια ομάδα Κουδουνοφόρων στο ξωκλήσι των Σαράντα Μαρτύρων, δυο χιλιόμετρα ανατολικά του Σοχού, την ημέρα της γιορτής και μνήμης του μαρτυρίου τους.¹⁷⁸ Εκεί τα Καρναβάλια προσκυνούν, παρακολουθούν τη λειτουργία και μένουν μέχρι το μεσημέρι. Η συνήθεια αυτή ενδυναμώνει προφανώς τη σύνδεση της θρησκευτικής παράδοσης με την τυπική αλλά και την ιερή λειτουργία των Κουδουνοφόρων.

*«...Την ημέρα των Σαράντα Μαρτύρων (9 Μαρτίου) ακόμη και σήμερα, κι αν ακόμα έχει τελειώσει η επίσημη Αποκριά, ντύνονται πολλά καρναβάλια και πηγαίνουν στο εξωκλήσι τους ανατολικά του χωριού...».*¹⁷⁹

Όλη αυτή η δυναμική παρουσία του Αγίου Θεοδώρου επηρέασε σε μεγάλο βαθμό και την τοπική αγιογραφία. Σύμφωνα με μαρτυρίες πολλών γερόντων του Σοχού υπήρχε, μέχρι τουλάχιστον λίγο πριν το 2^ο παγκόσμιο πόλεμο, στην κεντρική εκκλησία του χωριού, στον Άγιο Γεώργιο, μια εικόνα που αναπαριστούσε τον Άγιο Θεόδωρο ντυμένο «Μέριου», με κουδούνια και τομάρια. Βρισκόταν στο τέμπλο και η θέση της ήταν, η πρώτη αριστερά της Ωραίας Πύλης, εκεί που σήμερα υπάρχει η εικόνα των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης. Ωστόσο η τύχη της εικόνας αυτής στις μέρες μας αγνοείται, παρά της επιστάμενες προσπάθειές ανεύρεσής της. Γνωρίζουμε όμως ότι παλιότερα οι ολιγογράμματοι, αλλά θεοσεβούμενοι, παπάδες του χωριού δεν αμελούσαν στο απλό κήρυγμά τους να εξάρουν την ηρωική μορφή του Αγίου Θεοδώρου και να ευλογήσουν τα «Μέριου» που ντύνονταν προς τιμήν του.¹⁸⁰

Όλη αυτή η ενσωμάτωση του προχριστιανικού και χριστιανικού στοιχείου επιτελέστηκε επειδή ο χριστιανισμός δεν κατόρθωσε να επιτύχει την κατάργηση ούτε της θεωρίας των αρχετύπων, ούτε της θεωρίας των κυκλικών και αστρικών θεωριών. Έτσι, με την απαραίτητη ευλογία του ιερέα, οι θεοσεβούμενοι άνθρωποι του χωριού ξεπερνούσαν τα όποια διλλήματα ανέκυπταν στη χριστιανική τους συνείδηση και συνέχιζαν με αισιοδοξία προς το μέλλον.¹⁸¹

Όλες οι παραπάνω αιτιολογικές παραδόσεις που κάνουν λόγο για πολιορκημένους ή για τη σωτηρία του χωριού με τη βοήθεια του Αγίου Θεοδώρου, ενός από τους κατ' εξοχήν πολεμικούς αγίους, είναι προφανές ότι απηχούν κάποια ιστορική πραγματικότητα που επικράτησε στον τόπο. Μια τέτοια ιστορική πραγματικότητα θεωρώ ότι είναι οι βιαιότητες που ο Σοχός δεχόταν από τους εγκατεστημένους στην περιοχή Φλαμούρι Γιουρούκους Οθωμανούς, απογόνους των πρώτων Οθωμανών κατακτητών. Οι Γιουρούκοι, βοσκοί κατά παράδοση, έκαναν τόσο συχνές και τόσο βίαιες ληστρικές

177. Βλ. ό.π., Βάλτερ Πούχγερ, *Λαϊκό Θέατρο.....*, σελ. 57.

178. Φωτογραφίες 73, 74.

179. Πληροφορητής, Γιώργος Αδαμίδης.

180. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης.

181. Βλ. ό.π., Μιρτσέα Ελιάντε, σελ.181.

επιδρομές στο Σοχό, ώστε να προκαλούν την αγανάκτηση ακόμα και των ομοεθνών τους. Αποδεικτικό της όλης κατάστασης αποτελεί ένα σουλτανικό φερμάνι του 1695 που εκδόθηκε ύστερα από έντονες διαμαρτυρίες, κυρίως των Οθωμανών κατοίκων και απαγορεύει τις επιδρομές αυτές, επιβάλλοντας μεγάλες ποινές.¹⁸²

Στις μέρες μας ο όλος εορτασμός του τοπικού «Μέριου» έχει μεταφερθεί στην Αποκριά, με καταληκτική ημέρα την Καθαρά Δευτέρα. Ωστόσο το συναίσθημα που φέρουν οι Σοχινοί λέγοντας: «... εμείς είμαστε οι στρατιώτες του Αγίου Θεοδώρου...»¹⁸³ είναι ακόμη έντονο, την ίδια στιγμή που πιστοποιούν την ιδιότητά τους αυτή με τον κεντημένο σταυρό στο μέτωπο του κεφαλοκαλύμματος αλλά και με τα διάφορα χριστιανικά σύμβολα που φέρει κεντημένα το καρναβάλι πάνω του. Καθίσταται επίσης οφθαλμοφανές μέσω των πληροφορητών ότι ποτέ δε χάθηκε ο ρόλος του στρατιώτη που υποδύονται οι κουδουνοφόροι φορώντας τα δέρματα των τράγων. Ένας ρόλος που έλκει την καταγωγή του από τα βάθη των αιώνων και από τους πρώτους Θράκες πολεμιστές των Βαλκανίων οι οποίοι είχαν πανομοιότυπη πολεμική περιβολή. Η επιλογή και η κατασκευή της στολής μένει πανομοιότυπη έως και σήμερα μέσω μιας προφορικής εκπαίδευσης που βασίζεται στο «habitus» των Σοχινών.¹⁸⁴

---

182. Απόστολος Βακαλόπουλος, Ιστορία της Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 227-230.

183. Το ψυχοσάββατο των Αγίων Θεοδώρων είναι από τα σημαντικότερα για όλον το χριστιανισμό της Βαλκανικής. Σ' αυτή τη γιορτή, στη Ρουμανία, οι κακόβουλες νεράιδες (russalia) που αποτελούν τις ψυχές που επιστρέφουν στον απάνω κόσμο, παραδίδουν αυτή τη μέρα στους santoaderi, Κενταύρους, (τη συνοδεία του Αγίου Θεοδώρου), το βότανο για τις αρρώστιες που προκαλούν οι ίδιες στους ανθρώπους. Ακριβώς εκείνες τις αρρώστιες θεραπεύουν οι calusarii (αλογοάνθρωποι, cal είναι το άλογο), με τους ακροβατικούς τους χορούς. Το ίδιο φαινόμενο και ο εκστατικός χορός Czango καταγράφεται στη Μολδαβία, ενώ ο εκστατικός θεραπευτικός χορός padalice υπάρχει στη Σερβία. Στην Ανατολική Θράκη ο εκστατικός αυτός χορός που θεραπεύει πραγματοποιείται στα Αναστενάρια με αρχηγό τον Καλόγερο, τον μετέπειτα Κούκερο και τον ύστερο Μέριου στο Σοχό.

184. Πληροφορητής, Γιάννης Μήττας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Τα κυρίαρχα πρόσωπα της σημερινής Σοχινής Αποκριάς: Μέριου και Αράπκες

4.1 Μέριου ή Κουδουνοφόροι ή Καρναβάλια

Ο αποκριάτικος πανηγυρισμός στο Σοχό αρχίζει την πρώτη Κυριακή του Τριωδίου, φθάνει στο αποκορύφωμά του την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς και ολοκληρώνεται την Καθαρή Δευτέρα. Ως αρχή των εορτασμών με κουδούνια όμως μπορεί να θεωρηθεί η ημέρα των Φώτων. Από τη μέρα αυτή κι έπειτα αρκετά συχνά ακούγονται κουδούνια στο χωριό, αρκετοί είναι οι μερακλήδες που την ώρα της διασκέδασης και του ποτού φοράνε τα κουδούνια στη μέση τους, τραγουδούν και κτυπώντας τα δυνατά και ρυθμικά γλεντάνε, τηρώντας τη βασική για όλους τους Έλληνες προϋπόθεση της επιτυχίας του γλεντιού και της αποκριάς, που είναι το τραγούδι, ο χορός και το φαγητό.¹⁸⁵

Ο Αποκριάτικος πανηγυρισμός στο Σοχό θεωρείται ως ένας από τους πιο ενδιαφέροντες τύπους αγροτικού Αποκριάτικου πανηγυρισμού και έχει ως κύριο γνώρισμα τις ιδιότυπες μεταμφιέσεις που φέρουν τα καρναβάλια. Οι μεταμφιεσμένοι του Σοχού, για τους οποίους γίνεται ο λόγος και φέρουν το κοινό όνομα Καρναβάλια, διαφέρουν κατά πολύ από τους ομώνυμους μεταμφιεσμένους στα άλλα μέρη. Σ' αυτόν τον τόπο, με τον όρο καρναβάλια νοούνται μόνο οι μεταμφιεσμένοι που φέρουν τρία ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: πρώτον φορούν στο σώμα τους μαύρη δερμάτινη στολή τράγου, δεύτερον ζώνονται πέντε κουδούνια στη μέση τους και τρίτον φορούν στο κεφάλι τους προσωπίδα υψικόρυφη, η οποία ονομάζεται καλπάκι και αποτελεί μια κεφαλοστολή καθαρά φαλλομορφική.

Οι κουδουνοφόροι του Σοχού, με την ιδιαίτερη δερματόμαυρη στολή και τα χαρακτηριστικά κεφαλοκαλύμματα, σήμερα έχουν το κοινό όνομα Καρναβάλια αλλά, εντός των τειχών του τόπου, η καθιερωμένη παραδοσιακή ονομασία τους είναι «Μέριου».

---

185. Βλ. ό.π., Μιχάλης Μερακλής, *Νεοελληνικός ...*, σελ. 66.

4.1.1 Η ονομασία «Μέριου» στο Σοχινό Καρναβάλι

Τα τελευταία χρόνια και με την αύξηση της λαογραφικής αναζήτησης, της χρήσης του ηλεκτρονικού κυβερνοχώρου και της ανταλλαγής απόψεων μέσω αυτού, κυρίως μέσω των σελίδων κοινωνικής δικτύωσης (facebook) ανέκυψε, μέσω σχετικών συζητήσεων, το ζήτημα της προέλευσης του ονόματος «Μέριου» στους κουδουνοφόρους του Σοχού. Οι απόψεις που ακούστηκαν είναι ποικίλες και η αφετηρία της καθεμιάς εκπορεύεται από διαφορετική πλευρά. Το αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να επικρατεί σήμερα σύγχυση και να είναι αδύνατη η επιστημονική τεκμηρίωση μιας κοινά αποδεκτής άποψης για το όνομα. Επίσης, καθώς η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από έντονο προβληματισμό, ωθεί όλο και περισσότερους ανθρώπους σε αναζητήσεις που σχετίζονται με μια πληρέστερη προσέγγιση της παράδοσης. Πάνω σ' αυτή τη λογική οι Σοχινοί χρησιμοποιούν ευρέως το όνομα «Μέριου» για να αναφερθούν στους κουδουνοφόρους, χωρίς να γνωρίζουν επ' ακριβώς την ετυμολογική και τη σημασιολογική προέλευση της λέξης.

Η χρήση της σλάβικης διαλέκτου από τους ντόπιους κατοίκους, οδήγησε αρκετούς στην άποψη ότι η λέξη προέρχεται από κάποια σλαβόφωνη ρίζα και αποτελεί κατάλοιπο του σλαβικού ιδιώματος. Στην αρχειακή αναζήτηση που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό του ανά χειράς πονήματος αποδείχτηκε ότι η λέξη *μέριου* (*meriu*) στα σέρβικα, χρησιμοποιούμενη συγχρόνως με τη λέξη *στράνα* (*strana*), που σημαίνει μέρος, αποδίδει την ακριανή έκταση ενός τόπου. Επίσης στη λατινογενή ρουμάνικη γλώσσα η ίδια λέξη *μέριου* (*mereu*), προέρχεται από τη λέξη (*masura*) και σημαίνει μέτρο ή η άκρη του μετρήματος. Σίγουρα εδώ θα μπορούσαμε να δεχθούμε ότι η λέξη χρησιμοποιείται θέλοντας να αποδώσει το μεταίχμιο, τη μετάβαση, ίσως και τη ακρότητα που προοιωνίζει ο κουδουνοφόρος.

Μια τέτοια θεώρηση, ακόμη και αν φαινομενικά δείχνει υπερβολική, θα μπορούσε να έχει ουσιαστική βάση διότι οι παρελθοντικοί χρήστες της λέξης γνωρίζοντας τα πατρογονικά ιεροτελεστικά που φέρει ο κουδουνοφόρος, ενδεχομένως να τόλμησαν την υιοθέτηση της λέξης που αποδίδει το άκρο. Στην επίσης λατινική, ιταλική γλώσσα, *μέριου* (*meriu*) ονομάζεται ο «κότσυφας», ένα πουλί που το αρσενικό του είναι ολόμαυρο. Θα μπορούσε να αποτελεί δάνεια λέξη η οποία, μέσα από τη μαύρη στολή, να χαρακτηρίζει την αρρενογονία του σοχινού *Μέριου*.

Παράλληλα ένας από τους πληροφορητές της παρούσας μελέτης ο κύριος Χρήστος Λάτσιος, θέτει έναν άλλο προβληματισμό προβάλλοντας την πανάρχαια ιεροπραξία των Διονυσιακών δρωμένων στην αρχαία Θράκη. Στη βάση αυτή, αναπτύσσει τον προβληματισμό του θεωρώντας ότι η λέξη είναι προϊόν αρχαίων ιεροτελεστικών ψαλμωδιών, στις οποίες πρωταγωνιστές ήταν οι ραψωδοί με το όνομα Ομηρίδες. Χαρακτηριστικά επιχειρηματολογεί ως προς την τεκμηρίωση των λεγομένων του λέγοντας:

«.....το βέβαιο είναι ότι οι συμμετέχοντες στις ιεροτελεστίες ψαλμωδοί ονομάζονταν από τον απλό λαό “Ομηροί” και στη συνέχεια “Ομηρίδες”..... Συνεχίζοντας με το θέμα της λέξης μερ- είναι γνωστό ότι στο λόγο μας τραβάμε λίγο το -η- και μετατρέπεται σε -ηε- και τελικά σε -ε-. Έτσι το θέμα της λέξης “μέριου” είναι πιθανότατα μηρ-.... από την έκφραση λοιπόν μέριου καταλήγουμε

στη λέξη μηρ-ος και στη συνέχεια ο-μηρ-ος!!...Ο Πίνδαρος αναφέρει ότι Ομηρίδες ή ραψωδοί προέρχονται από τις λέξεις -αιδός-ράπτω, δηλαδή επινοώ ή κατασκευάζω τραγούδια. Πράγματι μέχρι και σήμερα ο κουδονοφόρος έχει ως βασικό στοιχείο το τραγούδι με τη μελωδική συνοδεία των κυπριών¹⁸⁶ που η αρμονικότητά τους είναι το κύριο στοιχείο για να είναι κάποιος καλό καρναβάλι! Ο κουδονοφόρος είναι πράγματι ο “όμηρος” που τραγουδά μια στροφή, επαναλαμβάνει δις τον τελευταίο στίχο και φέρνει “γύρα” την παρέα που τον συνοδεύει στο τραγούδι χτυπώντας ρυθμικά τα κουδούνια....».¹⁸⁷

Σαφέστατα ο κουδονοφόρος φέρει ως ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του στοιχείο το τραγούδι. Ωστόσο, αυτό το στοιχείο δεν είναι μοναδικό ή το κυρίαρχο καθώς, από την κορυφή ως τα νύχια, ο κουδονοφόρος είναι επιφορτισμένος με πλήθος Διονυσιακών μηνυμάτων και γονιμικών συμβολισμών που εξελίχθηκαν και τροποποιήθηκαν σταδιακά, κατ’ αρχήν λόγω μετακινήσεων των πληθυσμών, αλλά και στη συνέχεια λόγω των διάφορων θρησκευτικών ή και πολιτικών απαγορεύσεων που επιβλήθηκαν στο έθιμο. Παρ’ όλα αυτά τα «Μέριου» διατήρησαν την αρχέτυπη ιεροπραξία η οποία, παρά την προφανή παγανιστική ρίζα της, είναι πια οργανικά και άρρηκτα δεμένη με τον χριστιανικό κόσμο.¹⁸⁸

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική λαογραφική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, αποδεικνύεται ότι ο σοχινός κουδονοφόρος, το «Μέριου», αντλεί τις ρίζες του από τον Καλόγερο¹⁸⁹ της απώτατης αρχαίας λαϊκής Διονυσιακής λατρείας. Η συνέχεια του Καλόγερου και η εξέλιξή του γνωρίζουμε ότι είναι ο Κούκερος ο οποίος φέρει όλα τα χαρακτηριστικά του Καλόγερου. Με το όνομα «kukeri» Κούκερι εμφανίζεται, έως και σήμερα, σε περιοχές της Βουλγαρίας όλο το δρώμενο με τους κουδονοφόρους. Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιείται ένα ετήσιο φεστιβάλ των «Kukeri» στο Prednik της Βουλγαρίας, με σκοπό την παρουσίαση όλων των τραγοφορεμένων κουδονοφόρων από όλες τις περιοχές.

Σε οποιαδήποτε θρακική παραλλαγή αυτής της λατρείας, όπως είναι τα Αναστενάρια ή οι Απόκριες, ο τραγοφορεμένος κουδονοφόρος Καλόγερος, διατηρεί το σύνολο της γονιμικής μαγείας και της λαϊκής λατρείας των αγροτοκτηνοτροφικών μικροκοινωνιών¹⁹⁰ και η Διονυσιακή προέλευση των δρωμένων είναι αδιαμφισβήτητη, καθώς η έλευση των σλαβικών φυλών στο βαλκανικό χώρο πραγματοποιήθηκε σε ύστερους μεταχριστιανικούς αιώνες, με αποτέλεσμα η οποιαδήποτε αναγωγή στο έθιμο, να οφείλεται σε δάνεια κατάσταση και πεπτωκότα συνήθεια από τους μεταγενέστερους εορταστές των εθίμων.¹⁹¹

Τα φαλλικά έθιμα των θρακικών Διονυσιακών δρωμένων, ριζωμένα βαθιά στις δεισιδαιμονικές αντιλήψεις των χωρικών του Σοχού, το 1870 αναζητούσαν επειγόντως ένα όνομα κοινωνικά αποδεκτό και θεοσεβούμενο.

---

186. Κυπριά, κουδούνια κωνικού σχήματος.

187. Πληροφορητής, Χρήστος Λάτσιος.

188. Βλ. ό.π., Γιάννης Κιουρτσάκης, *Η τρελή σοφία...*, σελ.20.

189. Το όνομα Καλόγερος δεν έχει καμία σχέση με την συνηθισμένη σημερινή σημασία της λέξεως του χριστιανού μοναχού. Με αυτό το όνομα αποκαλούσαν οι αρχαίοι Θράκες ορισμένο κομμάτι από την ευετηριακή γιορτή, το δρώμενο και τον πρωταγωνιστή του.

190. Βλ. ό.π., Κ. Ι. Κακούρη, *Διονυσιακά.....*, σελ. 131.

191. Βλ. ό.π., Κ. Ι. Κακούρη, *Διονυσιακά.....*, σελ. 196.

Αυτό συνέβη επειδή η εκστρατεία που είχαν κάνει οι Βούλγαροι κληρικοί και διανοούμενοι, μαζί με Αμερικάνους ιεραποστόλους το 1840 για τη χρήση της βουλγαρικής γλώσσας στις εκκλησίες τους και το διορισμό Βουλγάρων παπάδων στις σλαβόφωνες κοινότητες, απέδιδε καρπούς.¹⁹² Όταν οι βουλγαρικές εκκλησιαστικές και κοσμικές ελίτ κατάφεραν να αποχωριστούν από το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης το 1870, έθεσαν τα θεμέλια της ανάδειξής τους σε έθνος. Στη συνέχεια, με τη συνθήκη του Αγίου Στεφάνου το 1878, διεκδίκησαν σχεδόν τα τρία πέμπτα των Βαλκανίων, όπως φαίνεται και από το χάρτη της εποχής εκείνης¹⁹³, ενώ η επέκταση προς νότο αυτής της «Μεγάλης Βουλγαρίας» έθετε τα όριά της έως τη λίμνη Μπεσίκ Γκιόλ, δηλαδή τη λίμνη του Αγίου Βασιλείου Λαγκαδά, και περιελάμβανε το Σοχό και όλες τις όμορες περιοχές του.¹⁹⁴

Η ελληνική ορθόδοξη εκκλησία πρόσφερε στο νέο έθνος κράτος ένα μηχανισμό ομογενοποίησης και αφομοίωσης αναγεννώντας την εθνική ελληνική συνείδηση. Οι περιοχές διεκδίκησης από τους βουλγάρους ανήκαν στο πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και ως προς αυτή την κατεύθυνση η θρησκευτική ηγεμονία του οικουμενικού Πατριαρχείου λαμβάνει πολύ σκληρά μέτρα απέναντι στην Εξαρχία και τη Βουλγάρικη ορθόδοξη εκκλησία.¹⁹⁵ Στο πλαίσιο αυτών των μέτρων και των απαγορεύσεων η παρέμβαση του μητροπολίτη Λαγκαδά εμφανίζεται ιδιαίτερα αποφασιστική. Το 1870 επιβάλλεται απαγόρευση οποιασδήποτε αναπαράστασης και αναφοράς του Κούκερου και σύσσωμος ο ορθόδοξος κλήρος καταφέρεται εναντίον του. Η ποινή που ορίζεται σε όσους δε συμμορφωθούν είναι η μη μετάληψη της Θείας Κοινωνίας και συνεπώς η αποβολή τους από τους κύκλους της εκκλησίας.

«...σε όσους κάνουν Κούκερο, είπαν, δεν θα τον μεταλάβουν.....»¹⁹⁶

Η αιφνίδια διακοπή του δρώμενου που επήλθε το 1870 από τον ορθόδοξο κλήρο δε φαίνεται να άγγιξε τους Σοχινούς, όπως συνέβη σε άλλες περιοχές,¹⁹⁷ καθώς από τους πληροφορητές μας μαθαίνουμε ότι μόνο μια χρονιά απαγορεύτηκε το δρώμενο και οι συμφορές που δέχτηκε το χωριό ήταν τεράστιες.

«...μόνο μια χρονιά απαγορεύτηκε να γίνουν καρναβάλια, το 1932, και μετά από πίεση των Σοχινών επιτράπηκαν μόνο για μια μέρα. Τότε έπεσε στο χωριό ελονοσία και έγινε ο μεγάλος σεισμός...».¹⁹⁸

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι από το σύνολο της ευρύτερης περιοχής το έθιμο τελούνταν μόνο στο Σοχό αφού, μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών από τις νέες χώρες το 1920, Θράκες πρόσφυγες από το Μπρόδιβο¹⁹⁹ προσπάθησαν να τελέσουν, στο Λαγκαδά, το έθιμο του Κούκερου και τους το απαγόρευσαν οι γηγενείς κάτοικοι.²⁰⁰

---

192. Βλ. ό.π., Αναστασία Καρακασίδου, *Μακεδονικές Ιστορίες...*, σελ. 158.

193. Εικόνα 39.

194. Εικόνα 40.

195. Βλ. ό.π., Αναστασία Καρακασίδου, *Μακεδονικές Ιστορίες...*, σελ. 162-163.

196. Πληροφορητής Νικόλαος Καρακόλης.

197. Βασίλης Ράπτης, *Η Αποκρία στην Κοζάνη: Από την τελετουργία στο θέαμα*, Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, σελ.31.

198. Πληροφορητής, Γιώργος Αδαμίδης.

199. Εικόνα 34.

200. Βλ. ό.π., Κατερίνα Ι. Κακούρη, *Διονυσιακά.....*, σελ. 141.

Εκείνα τα χρόνια της απαγόρευσης, δηλαδή μετά το 1870, οι κάτοικοι του Σοχού διατηρώντας την τέλεση του εθίμου πιθανόν να αισθάνθηκαν την ανάγκη της μετονομασίας του απαγορευμένου Κούκερου, κάτι που είχε ξανασυμβεί στο παρελθόν, προκειμένου να προστατευθεί το έθιμο και να επιβιώσει, άποψη με την οποία συντάσσεται και ο Nilsson,²⁰¹ και έτσι να γεννήθηκε το όνομα «Μέριου».

Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο πληροφορητής της παρούσας εργασίας Αθανάσιος Λέτσιος, κάποιος γέρος του Σοχού του είχε πει ότι το όνομα Μέριου προήλθε από τη χρήση των εριφίων για την κατασκευή της στολής των κουδουνοφόρων. Στην προσπάθειά τους λοιπόν να μην αναφέρουν τη λέξη Κούκερος, οι Σοχινοί, παρήγαγαν μια λέξη με βάση την ενδυμασία των συμμετεχόντων. *Μέριου*, λοιπόν, είναι ο ντυμένος με μέλαν ερίφι, που στην παράφραση της σοχινής ντοπιολαλιάς γίνεται «*με εριου-φ*» και καταλήγει στις μέρες μας ως *Μέριου*.

Άλλωστε η κατασκευή της στολής του «Καλόγερου» και μετέπειτα «Κούκερου» και στη συνέχεια «Μέριου» από μέλαν ερίφη ή αίγα «δίχως καμία άσπρη τρίχα» είναι γνωστή από τη Διονυσιακή λατρεία.²⁰² Έτσι καθίσταται πιο εύλογη η επεξήγηση της ονοματοθεσίας, σύμφωνα με την οποία η ονομασία «*Μέριου*» αντλεί τις ρίζες της από το μέλαν ερίφι, καθώς οι λέξεις αίγα και ερίφι ήταν πολύ διαδεδομένες στους Σοχινοίς. Επίσης, ακόμη και στις μέρες μας, τα ζώα αυτά αποτελούν την αγαπημένη τροφή των ντόπιων κατοίκων, σε αντίθεση με άλλους πληθυσμούς που αρέσκονται στα αρνιά και τα πρόβατα.

Συνεπώς η όλη πολεμική που ξέσπασε εναντίον του δρωμένου από το 1870, με τη χάραξη των συνόρων και την προσάρτηση των νέων χωρών, διαμόρφωσε μια πολιτισμική ελληνική ηγεμονία, η οποία στο Σοχό, μη μπορώντας να καταργήσει τα παμβαλκανικά γονιμικά δρώμενα, τα οριοθέτησε ως τοπικά. Η μεταβολή του ονόματος σε «*Μέριου*» κατείχε ιδιαίτερα επιβλητικό ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση της τοπικότητας και της μοναδικότητας. Το μόνο εμφανές λεκτικό κατάλοιπο που υπάρχει σήμερα από τη βαθύτατη καταγωγή του εθίμου είναι το επίθετο της οικογένειας Κουκέρη, που παραπέμπει στην έντονη συμμετοχή αυτής της οικογένειας στο Διονυσιακό δρώμενο του Σοχού. Η ενδυνάμωση της τοπικής συνείδησης σε σχέση με το δρώμενο και την τέλεσή του, ειδικά μετά τον εμφύλιο στη δεκαετία του 1950, εντάχθηκε στην ευρύτερη εθνικιστική προσπάθεια του κρατικού σχεδιασμού για αυτόνομη καθαρότητα χωρίς αλληλοδάνειες εξαρτήσεις από το «Δεύτερο κόσμο» της Βαλκανικής.

---

201. Βλ. ό.π., Κατερίνα Ι. Κακούρη, *Διονυσιακά.....*, σελ. 160, «...εις τους Θράκας επέμεινε ζωντανή η αρχαία θρησκεία, έστω και κεκαλυμμένη υπό ρωμαϊκάς ονομασίας..».

202. Βλ. ό.π., Κατερίνα Ι. Κακούρη, *Διονυσιακά.....*, σελ. 161.

4.1.2 Η αμφίεση των Κουδουνοφόρων «Μέριου»

Η μάσκα και η μεταμφίεση αποτελούν τη βάση για την υλοποίηση της υποκριτικής. Ο μεταμφιεσμένος, για το χρονικό διάστημα που φέρει τη στολή, εκλαμβάνεται ως ένας άλλος και επιτυγχάνει το βασικό κίνητρο της μεταμφίεσης, που είναι η αλλαγή της προσωπικότητας ή καλύτερα η αλλαγή της κοινωνικής ταυτότητας. Ήδη από την εποχή του ανθρώπου της παλαιολιθικής εποχής συναντάμε τη μεταμφίεση με δέρματα των ζώων, μέσω των οποίων τελούσε μαγικές πρακτικές προκειμένου να προδικάσει τα εξαρτώμενα από τις φυσικές και τις υπερφυσικές δυνάμεις και να εξασφαλίσει την επιβίωσή του. Επιπλέον με τον τρόπο αυτό αποσκοπούσε στο να προβεί στη λατρεία των νεκρών και μέσα από την «αναλογική λατρεία» να αποτελέσει τον εξουσιαστή της κατάστασης. Είναι άλλωστε γνωστό πως μεταμόρφωση και μίμηση στο συλλογισμό του απλού ανθρώπου συνεπάγεται και τον ενστερνισμό του ανθρώπου ότι: *(ό,τι ονομάζω μπορώ να το κυβερνώ, και ό,τι μπορώ να μιμούμαι ή να παριστάνω το χειρίζομαι)*.²⁰³

Ο κουδουνοφόρος ή «Μέριου» του Σοχού είναι ένα άνοιγμα στο άλλο, η γλώσσα του εξ αρχής αποτελεί ένα άνοιγμα στην ετερότητα και μια κατάφαση στην αλλαγή, τηρώντας πάντα σε όλες τις εκφάνσεις του την αρχετυπική εκδοχή της θεμελιακής ιδέας του καρναβαλιού, που είναι η ένωση των αντιθέτων.²⁰⁴ Μέσω της στολής του πετυχαίνει μια ζωομορφική μεταμφίεση, απεικονίζει μια συγκεκριμένη τραγομορφική ζωική παρουσία, η οποία έχει τη δική της σημασία στον τοπικό ανθρώπινο πολιτισμό και, βασιζόμενη στις μαγικές αναπαραστάσεις των πρωτόγονων κυνηγών, αποσκοπεί στην αίσια έκβαση της γονιμικής δυνάμεως για την προκοπή της βλάστησης, των ζώων και των κοπαδιών.

Η ζωομορφική, τραγόμορφη παρουσία του «Μέριου» αντλεί την ύπαρξή της από τον αιγοπόδη Πάνα και το θεό Διόνυσο. Διασώζει όμως, όπως μας καταμαρτυρεί και ο Βιζυηνός, την πολεμική ενδυμασία των αρχαίων Θρακών πολεμιστών, αφού η τραγόμορφη ένδυση αποτελούσε τη στρατιωτική ένδυση και πανοπλία των ανδρών στις πολεμικές συγκρούσεις της τότε εποχής.²⁰⁵ Η αρχαία αυτή στολή κατασκευαζόταν από δέρμα τράγου, λύκου, αλωπεκέως (αλεπούς) ή δορκάδος. Τα πόδια περιτυλίγονταν με το δέρμα μικρών ζώων, για να αποδίδουν ευλυγισία, αλλά αρκετές φορές ήταν και τράγου, ενώ στο στήθος και στις πλάτες χρησιμοποιούσαν και δέρμα αλεπούς. Στο πρόσωπο πάντα χρησιμοποιούσαν δέρμα τράγου και μια προέκτασή του σχημάτιζε τη γενειάδα. Ανοίγονταν οπές στα σημεία των ματιών, της μύτης και του στόματος ενώ τα προσωπεία αυτά, τα οποία είχαν ύψος 18 ιντσών (45,72 εκατοστά), γεμίζονταν με σανό και στην κορυφή τοποθετούνταν μια κόκκινη ταινία.

Τα Υποδήματα και τα Ενδύματα

Σήμερα η στολή του «Μέριου» αρχίζει από το τσαρούχι²⁰⁶, το οποίο κατασκευάζεται συνήθως από δέρμα γουρουνιού και μερικές φορές από δέρμα

203. Βλ. ό.π., Βάλτερ Πούγχερ, Λαϊκό Θέατρο στην....., σελ. 76.

204. Βλ. ό.π., Γιάννης Κιουρτσάκης, *Η τρελή σοφία* ....., σελ.27.

205. Βλ. ό.π., Κατερίνα Ι. Κακούρη, *Διονυσιακά*....., σελ. 115.

206. Εικόνα 41.

αγελάδας. Στα πόδια είναι απαραίτητη η επένδυση από χοντρές χειροποίητες μάλλινες μαύρες κάλτσες, προϊόν εγχώριας οικιακής κατασκευής²⁰⁷. Στη συνέχεια, ο κουδουνοφόρος φοράει κατάσαρκα ένα παντελόνι παλιό και φθαρμένο το οποίο αποτελεί τη βάση για το μαύρο, δερμάτινο παντελόνι. Στο πάνω μέρος του σώματος φοράει πουκάμισο, πάντα καινούριο και λευκό, καθώς τα μανίκια και ο γιακάς του πουκαμίσου είναι ορατά από τους θεατές του δρωμένου και πρέπει να είναι εμφανής η καθαρότητα που φέρει εσωτερικά το καρναβάλι. Στη συνέχεια τοποθετείται το παντελόνι και το σακάκι τα οποία είναι πάντα από μαύρο δέρμα. Από την πληροφορία του κυρίου Γιάννη Μήττα γνωρίζουμε ότι τα ενδύματα αυτά όντας πανομοιότυπα με την ενδυμασία των αρχαίων Θρακών πολεμιστών κατορθώνουν να φέρουν στο παρόν, περνώντας από γενιά σε γενιά, τη γνώση της αρχαίας στρατιωτικής ένδυσης.

«...το παντελόνι τους που ήτανε δυο μπατζάκια, ήτανε από «γίδινο» δέρμα ή «κατσικίσιο», μαύρο βέβαια πάντα, τα οποία, τα γίδινα είναι πιο μαλακά και το παντελόνι βέβαια φορώντας έδειχνε και πιο σπαθάτο. Και το άλλο το από πάνω το σακάκι που ήτανε από τραγίσιο ήτανε, τα άλλα ήτανε στενά, πιο μεγάλο και ήτανε πιο σπαθάτα για να πάει...»²⁰⁸

Παλαιότερα τα ρούχα που χρησιμοποιούνταν για την ενδυμασία των καρναβαλιών προοριζόταν αποκλειστικά και μόνο για τις Απόκριες και στη συνέχεια αποθηκεύονταν μέσα σε κουτιά με ναφθαλίνη, για να χρησιμοποιηθούν την επόμενη χρονιά. Όλη αυτή η διαδικασία ήταν απαραίτητη λόγω της έντονης οσμής που αποκτούσαν τα ρούχα από τα δέρματα. Σήμερα, οι περισσότερες δερμάτινες στολές του χωριού είναι επεξεργασμένες με σύγχρονους τρόπους επεξεργασίας και αποτελούν στην ουσία γούνες, αρκετά ακριβής κατασκευής και ολοκληρωμένης επεξεργασίας. Τα δέρματα δεν αναδύουν πλέον τις χαρακτηριστικές οσμές του τράγου όπως παλιότερα και ούτε αποθηκεύονται σε υπόγεια και αποθήκες αλλά στις ντουλάπες των σπιτιών σαν κανονικά ρούχα.

Στη συνέχεια, ο κουδουνοφόρος ζώνεται λίγο πιο πάνω από τη μέση τα κουδούνια μ' ένα σχοινί. Καθώς όμως το σχοινί αυτό δεν επαρκεί για να συγκρατήσει το βάρος των κουδουνιών, χρησιμοποιούν επιπρόσθετα και ένα ζωνάρι εννέα μέτρων που είναι πλεγμένο στον αργαλειό του σπιτιού και υπάρχει αποκλειστικά για τις μέρες της Αποκριάς. Το επικρατέστερο χρώμα του ζωναριού είναι το κόκκινο, σπανιότερα το μαύρο και ελάχιστες φορές το λευκό. Το ζωνάρι περνιέται σταυρωτά στους ώμους του «Μέριου» και δένεται περιμετρικά της μέσης στερεώνοντας με τον τρόπο αυτόν με απόλυτη ασφάλεια τα κουδούνια.²⁰⁹

Μετά την τοποθέτηση των κουδουνιών το «Μέριου» ρίχνει επάνω από τους ώμους του μια χρωματιστή εσάρπα, δηλαδή ένα αμανίκωτο πανωφόρι, που χρησιμοποιείται ως εξωτερικός επενδύτης. Η εσάρπα αυτή φθάνει στο ύψος των μηρών και χρησιμοποιείται πρακτικά για να καλύπτει τα δεσίματα των σκοινιών, των δερμάτων και του ζωναριού. Σε συμβολικό επίπεδο αποτυπώνει τη μεγαλειότητα και τη δύναμη του αριστοκρατικού κουδουνοφόρου, μια που η προβολή και η οικονομική ευρωστία αποτέλεσε μία από τις πρώτες επιδιώξεις των κατώτερων στρωμάτων που επιθυμούσαν να κατακτήσουν την αριστοκρατική τάξη. Συνάμα, η εσάρπα εξυπηρετούσε και τον αντίθετο ακριβώς ρόλο, της ανατροπής και του χλευασμού, αφού ως σύμβολο παρέπεμπε

207. Εικόνα 42.

208. Πληροφορητής, Γιάννης Μήττας.

209. Εικόνα 43.

στους βασιλείς και στους αριστοκράτες, οι οποίοι συνήθιζαν να φορούν τέτοιας μορφής ενδύματα.

Η εσάρπα μπορούσε να έχει διάφορα χρώματα και παλιότερα έκαναν την εμφάνισή τους εσάρπες πράσινες, μωβ, μπεζ και μπλε, όμως παραδοσιακά το κυρίαρχο χρώμα ήταν το κόκκινο.²¹⁰ Ένα χρώμα που αποτέλεσε ενδυματολογικό σύμβολο που χρησιμοποιούσαν οι ευγενείς, για να αντιδιαστέλλονται και να διαφοροποιούνται από το πλήθος, και εισέδωσε στα αιτήματα των στασιαστών κατά την επανάσταση των αγροτών στη Γερμανία το 1522, οι οποίοι ζητούσαν -μεταξύ άλλων- να τους επιτραπούν τα κόκκινα ρούχα, όπως τα φορούσαν οι ανώτερες τάξεις.²¹¹

Ο εξωτερικός αυτός επενδύτης έπαιξε και παίζει το ρόλο του ατομικού χαρακτηριστικού καθώς μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε προϊόν οικοτεχνίας και αποτελούσε δηλωτικό στοιχείο του ποιός βρίσκεται κάτω από το καλπάκι και τα δέρματα. Γύρω στα 1975 κάποιος Σοχινός που είχε μεταναστεύσει για ένα σχετικά μικρό χρονικό διάστημα στη Βραζιλία, ο Άγγελος Τερζής, τον οποίο όλοι γνώριζαν ως «βραζιλιάνο», επιστρέφοντας στο Σοχό εμπορεύτηκε βιομηχανικής κατασκευής εσάρπες πολλαπλών χρωμάτων, κόκκινες, μπλε, πράσινες, μπεζ και άλλες. Τις εσάρπες αυτές τις πλαισίωσε με κεντίδια, φωτογραφίες καρτ-ποστάλ που αναπαριστούσαν όμορφες κοπέλες να μοιράζουν φιλιά σε κάθε κίνηση του καρναβαλιού, και πούλιες χρωματιστές, οι οποίες έδιναν έναν άλλο τόνο στο καρναβάλι περισσότερο λατινογενή.²¹²

Το εγχείρημα αυτό είχε αρκετά μικρή διάρκεια, περίπου δέκα ετών και στη συνέχεια ατόνησε. Οι Σοχινοί αποστασιοποιήθηκαν από τις πολύχρωμες και πλουμιστές εσάρπες και επέστρεψαν στην μονόχρωμη, παραδοσιακή, κόκκινη και απλή εσάρπα πραγματοποιώντας ολοκληρωτική στροφή από το μοντέρνο στο παραδοσιακό.

Το κόκκινο, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, αποτελούσε για την παραδοσιακή κοινωνία το χρώμα των βασιλικών ενδυμάτων και ιδιαίτερα των μανδύων. Επίσης ήταν το χρώμα των κιλιμιών που έστρωναν για να διέλθει ο βασιλιάς των ανοιξιάτικων αγερμών σε όλες τις τελετουργίες. Αποτελούσε γενικότερα το χρώμα του βασιλιά και της αριστοκρατίας, ενώ συγχρόνως υπέκρυπτε ερωτικούς και γονιμικούς συμβολισμούς, τονίζοντας τη διαίωσιση του έρωτα.²¹³ Επίσης, το πορφυρό χρώμα είναι γνωστό ότι κατείχε ξεχωριστή θέση και έντονη παρουσία σε όλα τα λατρευτικά δρώμενα του προβιομηχανικού ανθρώπου και επιφορτιζόταν με ένα γενικότερο μαγικό συμβολισμό, ίσως λόγω της μεγάλης του αντοχής στο χρόνο. Ήταν άρρηκτα συνδεδεμένο με τη ζωή, τη γονιμότητα και την αναγέννηση και για το λόγο αυτό η χρήση του θεωρούνταν απαραίτητη σε διαβατήριες τελετές και περιόδους μετάβασης. Το κόκκινο χρώμα αποτελεί δηλωτικό μιας δύναμης

---

210. Εικόνα 44.

211. Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου, *ΝΟΜΟΙ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΝΕΩΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ*, Ανάτυπο από την ΔΩΔΩΝΗ, τόμος ΙΘ' τεύχος 1, 1991, Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1994.

212. Εικόνα 45, 46.

213. Βλ. ό.π., Στίλπων Κυριακίδης, *Τα Σύμβολα εν τη...*, σελ. 514.

μαγικής με χρήση εμφανέστατη ακόμη και στους κόλπους της εκκλησίας καθώς συμβολίζει, εκτός από τη ζωή, τη γονιμότητα, την αναγέννηση και τη χαρά.²¹⁴

Στη συλλογική μνήμη των πρεσβύτερων Σοχινών όλες αυτές οι δρώσες δυνάμεις του κόκκινου χρώματος ήταν έντονα χαραγμένες. Η απροσδόκητη αλλαγή και η χρήση άλλων χρωμάτων εκτός του κόκκινου επέφερε σ' αυτούς μια αναστάτωση η οποία, έπειτα από την παρέμβαση και την προτροπή τους, αποκατέστησε τη μεταβολή. Η εισχώρηση του πολύχρωμου βραζιλιάνικου στυλ δε διήρκησε και οι Σοχινοί στράφηκαν και πάλι στο κόκκινο χρώμα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ακόμη και ως τις μέρες μας σχεδόν όλα τα καρναβάλια του Σοχού φορούν κόκκινες εσάρπες.²¹⁵

Η αμφίεση του κορμιού ολοκληρώνεται με την κάλυψη των άνω άκρων, δηλαδή με τα «μανικέτια»²¹⁶ που τυλίγουν τα γυμνά χέρια του καρναβαλιού. Τα «μανικέτια» αποτελούν χειροποίητα πλεκτά, μάλλινα ή βαμβακερά καλύμματα των χεριών, που καλύπτουν περιμετρικά την περιοχή του βραχίονα και καθίστανται εμφανή κάτω από τα γυρισμένα μανίκια του λευκού πουκαμίσου. Το μήκος τους ανέρχεται στα 10 με 12 εκατοστά και στο τελείωμα ή μέσα στην επιφάνειά τους, φέρουν πορφυρό διακοσμητικό μοτίβο. Το σχέδιο του μοτίβου αυτού ποικίλλει ανάλογα με τη διάθεση, το γούστο και την πλεκτική ή κεντητική ικανότητα της κάθε γυναίκας. Το σχέδιο των ανθέων και τα γεωμετρικά μοτίβα κυριαρχούν και αποτελούν τα πλέον διαδεδομένα διακοσμητικά μοτίβα αυτής της παραδοσιακής λαϊκής τέχνης.

Το διακοσμητικό μοτίβο που φέρουν τα μανικέτια έχει διττή λειτουργία, αφενός καλύπτει την ανάγκη του παραδοσιακού ανθρώπου για διακόσμηση και καλλωπισμό, αφετέρου επιτελεί πρακτικό - κοινωνικό σκοπό, αφού τα χειροποίητα μανικέτια, όντας μοναδικά στην κάθε στολή, αποτελούν δηλωτικά του ανθρώπου που τα φοράει. Με τον τρόπο αυτόν, κάθε παντρεμένη γυναίκα μπορεί να αναγνωρίσει το σύζυγό της ανάμεσα στο μεταμφιεσμένο πλήθος, αλλά και να επιδείξει την πλεκτική της ικανότητα. Παράλληλα, οι ανύμφευτες γυναίκες μπορούν, από τα μανικέτια που δωρίζουν, να αναγνωρίσουν τον άντρα που έλκει το ερωτικό τους ενδιαφέρον, να επιβεβαιώσουν την παρουσία και τη συμμετοχή του στην παραδοσιακή καντάδα και, κατά συνέπεια, να επιβεβαιώσουν την ανταπόκριση του άνδρος στο ενδιαφέρον τους.²¹⁷

Σήμερα οι Σοχινοί, στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν όσο γίνεται πληρέστερα την παράδοση, κατασκευάζουν τα απαραίτητα είδη του κουδουνοφόρου από μοντέρνα υλικά εξαιρετικής ποιότητας και δαπανούν ένα αρκετά σεβαστό ποσό χρημάτων για την επίτευξη του στόχου τους. Μέσα από αυτή την προσπάθεια, επιχειρούν μια κατά το δυνατόν πληρέστερη επιστροφή στο έθιμο και θεωρούν αδιαπραγμάτευτη την χρήση του φορτισμένου συμβολικά κόκκινου χρώματος.

---

214. Κατερίνα Ι. Κακούρη, *Θάνατος - Ανάσταση (σε μαγικο-θρησκευτικά «δρώμενα» της λαϊκής λατρείας της Ηπείρου)*, Βιβλιοθήκη Ηπειρωτικής Εταιρίας Αθηνών, Αθήνα 1965, σελ. 42 - Σ. Θεοδοσίου & Μ. Δανέζης, *Ο κύκλος του Χρόνου. Αστρονομία και μυστηριακές τελετές*, Εκδόσεις Διάυλος, Αθήνα 2004, σελ. 57.

215. Εικόνα 47, 48, 49, 50.

216. Εικόνα 10.

217. Εικόνα 51.

Το Καλπάκι και το σπαθί των Κουδουνοφόρων

Η μάσκα αποτελεί ένα άλλο επιμέρους ένδυμα που συναπαρτίζει το σύνολο της στολής των κουδουνοφόρων και είναι το ένα από τα δύο στοιχεία που διαμορφώνει τη βάση για την υλοποίηση της υποκριτικής. Έτσι, και στο Σοχό, η κάλυψη του κεφαλιού των «Μέριου» με κεφαλοκάλυμμα, που φέρει συγκεκριμένο προσωπίο, είναι αδιαπραγμάτευτη και επιβεβλημένη.

Το καλπάκι, όπως ονομάζεται το κεφαλοκάλυμμα της αποκριάτικης στολής στο Σοχό, φέρει μύριους γονιμικούς συμβολισμούς, με ισχυρότερο εκείνο της υψικόρυφης φαλλομορφικής κατάληξης της κεφαλοστολής. Το ύψος της ανέρχεται στους 60 με 70 πόντους, ακλουθώντας πιστά τις 18 ίντσες που κατέγραψε ο Dawkins στις διονυσιακές κεφαλοστολές. Παλαιότερα η κατασκευή του καλπακιού πραγματοποιούνταν από ακατέργαστο δέρμα μαύρου τράγου,²¹⁸ αλλά από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα έχει επικρατήσει η κατασκευή να γίνεται από «σαγιάκι», δηλαδή μαύρο μάλλινο ύφασμα.²¹⁹

Ο κατακόρυφος προσανατολισμός της κεφαλοστολής επιτυγχανόταν παραδοσιακά με την τοποθέτηση ενός λεπτού ξύλου και της σλάμας,²²⁰ η οποία συμπλήρωνε το κενό, στο εσωτερικό μέρος της κεφαλοστολής. Τοποθετούσαν επίσης μαλακό ύφασμα ή μαντήλια στο κάτω μέρος των χόρτων, ώστε να μην είναι επώδυνη η επαφή τους με το τριχωτό της κεφαλής. Το ξύλο που χρησιμοποιούσαν για το καλπάκι ήταν πάντα από συκιά. Αυτό γινόταν λόγω της ευκαμψίας που παρουσιάζει το συγκεκριμένο ξύλο, αποδίδοντας στο καλπάκι μια ελαφρά κυρτότητα προς τα μπροστά. Η κυρτότητα αυτή αποτελούσε και αποτελεί σημαντικό ορόσημο στην όλη αμφίεση του κουδουνοφόρου καθώς στη ζωομορφική της απεικόνιση αποδίδει το κεφάλι του αλόγου και αποτυπώνει τέλεια τις μιμητικές αλογομορφικές κινήσεις. Κινήσεις που χρησιμοποιούν τα καρναβάλια όταν συναντούν κάποιον και θέλουν να τον χαιρετήσουν και να τον κεράσουν από το ποτό που κρατούν στο χέρι τους.

Χαμηλώνουν, λοιπόν, το κεφάλι και το καλπάκι αποκτά αρκετή κλίση, για να αποδώσει τιμή, μέσω του χαιρετισμού προς τον απέναντι, επίσης την ώρα που κερνούν, το ούζο ή οποιοδήποτε ποτό έχουν, χτυπούν τη μύτη του ενός ποδιού, όπως στη φύση πράττει το άλογο. Συγχρόνως ανεβοκατεβάζουν ρυθμικά το καλπάκι και αρχίζουν να χτυπούν τα κουδούνια ρυθμικά και αρμονικά με τις κινήσεις του κεφαλιού κάνοντας κυκλικές περιστροφές γύρω από τον άνθρωπο τον οποίο έχουν απέναντί τους.

Ένας δεύτερος λόγος για τη χρησιμοποίηση αυτού του ξύλου της συκιάς βασίζεται στις ιδιότητές του, που είχαν αποδώσει οι πρεσβύτεροι του χωριού. Επεξηγούσαν τη χρήση του δένδρου αυτού στο καλπάκι στη βάση της ερμαφρόδιτης δομής του εντάσσοντάς το έτσι σε μια άλλη δυναμική η οποία είχε σχέση με τη γονιμική ιδιότητα του δένδρου, τη δύναμη της γέννησης, της ζωής και της αναγέννησης της φύσης από ένα μόνο δένδρο.

*«...από συκιά γινόταν γιατί αυτό είναι δένδρο που μπορεί να καρποφορήσει από μόνο του χωρίς να χρειάζεται η ύπαρξη αρσενικού και θηλυκού...».*²²¹ Η χρήση αυτού του ξύλου αποδίδει τέλεια τον έντονο συμβολικό και γονιμικό χαρακτήρα του καρναβαλιού, τη δύναμη της γέννησης

218. Αναφορά γίνεται στη σελίδα 54 του ίδιου κειμένου.

219. Εικόνα 20. Εργαστήριο κατασκευής κεφαλοστολής.

220. Σλάμα: είναι τα ξερά χόρτα.

221. Πληροφορητής, Αθανάσιος Λέτσιος.

του καινούριου, η οποία στη φύση μπορεί να υπάρξει αυτοφύης δίχως απαραίτητα την ύπαρξη αρσενικού και θηλυκού.

Η επιφάνεια της κεφαλοστολής, από την κορυφή και έως το πρόσωπο, καλύπτεται με πολύχρωμα μικρά κομμάτια χαρτιού γλασέ και στην κορυφή της δένονται κορδέλες που φέρουν όλους τους χρωματισμούς.²²² Όλο αυτό το ποικιλόχρωμο που σχηματίζεται, δίνει την εντύπωση της απόδοσης των χρωμάτων του ουράνιου τόξου και της αναγέννησης και πάλι της φύσης όπως την αντιλαμβάνονταν οι αγροτοποιμενικοί πληθυσμοί του Σοχού.²²³ Στην κορυφή της κεφαλοστολής ράβονται μακριές κορδέλες σε όλα τα χρώματα του ουράνιου τόξου και η ουρά μιας αλεπούς από ανοιξιάτικο κυνήγι για να είναι όμορφη, φουντωτή και με ζωηρά χρώματα. Μέσω αυτού του συμβολισμού οι Σοχινοί αποτυπώνουν, όπως λένε οι ίδιοι, την κυριαρχία του ανθρώπου στα άγρια ζώα και στη φύση και γι' αυτό την τοποθετούν στο πιο ψηλό σημείο, ώστε να μη χωρά οποιαδήποτε αμφισβήτηση της κυριαρχίας τους.

Το τμήμα του Καλπακιού που καλύπτει το πρόσωπο είναι διακοσμημένο με πολύχρωμα και πολύμορφα σχέδια, κυρίως γεωμετρικά. Χρησιμοποιούνται γι' αυτό λεπτές υφασμάτινες ταινίες, τα σιρίτια, και ράβονται ανάμεσά τους ψιλές χάντρες. Ένα άλλο δηλωτικό της αρρενογονίας του «*Μέριου*» είναι το μουστάκι. Τοποθετείται στο Καλπάκι ανάμεσα στη μύτη και το στόμα και γίνεται από μακριές τρίχες, κατά προτίμηση μαύρες, οι οποίες προέρχονται από ουρά αλόγου.²²⁴

Σήμερα για την κατασκευή του καλπακιού χρησιμοποιούνται κατά κόρον υλικά ίδια με τα παραδοσιακά. Το γέμισμά όμως της κορυφής του καλπακιού τα τελευταία χρόνια γίνεται με κομματάκια αφρολέξ ή φελιζόν, υλικά μοντέρνα που επεξεργάζονται εύκολα, είναι ελαφριά και αποδίδουν τελειότερα το φαλλόμορφο σχήμα. Για να αποδοθεί η απαραίτητη κυρτότητα της κεφαλοστολής τα υλικά αυτά ή είναι σε μικρά κομματάκια, όπως στην περίπτωση του αφρολέξ, και χρησιμοποιείται πάλι ένα κομμάτι ξύλο συκιάς ή κόβονται, στην περίπτωση του φελιζόν, πάνω σε ένα συγκεκριμένο πατρόν για να επέλθει η απαραίτητη ορθότητα και κυρτότητα της κεφαλοστολής.²²⁵

Το κεφαλοκάλυμμα εφαρμόζεται με ακρίβεια στο κεφάλι του καρναβαλιού, στηρίζεται με σχοινί λεπτό στο πηγούνι και ράβεται προσεκτικά στο πίσω μέρος του κεφαλιού με χοντρή κλωστή και σακοράφα. Στις μέρες μας χρησιμοποιούνται φερμουάρ και άλλα στερεωτικά υλικά, τα οποία είναι αξιόπιστα και συγκρατούν το καλπάκι σε όλες τις κινήσεις του καρναβαλιού, ταυτόχρονα τώρα πια δίνεται η δυνατότητα να βγει και να επανατοποθετηθεί το καλπάκι γρήγορα και άνετα, κάτι που τα προηγούμενα χρόνια φάνταζε αδύνατο.

Όλα τα κομμάτια της αποκριάτικης στολής του Σοχινού «*Μέριου*» αποτελούν επιμέρους ενδύματα, τα οποία συναπαρτίζουν το σύνολο της ενδυμασίας, με συγκεκριμένη χρήση και ιδιότητα. Δε χρησιμοποιούνται σε καμιά άλλη περίπτωση και καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, αποθηκεύονται για την επόμενη χρονιά και για να εκπληρώνουν όλες τις πατρογονικές γονιμικές προσδοκίες του παραδοσιακού σοχινού αφού, μέσα από τα δέρματα του νεκρού ζώου εμφανίζεται η ζωή, η οποία είναι γεμάτη από κέφι και ζωντάνια, αλλά και

222. Εικόνα, 21, 22. Κεφαλοστολές.

223. Βλ. ό.π., Στίλπων Κυριακίδης, *Τα Σύμβολα εν τη...*, σελ. 526.

224. Εικόνα, 28.

225. Πληροφορητής, Γρούσκος Γιώργος

με απόλυτη διάθεση να γλεντήσει, να χαρεί, να κεράσει, να χορέψει και να τραγουδήσει.

Όταν τελειώσει η διαδικασία-τελετουργία του ντυσίματος, στην οποία συμμετέχουν τουλάχιστον δύο τρεις φίλοι, οι παρευρισκόμενοι χτυπούν ελαφρά το «Μέριου» στην πλάτη και του εύχονται «...στο καλό, υγεία και καλή σοδειά να δίδει ο Θεός...».²²⁶ Ο κουδουνοφόρος χτυπώντας δυνατά τα κουδούνια του κερνά με ούζο αυτούς που τον έντυσαν και τους ευχαριστεί. Την ίδια στιγμή η γυναίκα, η μάνα, η γιαγιά, ραίνουν με λίγο νερό το καρναβάλι και χύνουν το υπόλοιπο κάτω στο δρόμο, ενώ ταυτόχρονα, εύχονται να είναι ο δρόμος του ελεύθερος, όπως ελεύθερα κυλά το νερό.²²⁷

Το τελευταίο πράγμα που συμπληρώνει τη στολή είναι ένα σπαθί, συνήθως γιαταγάνι, που βρίσκεται στα σπίτια από παρελθούσες εποχές και αποτελεί δηλωτικό του βασιλιά και της εξουσίας. Πολλές φορές λόγω έλλειψης αυθεντικού σπαθιού χρησιμοποιείται σπαθί ή γκλίτσα.²²⁸ Στο άλλο χέρι το καρναβάλι κουβαλάει το μπουκάλι με το ποτό, συνήθως ούζο, το οποίο προορίζεται για κέρασμα.

Τα καρναβάλια, αφού ντυθούν στο σπίτι τους, κατευθύνονται προς το κέντρο, στην πλατεία, του χωριού. Εκεί ενώνονται όλα τα καρναβάλια σε μια μεγάλη παρέα και ο Σοχός σιγά-σιγά γεμίζει από τις ομάδες των κουδουνοφόρων και το βουητό των κουδουνιών. Μαζί τους βρίσκονται πάντα οι λαϊκοί οργανοπαίκτες που παίζουν ασταμάτητα τους ζουρνάδες και τα νταούλια. Τα καρναβάλια, κατά τη διάρκεια της ημέρας, γυρίζουν στους δρόμους του χωριού, στέκονται έξω από σπίτια συνήθως νεαρών κοριτσιών και τραγουδούν, ενώ χτυπούν με δύναμη και προκλητικά τα κουδούνια τους, ξεφωνίζοντας ακατάληπτα ήχους δυνατούς και προσφέροντας από το ποτό που κρατούν.

Οι σωματικές κινήσεις και οι δραστηριότητες των «Μέριου» πανομοιότυπες στο σύνολό τους σε όλους τους κουδουνοφόρους, αντλούνται από το ζωικό κόσμο και κυρίως προέρχονται και αναπαριστούν τα αρσενικά άτια. Το σύνολο όλων των κινήσεων δείχνει να είναι χαραγμένο βαθιά στην παραδοσιακά παραδεδομένη συνείδηση των Σοχινών.

«...ο ξένος που ντύνεται καρναβάλι φαίνεται από μακριά δεν ξέρει να χτυπάει τα κουδούνια... και οι γυναίκες φαίνονται τις καταλαβαίνεις...».²²⁹

Το σώμα του κουδουνοφόρου μετατρέπεται σε μια κιβωτό που μεταφέρει ποικίλες μορφές και νοήματα καθώς αποτελεί ένα σύνθετα κατασκευασμένο πολιτισμικό «κείμενο». Μέσα σ' αυτό εγγράφονται κοινωνικές σημασίες, «καλλιεργημένες διαθέσεις» και πολιτισμικές ταυτότητες που πλάθονται από το Σοχινό «έθος» («habitus»). Η εκπαίδευση και η εκμάθηση καλλιεργούνται μέσω της καλλιεργημένης διάθεσης, της αλληλεπίδρασης, από έναν περίγυρο συμβολικά δομημένο και εγγράφονται στο σχήμα του σώματος και στα σχήματα της σκέψης. Κατά την αντίληψη του Bourdieu, ο έλεγχος του σώματος είναι στην ουσία η επιτυχημένη ανάληψη, μέσα στο σώμα, συγκεκριμένων κοινωνικών νοημάτων, που εντυπώνονται μέσω τετριμμένων πρακτικών και διάφορων σωματικών ασκήσεων. Το παιδί, αποκτώντας τον έλεγχο του σώματός του, αναπτύσσει κοινωνικές δεξιότητες τέτοιες που είναι απαραίτητες ώστε να δρα μέσα και πάνω στον κόσμο.

226. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης

227. Εικόνα 54.

228. Εικόνα 52, 53.

229. Πληροφορητής, Γιάννης Μήττας.

Επιτυγχάνεται έτσι η οικειοποίηση του σώματος από τον κόσμο και συγχρόνως του δίνεται η δυνατότητα να οικειοποιηθεί και ο ίδιος τον κόσμο. Έτσι, μέσω του «έθους», πραγματοποιείται η ενσωμάτωση και το σώμα αντανakλά αναγκαστικά τις πρακτικές και συμβολικές δομές του εξωτερικού περιβάλλοντος.²³⁰ Συγχρόνως όλες αυτές οι τελετουργικές αποτυπώσεις εκφράζονται για να «διαβαστούν» από τους υπόλοιπους, Σοχινούς, και να εκπαιδεύσουν τους νεότερους μέσω του «habitus» ανατροφοδοτώντας τη γνώση από γενιά σε γενιά μέσω ευχών για χρόνια πολλά, καλή σοδειά και πολύ δύναμη. Η εκπαίδευση αυτή παρείχε ένα βολικό μέσο κοινωνικής συγκρισιμότητας μεταξύ των ατόμων και αποτελεί ένα μέσο καθιέρωσης κοινών προτύπων, συμπεριφορών και αξιών. Παράλληλα δημιουργεί ένα δίκτυο αλληλεπίδρασης, το οποίο λειτουργεί συνδεδετικά για τον τόπο και είναι αρκετά ασφαλές να πούμε ότι ενισχύει την κοινοτική συνέχεια και, διασφαλίζει τη διαχρονική συνέχεια του εθίμου.

«...Κατακλυσμός να γίνει, το Καρναβάλι θα γίνει...».²³¹

Η γονιμική σημασία του «Μέριου» είναι αναμφισβήτητη. Οποιαδήποτε παραλλαγή και αν έχει υποστεί, διατηρεί τη βάση της γονιμικής λατρείας που είχε η λαϊκή Διονυσιακή λατρεία της μακρινής αρχαιότητας. Οι συμβολισμοί της στολής του Σοχινού Μέριου ανταποκρίνονται στις βασικές ανάγκες της ανθρώπινης ψυχοσύνθεσης των αγροτοποικιμικών κατοίκων του Σοχού και αναδεικνύουν τις μέρες αυτές ως τις σημαντικότερες από όλα τα πανηγύρια και τις γιορτές του τόπου.

4.1.3. Τα κουδούνια στην αμφίεση των «Μέριου». **Περιγραφή και διαδικασία απόκτησης.**

Μορφολογική και Ηχητική περιγραφή

Τα στοιχεία που αντικατοπτρίζουν τον ευετηριακό χαρακτήρα των εθίμων του καρναβαλιού στο Σοχό, συνδέονται κατά επιτακτικό τρόπο με τους δεσμούς και τις παραδοσιακές δραστηριότητες των αγροτοκτηνοτροφικών κατοίκων του τόπου. Η φύση γι' αυτούς τους ανθρώπους είναι ζωή, είναι αυτή που τους παρέχει τροφή, υγεία, ομόνοια, με δύο λόγια ευτυχία και κοινωνική αρμονία. Ο παραδοσιακός άνθρωπος βλέποντας το χωράφι του να καταστρέφεται από την ξηρασία ή το κοπάδι του να προσβάλλεται από ανεξήγητες ασθένειες, θεωρεί υπαίτιες διάφορες μαγικές και δαιμονικές επιδράσεις που στρέφονται εναντίον του και πρέπει να κάνει ό,τι είναι δυνατόν για να προστατευθεί από αυτές.²³²

Κατά την εποχή της άνοιξης, τα βλαπτικά αυτά πνεύματα παρουσιάζονται σε αφθονία, καθότι πιστεύεται ότι μερικά από αυτά παρέμειναν από τη σκοτεινή εποχή του χειμώνα αλλά και εμφανίστηκαν

230. Βλ. ό.π., Jane Cowan, *Η Πολιτική του Σώματος.....*, σελ. 28-32.

231. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης.

232. Βλ. ό.π., Μιρτσέα Ελιάντε, *ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ... ..*, σελ. 96.

ορισμένα καινούργια, τα οποία σκοπό έχουν να βλάψουν τη βλάστηση, την παραγωγή και την υγεία ακόμη και των ίδιων των ανθρώπων κατά την επερχόμενη περίοδο του καλοκαιριού.²³³ Ένας τρόπος αντιμετώπισης όλων αυτών, στους παραδοσιακούς πολιτισμούς, υπήρξε η χρήση των δυνατών θορύβων. Αυτή η δοξασία, ότι τα επιβλαβή πνεύματα και τα κακά δαιμόνια αποδιώχνονται με δυνατούς και εκφοβιστικούς θορύβους, καταγράφηκε βαθιά στο ανθρώπινο D.N.A. και η χρήση οποιασδήποτε χρήσης κρότου εμπεριέχει την πρωταρχική έννοια του ανθρώπου για την απομάκρυνση του κακού.²³⁴

Στη βάση αυτής της λογικής ο λαϊκός άνθρωπος χρησιμοποιεί τη δύναμη, στην ουσία τον ισχυρό κρότο που παράγει η δύναμη, προκειμένου να λυτρωθεί. Οι κρότοι προορίζονται για να ξυπνήσει η φύση και να προφυλαχτεί από το κακό και να υπάρξει η ευτυχία και η κοινωνική αρμονία των ανθρώπων.²³⁵ Τον ίδιο ακριβώς σκοπό εξυπηρετεί και ο ισχυρός ήχος της καμπάνας του χωριού, οι πυροβολισμοί την ανάστασης αλλά και τα κουδούνια του σοχινού «*Μέριου*». Τα κουδούνια αυτά είναι επιτακτικό να αποδίδουν μια αρμονική μελωδικότητα, για να είναι ποιοτικά αποδεκτά από τους Σοχινούς, ενώ ο περιττός αριθμός τους, 5 κουδούνια, αποτελεί ενδεικτικό της μαγικής γονιμικής σκοπιμότητας μακρινών αιώνων.²³⁶

Όλος αυτός ο θόρυβος από τα πολυφωνικά κουδούνια, τις χαρούμενες φωνές, τους ζουρνάδες, τα νταούλια, τους χορούς που στήνονται παντού, τα τραγούδια, το πολύχρωμο πλήθος των καρναβαλιών και των άλλων μεταμφιεσμένων, όλα δημιουργούν μια τέτοια ατμόσφαιρα, που σιγά-σιγά παίρνουν μέρος, σ' αυτό το πανηγύρι της χαράς, όχι μόνο οι κάτοικοι του Σοχού, αλλά και το αμέτρητο πλήθος των επισκεπτών που προέρχονται από τη Θεσσαλονίκη, το Λαγκαδά, τη Νιγρίτα ή και από μακρινότερους τόπους.

Στο Σοχό το κουδούνι αποκτά μια εντελώς ιδιαίτερη και μοναδική αξία η οποία ταυτίζεται με ολόκληρη τη μεταμφίεση και έχει τη δύναμη να την αναδεικνύει ή να την υποβιβάζει. Δεν αποτελεί σπάνιο θέαμα στον επισκέπτη του Σοχού, τις μέρες αυτές της Αποκριάς, να βλέπει κάποιον να ξεπετάγεται μέσα από το πλήθος των πανηγυριστών ζωσμένος με βαριά κουδούνια, τα οποία φέρει αυτά και μόνο ως στοιχείο μεταμφίεσεως, ν' αρχίζει να τα κτυπά χορεύοντας με γρήγορες επιτόπιες κινήσεις και να επιστρέφει στο μέρος όπου βρίσκεται η παρέα του για να συνεχίζει την διασκέδαση του. Αν κάποιο Καρναβάλι πέσει κάτω, φαινόμενο όχι συχνό, το ενδιαφέρον όλων θα στραφεί περισσότερο στην τύχη των κουδουνιών παρά στο ίδιο το Καρναβάλι.²³⁷

Τα κουδούνια της σοχινής ντουζίνας είναι πέντε: ένα μεγάλο, το μπατάλι, και τέσσερα μικρότερα κωνικά κουδούνια, τα κυπριά. Αυτά χωρίζονται πάντα σύμφωνα με το μέγεθός τους, ως το πρώτο κυπρί, το δεύτερο, το τρίτο και το τέταρτο. Τα πέντε αυτά κουδούνια (1μπατάλι και 4 κυπριά) αποτελούν τη λεγόμενη ντουζίνα η οποία κατατάσσεται ανάλογα με το μέγεθος που έχει το μεγαλύτερο κυπρί της. Έτσι η ντουζίνα, για έναν ενήλικα, μπορεί να είναι 24αρα, δηλαδή το μεγαλύτερο κυπρί έχει μήκος 24 εκατοστά, μπορεί να είναι 20αρα ή και 18αρα, το βάρος του συνόλου του κουδουνιών κυμαίνεται

233. Δημήτριος Σ. Λουκάτος, *Πασχαλινά και της Άνοιξης*, Αθήνα 1980, σ. 108

234. Χ. Μακρή, *Ήχοι, Κρότοι, Θόρυβοι στον κύκλο της ανθρώπινης ζωής. Μέσα απο-τροπής και σύμβολα επικοινωνίας*. Διδακτορική Διατριβή (αδημοσίευτη), Αθήνα.

235. Βλ. ό.π., Maurice Godelier, *ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟΙ ...*, σελ. 130-131.

236. Βλ. ό.π., Κατερίνα Ι. Κακούρη, *Διονυσιακά.....*, σελ. 124-125.

237. Εικόνα 8.

στα 18 με 22 κιλά. Πάντως όσο πιο βαριά κουδούνια διαθέτει το καρναβάλι, τόσο πιο πετυχημένο θεωρείται καθώς τα βαριά κουδούνια προσφέρουν πιο δυνατό και βαρύ ήχο.²³⁸

Τα κουδούνια της ντουζίνας δεν επιλέγονται τυχαία.²³⁹ Όπως τονίζεται επίμονα από τους πληροφορητές μας, σοβαρή προϋπόθεση της καλής ντουζίνας είναι να απαρτίζεται από κουδούνια της ίδιας κατασκευής και της ίδιας βιοτεχνίας, δηλαδή να έχουν το ίδιο ειδικό μεταλλικό κράμα και να είναι προϊόν της ίδιας τεχνογνωσίας. Ο τόπος παραγωγής και η κατασκευαστική εταιρία μεταξύ άλλων αποδεικνύεται και από τα διακοσμητικά μοτίβα που αναπαριστώνται πάνω στα κουδούνια. Αυτές είναι στάχια, τσαμπιά από σταφύλια, τρίγωνα, ρόμβοι αλλά και άλλες γεωμετρικές σχεδιάσεις. Επίσης, σημαντικό ρόλο, για να μπορέσουν να αποδώσουν τον επιθυμητό ήχο, παίζει το ειδικό σχήμα και ο όγκος των κουδουνιών.

*«...πρέπει να είναι ταιριαστά συνδυασμένος ο ήχος. Δυο ήχοι άμα είναι ίδιοι, η ντουζίνα είναι ακατάλληλη... Αυτά πρέπει να ταιριάζουν ένα κατόπιν του άλλου. Μόλις κάνουμε το Καρναβάλι, πάμε, το βάζουμε μακριά και το ακούμε, αν πάνε σύμφωνα τα κουδούνια. Εάν δεν πάνε, τα αλλάζουμε. Τα κουδούνια πάνε όπως πάει η μουσική. Ένα κατόπιν στο άλλο. Το πρώτο έχει πιο χοντρή φωνή, το δεύτερο πιο ψιλή, το τρίτο έρχεται άλλη φωνή, το τέταρτο συμπληρώνει όλα μαζί. Το πέμπτο, το μπατάλι, τα φέρνει όλα στη μουσική, αυτό κρατά την ουσία της μουσικής...».*²⁴⁰

Μια αντιπροσωπευτική ντουζίνα που μελετήθηκε για λογαριασμό της ανά χειράς μελέτης φέρεται να κατασκευάστηκε πριν από 130 – 140 χρόνια, διαθέτει και στα τέσσερα κυπριά της το ίδιο σχέδιο, το στάχυ, και σφυρηλατήθηκε σε χυτήριο των Ιωαννίνων. Το μεγαλύτερο κυπρί της έχει μήκος κώνου 24 πόντους και οι διαστάσεις του έχουν ως εξής: διάμετρος κάτω (μεγάλης βάσης) 16 εκατοστά, διάμετρος πάνω (μικρής βάσης) 9,5 εκατοστά και βάρος 5 κιλά. Το δεύτερο κυπρί έχει μήκος κώνου 22 πόντους και οι διαστάσεις του έχουν ως εξής: διάμετρος κάτω (μεγάλης βάσης) 17 εκατοστά, διάμετρος πάνω (μικρής βάσης) 9,5 εκατοστά και βάρος 4,55 κιλά. Το τρίτο κυπρί έχει μήκος κώνου 20 πόντους και οι διαστάσεις του έχουν ως εξής: διάμετρος κάτω (μεγάλης βάσης) 14 εκατοστά, διάμετρος πάνω (μικρής βάσης) 8 εκατοστά και βάρος 3,5 κιλά. Τέλος, το τέταρτο κυπρί και το πιο μικρό έχει μήκος κώνου 18 πόντους και οι διαστάσεις του έχουν ως εξής: διάμετρος κάτω (μεγάλης βάσης) 12,5 εκατοστά, διάμετρος πάνω (μικρής βάσης) 9 εκατοστά και βάρος 3,05 κιλά. Τέλος είναι το μπατάλι, το οποίο ζυγίζει 2,05 κιλά, έχει ύψος 20 εκατοστά, είναι κατασκευασμένο από σφυρήλατο χαλκό και έχει ελλειψοειδή κατασκευή. Το συνολικό βάρος, της συγκεκριμένης ντουζίνας, είναι 18 κιλά και με τα δερμάτινα λουριά που χρησιμεύουν ως αναρτήσεις φθάνει στα 20 κιλά.

Ο ιδιαίτερος ήχος των κουδουνιών κάθε ντουζίνας είναι και το χαρακτηριστικό στοιχείο με το οποίο το κάθε Καρναβάλι ξεχωρίζει και αποκτά δική του οντότητα μέσα στο πλήθος των μεταμφιεσμένων κουδουνοφόρων. Η τονικότητα των κουδουνιών μελετήθηκε από τον Γεώργιο Αικατερινίδη το

---

238. Εικόνα 9.

239. Εικόνα 55.

240. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης.

1977, χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα κάποια από τις καλύτερες ντουζίνες του χωριού, απέδωσε, σύμφωνα με το σχεδιάγραμμα, νότες από Fa δίεση έως Si.²⁴¹

Σχεδιάγραμμα τών ήχων τών κουδουνιών ενός Καρναβαλιού.

Οι Σοχινοί ενδιαφέρονται πάρα πολύ για το εύχο της συγχορδίας που παράγει η ντουζίνα τους, καθώς εάν κάποιο Καρναβάλι εμφανιστεί με κουδούνια κακόφωνα ή αταίριαστα είναι καταδικασμένο να υποστεί την ειρωνεία και τον περίγελο. Στη σύγχρονη εποχή δαπανώνται τεράστια ποσά για την απόκτηση μιας ντουζίνας παλιάς με ποιοτικά καλή ακουστική. Η καπιταλιστική νοοτροπία της μοντέρνας αγοράς έχει επηρεάσει τους νεότερους Σοχινούς, οι οποίοι στο απόφθεγμα των πρεσβύτερων, έχουν επιδοθεί στην καταβολή σημαντικών χρηματικών ποσών για την απόκτηση τέτοιων κουδουνιών.

«...άμα δεν έχεις εδώ κουδούνια, δεν λογίζεσαι νοικοκύρης....
...Τηλεόραση να μην έχεις στο σπίτι, ό,τι άλλο να μην έχεις, κουδούνια όμως είναι απαραίτητα...»²⁴²

Έτσι, το πολιτισμικό ιδεώδες του «Μέριου», εκτός από το Διονυσιακό γονιμικό χαρακτήρα με την πανάρχαια καταγωγή, απέκτησε και μια καπιταλιστική έκφανση η οποία διαφαίνεται μέσω της εγωιστικής αυτοπροβολής και της ατομικότητας που αρχίζει να υπάρχει μέσα στο αποκριατικό δρώμενο του Σοχινού καρναβαλιού. Η χρησιμοποίηση πολλών κουδουνιών σε άλλες περιοχές δεν αγγίζει τους Σοχινούς, καθώς θεωρούν ότι όλα αυτά τα κουδούνια δεν είναι ικανά να αποδώσουν τη μελωδικότητα την οποία έχει η Σοχινή ντουζίνα με τα τέσσερα κυπριά και το ένα μπατάλι.

241. Γεώργιος Αικατερινίδης, *Τα Καρναβάλια του Σοχού Θεσσαλονίκης*, Πρακτικά Γ' Συμποσίου Λαογραφίας του Βορειοελλαδικού Χώρου, Αλεξανδρούπολη 14-18 Οκτωβρίου 1976, Έκδοση «Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου», Θεσσαλονίκη 1979.

242. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης.

Ιδιαίτερα εντυπωσιακό είναι ότι τις μέρες αυτές, περισσότερο την Παρασκευή, το Σάββατο, την Κυριακή και την Καθαρά Δευτέρα, μικρά και μεγάλα παιδιά συμμετέχουν στο αποκριάτικο έθιμο ντυμένα κουδουνοφόροι, κουβαλούν τα κουδούνια τους με κόπο αλλά είναι χαρούμενα και ικανοποιημένα, κερνάνε τους περαστικούς και εύχονται, το θέαμα υπόσχεται σίγουρα τη συνέχιση του εθίμου. Ένα άλλο στοιχείο που ενισχύει το ίδιο συμπέρασμα είναι ότι στις μέρες μας οι ντουζίνες των κουδουνιών, που έχουν στην κατοχή τους οι Σοχινοί, έχουν αυξηθεί με γεωμετρική πρόοδο αφού το 1945 – 1946 δεν ξεπερνούσαν τις τριανταπέντε με σαράντα και σήμερα υπολογίζονται στις 700. Σαφέστατα τώρα πια η συλλογική μνήμη και ο αυτοπροσδιορισμός της ταυτότητας του Σοχινού περνάει από το καρναβάλι, την Αποκρία και τα κουδούνια, που αναγάγουν τους Σοχινούς, απανταχού της γης, στον ίδιο πολιτισμικό παρονομαστή.²⁴³

Οι δρόμοι των Κουδουνιών - Η επιστροφή

Η ανεύρεση των κατάλληλων κουδουνιών αποτελεί τη μεγαλύτερη φροντίδα κάθε Καρναβαλιού. Για την επίτευξη αυτού του στόχου οι Σοχινοί ταξιδεύουν αρκετές φορές χιλιόμετρα μακριά και οργάνουν την Ελλάδα από τα Γιάννενα μέχρι τον Έβρο και από το Κιλκίς έως την Πελοπόννησο αναζητώντας κουδούνια σε όλα τα κτηνοτροφικά κέντρα. Όσοι Σοχινοί κατόρθωσαν να «ταιριάσουν μια ντουζίνα» θεωρούνται πολύ τυχεροί και τα προσέχουν ως ένα από τα πιο πολύτιμα αντικείμενα του σπιτιού. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι θεωρείται πολύ μεγάλο δώρο να μπορεί ένας πατέρας να χαρίσει στο παιδί του μια καλή ντουζίνα κουδούνια.

Έως το 1955, όπως προαναφέρθηκε, τα κουδούνια του Σοχού δεν υπερέβαιναν τις 50 ντουζίνες και αυτά ήταν στην κατοχή κτηνοτροφικών οικογενειών, οι οποίες κατοικούσαν κυρίως στο Μαράσι και στις υπόλοιπες παρυφές του χωριού. Η πρώτη αναζήτηση κουδουνιών ξεκίνησε από τον Κώστα Καβαρλή στο τέλος της δεκαετίας του 50.²⁴⁴ Ο ίδιος υπήρξε μεγάλος λάτρης των κουδουνιών, δεινός κουδουνοφόρος και γνώστης της σωστής αρμονικότητας της ντουζίνας. Λόγω του ότι υπηρέτησε τη στρατιωτική του θητεία στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, είχε την ευκαιρία να δει στα πομακοχώρια αξιοζήλευτα κουδούνια και μόλις του δόθηκε η ευκαιρία όδευσε πάλι στα γνώριμα γι' αυτόν σύνορα και αγόρασε αρκετά και πολύ καλά κουδούνια από τους Πομάκους.

«..όταν ο Καβαρλής πήγε στα Πομακοχώρια, στην Ξάνθη ανακάλυψε θησαυρό καλών κουδουνιών από τον τσομπάν Μουσταφά. Για τους Σοχινούς θεωρείται προτέρημα να έχεις παλιά κουδούνια. Έτσι δεν τον ενδιέφερε πόσα λεφτά θα πληρώσει, του αρκούσε να πάρει του τσομπάν Μουσταφά τα κουδούνια. Όντως κατάφερε και έφερε δύο ντουζίνες κουδουνιών, που η κατασκευή τους χρονολογείται από τους ειδικούς πριν από 300 χρόνια. Από ότι θυμάμαι τη

---

243. Εικόνες 18, 19.

244. Πληροφορητής, Γιάννης Μήττας

σκούρα, την παλαιότερη ντουζίνα την κράτησε για τον εαυτό του και την ανοιχτόχρωμη την αγόρασε ο Πέτρος Ποϊράζης...»²⁴⁵

Ο ίδιος στη συνέχεια παρότρυνε κι άλλους Σοχινούς να κάνουν το ίδιο και έφθασαν σε σημείο να κατέχουν αρκετές δεκάδες από τις ντουζίνες των πομάκικων χωριών. Η αναζήτηση, σύμφωνα με τον πληροφορητή μας κύριο Γιάννη Μήττα, αποτελεί μια επίπονη προσπάθεια η οποία απαιτεί χρόνο, καλή γνώση των κουδουνιών, μεράκι και χρήματα.²⁴⁶

«...Αυτός, ο δρόμος του κουδουνιού, είναι δύσκολος δρόμος διότι προϋποθέτει πρώτα πρώτα γνώση. Αμα δε γνωρίζεις ... Διότι τη σημαίνει γνώση; Σημαίνει ότι τα κουδούνια αυτά, τα παλιά, πρέπει να τα ξέρεις,.. γιατί βγαίνουν, υπάρχουν και καινούρια. Υπάρχουν και κάποια κάλπικα παλιά που έβγαζαν οι Βούλγαροι. Βέβαια εγώ αυτή τη γνώση δε την είχα. Γι αυτό έκατσα για να μάθω, διάβασα κάποια βιβλία, πήρα τη γνώση των παλιών ιδίως του Καβαρλή, ενός καρναβαλά παλιού που είχε πάει το '72 στους Πομάκους της Ξάνθης, κ αυτός μπορώ να πω με έστειλε. Ύστερα ο μπάρμπα Σταμάτης ο Μέρντας, εδώ και κάποιοι άλλοι κτηνοτρόφοι εδώ, ήξεραν κι αυτοί. Ο Χριστόφορος ο Παλαπίτας, οι Τσιλιπηράδες αλλά εγώ πιο πολύ από το Μέρντα τον Καπούση δηλαδή έμαθα...».²⁴⁷

Η διαδρομή που όδευαν οι Σοχινοί, σύμφωνα πάντα με τις πληροφορίες του Κώστα Καβαρλή, για την εύρεση καλών και ποιοτικών κουδουνιών τους οδηγούσε στα κτηνοτροφικά πομακοχώρια που βρίσκονταν στα σύνορα Ελλάδας - Βουλγαρίας. Το σλάβικο γλωσσικό ιδίωμα των πομάκικων πληθυσμών καθώς ήταν όμοιο με αυτό που μιλούσαν οι Σοχινοί, δημιούργησε μια γέφυρα οικειότητας και εμπιστοσύνης ανάμεσά τους στους δύο πληθυσμούς. Η οικειότητα που αναπτύχθηκε, διευκόλυνε κάθε είδους αγοραπωλησία και περισσότερο του συγκεκριμένου. Παράλληλα άνοιξε μια τεράστια πρωτογενή αγορά για τους Σοχινούς εμπόρους, με προϊόντα ξηρών καρπών, αμνοεριφίων και άλλων κτηνοτροφικών αγαθών, η οποία εφοδιάζει μέχρι και σήμερα την Θεσσαλονίκη.

Η αναζήτηση όμως για κουδούνια δε σταμάτησε εκεί καθώς η ανάγκη για περισσότερες ντουζίνες κουδουνιών ολοένα μεγαλώνανε και οι αγοραστές πλήρωναν αδρά την παλαιότητα και την τελειότητα του αποδιδόμενου ήχου. Έτσι, οι Σοχινοί γνώστες των μυστικών του κουδουνιού, άρχισαν να ταξιδεύουν και εκτός των συνόρων και να περνάνε στη Βουλγαρία, αναζητώντας το πολυπόθητο κουδουνοφόρο σύνολο. Επεκτάθηκαν έτσι, χωρίς να έχουν τη γνώση και την πολιτιστικολαογραφική μάθηση, σε περιοχές της ευρύτερης Θράκης οι οποίες ήταν φορτωμένες με εθιμικούς συμβολισμούς και δρώμενα, οι οποίες αποτελούσαν τη γενέτειρα των Διονυσιακών δρώμενων, των Αναστενάρηδων, των Καλόγερων και των κουδουνοφόρων Κούκερων.

---

245. Πληροφορητής, Γιώργος Αδαμίδης

246. Εικόνα 55.

247. Πληροφορητής, Γιάννης Μήττα.

Χάρτης από το μελέτη της Κατερίνας Κακούρη.

Ο παρατιθέμενος χάρτης²⁴⁸, απεικονίζει τα κέντρα τελέσεως των διονυσιακών δρωμένων από το Σοχό και την Αγία Ελένη Σερρών έως το Τύρνοβο και το Μπρόδιβο του Εύξεινου Πόντου, από το οποίο προέρχονται πολλοί πρόσφυγες της ευρύτερης περιοχής του Σοχού και του Λαγκαδά.

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι οι Σοχινοί, προκειμένου να εξασφαλίσουν την απαιτούμενη ποιότητα σε ένα από τα κυριότερα στοιχεία της αποκριάτικης στολής τους, τα κουδούνια, πραγματοποίησαν μια επιστροφή στις πατρογονικές εστίες των εθίμων τους. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιστροφή αυτή υπήρξε σημαντική για τους Σοχινούς, καθώς η διαπίστωση της τέλεσης του ίδιου εθίμου από την άλλη πλευρά του συνόρου, τους χάρισε τη γνώση της υπερεθνικότητας του κουδουνοφόρου, την ομοιομορφία των δρωμένων και τον παμβαλκανικό τους χαρακτήρα. Οι Σοχινοί όμως, όταν εξαντλήθηκε η αγορά της βορειοανατολικής Θράκης και της Βουλγαρίας, στράφηκαν προς τα Γιάννενα και την Παραμυθιά, όπου υπάρχουν μέχρι σήμερα χυτήρια και τώρα πια αποτελούν την κύρια πηγή καινούριων κουδουνιών.²⁴⁹ Ακόμη κάποιον, την τελευταία πενταετία, επισκέφτηκαν την Προύσα και αγόρασαν κουδούνια από κατοίκους οι οποίοι ήταν απόγονοι μουσουλμανικών πληθυσμών που κατοικούσαν στο Σοχό και μετανάστευσαν εκεί με την ανταλλαγή των πληθυσμών του 1922.

Η κύρια διαπίστωση που αντλείται από αυτή τη σκιαγράφιση του δρόμου των κουδουνιών, είναι ότι η δύναμη του βαθύτατα ριζωμένου διονυσιακού δρώμενου οδήγησε τους Σοχινούς στις πατρογονικές εστίες των κοινών Βαλκανικών γονιμικών τελετουργιών και ταυτόχρονα συνετέλεσε στο να αναζωπυρώσουν τη δυναμική του εθίμου ώστε να μη κινδυνεύει πια με αφανισμό και λήθη.

248. Βλ. ό.π., Κατερίνα Ι. Κακούρη, *Διονυσιακά.....* σελ. 238-239, Εικόνα 34.

249. Φωτογραφία 12.

4.2 Οι Αράπκες

Η πρωταρχική σημασία των μεταμφιέσεων αντλεί την εκκίνησή της από αντιλήψεις προϊστορικές, οι οποίες αποσκοπούσαν στην ενσάρκωση των προγόνων, στη νίκη του θανάτου και στη διαχείριση της διοχέτευσης του φόβου. Ενός φόβου που προερχόταν από την προσπάθεια της προσωποποίησης των νεκρών με μορφή δαιμονισμένη. Με την πάροδο του χρόνου όλες αυτές οι μεταμφιέσεις εξελίχθηκαν σε κωμικές φιγούρες που στις μέρες μας λειτουργούν περισσότερο ως φόβητρο στα παιδιά. Η όλη μεταμφίεση έχει μετατραπεί σε κωμική και αστεία ενώ συγχρόνως, έχει αποβάλλει το σοβαρό και εκφοβιστικό χαρακτήρα του παρελθόντος. Ως προς αυτή την κατεύθυνση συνετέλεσε και η χρήση πολλών στοιχείων της Βαλκανικής Αποκριάς με στοιχεία όπως: το μουντζούρωμα με στάχτη, το κρέμασμα των κουδουνιών, την ένδυση με κουρέλια ή γυναικεία ρούχα, την ίπτευση σε καμήλα ή γάιδαρο και τις αισχρολογίες με παντομιμικά υπονοούμενα. Όλα αυτά τα στοιχεία προερχόταν από τις διαπομπεύσεις που μπορούσε να υποβληθεί ένας καταδικασμένος στο βυζαντινό ιπποδρόμιο πριν από την τιμωρία του.²⁵⁰ Η χρήση αυτών των στοιχείων διαπόμπευσης νομιμοποιούσε στην Αποκριά κάθε ανατροπή και υπέρβαση.

Όπως έχουμε αναλύσει η ονομασία των κουδουνοφόρων στην ντοπιολαλιά είναι «*Μέριου*», όλες οι υπόλοιπες μεταμφιέσεις που κάνουν την εμφάνισή τους στο Σοχό, οι συνηθισμένες και κοινές με άλλες περιοχές της Ελλάδος, ονομάζονται «*Αράπκες*». Η απόδοση του ονόματος αυτού, σε μεταμφιέσεις πλην των κουδουνοφόρων, είναι διαδεδομένη σε όλα τα Βαλκάνια. Το όνομα «*Αράπκα*» χρησιμοποιείται στη Βουλγαρία ως *arapin*, στη Ρουμανία ως *arapul*, σε μουσουλμανικές τελετές της ανατολής ως *arap* και αποδίδει, σε όλα τα μήκη και πλάτη ακριβώς το ίδιο νόημα, τον κάτοικο δηλαδή της Αφρικής.²⁵¹

Συνταιριάζει λοιπόν και στο Σοχό, απόλυτα η χρήση της παμβαλκανικής λέξης «*Αράπκα*» με τα Αποκριάτικα δρώμενα και την απόδοση του μαύρου ως την αντιπαραβολή στο λευκό και το καλό. Στον τόπο αυτόν οι «*Αράπκες*» έχουν επωμισθεί να πράττουν τις χονδροειδείς γονιμικές αστειότητες και τα ερωτοπαθήματα. Παλιότερα κυκλοφορούσαν μεταμφιεσμένες με παλιά και βρώμικα ρούχα ή κουρέλια, πάντα ήταν μαυρισμένες στο πρόσωπο και στα χέρια τους από στάχτες και στην πλάτη τους έδεναν δυνατά με λουριά μια καμπούρα την οποία κατασκεύαζαν από άχυρα.²⁵² Το κύριο χαρακτηριστικό της «*Αράπκας*» ήταν το σακούλι με τη στάχτη που κουβάλαγε δεμένο στο χέρι της και με το οποίο μαύριζε όλους τους φίλους και γνωστούς που συναντούσε στο δρόμο πετώντας τους στάχτη.²⁵³

Η χρήση της στάχτης, του αλατιού και του νερού, ήταν επιβεβλημένη για την παραδοσιακή αγροτοκτηνοτροφική κοινωνία γιατί, εκτός από τις αντισηπτικές ιδιότητες που υπέκρυπταν τα υλικά αυτά και ήταν γνωστές ήδη

250. Βλ. ό.π., Βάλτερ Πούχγερ, Λαϊκό Θέατρο στην....., σελ. 78.

251. Βλ. ό.π., Βάλτερ Πούχγερ, Λαϊκό Θέατρο στην....., σελ. 105.

252. Εικόνα 36.

253. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης

από την αρχαιότητα, εμπειρεύχαν για τον παραδοσιακό άνθρωπο συμβολισμούς καθαρτικούς²⁵⁴ και προστατευτικούς ως προς την ευάλωτη φύση του.²⁵⁵

Στις σημερινές αποκριάτικες εκδηλώσεις η Αράπκα δεν κουβαλάει πια στάχτη, αποτυπώνει όμως και πάλι το ξένο, το διαφορετικό, το υποδεέστερο και το υποτελές. Εκφράζει πάντα το κατώτερο, το αμαρτωλό, το μολυσμένο, το κακόβουλο, το άσχημο και το ευτελές. Η χρήση του μαύρου χρώματος στα χέρια και στο πρόσωπο εμφανίζεται και πάλι αρκετά συχνά, μέσω μοντέρνων υλικών επιχρωματισμού, χωρίς την πατρογονική γνώση που επέβαλε τη χρήση της στάχτης για την απόδοση του μαύρου χρώματος.²⁵⁶

Ο σάτυρος που αντικατοπτρίζεται μέσω της Αράπκας αποκτά την ελευθεριότητα να εκφράσει ό,τι θέλει και όσο άνομο και αν είναι αυτό. Λειτουργεί μέσω της παντομίμας και των λεκτικών αισχροτήτων, ενώ έχει την ευκαιρία να σατιρίζει και να χλευάζει το ανώτερο, το κυρίαρχο, το δυνατό και το άφθαστο και να προκαλεί την ανατροπή των σχέσεων.²⁵⁷ Καθ' όλη τη διάρκεια της Αποκριάς μπορεί να κρίνει όλους τους κυβερνώντες και τους άρχοντες και να αποδώσει με το δικό του τρόπο μια αυθεντική τιμωρία μέσα από την διακωμώδησή τους.²⁵⁸ Η ουσία λοιπόν είναι ότι η «Αράπκα» του Σοχού ακόμη και στις μέρες μας, έχει επωμισθεί την ευθύνη της τήρησης της πατροπαράδοτης ρήξης και ανατροπής για τα οποία και δημιουργήθηκε η αποκριά από τους προγόνους εορταστές των ανοιξιάτικων αγερμών.²⁵⁹

---

254. Έπλεναν τα ρούχα τους με στάχτη για να απομακρύνουν τις βρωμιές.

255. Georges Vigarello, *Το καθαρό και το βρώμικο*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2000, σελ. 31.

256. Εικόνα 37.

257. Βλ. ό.π., Βασίλης Νιτσιάκος, *Χτίζοντας...*, σελ.126-128.

258. Εικόνα 38.

259. Αγερμός, εθμική πομπή μέσω της οποίας ένας όμιλος ανθρώπων γυρίζει από σπίτι σε σπίτι, γειτονιά τη γειτονιά, πραγματοποιώντας έτσι μια κυκλική πομπή. αποτελεί τη γενεσιουργό δύναμη πρώιμης θεατρικής συμπεριφοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Μουσικά όργανα, τραγούδια και χοροί της Σοχινής Αποκριάς

5.1 Μουσικά όργανα στις συλλογικές εκδηλώσεις του Σοχού

Ο Σοχός ως προς το φυσικό του γεωγραφικό χώρο, ανήκει στο νοτιότερο σημείο των περιοχών που σχηματίζουν ένα ορεινό τόξο, το οποίο από το 1913, αποτελεί φυσικό σύνορο με τη Βουλγαρία. Κατά συνέπεια παρουσιάζει αρκετά από τα χαρακτηριστικά εκείνα των κατοίκων των ορεινών όγκων της ανατολικής Μακεδονίας και των νέων χωρών.

Η συνθήκη της Λωζάννης το 1922 επέβαλε και σ' αυτόν τον τόπο συνθήκες αυτοπροσδιορισμού ή ετεροπροσδιορισμού, εφόσον η πληθυσμιακή σχέση και σύνθεσή του μεταβλήθηκε, ακολουθώντας τις επιλογές της τότε κεντρικής πολιτικής εξουσίας. Έτσι επινοήθηκε τότε ο αυτοπροσδιορισμός αλλά, συγχρόνως και ο ετεροπροσδιορισμός «ντόπιος», που θεωρήθηκε εκείνη την εποχή αυτονόητος και απαραίτητος.²⁶⁰ Η παρουσία του γηγενούς ή ντόπιου, όπως αποκαλείται στην περιοχή, στοιχείου παραμένει ακόμη και σήμερα έντονη. Οι όροι «ντόπιοι» και «πρόσφυγες» που χρησιμοποιούνται εκφράζουν έναν ταυτοτικό προσδιορισμό, ο οποίος άρχισε να χρησιμοποιείται μετά την άφιξη των νέων πληθυσμών που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή έπειτα από την υπαγορευμένη υποχρεωτική συνύπαρξη της συνθήκης της Λωζάννης. Οι όροι αυτοί εκφράζουν μια επινοημένη παράδοση, η οποία εμφανίστηκε ως στοιχείο των εθνικών κινημάτων και του έθνους κράτους, ενδυναμώθηκε μετά το 1922 βοήθησε στην καθιέρωση της προσωποποίησης του «έθνους» και συγχρόνως αποδείχθηκε πολύ χρήσιμη για την ομογενοποίηση του έθνους κράτους.²⁶¹

Ο Σοχός φέρει έντονα όλες αυτές τις μεταβολές που υπέστη και γι' αυτό οι εορταστικές του μέρες είναι έντονα φορτισμένες με έθιμα που στην ουσία, αποτελούν εκδηλώσεις παράδοσης και απόδοσης ταυτοτικής ομογενοποίησης. Ως τέτοιες συνθέτουν ένα σώμα συμβόλων που είναι πλουσιότατο σε παραπομπές και πολλαπλές σημασίες. Σύμφωνα με τους Σοχινούς το καρναβάλι τους αποτελεί ζωντανό σημείο του συνόλου της παράδοσής τους και της σοχινής τους ταυτότητας.

«...τίποτα δεν μπορεί να ξεπεράσει το σοχινό καρναβάλι ούτε σε ομορφιά, αλλά ούτε και σε μοναδικότητα...»²⁶²

---

260. Μαρίκα Ρόμπου-Λεβίδη, Χορός στους ήχους του Ζουρνά στο ορεινό τόξο της Ανατολικής Μακεδονίας, Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Λαϊκού Πολιτισμού, Σέρρες 15-16-17 Οκτωβρίου 2004, Εκδόσεις Δήμος Σερρών, ΔΕΠΚΑ Σερρών, Εκτύπωση Αφοί Χαραλαμπίδη, σελ. 374.

261. Βλ. ό.π., Eric Hobsbawm - Terence Ranger, *Η επινόηση* .....,σελ. 16.

262. Πληροφορητής, Μήττας Γιάννης.

Αυτή η συλλογική ταυτότητα προβάλλεται έντεχνα και αρκετές φορές προκλητικά, για να πιστοποιήσει τη διαφορετικότητα των «ντόπιων» κατοίκων από όλους τους άλλους. Συχνά διακατέχεται από τραχείς τρόπους, οι οποίοι εκπορεύονται κυρίως από την ανωτερότητα που ένιωθαν οι Σοχινοί απέναντι στους κατοίκους των γύρω κοινοτήτων ως γηγενείς κάτοικοι της έδρας του δήμου.²⁶³ Σήμερα όλο αυτό έχει αντιστραφεί και έχει μετατραπεί σε πλήγμα, αφού η έδρα του δήμου έχει μεταφερθεί με το σχέδιο Καλλικράτης στον Λαγκαδά. Ένα δεύτερο στοιχείο που χρησιμοποιούν οι Σοχινοί για την απόδειξη της διαφορετικότητάς τους είναι ο χλευασμός προς τους αστούς της Θεσσαλονίκης, μολοντί οι περισσότεροι ζουν και εργάζονται σ' αυτή, ακόμη χαρακτηρίζουν τους εαυτούς τους «βουνίσσιους» θέλοντας να τονίσουν την αυθεντικότητά τους. Πράγματι, όπως φαίνεται και από τη γοητεία που ασκεί το παραδοσιακό καρναβάλι στους μη ντόπιους, ο Σοχός αντλεί κύρος και όχι περιφρόνηση, για τα μη αστικά χαρακτηριστικά του που αναδεικνύονται μέσω του τοπικού καρναβαλιού.²⁶⁴

Οι συμπεριφορές αυτές παρουσιάζονται πάντα με τη συνοδεία της βαριάς τοπικής προφοράς, η οποία χρησιμοποιείται συνήθως σε περιστάσεις ανδρικής κοινωνικότητας και σε θορυβώδη περιβάλλοντα, κυρίως εορταστικά όπως, οι γαμήλιες πομπές και οι στιγμές που οι άνδρες, άλλοτε κατηφείς και άλλοτε περιχαρείς, τραγουδούν όλοι μαζί τραγούδια του καρναβαλιού.

Σύμφωνα με τα παραπάνω καθίσταται εύλογο ότι σ' αυτές τις πολύβουες εορταστικές μέρες, επιλέγονταν μουσικά όργανα που είχαν τη δυνατότητα να ανταποκριθούν και να επιβληθούν σ' αυτή την οχλοβοή, ιδιαίτερα κατά το παρελθόν που δεν υπήρχαν ενισχυτές ήχου και όλη η σημερινή υποστηρικτική τεχνογνωσία. Τα μόνα όργανα που πληρούσαν όλες τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις για ένα καλό γλέντι δεν ήταν άλλα από τα νταούλια και τους ζουρνάδες. Με το πέρασμα του χρόνου λοιπόν, τα όργανα αυτά αποτέλεσαν τα επίσημα μουσικά όργανα στους εθιμικούς τόπους των Σοχινών τα οποία συνοδεύουν μέχρι και σήμερα τους παραδοσιακούς χορούς και τα γλέντια των ντόπιων κατοίκων. Ιδιαίτερα συνοδεύουν, αυτά που πραγματοποιούνται σε υπαίθριους και δημόσιους χώρους. Τα μουσικά αυτά όργανα αναφέρονται στο Σοχό σύμφωνα με τις μαρτυρίες, σε εποχές πολύ παλιότερες από το 1880, ενώ παράλληλα είχαμε χρήση της γκάιντας, του γραμμοφώνου,²⁶⁵ του κλαρίνου και των βιολιών,²⁶⁶ τα οποία έπαιζαν ντόπιοι μουσικοί.²⁶⁷

Ο ζουρνάς είναι γνωστό ότι υπήρχε στο βαλκανικό χώρο ακόμη και πριν από τους βυζαντινούς χρόνους, αναδείχθηκε σε ένα όργανο με ευρεία διάδοση και χρησιμοποιήθηκε ιδιαίτερα στο βορειοελλαδικό χώρο. Η ηγεμονία του ήταν πάντα καθιερωμένη, εδραιώθηκε όμως στο Σοχό στα μέσα της δεκαετίας του 60 και στις αρχές του 70, από την εποχή δηλαδή που ο τόπος έπαψε να παράγει εγχώριους οργανοπαίκτες. Οι ζουρνάδες και τα νταούλια αποτέλεσαν τα μόνα συνοδευτικά όργανα κάθε συλλογικής πολιτισμικής εκδήλωσης των σοχινών

---

263. Οι κάτοικοι των χωριών αυτών είναι Πόντιοι, Βλάχοι, Σαρακατσαναίοι αλλά και πρόσφυγες από το Μπρόδιβο της Βουλγαρίας.

264. Βλ. ό.π., Jane Cowan, *Η Πολιτική του Σώματος*....., σελ. 70.

265. Εικόνα 30.

266. Εικόνες 57, 58, 59. Ο ντόπιος μουσικός Νόικος Γιώργος στο κλαρίνο.

267. Πληροφορητές, Νικόλαος Καρακόλης, Χρήστος Καπούσης και Μαρίκα Νόικου.

στις τον τελευταίο μισό αιώνα.²⁶⁸ Στη βάση αυτού του πλαισίου έλλειψης ντόπιων μουσικών δεν ήταν δυνατό να μην προσαρμοστούν οι γύφτοι οργανοπαίκτες, οι οποίοι αποτελούν και έναν από τους κυριότερους φορείς διάδοσης και αναπαραγωγής της δημοτικής μουσικής στην Ελλάδα. Αποτελούν δε αυτές οι εθνοτικές ομάδες τις κυρίαρχες ζωντανές και αυθεντικές μορφές λαϊκής έκφρασης που επέζησαν ως τις μέρες μας και φημίζονται για την προσαρμοστικότητά τους.²⁶⁹

Οι καλύτεροι ζουρνατζήδες του Σοχού θεωρούνται οι γύφτοι της Ηράκλειας, παλιάς Τζουμαγιάς, Σερρών. Πρόκειται για μια πληθυσμιακή ομάδα που κατοικεί στον κάμπο των Σερρών και αποτελείται από εδραίους γύφτους. Δεν έχουν περιττές μετακινήσεις, εκτός από αυτές οι οποίες σχετίζονται με τη μουσική επάνδρωση συλλογικών πολιτιστικών εκδηλώσεων. Οι οργανοπαίκτες αυτοί επικρατούν σε όλο σχεδόν τον ορεινό όγκο γύρω από τον κάμπο των Σερρών και χρονολογικά καλύπτουν τις γιορτές όλου του έτους.²⁷⁰

Ονομαστός ζουρνατζής, τον οποίο επιθυμούσαν να τον έχουν όλοι στα γλέντια τους, ήταν ο Μήτσος Χίντζος ή «Γκόρας»²⁷¹, αυτοδίδακτος ο ίδιος μπόρεσε και δίδαξε ζουρνά στην ευρύτερη περιοχή της Ηράκλειας. Ο οξύς και διαπεραστικός ήχος του ζουρνά,²⁷² σε συνδυασμό με τον επιβλητικό ήχο του νταουλιού που διεισδύει μέχρι την κοιλιά²⁷³ και τα σπλάχνα των διασκεδαστών, ξεσηκώνει τους συμμετέχοντες και σύμφωνα με τους Σοχινούς «...τα νταούλια ζυπνούν και τους πεθαμένους...».²⁷⁴

Όλα αυτά, σε συνδυασμό με την αύξηση του γοήτρου που έρχεται από την άμεση οικονομική συναλλαγή του οικοδεσπότη και από την κατωτερότητα που επιτρέπει να υφίσταται ο γύφτος ζουρνατζής, κατέστησαν τους ζουρνάδες ως το κυρίαρχο μουσικό όργανο στις συλλογικές εκδηλώσεις του Σοχού. Μέσα από τα όργανα, τις μουσικές και τη διαφορετικότητα των γύφτων ζουρνατζήδων, οι Σοχινοί περιφρούρησαν τη δική τους διαφορετικότητα μέσα σε μουσικές που τους ήταν πολύ οικείες. Όλο αυτό λειτούργησε, και από μόνο του, ως δηλωτικό της διαφορετικότητας των ντόπιων από τους Βλάχους που έχουν το κλαρίνο και από τους πρόσφυγες που χρησιμοποιούν την ποντιακή λύρα. Αξιοσημείωτο είναι ότι δεν αναφέρονται, από τους πληροφορητές μας, ακούσματα σλαβόφωνων τραγουδιών τα οποία να τραγουδιούνται μαζί με τους ζουρνάδες και τα νταούλια, όπως σε άλλες όμορες περιοχές, παρόλο που οι μουσικές και το τέμπο των τραγουδιών ήταν αντιπροσωπευτικό της ευρύτερης βορειοανατολικής περιοχής και των ντόπιων κατοίκων των ορεινών όγκων που

268 . Βλ. ό.π., Jane Cowan, *Η Πολιτική του Σώματος.....*, σελ. 39.

269. Στάθης Δαμνιανάκος, *ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΑΝΤΑΡΣΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ*, Εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα 2003, σελ. 29.

270 . Βλ. ό.π., Μαρίκα Ρόμπου-Λεβίδη, *Χορός στους ήχους του Ζουρνά.....*, σελ. 376.

271. Εικόνα 29.

272. Πάντα είναι δύο ζουρνάδες, ο πρώτος ή τρίμος παίζει τη μελωδία και περιλαμβάνει περίτεχνους αυτοσχεδιασμούς και προσθήκες, ο δεύτερος ο βοηθός παίζει είτε ταυτοφωνία ή μία Τρίτη πιο χαμηλά και δίνει ένα σταθερό και ρυθμικό ίσο για τους αυτοσχεδιασμούς του τρίμου.

273. Η κοιλιά θεωρείται το κυριότερο σημείο του ανθρώπινου σώματος εντός του οποίου εγκλωβίζονται τα πια ωραία αλλά και τα πιο άσχημα και μαύρα συναισθήματα. «...πόνεσε η κοιλιά μου από τα γέλια...» «...σφίχτηκε από τον πόνο η κοιλιά μου...».

274. Πληροφορητής, Ψαρράς Αθανάσιος.

βρίσκονται περιμετρικά του κάμπου των Σερρών και αποκαλούνται ντανακοχώρια.

Περνώντας στο σήμερα οι ζουρνατζήδες δε φθάνουν στο Σοχό πια με τα πόδια διασχίζοντας τον κάμπο των Σερρών, διαβαίνοντας τη γέφυρα της «Γκουλιάμα ρυάκας»,²⁷⁵ το «Γκερμάν», και ούτε αρχίζουν να παίζουν από το «Μπιμπέριακ» όπως αναφέρει ο Γιώργος Αδαμίδης. Σήμερα κατεβαίνουν στην πλατεία του χωριού, από το αυτοκίνητό τους και από τη στιγμή εκείνη δηλώνουν την παρουσία τους με τον διαπεραστικό τους ήχο. Οι ζουρνάδες έχουν υποκαταστήσει όλα τα άλλα όργανα στις επίσημες υπαίθριες σοχινές συλλογικές εκδηλώσεις. Τα κλαρίνα χρησιμοποιούνται, από το 1980 και έπειτα, κυρίως σε κλειστούς χώρους, σε κέντρα διασκέδασης και στις χοροεσπερίδες.²⁷⁶ Τα τελευταία χρόνια όμως, δηλαδή από το 2002 και μετά, μια νεοενημέρη κοινωνική τάξη, αρκετά νέων ηλικιακά κατοίκων, οι οποίοι απέκτησαν αρκετά χρήματα από εμπορευματικές εργασίες και επιδιώκοντας να διαφέρουν από το ευρύτερο σύνολο, έφεραν στο χωριό ορχήστρες από τη δυτική Μακεδονία και τα χάλκινα της Γουμένισσας. Οι οργανοπαίκτες κι εδώ οι περισσότεροι είναι γύφτοι αλλά από την άλλη πλευρά της Μακεδονίας και με τα χάλκινα μεταφέρουν διαφορετικές μουσικές πιο έντονες και πιο ζωηρές αλλά όχι και άγνωστες για τους Σοχινούς.

Όμως το μουσικό σκηνικό στο χωριό αρχίζει να αλλάζει και πάλι με την ένταξη της Βουλγαρίας στην ευρωπαϊκή ένωση και την ελεύθερη διέλευση των συνόρων. Από το 2005 παρατηρείται μεγάλη προσέλευση Βουλγάρων, γύφτων κυρίως, ζουρνατζήδων από τις περιοχές του Πετρισίου της Βουλγαρίας οι οποίοι τις μέρες της Αποκριάς και του καλοκαιρινού πανηγυριού γυρίζουν όλη μέρα στο χωριό και στα καφενεία παίζοντας για ελάχιστο χρηματικό αντίτιμο. Οι ντόπιοι κυρίως οι νεαροί, τους βιντεοσκοπούν και στη συνέχεια αναρτούν τα βιντεάκια στο διαδίκτυο και σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το facebook, τις οποίες επισκέπτονται Σοχινοί και όχι μόνο, για να ενημερωθούν για τα δρώμενα του χωριού.

Αποδίδεται λοιπόν με αυτόν τον τρόπο ένα νέο μοντέλο ηγεμονίας του οικοδεσπότη έναντι του γύφτου οργανοπαίκτη, του οποίου όπως είπε και ο Κουστουρίτσα, το ταλέντο έγκειται στη διαίσθηση του να μπορέσει να αντλήσει σεβαστό χρηματικό ποσό από κάποιον άγνωστο οικοδεσπότη που αναζητά μουσικά ακούσματα και έχει όλη τη διάθεση να τα πληρώσει. Όλα αυτά τα φαινόμενα ενισχύουν και τεκμηριώνουν ακριβώς την άποψη ότι η ταυτότητα είναι διαδικασία ρευστή και όχι παγιωμένη, είναι έννοια που μεταλλάσσεται αλλά πάντα, όποια μορφή και αν παίρνει, προφορική, έντυπη ή ηλεκτρονική, αποτελεί το καταφύγιο και την προστατευτική ασπίδα παλαιότερων ταυτοτήτων.

---

275. Εικόνα 31. Η γέφυρα αυτή θεωρείται ότι αποτελούσε μέρος της Εγνατίας οδού. Για τους Σοχινούς, που είχαν αναπτύξει συγγενικούς δεσμούς (γάμους, κουμπαριές) με τους κατοίκους των Σερραϊκών χωριών, ειδικά με την Τσιρπίστα (τόρα Τερπνή), αποτελεί ισχυρό σύμβολο συλλογικής ταυτότητας καθώς υπήρξε ο συνδετικός κρίκος του προμοντέρνου Σοχινού με την απέναντι πλευρά.

276. Βλ. ό.π., Jane Cowan, *Η Πολιτική του Σώματος.....*, σελ. 39.

5.2 Το Σοχινό Αποκριάτικο τραγούδι.

Η μελέτη και η καταγραφή των αποκριάτικων τραγουδιών καθίσταται επιτακτική καθώς μας βοηθά να αναδείξουμε τη δυναμική του στίχου και της μελωδίας, να εντοπίσουμε τη συνέχεια ή μη των παραδεδομένων στοιχείων από τι παρελθόν στο παρόν, αλλά και να επισημάνουμε όποιες μεταβολές παρατηρούνται, σε σύγκριση πάντα με τις παλιότερες συλλογές τραγουδιών. Χρήσιμο μεθοδολογικό εργαλείο αποτελεί η μελέτη των τραγουδιών στη βάση του περιεχομένου και της μορφής τους, του τρόπου δημιουργίας και διάδοσής τους. Όλη αυτή η εμπειριστατωμένη μελέτη είναι απαραίτητη διότι, το τραγούδι στη σοχινή πραγματικότητα διαδραμάτιζε σημαντικότατο ρόλο, αφού αποτελούσε το όχημα μεταφοράς και συνέχισης μιας ιδεολογικής αναπαραγωγής και μιας κοινοτικής συνοχής, τόσο στην αγροτική καθημερινότητα όσο και στις γιορτινές μέρες της χαράς και της χαλάρωσης.

Καθοριστικό ρόλο στην τελική διαμόρφωση των παραδοσιακών τραγουδιών του τόπου, με τη μορφή που τα γνωρίζουμε σήμερα, έπαιξε η εγκατάσταση επτά βιομηχανοποιημένων καπνομάγαζων στο Σοχό το 1950. Το ανθρώπινο δυναμικό, που στελέχωσε τα καπνομάγαζα αυτά, μεταβαλλόμενο σταδιακά από αγροτικό σε βιομηχανικό λαμβάνει τη μορφή ενός φορέα μεταφοράς πολιτισμικών ταυτοτήτων και συνέχισης μιας συλλογικής οντότητας, προσπαθώντας να αντισταθεί και να μείνει ανέπαφο από τη μετάβαση της μιας κοινωνικής κατάστασης στην άλλη. Παράλληλα, αυτό το κοινωνικώς μεταλλασσόμενο ανθρώπινο δυναμικό, με τις μετακινήσεις που επέβαλε η εργασία του, άρχισε να μετεδράζει στους τόπους επεξεργασίας του καπνού τοπικές συνήθειες, απόψεις, μελωδικότητες, ρυθμούς και τραγούδια.

Η μεταφορά, η γνώση αλλά και η ανταλλαγή των τραγουδιών που πραγματοποιήθηκε εκείνη την εποχή από αυτά τα μεταφερόμενα μπουλούκια καπνεργατών και καπνεργατριών, τα οποία ήταν υποχρεωμένα να κινούνταν συνεχώς προσφέροντας εξειδικευμένη εργασία στα κέντρα του καπνού, δηλαδή στον Σοχός, στη Νιγρίτα, στον Πολύγυρο, στη Θεσσαλονίκη, στις Σέρρες και στην Ξάνθη, ενίσχυσε την κοινή πολιτισμική ταυτότητα των κατοίκων του τόπου μέσα σε ένα ευρύτερο Μακεδονικό χώρο. Η Σοχινή πραγματικότητα της εποχής αποτυπώνεται από το παρακάτω τραγούδι:

*«...το 1957 πολλά κορίτσια του Σοχού αναγκάστηκαν να εργαστούν. Πήγαν στην περιοχή της Νιγρίτας ως εργάτριες στη διαλογή των του καπνού (παστάλιασμα) και από τότε ξεκίνησε η εργασία στα καπνομάγαζα. Γι' αυτό βγήκε και ένα τραγούδι που λέγαμε τότε...».*²⁷⁷

1. *Μες στο χωριό μας έρχονται ξένοι παραθερίζουν
και τα φτωχά κορίτσια μας στα ξένα τριγυρίζουν
Ανάθεμά σε βρε Σοχέ με τα ψηλά βουνά σου
ξένοι πίνουν το νερό κι εμείς με το όνομά σου*
5. *Ανάθεμά σε πενήντα επτά καταραμένο έτος
να μην ιδούμε άλλη χρονιά να μοιάζει σαν και φέτος
Αυτό δεν το ελπίζαμε ποτέ για να το δούμε
να βγαίνουν τα κορίτσια μας στα ξένα να γυρνούνε
Απελπισμένα γύριζαν μέσα εις τη Νιγρίτα*
10. *ωσάν να ήταν ορφανά και τ' άφησαν στη νύχτα.*

277. Πληροφορητρια, Νόικου Μαρία.

Όλο αυτό το αλισβερίσι των πολιτισμικών επιρροών που συντελέστηκε μεταξύ των εποχιακών εργατών του καπνού μοιραία αποτυπώθηκε και στα τραγούδια του τόπου. Κοινός παρονομαστής των παραδοσιακών τραγουδιών είναι ο βυζαντινός ήχος, ο οποίος συνταιριάζει απόλυτα με τους ζουρνάδες και τα νταούλια. Τα τραγούδια των καρναβαλιών, τα οποία ακούγονται καθ' όλη τη διάρκεια των εορταστικών εκδηλώσεων, δηλαδή από τα Φώτα ως τη Καθαρά Δευτέρα, φέρουν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά: α) έχουν έντονο το ερωτικό περιεχόμενο και τα μηνύματα της αγάπης β) είναι δομημένα με δεκαπεντασύλλαβο στίχο και όλα τα χαρακτηριστικά των διονυσιακών τελετουργιών. Επίσης έχουν σταθερό μέτρο και πραγματοποιούν την επανάληψη του κάθε δίστιχου, ένα χαρακτηριστικό της αρχαίας τραγωδίας που εκχωρεί στο χορό την επανάληψη. Μέσα από τα τραγούδια που μελετήσαμε, ελάχιστα είναι τα δείγματα αντίστασης και ανταρσίας που εκφέρονται από τα καρναβάλια προς τον Οθωμανό άρχοντα και την οθωμανική πίστη. Αλλά ούτως ή άλλως η παρουσία και μόνο του «Μέριου» αποτελεί ένδειξη αντίστασης σε οποιαδήποτε μορφή εξουσίας. Το περιεχόμενο των τραγουδιών που καταγράφηκαν για λογαριασμό του ανά χείρας πονήματος είναι σε στίχους ελληνικούς. Αναφέρθηκαν και δύο τραγούδια στην τουρκική γλώσσα, τα οποία όμως αποτελούσαν μεταφράσεις των ελληνικών τραγουδιών.²⁷⁸ Αξιοσημείωτο δε είναι ότι, παρόλη τη γλωσσική ποικιλομορφία του καρναβαλιού, δεν ακούγονται τραγούδια με στίχους στη σλάβικη διάλεκτο.

Τα τραγούδια που ακούγονται στα δρώμενα του Σοχού, θα μπορούσαμε να τα εντάξουμε σε εκείνα συγκεκριμένα τα τραγούδια που ανήκουν στην κατηγορία των βραχύβιων εκείνων τραγουδιών που δεν πρόλαβαν να εξελιχτούν σε περισσότερες παραλλαγές. Συγχρόνως βλέπουμε ότι, παρόλο που η επιβίωσή τους είναι αρκετά μεγάλη, δεν υπάρχει κανένα ίχνος αλλαγής και μεταμόρφωσης.²⁷⁹

Η έρευνα μας επικεντρώθηκε στην καταγραφή των τραγουδιών στο φυσικό τους περιβάλλον κατά τη διάρκεια του αποκριάτικου γλεντιού.²⁸⁰ Ενώ παράλληλα αναζητήθηκε και συγκεντρώθηκε ηχογραφημένο αρχειακό υλικό των αποκριάτικων τραγουδιών που βρίσκεται στο κοινοτικό κατάστημα του Σοχού. Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί πως τα αμιγώς αποκριάτικα τραγούδια είναι μόνο πέντε, αλλά η γιορτινή ατμόσφαιρα της Αποκριάς πλαισιώνεται και από άλλα, μη αποκριάτικα τραγούδια, τα οποία αποτελούν περισσότερο ακούσματα που προέρχονται από την Ήπειρο και τη Θεσσαλία όπως, ο «Ντούλας» και ο «Κωσταντής», αλλά και από τη Θράκη, όπως το «Τέσσερα πορτοκάλια Μαρία», το «μήλο μου κόκκινο» και άλλα.

Στη συνέχεια του κειμένου παρατίθενται τα τραγούδια που καταγράψαμε, για λογαριασμό της παρούσας μελέτης, από την πληροφορήτρια Μαρία Νόικου-Ψαρρά και είναι τα εξής:

---

278. Πληροφορητής, Γιώργος Κόφτης.

279. Κώστας Δ. Τσαγγαλάς, *Το δημοτικό τραγούδι και οι κοινωνικές του διαστάσεις*, τεύχος Α', Ιωάννινα 1988, σελ. 27.

280. Φωτογραφία 31, 33.

1) Ασημένια κρύα βρύση:

1. *Ασημένια κρύα βρύση
πώς βαστάς κρύο νερό
Το βαστώ και δεν το χύνω
για της αγάπης τον καημό.*
5. *Κάντα κόρη μ' τα μαλλιά σου
κάντα σκάλα ν' ανεβώ
να φιλήσω την ελιά σου
και τον άσπρο σου λαιμό.
Δε μου λες ωραία κόρη*
10. *Τούρκα είσαι για Ρωμνιά
για εγγλέζα για Φραντζέζα
κι έχεις τόση ομορφιά;
Της τριανταφυλλιάς τα φύλλα
θα στα κάνω φορεσιά*
15. *να φορείς το καλοκαίρι
να μαραίνεις τα παιδιά
Πες' μου κόρη μ' την αλήθεια
μ' αγαπάς ή με γελάς;
Ή με μένα κοροϊδεύεις*
20. *τον καιρό σου να περνάς;
Σ' αγαπώ δεν σε γελάω
θέλω να σε παντρευτώ
θέλω να σε κάνω ταίρι*
24. *στη ζωή παντοτινό.*

(πληροφορήτρια Μαρία Νόικου-Ψαρρά)

2) Δεν ημπορώ δεν δύναμαι:

1. *Δεν ημπορώ δεν δύναμαι
την πόρτα σου ν' ανοίξω
Κόρη μ' που είναι η μάνα σου
κι 'κείνος ο μπαμπάς σου.
Μάνα μου πάει στην εκκλησιά,*
5. *μπαμπάς μου στο παζάρι
τα δυο μικρά τ' αδέρφια μου
σ' ένα χαρτί διαβάζουν
Κόρη μ' καιρός για φίλημα*
9. *καιρός για μαύρα μάτια.*

(πληροφορήτρια Μαρία Νόικου-Ψαρρά)

3) Χρυσούλα:

1. *Η καημένη η Χρυσούλα
έβγαλε ψιλή βλογιά
και στα χέρια και στα πόδια
και δεν έχει γιατρεία.*
5. *Συγγενείς της μπαίνουν, βγαίνουν
κι ολοένα τη ρωτούν
«Ποιον γιατρό θέλεις, Χρυσούλα,
ποιον γιατρό επιθυμείς;
«Τον γιατρό τον Καντιλιάρη
τον καλύτερο γιατρό.*
10. *Αχ, γιατρέ μου, γιάτρεψέ με
κι ό,τι θέλεις πάρε με.
Θέλεις γρόσια, θέλεις λίρες*
14. *θέλεις και χρυσά φλουριά.*

(πληροφορήτρια Μαρία Νόικου-Ψαρρά)

4) Ένα ωραίο χανουμάκι:

1. *Ένα ωραίο χανουμάκι
σκερτσόζικο και παχουλό
με ξετρελαίνει φερετζές της,
όταν το βλέπω ανοιχτό.*
5. *Από το χαρέμι θα σε αρπάξω,
Χανούμισσά μου έμορφη
και στις Αθήνας θε να σε πάω,
να σε βαφτίσω χριστιανή
να ζήσουμε πάντα μαζί...*
10. *Εγώ την πίστη δεν αλλάζω,
εγώ Ρωμιά δεν γίνομαι.
θέλω να είμαι, αχ, χανουμάκι,
να προσκυνάω σε τζαμί
Αχ χανουμάκι, αχ χανουμάκι*
15. *στην αγκαλιά μου ποτέ δε θα σε δω.*

(πληροφορήτρια Μαρία Νόικου-Ψαρρά)

5) Τι κακό έκανα ο καημένος:

1. *Τι κακό έκανα ο καημένος
’δω σ’ αυτή τη γειτονιά
και με βγάλαν το όνομά μου
ψεύτη, κλέφτη και φονιά.*
5. *’Γω δεν σκότωσα κανέναν
’γω δεν φίλησα καμιά
και με βγάλαν το όνομά μου
ψεύτη, κλέφτη και φονιά.
Τι να κάνω πώς να γίνω*
10. *που ειν’ η μάνα μου κακιά
δεν μ’ αφήνει να διαλέξω
δυο ντιουλμπέρικα²⁸¹ παιδιά.
Πόχουν σπίτια κι αργαστήρια
παραθύρια με γυαλιά.²⁸²*
15. *Που φορούνε τα ρολόγια²⁸³
και τα φέσια στη μεριά.
Τι κακό έκανα ο καημένος
δω σ’ αυτή τη γειτονιά
και με βγάλαν το όνομά μου*
20. *ψεύτη, κλέφτη και φονιά
Γαλανές και μαυρομάτες
’γω δεν άφησα καμιά/
και με βγάλαν το όνομά μου*
24. *ψεύτη, κλέφτη και φονιά.*

(πληροφορήτρια Μαρία Νόικου-Ψαρρά)

Η χρήση των παραπάνω τραγουδιών περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στο στενό χρονικό πλαίσιο των ημερών της Αποκριάς και του καρναβαλιού. Όμως, παρατηρείται αρκετοί Σοχινοί να χρησιμοποιούν, από τα τραγούδια αυτά, μεμονωμένα τετράστιχα και εμπλουτίζοντάς τα με μερικούς στίχους να σχηματίζουν τραγούδια της στιγμής. Η ουσία όμως είναι ότι αντλούν τους βασικούς στίχους από τα συγκεκριμένα τραγούδια τα οποία είναι πάντα οι πρωταγωνιστές. Η συνοδεία των κουδουνιών σε όλα αυτά θεωρείται απαραίτητη και η χρήση τους υπάρχει στο ευρύτερο διάστημα της σοχινής Αποκριάς και έως την Καθαρή Δευτέρα.

Στη διάρκεια του γλεντιού όλοι οι κουδουνοφόροι που απαρτίζουν την παρέα, αλλά και οι υπόλοιποι παρευρισκόμενοι, τραγουδούν τα τραγούδια στίχο στίχο. Σε κάθε διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στους δυο στίχους, οι κουδουνοφόροι κάνουν μια βόλτα ή αλλιώς ένα «αλάι» όπως λέγεται στην τοπική διάλεκτο, χτυπώντας έντονα τα κουδούνια τους. Δίνουν έτσι, από την

---

281. Σημαίνει: πολύ όμορφα.

282. Τα γυαλιά αποτελούσαν δηλωτικό ευκατάστατης οικογένειας αφού το γνώρισμα των φτωχών σπιτιών ήταν τα ποτισμένα με λάδι χαρτιά, στα παράθυρα.

283. Τα ωρολόγια ήταν πολύ σπάνια και πολύ ακριβά εκείνη την εποχή.

τονική συγχορδία που παράγεται, μια αίσθηση συμμετοχής μουσικού οργάνου στην παρέα, ενώ παράλληλα αυτός ο χτύπος των κουδουνιών δίνει τη βάση και τον τόνο για τη συνέχιση του τραγουδιού. Στα ενδιάμεσα διαστήματα τα «Μέριου» που κάνουν το «αλάι», κερνούν τους παρευρισκόμενους με ούζο ή με οποιοδήποτε ποτό που κρατούν στο χέρι τους και συγχρόνως, βγάζουν δυνατές φωνές ή κραυγές μέσω των οποίων μας δίνουν την εντύπωση ότι μεταφερόμαστε μας σε άλλες πρωτόγονες εποχές. Οι στιγμές αυτές είναι που μεταφέρουν το «Μέριου» σε αίσθημα έκστασης με σκέψη σε άγρια κατάσταση.²⁸⁴

Οι κινήσεις των κουδουνοφόρων είναι ακραία ρυθμικές, αρμονικές, κρατώντας το τέμπο με τον ήχο από το μπατάλι και απολύτως ζωομορφικές. Όταν ο θεατής παρατηρήσει επίμονα και αδιάκοπα όλες τις κινήσεις του σώματος τους νιώθει ότι αντικρίζει τις κινήσεις που κάνει ένα αρσενικό άτι κατά τη διάρκεια της διεκδίκησης του ερωτικού του συντρόφου. Το σίγουρο είναι ότι οι κινήσεις αυτές αποδίδουν μια αύρα δύναμης και επιβολής. Σαφέστατα το βαθύτερο νόημά τους εμπεριέχει την απόδοση της δύναμης του κουδουνοφόρου μέσα στην ατμόσφαιρα της χαράς και του εορτασμού. Συνεχίζουν λοιπόν οι Σοχινοί μέσω όλων αυτών και διατηρούν τον παραδοσιακό χαρακτήρα του δρωμένου και ενισχύουν τη δοξασία ότι τα επιβλαβή πνεύματα και τα κακά δαιμόνια αποδιώχνονται με εκφοβιστικούς θορύβους.²⁸⁵ Τα τραγούδια του Σοχού εμπεριέχουν σίγουρα προσμίξεις νεότερων τραγουδιών της εποχής του μεσοπολέμου, και αποτελούν παραφράσεις ή διασκευές τραγουδιών της νεοελληνικής περιόδου. Ωστόσο η συνέχισή τους και η αποδοχή του κόσμου, τα καθιέρωσε σταδιακά στην τοπική συνείδηση ενώ η επανάληψη τα όρισε πλέον ως παραδοσιακά.

Στις μέρες μας δεν παρατηρείται η δημιουργία κανενός νέου αποκριάτικου τραγουδιού καθώς καθίσταται πλέον εμφανής η αδυναμία καθιέρωσης ενός νέου στοιχείου μέσω της επανάληψης. Ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία ενδεχομένως επιχειρήθηκε η εισαγωγή ενός νέου τραγουδιού, η προσπάθεια αυτή καταδικάστηκε σε αποτυχία καθώς τα παραδεδομένα τραγούδια που προαναφέρθηκαν, ηχογραφήθηκαν με αρκετά υψηλή δαπάνη από τη δημοτική αρχή και, ακούγονται ως σταθερό ρεπερτόριο τις μέρες της Αποκριάς από μεγαφωνικές εγκαταστάσεις που στήνονται από το δήμο. Το αποτέλεσμα όλης αυτής της μεθόδευσης είναι να μην παραχωρείται καθόλου ελεύθερος χώρος για την εισχώρηση καινούργιων τραγουδιών και οτιδήποτε διαφορετικού. Επιπρόσθετα αξίζει να σημειωθεί, στο σημείο αυτό, ότι τα προαναφερθέντα τραγούδια είναι πλέον επώνυμα και καθιερωμένα και εφόσον δε διαδίδονται πια προφορικά στο χρόνο και στο χώρο, δεν μπορούν να οριστούν ως δημοτικά.²⁸⁶ Παρότι ορισμένοι νεότεροι πρωτοτραγουδιστές μαθαίνουν τα τραγούδια από τους πρεσβύτερους και από ψηφιακούς δίσκους, ο κόσμος που συμμετέχει κατά τη διάρκεια της επιτέλεσης του καρναβαλιού, μαθαίνει τα τραγούδα τη στιγμή του χορού. Αν και τα τραγούδια αυτά σήμερα δε μεταβάλλονται και δεν παραλλάσσονται, όπως γινόταν παλαιότερα, είναι ενταγμένα σε μια νέα λειτουργία και χαρακτηρίζονται ως παραδοσιακά.

Η πληροφορήτρια μας *Νόικου Μαρία* μας τραγούδησε 52 τραγούδια που τραγουδιόνταν στα γλέντια, στους χορούς και στα καπνομάγαζα. Η ίδια υπήρξε μια τραγουδίστρια αναγνωρισμένη από το κοινωνικό σύνολο, με αποτέλεσμα

284. Βλ. ό.π., Maurice Godelier, *ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟΙ ...*, σελ. 116.

285. Βλ. ό.π., Χ. Μακρή, *Ήχοι, Κρότοι.....*, Αθήνα.

286. Βλ. ό.π., Κώστας Δ. Τσαγγαλάς, *Το δημοτικό.....*, σελ. 45.

όλοι όσοι γνώριζαν το ταλέντο της να επιθυμούν να την έχουν στην παρέα τους. Ο σύζυγος της, *Γιώργος Νόικος*, υπήρξε για χρόνια επαγγελματίας οργανοπαίκτης και βιρτουόζος του κλαρίνου. Η ίδια μας παραχώρησε CD με 16 ηχογραφημένα τραγούδια, τα οποία ερμηνεύει η ίδια. Ηχογραφήθηκαν από το δήμο Σοχού στη δεκαετία του '80 και χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την ψυχαγωγία των εορταστών του Σοχινού καρναβαλιού.

5.3 Οι κυριότεροι χοροί του Σοχινού καρναβαλιού.

Ο χορός, αποτελεί μια «κοινωνική πράξη» η οποία δεν εμφανίζεται καθημερινά αλλά είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις καθημερινές σχέσεις, με σχέσεις εξουσίας και τις κυρίαρχες κοινωνικές αντιλήψεις. Όταν επιτελείται ένα χορευτικό γεγονός, δεν υφίσταται μόνο το «πολιτιστικό» γεγονός που είναι ορατό, αλλά είναι και ένας πολιτικός και ηθικός λόγος που παράγεται από το κινούμενο σώμα. Η χορευτική επιτέλεση μπορεί να εμπεριέχει χαρά, ευχαρίστηση και ανακούφιση, αλλά επίσης εμπεριέχει και κανόνες συμπεριφοράς, υποχρεώσεις, κοινωνικό έλεγχο, πιέσεις και κυρώσεις.²⁸⁷

Η λαογραφική μελέτη και η εκπαίδευση του χορού, ξεκίνησε σε συνδυασμό με τον πολιτικό εκπαιδευτικό σχεδιασμό του νέου έθνους κράτους που δημιουργήθηκε τον 20^ο αιώνα. Τα πολιτικά «νοήματα» και η εντατικοποιημένη εκπαίδευση, δόθηκαν από πάνω προς τα κάτω και ο λαογραφικός σχεδιασμός του χορού περνώντας μέσα από το υπουργείο Παιδείας, τα σχολεία, τους πολιτιστικούς συλλόγους και άλλους κοινωνικούς φορείς, απέδωσε καρπούς και ένα ομογενοποιημένο πολιτιστικό υπόβαθρο, το οποίο φαινομενικά εκφράζει το «χαρακτήρα» και τον «τρόπο ζωής των Ελλήνων». Τα χορευτικά συγκροτήματα χορεύουν τους κοινούς, πανελλήνιους γνωστούς, χορούς προσπαθώντας να εντυπωσιάσουν με την ακρίβεια της τέλεσης, των φιγούρων τους και τη δεινή επιδεξιότητα των πρωτοχορευτών στα διάφορα τσαλίμια.

Στην περίπτωση της Σοχινής Αποκριάς συμβαίνει κάτι παρόμοιο, ο παρατηρητής μπορεί να διακρίνει δυο τύπους χορού. Αρχικά, αντιλαμβάνεται τη νεοδομημένη χορευτική έκφραση, που αναπαριστάται από τα χορευτικά των συλλόγων και των σχολείων, τα οποία συμμετέχουν σε όλες τις εκδηλώσεις και αποτελούν την επίσημη χορευτική έκφραση, με την ομοιόμορφη χορευτική τέλεση και τις αναπαραστάσεις των παραδοσιακών ενδυμασιών, που παραπέμπουν σε μια κοινή ομοιότητα ενός ενιαίου έθνους.²⁸⁸

Όμως, στη διάρκεια της διασκέδασης και της Αποκριάτικης εθιμοτυπίας, ο παρατηρητής, είναι εύκολο να αντιληφθεί ότι στο χώρο που βρίσκεται υπάρχει μια κοινωνία στην οποία οι περισσότεροι άνθρωποι χορεύουν, επιδίδονται σε χορευτικές κινήσεις που ξεπερνούν την απλή γνώση των βημάτων, και αποδεικνύουν ότι ο χορός είναι κάτι περισσότερο από το να ξέρεις απλά τα βήματα.

287. Βλ. ό.π., Jane Cowan, *Η Πολιτική του Σώματος.....*, σελ. X.

288. Οι παραδοσιακές στολές του Σοχού είχαν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και οι γυναίκες ονομάζονταν φουστανούσες, εικόνες 60, 61. Η σημερινή παραδοσιακή γυναίκα που αναπαριστάται στα δύο γυναικεία χορευτικά παραπέμπει περισσότερο στην στολή της Αμαλίας, όπως στις εικόνες 62, 63.

Ο χορός στο Σοχό παραμένει μια κεντρική συνιστώσα των εορταστικών και, κυρίως, των διαβατήριων τελετών. Σ' αυτή την κοινότητα τα χορευτικά γεγονότα διακρίνονται από τον έντονο ενθουσιασμό τους, καθώς προκαλούν την ακουστική, την οπτική, την κινητική και την αισθητηριακή διέγερση. Οι χορευτικές κινήσεις στο Σοχό, καλύπτουν σωματικές δραστηριότητες με ποικίλες μορφές και νοήματα καθώς το σώμα αποτελεί ένα πολιτισμικά κατασκευασμένο «κείμενο», στο οποίο εγγράφονται κοινωνικές σημασίες που πλάθονται από το «έθος» («habitus») και εκφράζονται από αυτό, για να «διαβαστεί» από τους άλλους.²⁸⁹

Οι Σοχινοί εκφράζουν και αποτυπώνουν μέσα από το χορό κοινωνικές ταυτότητες και σημασίες, τις οποίες εκπαιδεύονται να μεταφέρονται από γενιά σε γενιά. Πραγματοποιούν έτσι τη σύζευξη ανάμεσα στους νεότερους και τους ενήλικους, αφενός μέσω της μίμησης, η οποία δομεί την επέκταση ορισμένων τρόπων αλληλεπίδρασης και τους διατηρεί αμετάβλητους στις επερχόμενες γενεές, και αφετέρου μέσω της οντογένεσης, η οποία με τη σειρά της επιτρέπει τη συνέχιση της ομάδας και της ιστορίας, δημιουργώντας αυτό που σύμφωνα με τους Maturana και Varela στα ανθρώπινα πλαίσια το αποκαλούμε πολιτισμό.²⁹⁰

Οι κυριότεροι χοροί που προτιμούνται από τους εορτάζοντες της Αποκριάς στο Σοχό είναι η πατινάδα (μακεδονικός αντικριστός με ελεύθερη κίνηση εκτός κύκλου), τα χασαποσέρβικα σε ρυθμό 2/4, ο καλαματιανός στα 7/8 με μοτίβο αργό - γρήγορο - πολύ γρήγορο και ο συρτός πεταχτός που είναι ένας χορός με τα ίδια μοτίβα του καλαματιανού αλλά σε ισομερή διπλό ρυθμό, πάντα ζωηρό σε 2/4.²⁹¹ Όμως ο αμιγώς Σοχινός χορός είναι ο «σιγανός» ή «σιργιάνι». Είναι ένας αργός χορός σε σταθερό τέμπο, οι χορευτές έχουν πάντα μέτωπο μπροστά, με κίνηση 8 βημάτων μπροστά και ενός πίσω. Αποτελεί τον επισημότερο χορό του χωριού και σ' αυτό το χορό σχηματίζεται ένας μεγαλοπρεπής κύκλος, με τη συμμετοχή πολυάριθμων χορευτών, μέσω των οποίων διασφαλίζεται και εκφράζεται η κοινή συλλογική ταυτότητα των Σοχινών. Αυτή η χορευτική διαδικασία δεν είναι απλά και μόνο μια κυκλική παράσταση, περιλαμβάνει εκτός της κοινής πολιτισμικής συμπεριφοράς και την αυτοπαρουσίαση, την αποδοχή και την ενσωμάτωση του εκάστοτε χορευτή στο κοινωνικό σύνολο του Σοχού.

Η απαραίτητη χρήση του σιγανού σε γάμους, σε βαπτίσεις, στο καλοκαιρινό πανηγύρι και στις Απόκριες, αλλά όχι στις προσωπικές γιορτές, πιστοποιεί τη λειτουργία του δεδομένου χορού ως μέσο δόμησης κοινωνικών σχέσεων και δεσμών που ολοκληρώνονται μέσα από τις χορευτικές απολαύσεις της συλλογικότητας. Η μονοτονία και η επανάληψη αποτυπώνει τη σταθερότητα και την ισορροπία, ο μονότονος, αργός και συρτός ρυθμός του χορού, αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό των μνητικών τελετών. Με τη σταθερή επανάληψη και τη μνητική διάσταση, ενεργοποιείται ο καταγωγικός μύθος της κοινότητας και παραμερίζεται προσωρινά ο ιστορικός χρόνος.²⁹² Οι κοινές μνήμες στο Σοχό διαχειρίζονται το παρελθόν, η καθολική συμμετοχή ανασυγκροτεί και αναπαράγει συμβολικά την κοινότητα στο παρόν και οι μνητικές κινήσεις διαχειρίζονται και εξασφαλίζουν το μέλλον. Όλα τα

289. Βλ. ό.π., Jane Cowan, *Η Πολιτική του Σώματος.....*, σελ.30. & σελ. 72,73 του παρόντος κειμένου.

290. Humberto Maturana – Francisco Varela, *ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ, Οι βιολογικές ρίζες της ανθρώπινης νόησης*, Εκδόσεις Κάτοπτρο, Αθήνα 1992, σελ. 214.

291. Το βήμα κοιτά πάντα μπροστά και είναι ελαφρύ και αναπηδηχτό, εξ αυτού και το όνομα «πεταχτός».

292. Βλ. ό.π., Β. Νιτσιάκος, *Χτίζοντας .....*, σελ. 164.

παραπάνω σκιαγραφούν τον άρρηκτο δεσμό που υφίσταται ανάμεσα στο διονυσιακό και μαγικοτελετουργικό χαρακτήρα του εθμικού και στο κοινωνικό ρόλο του χορού της αποκριάτικης μετάβασης. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πρόκειται για μια διαδικασία μύησης των νεώτερων γενεών και της αναβάπτισης των παλαιότερων στην ιδέα της κοινότητας και στην επιθυμία της επιβίωσής της.²⁹³

Άλλοι χοροί που χορεύονται στον Αποκριάτικο πανηγυρισμό του Σοχού είναι: ο χορός του Μουσταφά μπέη ή Ντούσκο και η Γκάντα. Πρόκειται για γρήγορους και δυναμικούς χορούς όλο ζωντάνια.

Τα τραγούδια που τραγουδιούνται και χορεύονται με το σιγανό είναι:

α) «*Πέρασαν δεκαπέντε, ήρθαν εικοσιδυό*» και

β) «*Τέσσερα χρόνια φυλακή*».

1. *Πέρασαν δεκαπέντε, ήρθαν εικοσιδυό
Μαύρο χαμπέρι ήρθε στο Νικόλα, πέθανε η Μαριγώ
Μη κλαις βρε Νικολάκι και μη πικραίνεσαι*
4. *Βρε παλληκαράκι είσαι, βρε Νικόλα, ζαναπαντρεύεσαι».*

(πληροφορήτρια Μαρία Νόικου-Ψαρρά)

1. *Τέσσερα χρόνια φυλακή
και πέντε μες στη μπράκα
Βάστα καρδιά μ' νταγιάντα
Κανείς δεν ήρθε να με δει*
5. *ε! ρε κανείς και από τους δικούς μου
συγγενείς και ξάδερφούς μου
Μόν' η καημένη η αγάπη μου
ψιλή γραφή μου στέλνει
μυστικά μου παραγγέλνει*
10. *Ξέν' μ' στα ξένα πώς περνάς;
Ποιος σε στρώνει και κοιμάσαι;
και για μένα δεν θυμάσαι.
Στρώνω την κουβερτούλα μου
την στρώνω και κοιμάμαι*
15. *και εσένα σε θυμάμαι».*

(πληροφορήτρια Μαρία Νόικου-Ψαρρά)

---

293. Βλ. ό.π., Β. Νιτσιάκος, *Χτίζοντας .....*,σελ. 135.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η Σοχινή Αποκριά Σήμερα

6.1. Η δομή, τα πρόσωπα και οι φορείς της Σοχινής Αποκριάς

Ο εορτασμός του Σοχινού «*Μέριου*», χωρίς να έχει υποστεί κάποια διακοπή σε οποιαδήποτε χρονική περίοδο, πραγματοποίησε μια καινούργια χρονική έναρξη μέσω της μετάθεσης. Στο πλαίσιο της διαχρονικής προσαρμογής του εθίμου, έπαψε να γιορτάζεται τη μέρα των Αγίων Θεοδώρων και μεταφέρθηκε την ημέρα της Καθαρής Δευτέρας. Παράλληλα μετονομάστηκε και αποδόθηκε ως «*Καρναβάλια*», αποσιωπώντας έντεχνα την παλιά ονομασία του παμπάλαιου διονυσιακού πολιτιστικού δρώμενου της Σοχινής κοινωνίας.

Η Αποκριά, καθώς είναι μια γιορτή που αποδίδει τη «δική μας χαρά», αποτελεί και στο Σοχό μια πολύ καλή ευκαιρία για ξεφάντωμα και ξεκούραση των ανθρώπων με τη χρονική και εορταστική αποκορύφωσή της να τοποθετείται στην Καθαρή Δευτέρα.²⁹⁴ Δηλαδή την ημέρα εκείνη που ο χριστιανός «καθαίρεται» και διατροφικά, σταματώντας τη βρώση καθετί κρεατινού και αρχίζοντας τη νηστήσιμη διατροφή. Συνάμα η Καθαρή Δευτέρα αποτελεί και μια ευκαιρία για τους ανθρώπους να εκδράμουν στο ύπαιθρο, τονίζοντας έτσι ακόμη περισσότερο την έννοια της αλλαγής και του καθαριού. Σήμερα, στο Σοχό έπαψε η παλιά συνήθεια του γενικού καθαρισμού, της Καθαρής Δευτέρας, που επιβαλλόταν στον οίκο από τις νοικοκυρές του χωριού.²⁹⁵ Τώρα πια η μέρα αυτή είναι αφιερωμένη στη διασκέδαση και στην καθιερωμένη πια παρέλαση, όλοι οι κάτοικοι βρίσκονται στο κέντρο του χωριού διασκεδάζοντας και χορεύοντας, από τις ορχήστρες που εξασφαλίζει κυρίως η δημοτική αρχή και περιμένοντας να τελειώσει, από το μεσημέρι και μετά, η παρέλαση.

Η έξοδος αυτή για ψυχαγωγικές διασκεδάσεις, ενσωματώνει το παλιό «*Μέριου*» με το νέο και τη φυσική παρόρμηση για κρασοποσία, η οποία συνοδεύεται από πλήθος κούλουμα (Cumulus) και σαρακοστιανούς μεζέδες. Ταυτόχρονα συνυπάρχουν οι γενεσιουργές δυνάμεις του μυθικού DNA, με την πεπτωκότα, αστική, συνήθεια των χαρταετών²⁹⁶ που και στα αγροτικά περιβάλλοντα απέκτησε την ανταγωνιστική χαρά της υπαίθριας διασκέδασης.²⁹⁷

294. Βλ. ό.π., Δημήτρης Σ. Λουκάτος, *Συμπληρωματικά.....*, σελ. 133-134.

295. Βλ. σελ. 44 του παρόντος κειμένου, πληροφορήτρια Αναστασία Ψαρρά.

296. Οι πρώτοι χαρταετοί είναι επιπόνηση των Ανατολικών λαών καθώς πάνω τους έδεναν αρρώστιες, συμφορές, ευχές και επιθυμίες και τις έστελναν μέσα από ειδικές θρησκευτικές εκδηλώσεις ψηλά στον ουρανό ως εξορκιστικές ενέργειες.

297. Βλ. ό.π., Δημήτρης Σ. Λουκάτος, *Συμπληρωματικά .....*, σελ. 18-19.

Σύμφωνα με τους πληροφορητές μας η μετάθεση της γιορτής σ' αυτές τις μέρες πραγματοποιήθηκε το 1932, μαζί με την αλλαγή του ημερολογίου ή, κατά μία άλλη εκδοχή, αυτό έγινε το 1945 επειδή οι αρχές, λόγω των συνθηκών του εμφύλιου πολέμου που επικρατούσαν τότε, απαγόρευσαν το δρώμενο με τη δικαιολογία ότι τα καρναβάλια είχαν περάσει. Την επόμενη χρονιά λοιπόν, το 1946, για να προλάβουν οι Σοχινιοί την ίδια απαγόρευση, ντύθηκαν *Μέριου* την Κυριακή της Αποκριάς και αυτό συνεχίζεται μέχρι σήμερα.²⁹⁸

Η πρώτη διοργάνωση της Σοχινής Αποκριάς από επίσημο φορέα με τη συμμετοχή των τοπικών συλλόγων και την εποπτεία της δημοτικής αρχής πραγματοποιήθηκε το 1955 επί δημαρχίας Μενέλαου Βασιλικού. Ήταν η πρώτη φορά που η παρέλαση των κουδουνοφόρων ξέφευγε από τα όρια της περιφέρειας του χωριού, από το Μαράσι και το Μεσοχώρι²⁹⁹, και πραγματοποιούνταν στην αγορά μπροστά στην εκκλησία και την κεντρική πλατεία του χωριού.

Αποκριά στο Μαράσι, 1952

Αξιοσημείωτο βέβαια είναι το γεγονός ότι ο εν λόγω Δήμαρχος, καταγόμενος από το Μαράσι, ήταν εξοικειωμένος με τους κουδουνοφόρους και διακρινόταν από διευρυμένη σκέψη και καινοτόμα πρακτική, αφού επί των ημερών του πραγματοποιήθηκαν σοβαρά καινοτόμα έργα πνοής, που αποδεικνύουν έως και σήμερα την τότε προοδευτική σκέψη αυτού του ανθρώπου. Σαφέστατα είχε ωριμάσει κι εδώ η εποχή της μεταβατικής περιόδου κατά την οποία η αγροτοκτηνοτροφική κοινωνία έδινε τη θέση της στη νεότερη αστική³⁰⁰, ενώ είχε ολοκληρωθεί και ο κύκλος των πρώτων χωρικών που μετέβηκαν στη Θεσσαλονίκη και επέστρεφαν στο Σοχό συγκεκριμένες μέρες του χρόνου για να ζήσουν τα παραδοσιακά δρώμενα που είχαν αφήσει πίσω.

Τη χρονιά εκείνη η οργανωμένη παρέλαση των «*Μέριου*» καλύφθηκε δημοσιογραφικά από το άρθρο του σοχινού Δημητρίου Ξανθού ο οποίος ζούσε

---

298. Πληροφορητής, Νικόλαος Καρακόλης.

299. Εικόνες 65, 66, 67.

300. . Βλ. ό.π., Στάθης Δαμνιανάκος, *ΠΑΡΑΔΟΣΗ ...*, σελ. 29.

στη Θεσσαλονίκη και αρθρογραφήσε στην εφημερίδα «Μακεδονία», το άρθρο έτυχε ιδιαίτερης απήχησης, αφού οι κουδουνοφόροι προκάλεσαν μεγάλη εντύπωση στους νεοαστούς κατοίκους της Θεσσαλονίκης και δημιούργησαν ένα ρεύμα ενδιαφέροντος για το πρωτόγονο έθιμο.³⁰¹

Η μεγάλη όμως μεταβολή, ως προς την αποδοχή και την εξάπλωση του εθίμου, επήλθε το 1965 επί δημαρχίας Γιάννη Γλαβίνα. Ήταν ο καιρός του ενστερνισμού των αλλαγών και τα δύο - τρία τελευταία χρόνια, είχαν αρχίσει να ντύνονται κουδουνοφόροι, εκτός από τα άτομα που προερχόταν από τους γεωργοκτηνοτροφικούς κύκλους και οι υπόλοιποι κάτοικοι του Σοχού. Ως πρωτοστάτες σε αυτό το εγχείρημα αναφέρονται ο γιατρός του χωριού, Αντώνης Δοϊτσίνης, ο οποίος δεν ήταν γηγενής Σοχινός και ο Κώστας Κόφτης, φοιτητής τότε του Πολυτεχνείου Θεσσαλονίκης.

Το «Μέριου», από τη στιγμή εκείνη κι έπειτα, απέκτησε για όλους τους Σοχινούς μια άλλη καθολική ηγεμονική παρουσία βασισμένη στη γκραμισιανή αρχή της ηγεμονίας.³⁰² Ο δυναμισμός του καρναβαλιού ήταν πια δεδομένος, καθώς οι κυρίαρχες ομάδες που επιτελούσαν μέχρι τότε το «Μέριου», δηλαδή οι αγρότες και οι κτηνοτρόφοι, άρχισαν σταδιακά να αποδέχονται και να αφομοιώνουν τις αξίες των κυρίαρχων ομάδων, δηλαδή των μορφωμένων κατοίκων του τόπου και των εμποροβιοτεχνών. Η δύναμη που εκπορεύεται από τη γνώση, η οποία παρέχεται μέσω της εκπαίδευσης, αποτέλεσε και για τους Σοχινούς διακριτό μέσο για κοινωνική άνοδο. Όλη αυτή η δύναμη της γνώσης που κατείχαν οι μορφωμένοι του χωριού, πρόσφερε στο δρώμενο του Σοχού το κοινωνικολειτουργικό υπόβαθρο, ώστε να ενστερνιστούν το έθιμο όλοι οι κάτοικοι και να το αποδεχθούν, ως πεπτωκότα συνήθεια στην οποία μπορούν να συμμετέχουν όλοι ανεξαιρέτως κοινωνικής τάξης. Το θρησκευτικό υπόβαθρο από την άλλη είναι εξασφαλισμένο, καθώς το υπερφυσικό και το θαυματουργό είναι πάντα οικείο και ο μυστικισμός αποτελεί μια δεσπύζουσα πλευρά της ορθόδοξης πίστης.³⁰³

Η ενδυνάμωση αυτού του εθιμικού τόπου επήλθε ύστερα από την προσέλευση πληθώρας τουριστών, οι οποίοι άρχισαν να μεταβαίνουν στο Σοχό μετά το 1965, παρακινούμενοι από τα άρθρα της Αγγελικής Δαμίγου στην εφημερίδα τα «ΝΕΑ» και στο περιοδικό «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» τα οποία εκθείαζαν το τοπικό.³⁰⁴ Από τότε και μέχρι σήμερα ο κεντρικός σχεδιασμός και η οργάνωση της Αποκριάς πραγματοποιείται από το δήμο, παλιότερα από το δήμο Σοχού και σήμερα από το δήμο Λαγκαδά.³⁰⁵

Η ιστορική αναζήτηση μας γνωστοποίησε ότι ο οικονομικός προγραμματισμός και η δαπάνη που βάραινε τον δήμο επί δημαρχίας Γιάννη Γλαβίνα, από το 1974 δηλαδή και έως το 1981, ήταν καθαρά τοπική υπόθεση

---

301. Πληροφορητής, Γιώργος Κόφτης.

302. Σύμφωνα με τον Γκράμισι, η συναίσθηση αυτή, δημιουργείται ιστορικά από το κύρος και τη συνακόλουθη εμπιστοσύνη που εξασφαλίζει η κυρίαρχη ομάδα εξαιτίας της θέσης της και της λειτουργίας στο χώρο της παραγωγής.

303. CHARLES STEWART, *Ηγεμονισμός ή ορθολογισμός; Η θέση του υπερφυσικού στη σύγχρονη Ελλάδα*, Επιμέλεια, Ευθύμιος Παπαταξιάρχης- Θεόδωρος Παραδέλλης, *Ανθρωπολογία και Παρελθόν, Συμβουλές και Κοινωνική Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1993, σελ. 158-168.

304. Πληροφορητής, Γιώργος Κόφτης.

305. Εικόνες 68, 69, 70, 71.

και βάση της προσωπικής και αυθόρμητης πρωτοβουλίας του δημάρχου και του τότε δημοτικού συμβουλίου.³⁰⁶

«...ο βουλευτής Γιάννης Γλαβίνας ήταν Δήμαρχος του Σοχού εκείνη την εποχή. Έδινε όλο του τον εαυτό για την επιτυχία του Σοχινού Καρναβαλιού. Η δημαρχία παρείχε σοκολάτες που μοιράζονταν στους θεατές του δρώμενου και πεννηνταράκια ούζου για να είμαστε όλοι στο τσακίρ κέφι. Μου έλεγε: «Γιώργο, μοιράστε τα να πίνουν όλοι...». Του είπα κάποτε: «Δήμαρχε, μας λείπει ένας ζωντανός πετεινός για να αναπαραστήσουμε το έθιμο πεντιλάρια (δευτεριάτικος γάμος. Τον πετεινό αυτό τον έδινε ως δώρο ο γαμπρός στο σόι της νύφης τη Δευτέρα όταν πήγαιναν στα Επιστρώφια το σόι της νύφης στο σόι του γαμπρού). Τότε ο Γιάννης ο Γλαβίνας ακμαιότατος και νεότατος δήμαρχος 27 ετών μόλις πήδηξε από το φράχτη του Γουτακόλη, έπιασε τον πετεινό της μανιάς Αντρέικας Γουτακόλη και μας τον έφερε. Η γιαγιά φώναζε βέβαια, αλλά ο Δήμαρχος υποσχέθηκε ότι την άλλη μέρα θα της έφερνε 5 πετεινάρια και 5 κότες, πράγμα που έκανε. Του άρεζε πολύ να παρουσιαστεί το έθιμο του παραδοσιακού γάμου με όλες τις λεπτομέρειες και όλο το πρέπος...».³⁰⁷

Συγχρόνως όμως είχαν τεθεί οι βάσεις για την απορρόφηση των κρατικών κονδυλίων. Ο τότε δήμαρχος είχε κατευθύνει και είχε βοηθήσει τους Σοχινούς στην ίδρυση πολιτιστικών συλλόγων, του « Εκπολιτιστικού Συλλόγου Ορφέα» το 1978 και του «Εκπολιτιστικού Συλλόγου των Νέων του Σοχού» το 1982. Οι δύο αυτοί σύλλογοι είχαν επιφορτιστεί με τη διατήρηση των τοπικών παραδόσεων, τη διοργάνωση των τοπικών εορταστικών εκδηλώσεων, και δραστηριοποιούνταν κυρίως στις μέρες της Αποκριάς, την άνοιξη, του Πανηγυριού το καλοκαίρι και σε μια γιορτή «καρυδιού» που έκανε την εμφάνισή της για λίγα χρόνια τη δεκαετία του 80.

Μετά το 1981 και την άνοδο στην κυβέρνηση της σοσιαλιστικής παράταξης, (ΠΑ.ΣΟ.Κ.) οι βάσεις που είχαν τεθεί, ως προς την απορρόφηση των κρατικών κονδυλίων, απέδωσαν καρπούς, καθώς η νέα κυβέρνηση επέδειξε σημαντικό ενδιαφέρον περί των πολιτιστικών και ενίσχυσε οικονομικά τις δημοτικές αρχές, τους εκπολιτιστικούς συλλόγους και τους κοινωνικούς φορείς ανά την Ελλάδα.³⁰⁸ Τον Οκτώβριο του 1981 εκλέγεται δήμαρχος ο Βαγγέλης Μαργαρίτης, ο ίδιος πρωτόπορος αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, δημιουργεί πολιτιστική ομάδα και στην προσπάθειά του να ενισχύσει τις Αποκριάτικες πολιτιστικές εκδηλώσεις, καθιερώνει το θεσμό της οικονομικής αμοιβής προς όλους τους συμμετέχοντες. Αυτή η αμοιβή αποδίδεται ακόμη και σήμερα σε όσους συμμετέχουν στην παρέλαση της Καθαρής Δευτέρας.

Σήμερα, στο διοικητικό πλαίσιο του Καλλικρατικού δήμου Λαγκαδά όλα έχουν ανατεθεί στη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού, ΔΗ.Κ.Ε.Α.. Αυτή η δημοτική αρχή έχει επωμισθεί με το σχεδιασμό και την έκδοση του αποκριάτικου προγράμματος ενώ, σε συνεργασία με το τοπικό συμβούλιο του δημοτικού διαμερίσματος Σοχού, επιφορτίζεται και με την αναζήτηση χορηγών. Συγχρόνως, ο Δήμος Λαγκαδά έρχεται σε επαφή με τους εκπροσώπους των πολιτιστικών συλλόγων του χωριού για την ολοκλήρωση του χρονοδιαγράμματος των εκδηλώσεων.

«...στο καρναβάλι πάντα ο Δήμος έχει τον πρώτο λόγο για την οργάνωσή του. Όλοι οι Σοχινοί παίρνουν μέρος στα δρώμενα με μεγάλη λαχτάρα. Ως γνωστόν λόγω του «Καλλικράτη» ο Δήμος Σοχού, ο αρχαιότερος στην περιοχή,

306. Βλ. ό.π., Jane Cowan, *Η Πολιτική του Σώματος.....*, σελ.151.

307. Πληροφορητής, Γιώργος Αδαμίδης.

308. Βλ. ό.π., Βασίλης Ράπτης, *Η Αποκριά ...*, σελ.127.

*εντάχθηκε στον δήμο Λαγκαδά. Αυτό δεν μας πτόησε καθόλου στο έργο μας. Ο καινούργιος δήμαρχος Λαγκαδά, ο κύριος Ιωάννης Αναστασιάδης είναι συντοπίτης καθότι κατάγεται από την Αυγή, διπλανό χωριό του Σοχού. Ο νέος δήμαρχος κάνει τα καλύτερα για τον τόπο, καθώς είναι άριστος γνώστης της παράδοσης μας. Με τους συμβούλους που εξελέχθηκαν από το Σοχό, τους κ. Αθανάσιο Λέτσιο, Ζαχαρία Ζαχαρέγκα και Μισχόπουλο Απόστολο το καρναβάλι μας ήταν άψογο, με άριστη οργάνωση και καλύτερο από κάθε άλλη χρονιά. Ιδιαίτερη μνεία κάνω στο άξιο εκφωνητή κ. Χρήστο Μέρδα, που αναδεικνύει με την περιγραφή του στο μικρόφωνο το καρναβάλι μας και ενημερώνει συντοπίτες και επισκέπτες δίνοντας πληροφορίες για τα δρώμενα και την ιστορία του εθίμου μας...».*³⁰⁹

Αρκετό καιρό πριν την έναρξη των εκδηλώσεων ο πρόεδρος του δημοτικού διαμερίσματος του Σοχού μαζί με τους τοπικούς εκλεγμένους συμβούλους και τους Σοχινούς δημοτικούς συμβούλους του δήμου, καλεί τους εκπροσώπους των συλλόγων, των σχολείων, των επαγγελματιών, των ομίλων και τις ομάδες γυναικών σε μια σύσκεψη, που σκοπό έχει την ανταλλαγή απόψεων και προβληματισμών που σχετίζονται με την Αποκριά. Σε αυτή τη συνεδρίαση αποφασίζονται οι εφαρμογές υλοποιήσιμων καινοτόμων προτάσεων, εφόσον υπάρχουν, και αφορούν στο πρόγραμμα των εκδηλώσεων ή τυχόν τροποποιήσεις του ήδη υπάρχοντος. Λαμβάνονται αποφάσεις για την αποδοχή χορηγιών από ιδιωτικούς φορείς ή την κατανομή της οικονομικής επιχορήγησης από το δήμο Λαγκαδά, η οποία για τα τελευταία τέσσερα χρόνια ανέρχεται, όπως προείπαμε, στις σαράντα χιλιάδες Ευρώ, 40.000, ετησίως.³¹⁰

Καλύπτεται έτσι οικονομικά ένα σημαντικό μέρος από τα έξοδα των καρναβαλικών δρώμενων. Δίνονται χρηματικά ποσά, σε τοπικούς ή εθνικούς σταθμούς, για διαφήμιση μέσω ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών. Καλύπτονται τα έξοδα για την έκδοση ενημερωτικών εντύπων και τη διεκπεραίωση επιπρόσθετων εργασιών οι οποίες καλύπτονται από εποχιακά συνεργεία του δήμου. Αυτά συγκροτούνται από κατοίκους του δήμου, οι οποίοι προσλαμβάνονται με καθαρά αμιγώς κοινωνικά κριτήρια και έχουν ως άωτερο σκοπό την ενίσχυση του πενιχρού ετήσιου εισοδήματός τους. Τα συνεργεία του δήμου, στο πλαίσιο της προσωρινής σύμβασης τους, ολοκληρώνουν όλες τις απαραίτητες τεχνικές εργασίες που απαιτούνται για την υποστήριξη των εκδηλώσεων, όπως η διαμόρφωση και το στόλισμα των δημόσιων χώρων, ο φωτισμός της πόλης, η ειδική σήμανση που κατευθύνει τους τουρίστες στο κέντρο του χωριού, η καθαριότητα και η προετοιμασία των πεζοπόρων τμημάτων ή τροχοφόρων αρμάτων της παρέλασης.

Μια τέτοια σχέση φανερώνει τον έλεγχο της δημοτικής αρχής πάνω σε αυτές τις διαδικασίες που έχουν το χαρακτήρα των «λαογραφικών εκδηλώσεων». Η πολιτική εκμετάλλευση και η προβολή των τοπικών αρχόντων πραγματοποιείται σε όλες τις στιγμές των εορτασμών καθώς, από τα εγκαταστημένα μεγάφωνα ανακοινώνονται συνεχώς όλοι οι πολιτικοί που προσέρχονται στην πλατεία του χωριού, για να παρακολουθήσουν τις εκδηλώσεις. Άλλωστε η σχέση αυτή είναι που περιχαράκωνει την ιδιαίτερη συλλογική σοχινή ταυτότητα της κοινότητας και τη διαχωρίζει από τα γύρω χωριά και τη Θεσσαλονίκη. Συγχρόνως, αποτρέπει κάθε πιθανή κριτική περί καθυστέρησης, οπισθοδρόμησης και αμάθειας, εφόσον το «Μέριον» εμπλέκεται, εκτός όλων των άλλων, και στην πολιτική για να περιφρουρήσει το

309. Πληροφορητής, Γιώργος Αδαμίδης.

310. Βλ., σελίδα 25 του παρόντος κειμένου, πληροφορητής, Αθανάσιος Λέτσιο.

καλό με τις υπερφυσικές του δυνάμεις. Κατ' ουσία τούτες οι δυνάμεις, χωρίς να γίνεται καμιά αναφορά σ' αυτές, δίνουν στο «Μέριου» ένα δείκτη νοήμονος ταυτότητας που η κοινότητα μπόρεσε να εδραιώσει μέσω των δικών της μελών που διαπρέπουν και διακρίνονται στην πολιτική ή κατέχουν μια καλή θέση, η οποία στηρίζεται στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση.³¹¹

Παράλληλα, μαζί με τη δημοτική αρχή, στη διοργάνωση, ενεργοποιούνται και ανεξάρτητες ομάδες κατοίκων, που μαζί με τα σωματεία, τους συλλόγους και τους φορείς της τοπικής κοινωνίας συνεργάζονται εποικοδομητικά με σκοπό την επιτυχία των εκδηλώσεων. Πιο συγκεκριμένα, στις εκδηλώσεις συμμετέχουν, τόσο οργανωτικά όσο και διαδικαστικά, αναλαμβάνοντας αρμοδιότητες εκτελεστικές, οι άνθρωποι που ντύνονται κουδουνοφόροι, οι πολιτιστικοί σύλλογοι, τα δύο γυναικεία χορευτικά συγκροτήματα, τα σχολεία της πόλης, ο Ιππικός όμιλος, ο μοτοσικλετιστικός σύλλογος, το ΚΑΠΗ και οι ανεξάρτητες παρέες που συμμετέχουν στην παρέλαση παρουσιάζοντας δικά τους επίκαιρα σατυρικά άρματα. Ο ρόλος του κάθε φορέα ή ομάδας είναι διακριτός. Οι άνθρωποι που συμμετέχουν στην οργάνωση των εκδηλώσεων της Αποκριάς, και αποτελούν τους ηθοποιούς της παράστασης, είναι συνήθως οι κάτοικοι του χωριού.

Όλοι οι υπόλοιποι συμμετέχουν ως θεατές, οι καθημερινές μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα στην κεντρική πλατεία του χωριού αποτελούν μια μεγάλη σκηνή πάνω στην οποία εκτυλίσσονται όλα τα δρώμενα. Σε όλα αυτά οι μαθητές και οι μαθήτριες των σχολείων δημιουργούν ομάδες και συμμετέχουν στις εκδηλώσεις παρουσιάζοντας σατυρικά δρώμενα.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κατέχουν το δικό τους σημαντικό ρόλο καθώς, ραδιόφωνο και εφημερίδες προβάλλουν καθημερινά τα τεκταινόμενα των εορτασμών, ενώ η τηλεόραση παρουσιάζει κάθε χρόνο ζωντανά την Αποκριά του Σοχού, τονίζοντας και εστιάζοντας περισσότερο στην παρέλαση της Καθαράς Δευτέρας και όχι σε εκδηλώσεις που κρύβουν τη λεπτομέρεια και την ουσία της τέλεσης του δρώμενου.

6.2. Η παρέλαση του Καρναβαλιού

Άτυπες περιφορές ομάδων στους κεντρικούς δρόμους του χωριού χωρίς καμιά ουσιαστική οργάνωση, σύμφωνα με τους πληροφορητές μας, γίνονταν από τα τέλη του 19ου αιώνα. Οι εκδηλώσεις αυτές αποτέλεσαν τον πρόδρομο της μετέπειτα οργανωμένης παρέλασης. Ως πρώτος σταθμός μετασχηματισμού και οργάνωσης της αποκριάς και της παρέλασης, η οποία πραγματοποιήθηκε σε υποτυπώδη μορφή, μπορεί να θεωρηθεί η παρέλαση του 1955 με τη συμμετοχή λιγοστών αρμάτων και των κουδουνοφόρων «Μέριου».

Μετά τον εμφύλιο ο Σοχός βίωσε τεράστια οικονομική κρίση και μεγάλη φτώχεια, λόγω της αδυναμίας του πληθυσμού να παράγει προϊόντα. Η ελάχιστη αγροτική παραγωγή οφειλόταν κυρίως, στην αργοπορία της εκκαθάρισης του τόπου από την πυκνή ναρκοθέτηση που υπήρχε περιφερειακά του χωριού. Γνωρίζουμε από τους πληροφορητές μας, ότι για τους παραπάνω

---

311. Βλ. ό.π., CHARLES STEWART, *Ηγεμονισμός ή ορθολογισμός*; .....σελ. 178.

λόγους ντύνονταν κουδουνοφόροι ελάχιστοι, περίπου 30 με 40 καρναβάλια, και ήταν αποκλειστικά κτηνοτρόφοι.³¹² Η οικονομική ανέχεια που βίωνε το χωριό, είχε μετατρέψει τους κουδουνοφόρους σε επαίτες και μάλιστα απαιτητικούς. Το έθιμο της χαράς και της διασκέδασης, είχε μετατραπεί σε κάτι εντελώς διαφορετικό από αυτό που γνώριζαν όλοι οι Σοχινοί. Η συνήθεια αυτή διήρκεσε ευτυχώς ελάχιστα και αποκαταστάθηκε γρήγορα η υπόσταση του «Μέριου».

«...τα καρναβάλια είχαν βγάλει μια συνήθεια και όποιον κερνούσαν, τον πήγαιναν στο περίπτερο ή στο μπακάλικο και ψώνιζαν ούζο, τσιγάρα και ότι ήθελαν και τον υποχρέωναν να πληρώσει...»³¹³

Βέβαια η αποκριά του 1955 αποτέλεσε σταθμό αφού μεταφέρεται το δρόμιο από την περιφέρεια και την άκρη του χωριού, το Μαράσι, στην πλατεία. Είναι η χρονιά που για πρώτη φορά η παρέλαση της Καθαρής Δευτέρας πραγματοποιείται στην πλατεία του χωριού, μπροστά από την εκκλησία. Η ημέρα αυτή αποκτά ξαφνικά μια ξεχωριστή λαμπρότητα και δημοσιότητα, συγχρόνως επέφερε ορισμένους επιπρόσθετους κοινωνικούς συμβολισμούς που αναπαράγονταν μέσα από τη συλλογικότητα που διακατείχε την παρέλαση. Την ημέρα αυτή οι άνδρες και οι γυναίκες, ιδιαίτερα οι ανύπαντρες, φόρεσαν τα καλά τους και καλλώπιζαν το πρόσωπό τους με τα χειροποίητα φτιαξίδια τους, προκειμένου να προβάλλουν τον ομορφότερο και ελκυστικότερο εαυτό τους στους υποψήφιους γαμπρούς.³¹⁴

Ο δεύτερος σταθμός, μετασηματισμού της Σοχινής Αποκριάς, ήρθε μετά από δέκα χρόνια. Ο θεσμός της παρέλασης όπως τον γνωρίζουμε σήμερα, με τη συμμετοχή των δυτικοφερμένων αρμάτων, των αστικών σατυρικών αναπαραστάσεων, την επικράτηση ουσιαστικών αλλαγών όπως η αλλαγή της παραδοσιακής ονομασίας του «Μέριου» σε «κουδουνοφόρο» ή «καρναβαλιστή», η επικράτηση της διαφήμισης και της έντονης πολιτικής προβολής, εισάγονται στο Σοχό το 1965. Σύμφωνα με τους πληροφορητές μας δεν αναφέρεται πουθενά να δίνεται ως βραβείο κάποιο χρηματικό έπαθλο, αλλά τονίζεται η ευγενής άμυλα που επικρατούσε μεταξύ των κατασκευαστών για την επίτευξη του ωραιότερου και πιο επίκαιρου άρματος. Ήταν αρκετή η συνολική επιβράβευση και η κοινωνική καταξίωση που προερχόταν από τους κατοίκους του χωριού:

«...άλλοι ξέρουν να ταιριάζουν τις ντουζίνες των κουδουνιών συγχρονισμένες ως προς τον ήχο και άλλοι, τέλος, συναγωνίζονται ως προς την παρουσίαση του καλύτερου άρματος .....Ειδικότερα, η δική μας γενιά (γεννημένοι από το 1930 και εντεύθεν) είχαμε έναν υγιή ανταγωνισμό για το ποιος θα παρουσιάσει το καλύτερο άρμα».³¹⁵

Πραγματικά, η χρονιά του 1965 αποτέλεσε ουσιαστικά το δεύτερο σταθμό για την πορεία του καρναβαλιού στον τόπο.³¹⁶ Η διαφήμιση απέφερε ουσιαστικά αποτελέσματα και οι κάτοικοι αντιλήφθηκαν ότι το «Μέριου» μπορεί να αποφέρει σεβαστό οικονομικό κέρδος στον τόπο από τους χιλιάδες

312. Πληροφορητής Γιώργος Κόφτης.

313. Πληροφορητής Αθανάσιος Ψαρράς.

314. Σεραφείμ Ψαρράς, *Τα παραδοσιακά Καλλυντικά στο Σοχό Θεσσαλονίκης*, Πρακτικά 6ης Συνάντησης Εργασίας Μεταπτυχιακών Φοιτητών του Τμήματος Φιλολογίας, Τόμος Β', Εκδόσεις Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα 2012, σελ. 127-134.

315. Πληροφορητής, Γιώργος Αδαμίδης.

316. Για περαιτέρω ανάλυση βλ. σελ. 74-75 του παρόντος κειμένου.

επισκέπτες που συνέρρεαν στο χωριό. Συνεπακόλουθα απαραίτητο ήταν να υπάρξει μια ονομασία οικεία σε αυτούς, όπως «καρναβαλιστές» ή «κουδουνοφόροι», καθώς η λέξη «Μέριου» ηχούσε ως ξένη και παρέπεμπε σε κάτι άγνωστο. Ήταν βέβαια απαραίτητη και η πλουσιότερη εμφάνιση των αρμάτων και των πεζοπόρων τμημάτων, τα οποία χαροποιούσαν ιδιαίτερα του αστούς θεατές³¹⁷, σε συνδυασμό βέβαια με τους κουδουνοφόρους οι οποίοι προκαλούσαν φόβο και δέος με την επιβλητική μορφή τους.

Πλούσια στοιχεία μας παρέχει ως προς αυτές τις κατασκευές των αρμάτων ο πληροφορητής Γιώργος Αδαμίδης. Τα άρματα που παρατίθενται ακολούθως δεν ακολουθούν κάποια χρονολογική σειρά, περισσότερο εντάσσονται στις ιδιοκατασκευές που πραγματοποιούνταν χωρίς τη βοήθεια της δημοτικής αρχής. Τα κυριότερα άρματα που αναφέρονται αυτή περίοδο είναι:

I. Εκτόξευση πυραύλου: Επίκαιρο θέμα της εποχής (1957) καθώς οι Ρώσοι κατάφεραν να στείλουν στο διάστημα ζωντανό οργανισμό, ένα σκυλάκι την Λάικα. *«...Ο Αργύρης Κουτούσης είχε κάνει ένα άρμα-πύραυλο. Από το μπουρί ΕΚΤΟΞΕΥΕ ΓΑΤΕΣ ΜΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ και οι άνθρωποι δεν ήξεραν που να κρυφτούν και οι γάτες που να πάνε. Πριν εκτοξευτούν τις είχε μαζεμένες σε τσουβάλι, που ήταν δεμένο στο μπουρί, τις σκούνταγε από πίσω και αυτές εκτοξεύονταν. Ο πύραυλος ονομαζόταν Σπούτνικ και ήταν στο καρναβάλι του 1957, τιμής ένεκεν στον πύραυλο που έστειλε τη Λάικα στο διάστημα...».*

Άρμα τέτοιου τύπου συνέχισε να κατασκευάζεται για πολλά χρόνια αφού τύγγανε μεγάλης αποδοχής και ήταν επίκαιρο για όλη σχεδόν τη δεκαετία του 1960.

II. Η καμήλα: *«...Ο Σταμάτης Προίκας, από το 1958, τις Αποκριές αναλάμβανε να φτιάξει την καμήλα και για τον εαυτό του κρατούσε το ρόλο του καμηλιέρη. Η καμήλα γινόταν ως εξής: 4 άτομα κουβαλούσαν στους ώμους τους μια σκάλα 3 μέτρων και την σκέπαζαν με ένα μουσαμά. Το κεφάλι της ήταν το κρανίο ενός ψόφιου αλόγου. Ο αρχικαμηλιέρης με ένα σκοινί τραβούσε τα σαγόνια του και αυτά χτυπούσαν. Αν δεν κερνούσαν οι περαστικοί την καμήλα, συχνά με τα δόντια της τους έπαιρνε το καπέλο από το κεφάλι τους. Ο Σταμάτης από τη γειτονιά του, μάζευε τους πρωτοκλασσάτους γείτονες, για να επανδρώσουν την καμήλα. Αυτοί ήταν ο μπάρμπα Γιοβάνης Ρίζος, ο αείμνηστος μπάρμπα Σταμάτης Μιάκος, ο Σάκης Μπουτσιούκης ή Κατοικίας, ο Αλκιβιάδης Κόφτης, όλοι τους επίλεκτοι για το ρόλο τους. Για μένα, και τον Κώτσιο Μέντα ή Καρπουζαρά έκανε τη μικρή καμήλα, που ακολουθούσε τη μεγάλη. Ο Σταμάτης Προίκας ως καμηλιέρης με το γαϊδούρι του Χρήστου Ρίζου που αγκάριζε πολύ, με το δισάκι και το τσαλμά (=μεγάλο τουλουπάνι) στο κεφάλι διέπρεψε ως καμηλιέρης».³¹⁸ Αργότερα παρέδωσε το ρόλο του καμηλιέρη στον αείμνηστο Αθανάσιο Ξανθό...».*

Η καμήλα ως θέμα συγκινεί τον κόσμο ακόμη και σήμερα, γι' αυτό δε λείπει καμία χρονιά από την παρέλαση της Καθαρής Δευτέρας. Η μεταμφίεση αυτή είναι διαδεδομένη σε όλη τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και θεωρείται ότι αναδεικνύει τη θηλυκή οντότητα με μια κάπως αόριστη γονιμική σημασία.

317. Εικόνες 13, 14.

318. Εικόνα 15.

Διαφαίνεται ωστόσο πως η καμήλα, κουβαλάει μαζί με τους ευετηριακούς σκοπούς κι ένα αποκριατικό φόβητρο, από τη μακρινή ανάμνηση των τούρκικων επιδρομών, που έφταναν επί πολλούς αιώνες ως την κεντρική Ευρώπη, γι αυτό και η κατασκευή της πάντα επιβάλλεται να είναι εκφοβιστική.³¹⁹

III. Ο Παραδοσιακός Γάμος: «...Εγώ κατά το έτος 1965-66 και κατόπιν είχα και μια άλλη ειδικότητα, την προετοιμασία του παραδοσιακού γάμου με όλες τις λεπτομέρειες. Παρήλαζαν τα άλογα φορτωμένα με την προίκα της νύφης (τα φόρτωνα με τα καλύτερα προικιά και κιλίμια της γυναίκας μου Άννας), η νύφη, ο γαμπρός και η κουμπάρα. Στο ρόλο του Ντέβερ³²⁰ ο Γιαννάκης ο Τσιάνης και φορούσε πάντα ένα λευκό μαντίλι στο λαιμό. Ξεκινούσαμε από το παλιό γυμνάσιο, το σημερινό δημοτικό, όλα τα παιδιά και τα κορίτσια και εμείς οι παλαιότεροι τον εμπλουτίζαμε με ανθρώπινο δυναμικό της γενιάς μας ως πεθεροί και συμπεθέρια. Ο καθηγητής Αμπατζής μας βοηθούσε στην προετοιμασία του γάμου, καθώς τα γυμνασιόπαιδα έπαιρναν μέρος στο έθιμο ως γαμπρός, νύφη, μπρατίμια και άλλα...».³²¹

Η παρωδία του γάμου τελείται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο έως και σήμερα, ποτέ όμως ο σοχινός κόσμος δε συμπεριέλαβε το θάνατο και την αναγέννηση μέσα στα δρώμενα του γάμου. Η όλη εξέλιξη του δρωμένου αναπαριστά τον παραδοσιακό γάμο του Σοχού. Σαφέστατα οι μεταμφιεσμένοι αποτελούν την πρωτοβάθμια σκηνή λαϊκού θεάτρου που υπάρχει πανομοιότυπη σε όλα τα Βαλκάνια.³²² Επίσης, το ζεύγος των νεονύμφων φέρει τους στερεότυπους κοινωνικούς ρόλους κι έχει γονιμολατρικό χαρακτήρα ενώ διακατέχεται, μέσω του μιμητισμού, από τη λαχτάρα για τεκνοποιία και την έλευση του καινούργιου. Σήμερα, λόγω της εμπλοκής του δήμου, πραγματοποιείται όλη την προηγούμενη εβδομάδα από τις Αποκριές, κανονική αναπαράσταση του παραδοσιακού γάμου με τη συμμετοχή ζουρνάδων, ποτών, παραδοσιακών εδεσμάτων και χορού. Με τον τρόπο αυτό ο απώτερος σκοπός της Αποκριάς επιτυγχάνεται μέσω αυτού του μιμητικού δρωμένου, καθώς ολοκληρώνει η οινοποσία, το τραγούδι και ο χορός την απαραίτητη ευφορία, που είναι ο στόχος της Αποκριάς.

Έως και το τέλος της δεκαετίας του 1970 τόσο τα θέματα όσο και το στήσιμο των αρμάτων παραμένουν τα ίδια και είναι υπόθεση, όπως αναφέραμε, καθαρά ιδιοτελής και επαφίεται στα μέλη των ομάδων που παρουσιάζονται στην παρέλαση. Τα άρματα που εμφανίζονται όλα αυτά τα χρόνια κατασκευάζονται από μεράκι και αυτοθυσία. Η μόνη διαφορετικότητα που εμφανίζεται εκείνη την εποχή είναι στη στολή του «Μέριου»,³²³ η οποία όμως

319. Βλ. ό.π., Βάλτερ Πούχγερ, Λαϊκό Θέατρο στην....., σελ. 86-91.

320. Ντέβερ, ονομάζεται ο οινοχόος. Είναι ο νεαρός που επιφορτιζόταν να κουβαλάει την κανάτα με το κρασί. Μέσα σ' αυτήν επέπλεε και ένα ολόκληρο λεμόνι. Σύμφωνα με το ρόλο του κερνούσε με το κρασί όλους τους καλεσμένους και στο τέλος το παρέδιδε στον ιερέα ο οποίος με τη σειρά του έδινε κατά την τέλεση του μυστηρίου απ' αυτό στους νεόνυμφους.

321. Εικόνα 16.

322. Βλ. ό.π., Βάλτερ Πούχγερ, Λαϊκό Θέατρο στην....., σελ.96-108.

323. Αναφορά γίνεται στη σελίδα 55 του ίδιου κειμένου.

γρήγορα ατόνησε και επανήλθε η παραδοσιακή έκφραση της στολής, με μοντέρνα βεβαίως υλικά καλής ποιότητας και καλαισθησίας.

Η χρονιά του 1982 ήταν καθοριστική και αποτέλεσε τον τρίτο σταθμό ανάπτυξης του Σοχινού Καρναβαλιού. Η τότε δημοτική αρχή με δήμαρχο τον Βαγγέλη Μαργαρίτη, στην προσπάθειά της να ενισχύσει τις εκδηλώσεις καθιερώνει το θεσμό της οικονομικής βοήθειας προς όλους. Οι κατασκευαστές των αρμάτων επιχορηγούνταν με το κόστος των υλικών που ήταν απαραίτητα για την κατασκευή των αρμάτων, ενώ τα καρναβάλια που λάμβαναν μέρος στην παρέλαση έπαιρναν ένα τυπικό χρηματικό ποσό στο τέλος. Η αμοιβή αυτή έχει καθιερωθεί και αποδίδεται ακόμη και σήμερα σε όσους συμμετέχουν στην παρέλαση της Καθαρής Δευτέρας.

Ο δήμος υποστηρίζει τη δημιουργία των αρμάτων δημιουργώντας συνεργείο κατασκευής αρμάτων με επικεφαλής τον Γιάννη Αδαμίδα ο οποίος είναι δημοτικός σύμβουλος, ανήκει στην κλειστή ομάδα του δημάρχου, υλοποιεί και οργανώνει τις εμπνεύσεις των ανθρώπων οι οποίες πρόκειται να παρουσιαστούν στην παρέλαση.³²⁴ Τα υλικά και η εργασία για την κατασκευή των αρμάτων παραχωρούνται πλέον από το δήμο. Ο αναγκαιός αυτός μετασχηματισμός, που προκαλεί διάφορους σχολιασμούς και επικρίσεις, αναδεικνύει την εκ νέου διαπραγμάτευση της συμμετοχής των κατοίκων της πόλης στην Αποκριά. Ο περιορισμένος ελεύθερος χρόνος, απόκτημα μιας αστικοκαπιταλιστικής κοινωνίας, προβάλλεται ως μια αρνητική συνισταμένη και δεν επιτρέπει τη συμμετοχή στις πολύωρες συλλογικές διαδικασίες που απαιτεί η κατασκευή ενός άρματος. Χαρακτηριστικό είναι ότι όσοι ασχολούνται μ' αυτή τη διαδικασία αποβλέπουν στην αποζημίωση του χαμένου χρόνου και, ταυτόχρονα στην αντίστοιχη προσωπική προβολή. Έτσι, η προετοιμασία των διάφορων εδεσμάτων πραγματοποιείται από τους τοπικούς συλλόγους, η προετοιμασία των αρμάτων από το συνεργείο κατασκευής του δήμου και η διακόσμηση και ο καθαρισμός της πόλης από τα εποχικά συνεργεία του δήμου.

Η θεματολογία των αρμάτων, από το 1982 και έπειτα, αντλείται από νέα σατυρικά θέματα της εποχής ενώ επαναλαμβάνονται και θεματολογίες παρελθόντων ετών που έτυχαν κοινής αποδοχής. Όμως το κυρίαρχο θέμα της Σοχινής Αποκριάς δεν παύουν να είναι οι κουδονοφόροι, οι οποίοι συνεχώς αυξάνονται και τοποθετούνται στο τέλος της παρέλασης για να συναρπάσουν τους επισκέπτες.

Μερικά από τα κυριότερα άρματα που απαντώνται αυτή την περίοδο στο Σοχινό καρναβάλι είναι τα εξής:

- 1) **Το χαρέμι του μαχαραγιά:** «...Στο χαρέμι τα χανουμάκια τα αναπαριστούσαν άνδρες οι οποίοι φημιζόταν για την ευθυμία, την καλή παρέα και ήταν μεγάλοι γλεντζέδες...».
- 2) **Παραδοσιακό σπίτι:** «...Το οργάνωνε ο Γιάννης Αδαμίδης και αναπαριστούσε το Σοχινό σπίτι με την πλήρη του εξάρτηση και την οικοσκευή κατά το 19ο αι. Είχε αργαλειό, μωλόπετρα, νεροχύτη (=τιστιλίκι), ντουρβάνα για την κατασκευή βουτύρου, τζάκι, όλη τη φαμίλια που κάθονταν στα μιντέρια, σοφράδες στους οποίους έτρωγαν και χειρόμυλους για το πλιγούρι...».

---

324. Εικόνα 82.

- 3) **Άρμα για την εκτόξευση κομφετί για το καλωσόρισμα των θεατών και επισκεπτών του καρναβαλιού:** Κατασκευαστές ο Γιώργος Αδαμίδης και ο Θωμάς Λάτσιος ή Μπουζίνκας: «...ντύναμε το τρακτέρ του με το σφυρόμυλο (εργαλείο και τη συγκομιδή των χόρτων) και το κάναμε άρμα επενδύοντας το με υφάσματα χρωματιστά. Στη συνέχεια γεμίζαμε το σφυρόμυλο με κομφετί και την ώρα της παρέλασης τα εκτόξευε σε όλους τους επισκέπτες δίνοντας χρώμα στην αποκριάτικη γιορτή. Είχε πάντα μεγάλη επιτυχία και καταχειροκροτούνταν επί πολλά έτη. Στα κατοπινά χρόνια, μετά το 1982, επειδή το άρμα μας πέτυχε μεγάλη αναγνώριση από τον κόσμο, το υιοθέτησε σαν ιδέα ο Δήμος και το παρουσίαζε τα επόμενα χρόνια με μεγάλη επίσης επιτυχία...».
- 4) **Η αρπαγή της ωραίας Ελένης:** «...το άρμα αυτό το οργάνωνε η παρέα του Κωνσταντίνου Βαγενά. Με πρωτεργάτη τον Γιαννάκη Παπάζι. Ήταν ο Γιαννάκης η ωραία Ελένη και ο Πάρης ήταν ο Βασίλης Τζίμπας, παλαιστής από την Αρέθουσα. Ο Πάρης αρχικά βρισκόταν πάνω σε άλλο άρμα της δικής μας παρέας. Το άρμα ήταν φτιαγμένο πάνω στο φορτηγό του Ηλία Κανάρη. Όταν φτάναμε στην πλατεία ορμούσε ο θεόρατος Πάρης-παλαιστής και άρπαζε την ωραία Ελένη, η οποία χαιρόταν που άφηνε το γέρο Μενέλαο τον άνδρα της και πήγαινε στην Τροία με τον θεόρατη και ωραίο Πάρη...».
- 5) **Η ταβέρνα του μπάρμπα Κωστή:** «...Αποτελούνταν από τέσσερα τραπέζια. Τέσσερις άνδρες είχαν δεμένο πάνω στους ώμους τους ένα τραπέζι. Το τραπεζομάντηλο κάλυπτε τα πόδια τους και δεν φαινόταν ότι περπατούσαν. Ψεύτικα πόδια ήταν φτιαγμένα με άχυρα πάνω στο τραπέζι και καλυμμένα με παντελόνια. Έτσι δινόταν η εντύπωση ότι οι άνθρωποι κάθονταν σταυροπόδι πάνω στο τραπέζι, έπιναν ούζο και έπαιζαν χαρτιά και έτσι η ταβέρνα ήταν κινητή και κυκλοφορούσε...».
- 6) **Το πλοίο της αγάπης:** «...Αλησμόνητο θα μείνει το πλοίο της αγάπης. Ιδρυτές του ήταν ο Κώστας ο Ασίκης και ο αείμνηστος Μίμης Μπουτσούκης και η παρέα τους. Ήταν ένα καράβι που θεωρούνταν ότι αρμένιζε στο πέλαγος. Μέσα ήταν όλοι οι ναύτες και όλα τα σύνεργα του καραβιού...».
- 7) **Το τρένο του Διαβόλου:** «...Από το Μαράσι, που ήταν η γειτονιά και του Ζαχαρία Σωτίδη, ξεκινούσε το «Τρένο του Διαβόλου». Ο Τάκης ο Παντελής έβαλε το τρακτέρ και όλα τα παιδιά από το Μαράσι συνέδεαν πίσω από το τρακτέρ τα κάρτα τους ως βαγόνια και έτσι σχηματιζόταν το «Τρένο του Διαβόλου». Πάνω του μια χρονιά ανέβηκαν πολλοί επιβάτες, μεταξύ των άλλων και ο μπάρμπα Δημητρός Τούνας και ο Νίκος ο Λιόλιος, για να φυλάγουν δήθεν τα μικρά παιδιά, μη τυχόν πέσει κανέναν κάτω. Ο κύριος σκοπός της αποστολής τους βέβαια ήταν να φυλάγουν το μακεδονικό χαλβά που προοριζόταν να μοιραστεί στους επισκέπτες στην αγορά και να μην προλάβουν να τον φάνε τα επιβιβαζόμενα παιδιά. Όταν φτάσαμε στην

αγορά ζητήσαμε το χαλβά από το μπάριμα Δημητρό, για να τον μοιράσουμε και μας απάντησε: «Ε! Γιώργο, λίγο λίγο εμείς με τα παιδιά και το Νίκο το Λιόλιο, τον φάγαμε!». Τότε αναγκάστηκε ο Βαγγέλης Κουζιούφης που έπαιζε το ρόλο του σταθμάρχη να αγοράσει άλλο χαλβά από το Σεραφείμ Βασιλικό ή Κάκα και να τον μοιράσουμε στους επισκέπτες στην αγορά...».

Στη σημερινή πραγματικότητα ο νέος δήμαρχος Λαγκαδά καλύπτει οικονομικά, ένα μεγάλο μέρος των απαιτήσεων των εορταστικών εκδηλώσεων, παρά το οξύ πρόβλημα της οικονομικής κρίσης. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονισθεί ότι από την ίδρυση του Καλλικρατικού δήμου οι εκδηλώσεις αυξήθηκαν και αρχίζουν, βάσει του φορτωμένου προγράμματος, από το Σάββατο της Τυρινής. Οι προσπάθειες ένταξης, από τη δημοτική αρχή, νέων εκδηλώσεων, αρμάτων και πεζοπόρων τμημάτων στη σοχινή Αποκρία στέφθηκαν από επιτυχία και έτυχαν στο σύνολό τους της αποδοχής του κόσμου. Σίγουρα, ο πολυεπίπεδος χαρακτήρας των δράσεων επηρεάζεται στο Σοχό από τις τραγόμορφες μεταμορφώσεις. Αυτή η υπόθεση όμως είναι καθαρά ατομική, αφού το Μέριου είναι ελεύθερο να αποφασίσει πότε αυτό θα ντυθεί και πότε θα αυτοπροβληθεί με τη στολή του, είναι ο βασιλιάς, είναι ο απόλυτος άρχοντας της σοχινής Αποκριάς και απαιτείται να είναι σοβαρός, αγέρωχος, επιβλητικός και πάνω απ' όλα να είναι ξεχωριστός ανάμεσα σε όλους τους άλλους μασκαρεμένους.

Η κοινωνική διάσταση της γνωριμίας και της επαφής των νέων που δινόταν παλαιότερα στο «Μέριου» δεν υφίσταται πλέον, αφού οι νέοι και οι νέες της περιοχής έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη ευκολία κινήσεων και άλλους τόπους συνεύρεσης.

*«...ήταν η ευκαιρία στους νέους να έρθουν σ' επικοινωνία με τις κοπέλες του χωριού, αφού η επίσκεψη των Καρναβαλιών έφερνε την ευτυχία και την καλοχρονιά και έτσι αυτά ήταν καλοδεχούμενα στο κάθε σπίτι. Οι νέες πάλι φρόντιζαν να δίδουν ή να στέλνουν μ' όποιον τρόπο μπορούσαν ένα χαρακτηριστικό μαντήλι ή ένα γύρο πουκαμίσου, κεντημένο από τα χέρια τους, στον εκλεκτό τους, για να τον ξεχωρίζουν μέσα από το πλήθος των ομοιόμορφων Καρναβαλιών. Άξιον προσοχής είναι ότι παλαιότερα λογίζοταν υποτιμητικό για μια κοπέλα να παντρευτεί νέο που δεν ντυνόταν Καρναβάλι».*³²⁵

Από την άλλη αφορά ολόκληρο το χωριό, γιατί το έθιμο συνδυάζεται, ακόμη και τώρα, με την καλή χρονιά και την ευοίωνα έκβαση όλων των τεκταινόμενων στο επόμενο έτος. Σαφέστατα έχει ατονήσει η ευχή για πλούσια παραγωγή των χωραfiών και για ευτεκνία των κοπαδιών, αλλά για τους γηγενείς η λειτουργία του υποσυνείδητου είναι πολύ ισχυρή και θεωρείται αδύνατο να προσπελαστούν τα λεγόμενα των πρεσβυτέρων του Σοχού.

«...Παλαιότερα, απ' ό,τι ακούγαμε από τους γέροντες, αν δεν γίνονταν τα Καρναβάλια, δεν γίνονταν και τα καλαμπόκια, ούτε σtάρια, ούτε τίποτα δεν γινόταν εδώ. Δηλαδή ξεκινάει μια αφορμή της ανοίξεως, ότι εάν θα γίνουν επιτυχημένα τα Καρναβάλια, θα είναι χρονιά επιτυχημένη... Άμα δεν γίνουν τα Καρναβάλια δεν θα βρέξει ο Θεός...[...]... απ' ό,τι οι γεροντότεροι θυμούνται, μόνο μια χρονιά, στην αρχή της δεκαετίας του 1930, δεν ντύθηκαν Καρναβάλια, γιατί τ' απαγόρευσε ο πρόεδρος του χωριού. Αλλά ήταν τέτοια η αντίδραση, που τελικά επιτραπήκανε για μια μέρα. Κι όμως! Τη χρονιά αυτή αφορία έπεσε στη γη, ελονοσία μάστιζε τον Σοχό, ζώα ψοφούσαν και καταστρεπτικός σεισμός ήρθε να

325. Πληροφορητής, Γιώργος Αδαμίδης.

τονίσει εντονότερα την ασέβεια που διαπράχθηκε με την έστω και μερική παράβαση του εθίμου.....[.....].....Κατακλυσμός να γίνει, το Καρναβάλι θα γίνει.....».³²⁶

Αυτός είναι ο λόγος που κάθε ξενιτεμένο παιδί του Σοχού θεωρεί υποχρέωσή του να βρεθεί στη γενέτειρά του την ημέρα αυτή, να ντυθεί «Μέριου» και να εκπληρώσει το χρέος του απέναντι στο συνολικό καλό. Ας σημειωθεί ότι τώρα πια ακόμη και οι γυναίκες δε διστάζουν να ντυθούν για το καλό. Η πίστη αυτή στην ταύτιση Κουδουνοφόρων και καλοχρονιάς είναι τόσο βαθιά ριζωμένη, ώστε ούτε η τουρκοκρατία ούτε οι άλλες ιστορικές και θρησκευτικές περιπέτειες της περιοχής, στάθηκαν ικανές ν' αφανίσουν ή να διακόψουν το έθιμο. Σήμερα αποδεικνύεται ότι ούτε και ο μοντερνισμός και ο καπιταλιστικός τρόπος ζωής στάθηκε ικανός να το πράξει, αντίθετα το έθιμο ενδυναμώνεται και χαρίζει στους Σοχινούς έναν άρρηκτο δεσμό με την καλοχρονιά και μια κοινή συλλογική ταυτότητα.

6.3. Το τριήμερο της Αποκριάς του 2012

Καθώς διαφαίνεται και από τις προηγούμενες σελίδες του παρόντος κειμένου, στις μέρες μας οι γιορτές και οι φιέστες, με τη δημοτική παρέμβαση και χρηματοδότηση, έχουν πολλαπλασιαστεί σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Την πρώτη μέρα του τριημέρου της Αποκριάς το Σάββατο, τελέστηκε το έθιμο του «ΖΑΠΟΥΣ». Ένα έθιμο που απαντάται σε όλη τη βαλκανική και έχει τη βάση του στην καθαρτήρια φωτιά. Ανάβουν φωτιές στις τρεις άκρες του χωριού ευελπιστώντας να απομακρυνθεί από τον τόπο κάθε κακοδαιμονία του χειμώνα και να έρθει η άνοιξη καρπερή, γόνιμη και να ευδοκιμήσουν οι καρποί. Στη προσωπική μου εμπειρία δεν υπάρχει τέτοιο έθιμο στις προηγούμενες δεκαετίες. Το έθιμο αυτό πραγματοποιήθηκε και ενδυναμώθηκε στη βάση μιας ανάμνησης αρκετά αμφιλεγόμενης, τελείται τα τελευταία πέντε, έξι χρόνια και μάλιστα παρουσία όλων των τοπικών αρχόντων, οι οποίοι πρωταγωνιστούν ανάβοντας τη φωτιά στα προκαθορισμένα σημεία. Σε αυτόν τον εθιμικό τόπο, η επανάληψη έχει ήδη καταχωρίσει μια επιβλητική θέση στην τοπική συλλογική συνείδηση, καθιστώντας το «Ζάπους» βασικό έθιμο της Σοχινής Αποκριάς που τυγχάνει της κοινής αποδοχής.³²⁷

«..για να αναβιώσει το αρχαίο έθιμο ζάπους. Ζάπους ονομάζεται η καθαρτήρια φωτιά που ανάβουν 3 γειτονιές προκειμένου να φύγει κάθε κακοδαιμονία του χειμώνα και να έρθει η άνοιξη καρπερή, γόνιμη και να ευδοκιμήσουν οι καρποί. Σε 3 συνοικίες έχει γίνει η κατάλληλη προετοιμασία. Έχουν στηθεί μεγάλα πουρνάρια 3 μέτρα ύψους και στην κορυφή πάνω τοποθετείται ένα παλιό κοφίνι. Πρώτη φωτιά στη συνοικία Μαράσι, θέση Μπαλαντί. Γίνεται ο χορός από όλο τον κόσμο με τα νταούλια και ζουρνάδες και βάζουν μπουρλότο στο ζάπους και χτυπούν οργιστικά τα νταούλια και ο κόσμος χορεύει γύρω γύρω ως που να σβήσει. Μετά με πατινάδα πήγαμε όλοι μαζί στην περιοχή Κουμλούκι νοτιοδυτικά στο χωριό και επαναλάβαμε την ίδια διαδικασία. Τέλος, επιστρέψαμε όλοι στην κεντρική πλατεία του Αϊ Γιώργη όπου βρισκόταν η

326. Πληροφορητής, Χρήστος Καπούσης.

327. Εικόνα 17.

μεγαλύτερη πυρά. Ο κ. Αναστασιάδης, ο δήμαρχος, άναψε τη φωτιά και εν συνεχεία κορυφώθηκε το γλέντι με χορό...».³²⁸

Οι θέσεις των πληροφορητών ως προς την παραδοσιακή καταβολή του εθίμου εδώ δίστανται. Οι περισσότεροι δε θυμούνται άναμμα φωτιών τις μέρες του Μέριου αλλά μόνο την ημέρα του Αι Γιάννη, λέγοντας χαρακτηριστικά: «...λεν ότι παλιά άναβαν φωτιές στο ζάπους εγώ δεν είμαι σίγουρος. Φωτιές άναβαν του Αϊ Γιάννη στο Σοχό. Τότε θυμάμαι που χάθηκε αυτό... Τον Ιούνιο...Όχι του ζάπους. Τον Αϊ Γιάννη θυμάμαι εγώ...».³²⁹

Κάποιοι άλλοι θυμούνται να ανάβουν φωτιές περιμετρικά του χωριού το Σάββατο της Τυρινής και να είναι ορατές από παντού. Επίσης μεταφράζουν τη λέξη «Ζάπους» με την λέξη Αποκριά.

«...η γιορτή της φωτιάς λεγόταν ζάπους. Ζάπους σημαίνει αποκριά. Γινόταν το Σάββατο της Τυρινής το βράδυ. Λοιπόν, οι φωτιές στήνονταν στα ψηλά σημεία του χωριού. Στη Γιακά. Έτσι λεγόταν τα σημεία στα ψηλά...Στο τέρμα του βουνού, όπου εκεί υπήρχαν τότε αλώνια όπου αλώνιζαν τα ζώα τα σιτηρά. Σε αυτά τα σημεία άναβαν τις φωτιές. Κάθε γειτονιά, συγκέντρωνε από πριν τα υλικά. Κυρίως κοφίνια παλιά και καινούρια ακόμη. Έκλεβε η μια η γειτονιά από την άλλη, που τα έκρυβαν από τους συγχωριανούς τους ή τους αντιπάλους από τις άλλες παρέες που μάζευαν. Γιατί αυτό γινόταν τρεις μήνες πριν από τη γιορτή της αποκριάς για να κάνουν κουμάντο... ..Πουρνάρια ή Χόινες, δηλαδή το κέδρο, έκαιγαν ...στο σχήμα της θημωνιάς... Επιτυχία λοιπόν κάθε ομάδας ήταν ποια γειτονιά θα είχε τη μεγαλύτερη φωτιά. Υπήρχε ανταγωνισμός. Συμμετείχαν μικροί και μεγάλοι της κάθε γειτονιάς. Όλο το χωριό το βράδυ τραγουδούσε. Λέγεται ότι φαινόταν η λάμψη της φωτιάς από τα απέναντι χωριά...».³³⁰

Κατά τις ημέρες της Παρασκευής, του Σαββάτου και της Κυριακής αλλά και της Καθαράς Δευτέρας του 2012, έκαναν αισθητή την παρουσία τους χορευτικοί όμιλοι και πολιτιστικοί σύλλογοι από όλη την επικράτεια του δήμου Λαγκαδά.³³¹ Επίσης στις εκδηλώσεις συμμετείχαν από την πλευρά της τοπική κοινότητα, οι δύο ομάδες γυναικών του Σοχού, ο Ιππικός Όμιλος Σοχού, ο Μοτοσικλετιστικός Όμιλος Σοχού (Μ.Ο.Σ.) και ο νεοσύστατος Σύλλογος «ΑΓΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΣΟΧΟΥ». Απώτερος σκοπός της δημοτικής επιχείρησης, μέσω αυτού του εγχειρήματος και της συλλογικής συμμετοχής ήταν να τονίσει το κοινό στοιχείο της ύπαρξης του νεοσύστατου δήμου. Επίσης για πρώτη φορά συμμετείχαν κάτοικοι από το Πετρίτσι της Βουλγαρίας, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσιάζοντας δρώμενο κουδουνοφόρων από τον τοπικό τους σύλλογο «GROYPA BESELATI».

Ο αποκριάτικος αγερμός ολοκληρώθηκε με την καθιερωμένη πια αποκριάτικη παρέλαση το απόγευμα της Καθαράς Δευτέρας. Η παρέλαση αυτή άρχισε στις 11:00π.μ. με το μουσικοχορευτικό τμήμα του Ξηροποτάμου Δράμας και συνεχίστηκε με το δρώμενο του συλλόγου «GROYPA

328. Πληροφορητής, Γιώργος Αδαμίδης.

329. Πληροφορητής, Γιώργος Κόφτης.

330. Πληροφορητής Χρήστος Καπούσης.

331. Όμιλος Κολχικού, «Βαλάχτσια, Σύλλογος Πολυδενδριτών - Ασκού «Ο ΦΑΡΟΣ», Εκπολιτιστικός Σύλλογος ΚΑΒΑΛΑΡΙΟΥ, Πολιτιστικός Σύλλογος ΛΑΓΥΝΩΝ, Πολιτιστικός Σύλλογος ΑΣΣΗΡΟΥ, Πολιτιστικός Σύλλογος ΑΥΓΗΣ και ο Πολιτιστικού Συλλόγου Ξηροποτάμου Δράμας, με το Συλλόγου Προσωπικού της ΔΕΗ Θεσσαλονίκης.

BESELATI», στις μία το μεσημέρι μοιράστηκε φασολάδα με νηστήσιμα εδέσματα στην πλατεία του χωριού δίπλα στο ΚΑΠΗ.

Στη συνέχεια, οι δύο ομάδες των γυναικείων χορευτικών μοίρασαν πορτοκάλια, πίτες και χαλβά, αναπαριστώντας το έθιμο της συγχώρεσης του «Προστάβανιε».³³² Ακολούθησαν η Φιλαρμονική του δήμου και τα πεζοπόρα μεταμφιεσμένα τμήματα, οι Αράπκες, καθώς επίσης και άρματα με επίκαιρο και παραδοσιακό χαρακτήρα.

*«...επίκαιρο άρμα με τη σημερινή πραγματικότητα ήταν το «Λεφτά υπάρχουν». Παρέλασαν ακόμη τσιγγάνες και τσιγγάνοι με πολύ κέφι και οι μπεκρήδες υπό την επήρεια του αλκοόλ. Ο Γιώργος Κόλτσιος ως αρκουδιάρης διέπρεψε και έκλεψε την παράσταση με τα αρκουδάκια του και τη γκάντα. Ο Γιάννης Αδαμίδης, όπως πάντα, παρουσίασε τους Ινδιάνους Απάτσι-Ζουλού που είναι πια μια καθιερωμένη αξία στο σοχινό καρναβάλι...».*³³³

Ακόλουθα τελέστηκε η εθιμική παρωδία του σοχινού γάμου ενώ, πατροπαράδοτα στο τέλος, παρέλασαν οι κουδουνοφόροι «Μέριου» οι οποίοι στο σύνολό τους υπερέβαιναν, μικροί και μεγάλοι, τους 750.

Αράπκες, αναπαριστώντας τους Ινδιάνους.

Το μεγάλο πλήθος των κουδουνιών δημιουργεί έναν φοβερό εκκωφαντικό θόρυβο που αναταράσσει τα σωθικά, ταυτόχρονα η άγρια όψη από το καλπάκι και τα δέρματα γεμίζει τους θεατές με δέος. Ένα δέος που συχνά συνοδεύεται από φόβο, όταν τα ξύλινα ή και σε αρκετές περιπτώσεις γνήσια σπαθιά κινούνται στον αέρα ακολουθώντας τις τρελές κινήσεις του Μέριου. Οι «*καρναβαλιστές*»³³⁴, τρέχουν σαν δαιμονόληπτοι, χοροπηδούν,

332. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το έθιμο του «Προστάβανιε» βλ. σελ. 44 - 45 του παρόντος κειμένου.

333. Πληροφορητής, Γιώργος Αδαμίδης.

334. Για αρκετά χρόνια είχε επικρατήσει να ονομάζονται έτσι οι κουδουνοφόροι. Ωστόσο οι διάφορες αποδόσεις τέτοιων ονομάτων αναφέρονταν σ' ένα αστικού τύπου καρναβάλι, το οποίο καμία σχέση δεν είχε με το Σοχινό Μέριου.

κερνάνε τον κόσμο με το ποτό που φέρνουν ανά χείρας και αρκετές φορές τον τρομάζουν επίτηδες, όλα όμως τελικά μεταβάλλονται και το πλήθος γεμίζει χαρά όταν ξεκινά το τραγούδι και ο χορός. Το επισφράγισμα της ολοκλήρωσης, για τους ντόπιους, εδώ και λίγα χρόνια πραγματοποιείται μετά την παρέλαση στην κάτω αγορά του χωριού και στην καφετέρια «Χαγιάτι», όπου οι πιο εύθυμοι κουδουνοφόροι συγκεντρώνονται και διασκεδάζουν με ευγενή εισαγόμενα ποτά, όπως ούισκι, βότκα, τεκίλα και άλλα, και ξημερώνονται ως την Τρίτη το πρωί διασκεδάζοντας.

Η έμπνευση, η οργάνωση και η τέλεση των ποικιλόμορφων εκδηλώσεων της Αποκριάς, μαζί με την επίσημη χρονική τους παράταση, κατά μια βδομάδα, από τη δημοτική αρχή, συνδέονται αναμφίβολα με την τοπική οικονομία και το έντονο ενδιαφέρον ορισμένων επαγγελματιών, οι οποίοι σχετίζονται άμεσα με τα οφέλη της τουριστικής ανάπτυξης.

Η πολιτική χροιά της παρέμβασης των δημοτικών αρχόντων,³³⁵ που αποσκοπούν σε προσωπική προβολή, ανταλλάξιμη με τη χρονικά επακόλουθη ψήφο, ελάχιστα τονίστηκε και επισημάνθηκε από τους πληροφορητές μας, όπως και η συνεχώς αυξανόμενη δυναμική της τουριστικής προβολής, η οποία αποφέρει κέρδη μόνο σε ορισμένους εμπλεκόμενους με την τοπική αγορά. Επίσης, η ενασχόληση του δήμου με την Αποκριά και η αποδοχή που γνώρισε μέσα από την επιτυχημένη υλοποίησή της, στάθηκαν καθοριστικοί παράγοντες για τη συνέχιση του εθίμου που λαμβάνει με το χρόνο όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις. Η παρουσία και η υποστήριξη που παρέχει ο δήμος στις περισσότερες των περιπτώσεων αναγνωρίζονται ως θετικές από το σύνολο των κατοίκων του Σοχού ενώ στον αντίποδα της παραπάνω θέσης αναγνωρίζεται και η μεγάλη προσφορά των τοπικών φορέων και συλλόγων στην τέλεση της Αποκριάς.

«...χωρίς τη βοήθεια του δήμου δε θα γινόταν τίποτε σήμερα...».

Οι «επινοημένες» παραδόσεις, σύμφωνα με το εννοιολογικό προτεινόμενο σχήμα του Hobsbawm, εντοπίζονται στις εκδηλώσεις της σοχινής Αποκριάς και δημιούργησαν, μέσω της επανάληψής τους χαρακτηριστικά «παράδοσης». Αρκετές από αυτές τις επινοημένες παραδόσεις κατάφεραν, για διαφορετικούς λόγους η κάθε μια, να διατηρηθούν στο χρόνο και να αποτελούν ένα δυναμικό σύνολο τοπικών παραδόσεων που αποδίδουν την κοινή συλλογική ταυτότητα των Σοχινών. Η ισορροπία που επήλθε ανάμεσα στην τήρηση των παλαιών και την εισαγωγή καινούργιων εκδηλώσεων είναι αξιοθαύμαστη. Στις νέες δημογραφικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν, αναδείχθηκαν σίγουρα ατομιστικές και εγωιστικές συμπεριφορές, που παρόμοιές τους στις παραδοσιακές κοινωνίες της μεγάλης διάρκειας και των μεγάλων οικογενειών δεν υφίστατο, αφού κυριαρχούσε η συλλογικότητα και η αλληλεξάρτηση.³³⁶

Γεγονός βέβαια είναι ότι μέσω αυτών των συμπεριφορών και της αναζήτησης της τελειότητας διαπιστώνουμε ότι οι Σοχινοί, για την αποκόμιση του κυριότερου στοιχείου της στολής τους, των κουδουνιών, πραγματοποίησαν

---

335. ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ «Ο Δήμαρχος Λαγκαδά, ο Πρόεδρος Δ.Σ. ΔΗ.Κ.Ε.Λ. και η οργανωτική επιτροπή οι Δημοτικοί και Τοπικοί Σύμβουλοι Σοχού, σας προσκαλούν στο Σοχό να γνωρίσετε τα έθιμα και δρώμενα της πλούσιας παράδοσης του τόπου μας. Να ζήσετε τη μοναδικότητα του Κουδουνοφόρου «Μέριου» και να παρασυρθούμε όλοι μαζί σ' ένα μαγευτικό ταξίδι κεφιού και αναμνήσεων.

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΛΑΓΚΑΔΑ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ».

336. Κώστας Δ. Καραβίδας, *Αγροτικά Μελέτη Συγκριτική*, Αθήνα 1978, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.469-470.

μια επιστροφή στις πατρογονικές εστίες των εθίμων τους, δίνοντας ένα νέο, αρκετά ποιοτικότερο, στυλ στο παλιό αποκριάτικο πνεύμα του τόπου χαρίζοντάς του διαχρονικότητα.

Σήμερα, οι συμμετέχοντες στην Αποκριά με οποιοδήποτε τρόπο και ένταση, μετατρέπονται από απλό «αποδέκτη» των κεντρικών αποφάσεων σε καθοριστικής σημασίας «πομπό», που μεταδίδει τα μηνύματα του λαού προς τη διοίκηση κι έχει τη δύναμη να επιφέρει αλλαγές στις αποφάσεις της, ενώ άλλες φορές απορρίπτει θεσμούς και παραδόσεις χρόνων.

Κλείνοντας, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι στις αποκριάτικες εκδηλώσεις του Σοχού, παρόλο τον προγραμματισμό και την εμφανή παρουσία των τοπικών αρχών, ο λαός παραμένει αυθόρμητος και κυρίαρχος στις γιορτές του. Οι δήμαρχοι και οι κοινοτάρχες είναι καλεσμένοι του και προσαρμόζονται σύμφωνα με τα θέλω του οικοδεσπότη. Ο σοχινός λαός, όπου κι αν ζει, είναι όλο και περισσότερο συμμετοχός στα έθιμα της Αποκριάς ενώ, συγχρόνως, παράγει «θεάματα» που αναπαριστούν τα δρώμενα προς τέρψη των επισκεπτών αυτών των αποκριάτικων ημερών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Η Αποκριά στον Σοχό είναι ένα ιδιαίτερο πολιτιστικό και κοινωνικό γεγονός, άρρητα συνδεδεμένο με την πλούσια ιστορία και τις παραδόσεις του τόπου. Εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο θεάματος, που παρατηρείται έντονα στον ευρύτερο ελληνικό χώρο και ιδιαίτερα στην αστικοποιημένη επαρχία κατά τη διάρκεια των μεταπολεμικών χρόνων. Το δρώμενο των Σοχινών «Μέριου» λειτουργεί ως σύμβολο ατομικής και κοινοτικής ταυτότητας, ως στοιχείο συνοχής, ως μια εορταστική αυτοπαρουσίαση της πόλης και ως αναβίωση του παρελθόντος, που δεχόταν τη φύση ως την κυρίαρχη ζωοδότρα δύναμη.

Ο Σοχινός αναβίωσε την παράδοση μέσω του εθίμου της Αποκριάς λειτουργώντας πολυεπίπεδα και σε όλους τους τομείς της τοπικής κοινωνίας. Στην περίπτωση του Σοχού το «Μέριου» αποτελεί ένα πολιτιστικό φαινόμενο, όπου, σχέσεις και ρόλοι λειτουργούν σε ένα άλλο επίπεδο αναδεικνύοντας το κοινωνικό υπόστρωμα που είναι εξίσου σημαντικό με αυτό του θεάματος. Η επιβίωσή του μέσα από βίαια διατάγματα, θρησκευτικά και πολιτικά, που προσπάθησαν να καταλύσουν νοοτροπίες αιώνων, οι οποίες σχετίζονται με τις έννοιες της κυκλικότητας και της περιοδικής αναγέννησης, επέβαλαν η Αποκριά, «παραδοσιακή» ή «επινοημένη», να λειτουργεί ως χώρος και ως χρόνος γέννησης προβληματισμών, ζύμωσης ιδεών, να εγκαθιδρύει τον απαραίτητο εκείνο διάλογο, τόσο κάθετα (με την εξουσία) όσο και οριζόντια (μεταξύ των κατοίκων του Σοχού), και να ενώνει τους κατοίκους γύρω από το δρώμενο.

Η ελευθερία και η δημιουργικότητα που απολάμβανε ο Σοχινός άνθρωπος στις μέρες της Αποκριάς, μιμούμενος την περιοδική κοσμογονία, δε σταμάτησε ούτε στιγμή. Οι στρατιώτες του Αγίου Θεοδώρου, οι οποίοι πολλαπλασιάζονται συνεχώς, τονίζουν με τη συμμετοχή τους την άρνηση σε έναν συνεχή χρόνο και για λίγες ημέρες, ακολουθώντας μια θρησκεία διαφορετική, η οποία υφίσταται αποκλειστικά για τους Σοχινούς, επιστρέφουν στη φύση και στην κυκλικότητα της ύπαρξης. Η διαχρονικότητα, η συμμετοχή αλλά και η ενδυνάμωση του δρωμένου οφείλεται στο γεγονός ότι βασίζεται στις κοινωνικές και ταξικές σχέσεις της τοπικής κοινωνίας και έχει ρίζες βαθιές στο χρόνο και στη μνήμη. Το ότι δεν έχει πάψει ούτε μια χρονιά η τέλεση του, η οποία επανέρχεται συνεχώς μέσω γονιμικών αναπαραστάσεων, κατατάσσει το καρναβάλι στο Σοχό ως το κυριότερο πολιτισμικό χαρακτηριστικό του τόπου μέσω του οποίου ενισχύεται η συμμετοχή όλων των κοινωνικών ομάδων του τόπου και αντλείται η συλλογική δυναμική για μια ενιαία πολιτισμική ταυτότητα, μέσα από την αναβίωση του παρελθόντος και την ψυχαγωγία, που γεννά το θέαμα.

Σήμερα, η Αποκριά στο Σοχό είναι ένα έθιμο, μια τελετουργία, ένα σύμβολο που διαθέτει μεγάλη δυναμική και απίστευτη απήχηση στους σοχινούς όλων των ηλικιών, των φύλων και όλων των κοινωνικών τάξεων. Αποτελεί το κυρίαρχο σύμβολο της ατομικής και της συλλογικής ταυτότητας των απανταχού Σοχινών. Η τελετουργία των κουδουνοφόρων εκφράζει την πρωταρχική μέριμνα των Σοχινών για τη διαίωνιση του δρωμένου, και μέσω αυτού, του χορού και των τραγουδιών το δρώμενο του κουδουνοφόρου επικρατεί στον τόπο, ως το πιο δυναμικό πολιτισμικό δρώμενο πάνω στο οποίο όλοι οι Σοχινοί εναποθέτουν την πλήρη πολιτισμική τους ταυτότητα.

Η Σοχινή Αποκρία αποτελεί ένα πολιτισμικό φαινόμενο όπου, πέρα από την επιφάνεια των ποικίλων εκδηλώσεων, σχέσεις και ρόλοι λειτουργούν σε ένα δεύτερο επίπεδο αναδεικνύοντας ένα μεγαλύτερο υπόστρωμα εξίσου σημαντικό με αυτό του θεάματος. Η Αποκρία, ενώνει διαφορετικούς και διαφοροποιεί όμοιους ανθρώπους καθώς διαθέτει τη δύναμη να εγκαθιδρύει, τώρα πια, τον απαραίτητο εκείνο διάλογο αναζητήσεων, τόσο μεταξύ των κατοίκων του Σοχού όσο και με την εκάστοτε αρχή εξουσίας.

Επίσης καθώς εντάσσεται στα καλοχρονίτικα, γονιμικά δρώμενα του χωριού, διαθέτει ρίζες πολύ βαθιά ριζωμένες που καμιά συγκυρία ιστορική, θρησκευτική ή πολιτική, δεν κατόρθωσε να διακόψει. Η πορεία και η διαχρονικότητά του επιτυγχάνεται μέσα από έναν αλληλένδετο και συνεκτικό λόγο με περιεχόμενο καθαρά μυθικοθρησκευτικό.

Είναι φανερό ότι το σημερινό καρναβάλι του Σοχού επιβίωσε μέσα από τους μετασχηματισμούς, τη μετονομασία των τελετουργικών δρώμενων, τις ημερολογιακές μετακινήσεις και την προσάρτηση επινοημένων παραδόσεων. Όλα αυτά, μέσα από την συνεχή επίβλεψη, παρέμβαση και ενδυνάμωση των τοπικών αρχών, εναρμονίστηκαν πλήρως με το δρώμενο και έγιναν αποδεκτά στο σύνολό τους από όλους τους σοχινούς. Το ευρύτερο πλαίσιο των ευετηρικών τελετών στο οποίο ανήκει το Σοχινό «Μέριου», είναι βαθιά ριζωμένο στην πολιτισμική συνείδηση των κατοίκων του χωριού. Η πανάρχαια καταγωγή και ο γονιμικός χαρακτήρας με τα δέρματα των τράγων και το ζωομορφισμό, οι μάσκες και οι φαλλόμορφες κεφαλοστολές, τα γονιμικά σύμβολα και η παρωδία του γάμου, με τους πολλαπλούς αστεϊσμούς που παρέχουν οι Αράπκες, παραπέμπουν σε μια πρωταρχική μαγικοθρησκευτική ιδέα που έχει τις ρίζες της στον πυρήνα αγροτικών τελετουργιών.

Σήμερα βέβαια όλοι οι μαγικοί συμβολισμοί που συνόδευαν την παραπάνω εθμική πράξη, πέρασαν σταδιακά σε μια νέα χρήση διασκέδασης και γλεντιού. Το δρώμενο της Αποκρίας αντιμετωπίζεται, τώρα πια, περισσότερο ως ένα διασκεδαστικό τελετουργικό που περνά στο χώρο της συλλογικής μνήμης ως η κύρια έκφραση της διασκέδασης.

Οι αναπολήσεις παραδόσεων που πραγματοποιούνται σε δημόσιο χώρο, αποσκοπούν στο να εκθειάσουν τις τοπικές παραδόσεις και να ευαισθητοποιήσουν τους εορταστές με τα τοπικά λαογραφικά δρώμενα. Κατά βάθος, έχουν ως πρωταρχικό κεντρικό άξονα την ευοίωνα εξέλιξη μέσω των τελετουργιών και την καλοδιάθετη ευχή όλων των παρευρισκομένων για τον εκτοπισμό όλων των κακόβουλων δυνάμεων από τον τόπο. Εντός αυτού του πλαισίου κινείται και η «παραδοσιακή» πλέον τέλεση του «Προστάβανιε». Ενός εθίμου οικιακού που μετατράπηκε σε συλλογικό και δημόσιο για να αποδείξει τη συνέχεια, να τονίσει την κοινή συλλογική ταυτότητα των Σοχινών και να ενδυναμώσει το κοινό γίνεσθαι των κατοίκων στην συνέχεια του τόπου μέσω της δημοσιοποίησης.

Η εκπαίδευση του πολιτισμικού γίνεσθαι των δρωμένων, βασίζεται στη βιωματική πρακτική και δομείται μέσα από ένα σύνολο κινήσεων που χαράζονται στο σώμα του κουδονοφόρου. Μέσα σ' αυτό εγγράφονται κοινωνικές σημασίες και πολιτισμικές ταυτότητες που πλάθονται από το Σοχινό έθος, «*habitus*», και εκφράζονται για να διαβαστούν από τους υπόλοιπους και να τους εκπαιδεύσουν ανατροφοδοτώντας έτσι τη γνώση από γενιά σε γενιά. Γι' αυτό η γονιμική σημασία του «Μέριου» είναι αναμφισβήτητη και οποιαδήποτε παραλλαγή και αν έχει υποστεί, διατηρεί τη βάση της γονιμικής λατρείας που είχε στη λαϊκή λατρεία. Οι συμβολισμοί της στολής του Σοχινού Μέριου, ανταποκρίνονται στις βασικές ανάγκες της ανθρώπινης ψυχοσύνθεσης των

αγροτοποιομενικών κατοίκων του Σοχού και αναδεικνύουν τις μέρες αυτές ως τις σημαντικότερες από όλα τα πανηγύρια και τις γιορτές αυτού του τόπου.

Όπως κατέστη σαφές, η δόμηση της σοχινής κοινότητας επηρεάστηκε πάρα πολύ από τον πρώτο σύλλογο που ιδρύθηκε στο χωριό το 1914. Η δύναμη του συλλόγου, που κατόρθωσε να υποκαταστήσει εκείνη την εποχή το κράτος, χρήζει περαιτέρω ενδεδειγμένης έρευνας. Κύριο ρόλο στην ολοκλήρωση του εορτασμού και στην επίτευξη των στόχων κατέχει ο εθελοντισμός, με πρωταγωνιστές τους τοπικούς συλλόγους. Τον τελευταίο καιρό η εθελοντική προσφορά πέρασε κυρίως στα χέρια των γυναικείων ομάδων του χωριού. Οι γυναίκες αυτών των ομάδων, στην πλειοψηφία τους, βρέθηκαν ξαφνικά χωρίς εργασία καθώς τα βιοτεχνικά παραρτήματα όπου εργαζόταν μεταφέρθηκαν στη Βουλγαρία. Οι αντιμαχίες και οι διαχωρισμοί αυτών των ομάδων χρίζουν μελέτης και καταγραφής αφού οι παρεμβάσεις τους είναι καθοριστικές σε όλη την πολιτική ζωή του τόπου. Γενικότερα, η θέση της γυναίκας στη Σοχινή Αποκριά απέκτησε ιδιαίτερη βαρύτητα και ορίζει αρκετά από τα συμβάντα στις δραστηριότητες του καρναβαλιού της σύγχρονης εποχής και της συνέχισης του δρωμένου.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να ειπωθεί πως παλαιότερα το γυναικείο φύλο συμμετείχε στις εκδηλώσεις της Αποκριάς αλλά βρισκόταν υπό την κάλυψη και την προστασία της μάσκας καθώς συμμετείχαν μόνο ως Αράπκες. Η χρήση της μάσκας, από τις γυναίκες, στις μέρες μας έχει εγκαταλειφθεί ενώ, με το πέρασμα του χρόνου, παρατηρείται στις μέρες της Αποκριάς όλο και περισσότερες γυναίκες να φορούν τις παραδοσιακές φορεσιές με τα κουδούνια. Βλέπουμε λοιπόν ότι το «Μέριου» και ο βαλκανικός πολιτισμός συνεχίζεται μέσα από τις φεμινιστικές πτυχές του και αναπαράγεται μέσα από τις γυναικείες ομάδες.

Επιπρόσθετα ένα άλλο στοιχείο που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ενδυνάμωση του εθίμου, ήταν η επιστροφή σε βαλκανικές εστίες για την αποκόμιση των κουδουνιών. Η διαπίστωση της τελέσεως του εθίμου από την άλλη πλευρά του συνόρου χάρισε στους Σοχινούς τη γνώση της υπερεθνικότητας του δρωμένου, αναζωπυρώνοντας τη δυναμική του εθίμου ώστε να μη κινδυνεύει τώρα πια με αφανισμό και λήθη. Οι κουδουνοφόροι φέτος υπερέβαιναν τους 750 και κάθε χρόνο αυξάνονται, ενώ το γεγονός της συμμετοχής των μικρών παιδιών ενδυναμώνει την άποψη και την επιθυμία για μια αδιατάρακτη συνέχιση του εθίμου καθώς το «Μέριου», μέσω του σώματός του, παρουσιάζει συναισθήματα που αποδίδουν αύρα δύναμης και επιβολής.

Η έμπνευση και οργάνωση των ποικιλόμορφων εκδηλώσεων της Αποκριάς, με την επίσημη χρονική τους παράταση κατά μια βδομάδα, συνδέεται με την τοπική οικονομία και με τα οφέλη της τουριστικής προβολής και ανάπτυξης. Βλέπουμε λοιπόν ότι η εισχώρηση της αστικής οικονομίας αποτέλεσε την αφορμή για την ενίσχυση της συλλογικής ταυτότητας και την ενδυνάμωση των δρώμενων και των τελετουργιών. Παράλληλα όμως αναπτύχθηκε και μια άλλη πλευρά της ανάδειξης του αποκριάτικου εορτασμού, εφόσον οι Σοχινοί οδηγήθηκαν σε έναν ανταγωνισμό που αναπτύσσεται μέσα από την αγορά των ακριβών κουδουνιών για την ποιοτικότερη απόδοση του ήχου, την πληρέστερη στολή, η οποία εικάζεται ότι φέρει και την πανομοιότυπη παραπομπή στο παρελθόν, δημιουργώντας αναγωγές σε καπιταλιστικές πρακτικές αστικής επίδειξης πλούτου και ευημερίας, κάτι που μέχρι πριν λίγα χρόνια ήταν άγνωστο σχετικά με την τέλεση του δρωμένου. Τονίζεται βέβαια από τους πληροφορητές μας ότι όλα αυτά δεν έχουν καμία σχέση με το γλέντι

και τη χαρά που πρεσβεύει το καρναβάλι και είναι αποκτήματα των τριών τελευταίων δεκαετιών.

Το κυριότερο όμως είναι ότι το «*Μέριου*» του Σοχού ανατρέπει μια ισχυρή δύναμη, αυτή της συναίνεσης των εξουσιαζομένων, και μεταβάλλει την υποταγή σε εξέγερση, ανατρέποντας το νόμιμο που επιβάλλει την άσκηση υποταγής από τους εξουσιαζόμενους προς τους εξουσιαστές. Στην περίπτωση της Σοχινής Αποκριάς το «*Μέριου*», που βρισκόταν συνεχώς στην παρανομία, είναι ο βασιλιάς, με αποτέλεσμα εξουσιαστές και εξουσιαζόμενοι να μοιράζονται όλοι τις ίδιες αναπαραστάσεις.

Η σύνδεση των κουδουνοφόρων και της αθλοπανήγυρης του Ιουνίου στο Σοχό, όπως και πολλών άλλων περιοχών της Μακεδονίας, η νοοτροπία αποδοχής και διατήρησης μιας σύγχρονης αγροτικής λατρείας χρήζει περαιτέρω επισταμένης μελέτης εφόσον η παλιότερη αγροτοκτηνοτροφική κοινότητα, που διαχειριζόταν κατά κόρον τα αποκριάτικα δρώμενα, σήμερα έχει παραγκωνιστεί και έχει δώσει τη θέση της σε μια άλλη κοινωνική τάξη που τη διακρίνει ο νεοπλουτισμός και η ταχεία οικονομική ευμάρεια.

Το πολιτιστικό σύνολο, εδώ διακρίνεται από ένα μοντέρνο τρόπο αντιμετώπισης του «*Μέριου*» και το αρχικά αυστηρά τελετουργικό έθιμο λαμβάνει ολοένα πιο ελεύθερες και τουριστικές διαστάσεις. Συνεχίζει βέβαια να προβάλλει τον ανάποδο κόσμο στον οποίο έχει ζωή το καρναβάλι και η Αποκριά, διατηρεί τα γονιμικά και τα ευετηριακά του στοιχεία, ενώ δημιουργεί και οργανώνει τις δραστηριότητες της κοινότητας με βάση τον ίδιο το ρυθμό της συλλογικής ζωής, ενώ αποδίδει και συνεχίζει να αποτυπώνει τη σοχινή ταυτότητα και να αναπροσδιορίζει το κοινό τοπικό γίγνεσθαι. Η συνέχιση λοιπόν της σοχινής κοινότητας είναι δεδομένη αφού η παρακαταθήκη για το μέλλον έχει τεθεί μέσα από το «*Μέριου*» και τη διαχρονικότητά του.

Η κοινωνική ιστορία των τελετουργιών της Αποκριάς, στην ευρύτερη περιοχή της βαλκανικής, αλλάζει συνεχώς και μένει να μελετηθεί, αλλά εδώ μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι έχουν διαμορφωθεί, στον τόπο μελέτης, τρεις δυναμικές.

Πρώτον, οι τελευταίες τρεις δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα σημειώνουν έναν αποφασιστικό μετασχηματισμό στη διάδοση παλαιών, την επινόηση νέων και τη θεσμοποίηση αρκετών τελετουργιών. Δεύτερον, αυτή η θεσμοποίηση πρόσφερε τόσο μια δημόσια βιτρίνα των εθιμικών τελετουργιών, που μπορεί κάποιος να συγκρίνει με τη μόδα και το κοινωνικό στυλ, όσο και έναν μηχανισμό για την επέκταση των δραστηριοτήτων που υπήρξε, μέχρι τότε περιοριζόταν μόνο στην αγροτοκτηνοτροφική τάξη, ικανό να αφομοιώνει το έθιμο και να το τροφοδοτεί σε μια διευρυμένη κλίμακα όλων των κοινωνικών τάξεων του τόπου. Τρίτον, δημιουργήθηκε ένας μηχανισμός που συνέδεσε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, άτομα διαφορετικών κοινωνικών επιπέδων, τα οποία δεν συνδέονται ούτε με οργανικούς κοινωνικούς δεσμούς και, ίσως πάνω απ' όλα, πρόσφερε έναν νέο ρόλο και μια καινούργια κοινωνική οντότητα για τις αστές, και άνεργες τώρα πια γυναίκες του Σοχού.

Οι ιδέες που διατυπώνονται στο κείμενο αυτό, δεν πρέπει να θεωρηθούν ως οριστικά συμπεράσματα. Πρόκειται, αντίθετα, για προσωπικές θέσεις τις οποίες αποκόμισα από την έρευνά μου στο πεδίο. Η περαιτέρω έρευνα και η χρήση άλλων ερευνητικών παραμέτρων πιθανώς να φωτίσουν πληρέστερα τη μελέτη καθώς η σπουδαιότητα μελέτης της νεοελληνικής κοινωνίας αποδεικνύεται αποφασιστική και χρήσιμη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

1. Cousinery M.E.M., *Voyage dans le Macedoine, contenant des recherches sur l' histoire, la geographies et les antiquites de ce pays*, Tome deuxieme, [s.n.], Paris MDCCCXXXI.
2. Durkheim Emile, *The elementary forms of the religious life*, Transl. Joseph Ward Swain, Allen & Unwin Publ., London 1976.
3. Horn Marilyn – Gurel Lois, *The second skin – An interdisciplinary study of clothing*, 3rd edit., Houghton Mufflin Co. Publ., U.S.A. 1981.
4. Leach E. R., *Rethinking Anthropology*, Berg Publ., Oxford 2004.
5. Leake William Martin, *Travels in Northern Greece*, vol. III, [s.n.], London 1835.
6. Van Gennep Arnold, *The rites of passage*, Transl. M.B. Vizedom and G.L. Caffee, The University of Chicago Press, Chicago 1960.

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

1. Bell Judith, *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1997.
2. Cowan Jane, *Η Πολιτική του Σώματος, Χορός και Κοινωνικότητα στη Βόρειο Ελλάδα*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1990.
3. Eliade Mircea, *Κόσμος και Ιστορία. Ο Μύθος της Αιώνιας Επιστροφής*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.
4. Eliade Mircea, *Το ιερό και το βέβηλο*, Εκδόσεις Αρσενίδης, Αθήνα 2002.
5. Godelier Maurice, *Μαρξιστικοί Ορίζοντες στην Κοινωνική Ανθρωπολογία, τόμος Α΄*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1992.
6. Grawitz Madeleine, *Μέθοδοι των κοινωνικών επιστημών*, Τόμ. Α΄, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2006.
7. Gross David, *Τα ερείπια του παρελθόντος. Παράδοση και κριτική της νεωτερικότητας*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2003.
8. Hobsbawm Eric – Ranger Terence, *Η επινόηση της παράδοσης*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2004.
9. Holland Henry, *Ταξίδι στη Μακεδονία και Θεσσαλία*, Εκδόσεις Αφοί Τολίδη, Αθήνα 1989.
10. Howard Keith - Sharp, John, *Η Επιστημονική Μελέτη. Οδηγός σχεδιασμού και διαχείρισης Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Εργασιών*, Μετάφραση Βασιλική Νταλάκου, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1996.
11. Laburthe Philippe – Tolra, Jean – Warnier, Pierre, *Εθνολογία Ανθρωπολογία*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2003.

12. Le Goff Jacques, *Ιστορία και μνήμη*, Μτφρ. Γ. Κουμπουρλής, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 1998.
13. Marx Helma, *Το Βιβλίο των Μύθων*, Μτφρ. Μαρούλα Κόντη, Εκδόσεις Ι. Κονιδάρης, Αθήνα 2001.
14. Maturana Humberto & Varela Francisco, *ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ, Οι Βιολογικές ρίζες της ανθρώπινης φύσης*, Εκδόσεις Κάτοπτρο, Αθήνα 1992.
15. Mauss Marcel, *Το Δώρο, Μορφές και Λειτουργίες της Ανταλλαγής*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1979.
16. Montanari Massimo, *Πείνα και αφθονία στην Ευρώπη*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997.
17. Romano Ruggiero, *Ο Braudel κι εμείς*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2004.
18. Sorlin Pierre, *Ευρωπαϊκός κινηματογράφος, Ευρωπαϊκές Κοινότητες 1939-1990*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2004.
19. Vigarello Georges, *Το καθαρό και το βρώμικο*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2000.
20. Αθανασάτου Ιωάννα, *Ελληνικός κινηματογράφος (1950-1967). Λαϊκή μνήμη και πολιτισμός*, Εκδόσεις Finates, Αθήνα 2001.
21. Αθανασάτου Ιωάννα, «*Η οπτική του φύλου στις ταινίες του Παντελή Βούλγαρη. «Από το "Προξενικό της Άννας" στις "Νύφες"»*», Συλλογικός Τίτλος: *Ιστορία και Πολιτική στο έργο του Παντελή Βούλγαρη*, Επιμ. Φωτεινή Τομάη, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2007.
22. Αικατερινίδης Γεώργιος, «*Σκηνές και δρώμενα Μακεδονίας και Θράκης» Πρακτικά Γ' Συμποσίου Λαογραφίας του Βορειοελλαδικού Χώρου (Αλεξανδρούπολη, 14-18 Οκτωβρίου 1976)*. ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1979.
23. Αλεξιάδης Αλ. Μηνάς, «*Do ut des*», Εκδόσεις Δωδώνη, Ιωάννινα 1987.
24. Αλεξιάδης Αλ. Μηνάς, *Νεωτερική Ελληνική Λαογραφία*, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 2008.
25. Βακαλόπουλος Απόστολος, *Ιστορία της Μακεδονίας 1354-1833*, [χ.ό.], Θεσσαλονίκη 1969.
26. Βαρβούνης Γ. Μανόλης, *Όψεις και μορφές του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2001.
27. Βαρβούνης Γ. Μανόλης, *Συμβολή στη μεθοδολογία της επιτόπιας λαογραφικής έρευνας*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1994.
28. Βασδραβέλλης Ιωάννης, *Ιστορικά Αρχεία Μακεδονίας, τόμος Α', [Αρχείον Θεσσαλονίκης 1695-1912]*, Θεσσαλονίκη 1952.
29. Βρέλλη-Ζάχου Μαρίνα, *Νόμοι και κανονιστικές διατάξεις για την πολυτέλεια και τις ενδυματολογικές δαπάνες στη Δυτική Ευρώπη κατά το Μεσαίωνα και του νεώτερους χρόνους*, Ανάτυπο από ΔΩΔΩΝΗ, τόμος ΙΘ' τεύχος 1, 1991, Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1994.
30. Γκασούκα Μαρία, *Κοινωνιολογία του Λαϊκού Πολιτισμού*, Εκδόσεις Ψηφίδα, Αθήνα 2006.
31. Γκέφου - Μαδιανού Δήμητρα, *Πολιτισμός και Εθνογραφία*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.
32. Γλαβίνας Απόστολος, *Σοχός - Συμβολή στην ιστορική γεωγραφία της Βισαλτίας*, Εκπολιτιστική Επιμορφωτική και Λαογραφική Κίνηση Νέων

- Σοχού, Εκδόσεις Γραφικές Τέχνες Α. Αμανατίδου & Σία Ο.Ε., Θεσσαλονίκη 1999.
33. Δαμνιανάκος Στάθης, *Παράδοση Ανταρσίας και Λαϊκός Πολιτισμός*, Εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα 2003.
34. Θεοδοσίου Στράτος & Δανέζης Μάνος, *Ο κύκλος του Χρόνου. Αστρονομία και μυστηριακές τελετές*, Εκδόσεις Δίαυλος, Αθήνα 2004.
35. Κακούρη Κατερίνα, *Διονυσιακά*, Εκδόσεις Ιδεοθέατρον, Αθήνα 1999.
36. Κακούρη Κατερίνα, *Θάνατος – Ανάσταση [Σε Μαγικοθρησκευτικά «δρώμενα» της λαϊκής λατρείας της Ηπείρου]*, Βιβλιοθήκη Ηπειρωτικής Εταιρίας Αθηνών, Αθήνα 1965.
37. Κακούρη Κατερίνα, *Προαισθητικές μορφές θεάτρου*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1998.
38. Καραβίδας Δ. Κώστας, *Αγροτικά, Μελέτη Συγκριτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1978.
39. Καρακασίδου Αναστασία, *Μακεδονικές Ιστορίες και Πάθη [1870-1990]*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2000.
40. Κανταντζόγλου Ιωάννα Λ., *Ο κύκλος και η γραμμή. Όψεις του κοινωνικού χρόνου*, Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα 1995.
41. Κιουρτσάκης Γιάννης, *Η τρελή σοφία ή τα ανίερα ιερά*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2003.
42. Κιουρτσάκης Γιάννης, *Καρναβάλι και Καραγκιόζης, Οι ρίζες και οι μεταμορφώσεις του λαϊκού γέλιου*, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 2003.
43. Κούρος Θόδωρος, *Ανάμεσα σε δύο κόσμους: Κοινότητα πάνω από τα σύνορα*, Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2009 [Αδημοσίευτη].
44. Κουτσιμάνης Στέφανος Γ., *Αντίλαλοι από το Σοχό και την περιοχή του*, Εκδόσεις Ε. Κασαπάκη, Θεσσαλονίκη 1974.
45. Κυρακίδης Στίλπων, *«Τα Σύμβολα εν τη νεοελληνική λαογραφία»*, *Λαογραφικά*, ΙΒ', 1948.
46. Κυριακίδου-Νέστορος Άλκη, *Λαογραφικά Μελετήματα ΙΙ*, Εκδόσεις Πορεία, Αθήνα 1993.
47. Λαγάκου Νέλλη, *Η ενδυμασία δια μέσου των αιώνων*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα 1998.
48. Λουκάτος Δημήτρης Σ., *Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία*, Εκδόσεις Φιλιππότης, Αθήνα 1984.
49. Λουκάτος Δημήτρης Σ., *Πασχαλινά και της Άνοιξης*, Εκδόσεις Φιλιππότης, Αθήνα 1980.
50. Λουκάτος Δημήτρης Σ., *Συμπληρωματικά του Χειμώνα και της Άνοιξης*, Εκδόσεις Φιλιππότης, Αθήνα 1985.
51. Λουκάτος Δημήτρης Σ., *Χριστουγεννιάτικα και των Γιορτών*, Εκδόσεις Στρατής Φιλιππότης, Αθήνα 1984.
52. Λουκόπουλος Δημήτριος - Πετρόπουλος Δημήτριος, *Η λαϊκή λατρεία των Φαράσων*, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αθήνα 1949.
53. Μακρή Χρυσούλα, *Ήχοι, Κρότοι, Θόρυβοι στον κύκλο της ανθρώπινης ζωής. Μέσα απο-τροπής και σύμβολα επικοινωνίας*. Διδακτορική Διατριβή, [Αδημοσίευτη].
54. Μέγας Γεώργιος Α., *Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1988.
55. Μερακλής Μιχάλης Γ., *Ελληνική Λαογραφία. Ήθη και έθιμα*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1986.

56. Μερακλής Μιχάλης Γ., *Ελληνική Λαογραφία, Ήθη και Έθιμα*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1998.
57. Μερακλής Μιχάλης Γ., *Νεοελληνικός Λαϊκός Βίος, Όψεις και Απόψεις*, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2001.
58. Μπάδα Κωνσταντίνα, *Η χρήση της παράδοσης, Χορός και Κοινωνία*, Πνευματικό Κέντρο Κόνιτσας, Κόνιτσα 1994.
59. Μπενβενίστε Ρίκα, *Διαδρομές και Τόποι της Μνήμης. Ιστορικές και Ανθρωπολογικές Προσεγγίσεις*, Επιμ. Θεόδωρος Παραδέλλης, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1999.
60. Νιτσιάκος Βασίλης - Κοκκώνης Γιώργος - Μικρόπουλος Τάσος, «*Ηπειρωτική Μουσική Παράδοση: Υλοποιώντας μια ερευνητική πρόταση*», Ανάτυπο από Δωδώνη, ΚΕ΄, (1996), Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Εκδόσεις Δωδώνη, Ιωάννινα 1997.
61. Νιτσιάκος Βασίλης, *Λαογραφικά Ετερόκλητα*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1997.
62. Νιτσιάκος Βασίλης, «*Ο έρωτας στην παραδοσιακή κοινωνία*», Ανάτυπο από Δωδώνη, ΚΗ΄ (1999), *Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, Εκδόσεις Δωδώνη, Ιωάννινα 1999.
63. Νιτσιάκος Βασίλης, *Οι ορεινές κοινότητες της βόρειας Πίνδου: στον απόηχο της μακράς διάρκειας*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1995.
64. Νιτσιάκος Βασίλης, *Παραδοσιακές Κοινωνικές Δομές*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1991.
65. Νιτσιάκος Βασίλης, *Χτίζοντας το χώρο και το χρόνο*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2003.
66. Παππάς Θεόδωρος, *Η Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες*, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 2002.
67. Πολίτης Νικόλαος Γ., *Παραδόσεις: Μελέται περί του βίου και της γλώσσης του Ελληνικού λαού*, Τόμος 2, Εκδόσεις Γράμματα, Αθήνα 1994.
68. Πούχγερ Βάλτερ, *Θεωρητική Λαογραφία. Έννοιες - Μέθοδοι - Θεματικές*, Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα 2009.
69. Πούχγερ Βάλτερ, *Λαϊκό Θέατρο στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1989.
70. Ράπτης Βασίλης, *Η Αποκριά στην Κοζάνη: Από την τελετουργία στο θέαμα*, Ιωάννινα 2007, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Μεταπτυχιακή Εργασία, Αδημοσίευτη.
71. Ράπτης Δημήτρης, «*Μυθικές απηχήσεις από τον κύκλο της ζωής στην παραδοσιακή και σύγχρονη ζωή των Τρικαλινών*», Τρικαλινά 29, Φ.Ι.ΛΟ.Σ Τρικάλων, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Τρίκαλα 2009.
72. Ράπτης Δημήτρης, «*Προχριστιανικές επιβιώσεις λαϊκής πίστης και λατρείας των κατοίκων Μυρόφυλλου Τρικάλων*», Τρικαλινά 14, Φ.Ι.ΛΟ.Σ Τρικάλων, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Τρίκαλα 1994.
73. Ρόμπου-Λεβίδη Μαρίκα, «*Χορός στους ήχους του Ζουρνά στο ορεινό τόξο της Ανατολικής Μακεδονίας*», Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Λαϊκού Πολιτισμού, Σέρρες 15-16-17 Οκτωβρίου 2004, Εκδόσεις ΔΕΠΚΑ Σερρών, Εκτύπωση Αφοί Χαραλαμπίδη 2005.
74. Σταυρίδης Σταύρος, *Μνήμη και εμπειρία του χώρου*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2006.
75. Στράβων, *Γεωγραφικά, από του Ζ, απόσπασμα 36E*, Εκδόσεις Augustus Meineke, volumen secundum, Lipsiae MCMVII.

76. Σχινάς Νικόλαος Θ., *Οδοιπορικοί σημειώσεις Μακεδονίας, Ηπείρου Νέας Οροθετικής Γραμμής και Θεσσαλίας, Μακεδονίας*, Τεύχος Β', Τύποις "Messenger d' Athènes", Εν Αθήναις 1886.

77. Τερζάκης Φώτης, *Μελέτες για το ιερό*, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1997.

78. Τσαγγαλός Κωνσταντίνος Δ., *Το δημοτικό τραγούδι και οι κοινωνικές του διαστάσεις*, Ιωάννινα 1986.

79. Ψαρράς Σεραφείμ Α., *Τα παραδοσιακά Καλλυντικά στο Σοχό Θεσσαλονίκης*, Πρακτικά 6ης Συνάντησης Εργασίας Μεταπτυχιακών Φοιτητών Τμήματος Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Εκδόσεις Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα 2012.

80. Ψαρρού Μάγδα - Ζαφειρόπουλος Κώστας, *Επιστημονική Έρευνα. Θεωρία και εφαρμογές στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα 2004.

Περιοδικά

1. Παπαδάκη Ελευθερία, «Ο Σοχός και το Καρναβάλι», *Μακεδονική Ζωή*, 10 (1967).

Βοηθήματα

1. Διαφημιστικό φυλλάδιο της τυροκομικής εταιρίας «Προίκα».
2. Ενημερωτικά φυλλάδια - Πρόγραμμα εκδηλώσεων Δήμου Σοχού ετών: 2003 – 2011 – 2012.
3. Παύλου Δρανδάκη, *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, τόμ. XIV, Έκδοση Δεύτερη, Εκδότης τόπος χρόνος???
4. Σερβοκροάτικο λεξικό, *Srpskohrvatsko Rečnik, Biljane sljivcimsic*, Εκδόσεις Prosveta, Beograd, 1982.

Αρχειακές Πηγές

1. Προσωπικό καταγραφικό ημερολόγιο του Νικολάου Κ. Καρακόλη (1893-1975), Αδημοσίευτο.
2. Κανονισμός Λειτουργίας του Συλλόγου «Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΣΣΑ», έτος ιδρύσεως 1914, Αδημοσίευτο.
3. ΈΚΘΕΣΗ – ΑΝΑΦΟΡΑ του Έπαρχου Λαγκαδά, έτους 1915, χειρόγραφο, Αδημοσίευτη.
4. ΈΚΘΕΣΗ – ΑΝΑΦΟΡΑ του τοποθετημένου δημάρχου του Σοχού Γκαίτε Τζοβαρόπουλου, ημερομηνία εκδόσεως 14-01-1914, χειρόγραφο, Αδημοσίευτη.
5. Πρακτικά Αρχαιολογικής Εταιρείας, έκδοση του 1937, δημοσιευμένο.
6. Αναλυτικό Πρόγραμμα Αποκριάτικων Εκδηλώσεων 2012, δημοσιευμένο.

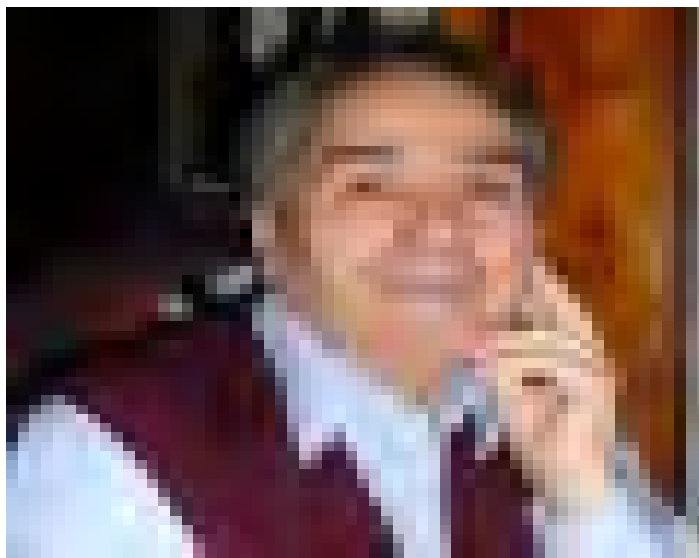
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΩΝ

Πληροφορίες και συνεντεύξεις μας παραχώρησαν οι:

a/a	Επώνυμο Όνομα	Έτος γέννησης	A = άνδρας Γ= γυναίκα	Τόπος Γέννησης	Τόπος Κατοικίας	Επάγγελμα	Είδος πληροφορίας
1	Κυριακού Ελένη	1920	Γ	Σοχός	Σοχός	Συνταξ/χος	Πληροφορία
2	Ψαρράς Αθανάσιος	1935	A	Σοχός	Σοχός	Συνταξ/χος	Πληροφορία
3	Ψαρρά Αναστασία	1938	Γ	Σοχός	Σοχός	Συνταξ/χος	Πληροφορία
4	Νόικου Μαρίκα	1929	Γ	Σοχός	Σοχός	Συνταξ/χος	Γραπτή Συνέντευξη
5	Αδαμίδης Γιώργος	1932	A	Σοχός	Θεσσαλονίκη	Συνταξ/χος	Γραπτή Συνέντευξη
6	Καρακόλης Νικόλαος	1982- 1972	A	Σοχός	Θεσσαλονίκη	Υπ. Τράπεζας-Βιοτέχνης	Προσωπικό οικογενειακό αρχείο
7	Τζοβαρόπουλος Γκαίτε	Απροσδιόριστο	A	Απροσδιόριστο	Απροσδιόριστο	-	Δημοτικό αρχείο
8	Σύλλογος Επαγγελματιών	-	-	-	-	-	Καταστατικό αρχείο
9	Κόφτης Γιώργος	1944	A	Σοχός	Θεσσαλονίκη	Δικηγόρος	Ηχογραφημένη Συνέντευξη
10	Καπούσης Χρήστος	1956	A	Σοχό	Θεσσαλονίκη	Υπ. ΔΕΗ	Ηχογραφημένη Συνέντευξη
11	Μήττας Γιάννης	1963	A	Σοχό	Σοχό	Δάσκαλος	Ηχογραφημένη Συνέντευξη
12	Γρούσκος Γιώργος	1957	A	Σοχό	Σοχό	Κατ/στής Καλ/κιών	Πληροφορία
13	Λέτσιος Αθανάσιος	1958	A	Σοχό	Σοχό	Ηλεκ/κός (Πρόεδρος Σοχού)	Ηχογραφημένη Συνέντευξη
14	Λάτσιος Χρήστος	1958	A	Σοχό	Θεσσαλονίκη	Τραπεζικός Υπάλληλος	Γραπτή συνέντευξη

ΕΙΚΟΝΕΣ

Φωτογραφίες Πληροφορητών

1) Πληροφορητής: Γιώργος Αδαμίδης

2) Πληροφορητής: Γιώργος Κόφτης

3) Πληροφορήτρια: Κυριακού Ελένη

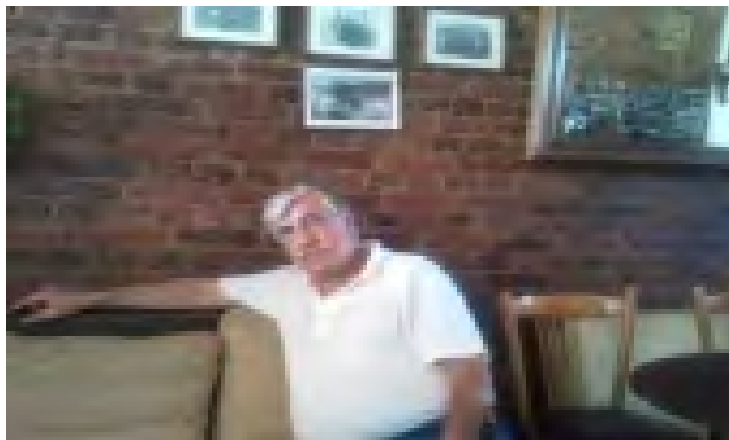
4) Πληροφορητής: Χρήστος Καπούσης

5) Πληροφορήτρια: Νόικου Μαρίκα

6) Πληροφορητής: Γιάννης Μήτσας

7) Πληροφορητής: Αθανάσιος Λέτσιος

8) Πληροφορητής: Γιώργος Γρούσκος

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Εικόνα 1. Ο Σοχός

ΧΩΡΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Κ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ 1746 (ΝΑΧΙΓΙΕΣ ΠΑΖΑΡΓΚΙΑΧ, ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ, ΜΙΚΡΟΥ Κ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΡΔΑΡΗ, ΜΠΟΓΔΑΝ, ΛΑΓΚΑΔΑ)

114	207	116	147	73
300	41	204	147	79
73	57	104	202	43
1970	171	114	26	

Ναχιγιές Μπογδάν-Boğdan nahiyesi

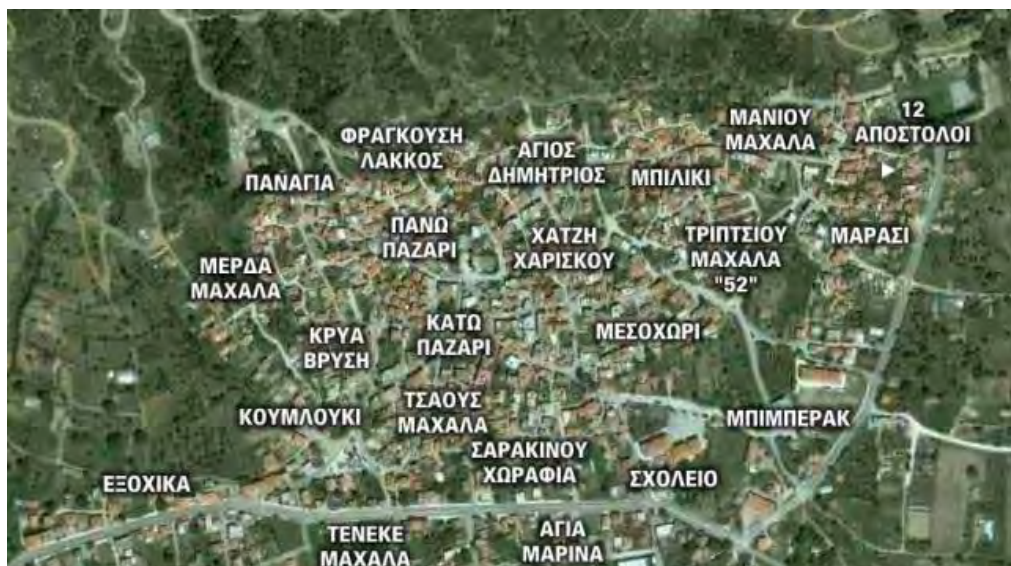
Ο ναχιγιές του Μπογδάν αποτελούνταν από
23 χωριά

- 1η σειρά από δεξιά, Τσιφλίκι Μπαλόφτσα, Μπαλόφτσα (Κολχικό), Μουσουλμ. Βυσσώκα (Όσσα), χριστιανική Όσσα, Γκιρμίτζ (Κρύα Νερά),
- 2η σειρά από δεξιά, Τσερνίκ (Αρετή), Μουσουλμ. Σοχός, Χριστιαν. Σοχός, Κάντζα (Ανοιξιά), ?
- 3η σειρά από δεξιά, Στεφανινά, Μουσουλμ. Μασλάρ (Αρέθουσα), Χριστ., Αρέθουσα, Βρασνά, Σταυρός
- 4η σειρά από δεξιά, ?, Μεγάλο Μπεσίκι (Βόλβη), Μικρή Βόλβη

Εικόνα 2. Φωτοτυπία από παλιό Τουρκικό Αρχείο

Εικόνα 3. Πανοραμική άποψη του χωριού

Εικόνα 4. Οι μαχαλάδες του Σοχού

Εικόνα 5. Η είσοδος του Λαογραφικού Μουσείου

Εικόνα 6. Το εσωτερικό του Λαογραφικού Μουσείου

Εικόνα 7. Καλπάκια, στη Βιβλιοθήκη του τμήματος Λαογραφίας του Α.Π.Θ.

Εικόνα 8. Κουδούνια στο σαλόνι του σπιτιού του Γιάννη Μήττα

Εικόνα 9. Αναπαράσταση Κουδουνοφόρων στο Λαογραφικό Μουσείο

Εικόνα 10. Καλπάκι και Μανικέτια κουδουνοφόρων.

Εικόνα 11.Εικόνα από την πάλη πεγλιβάνηδων με κιουσπέτια.

Εικόνα 12. Ανάγλυφες δηλωτικές παραστάσεις κουδουνιών.

Εικόνα 13. Αποκριές 1965.

Εικόνα 14. Αποκριές 1965.

Εικόνα 15. Η παρέλαση της καμήλας - Αποκριές 1965.

Εικόνα 16. Αποκριές 1975.

Εικόνα 17. Το Ζάππους στην κεντρική πλατεία - Αποκριές 2012.

Εικόνα 18. Παρέλαση Μέρτιου - Αποκριές 2012.

Εικόνα 19. Παρέλαση Μέριου - Αποκριές 2012.

Εικόνα 20. Το εργαστήριο κατασκευής κεφαλοστολών του Γιώργου Γρούσκου.

Εικόνα 21. Κεφαλοστολή.

Εικόνα 22. Κεφαλοστολή.

Εικόνα 23. Το πολεοδομικό διαμέρισμα του Σοχού.

Εικόνα 24. Η κεντρική εκκλησία του Αγίου Γεωργίου.

Εικόνα 25. Το εσωτερικό της εκκλησίας.

Εικόνα 26. Το εσωτερικό της εκκλησίας.

Εικόνα 27. Το εσωτερικό της εκκλησίας.

Εικόνα 28. Το καλλάκι με τον σταυρό στο μέτωπο.

Εικόνα 29. Ο πρώτος ζουρνατζής αριστερά του παλαιστή, είναι ο Ζήσης Χίντζος.

Εικόνα 30. Γάμος με μουσική υποστήριξη από γραμμόφωνο.

Εικόνα 31. Η γέφυρα της Γκουλιάμα ριάκας όπως διατηρείται σήμερα.

Εικόνα 32. Γλέντι με οينوποσία και κουδούνια το 1999.

Εικόνα 33. Γλέντι με οينوποσία και κουδούνια το 1999.

Εικόνα 34. Χάρτης περιοχών τελέσεως διονυσιακών δρώμενων από την μελέτη της Κατερίνας Κακούρη.

Εικόνα 35. Καρναβάλια, Απόκριες 2011.

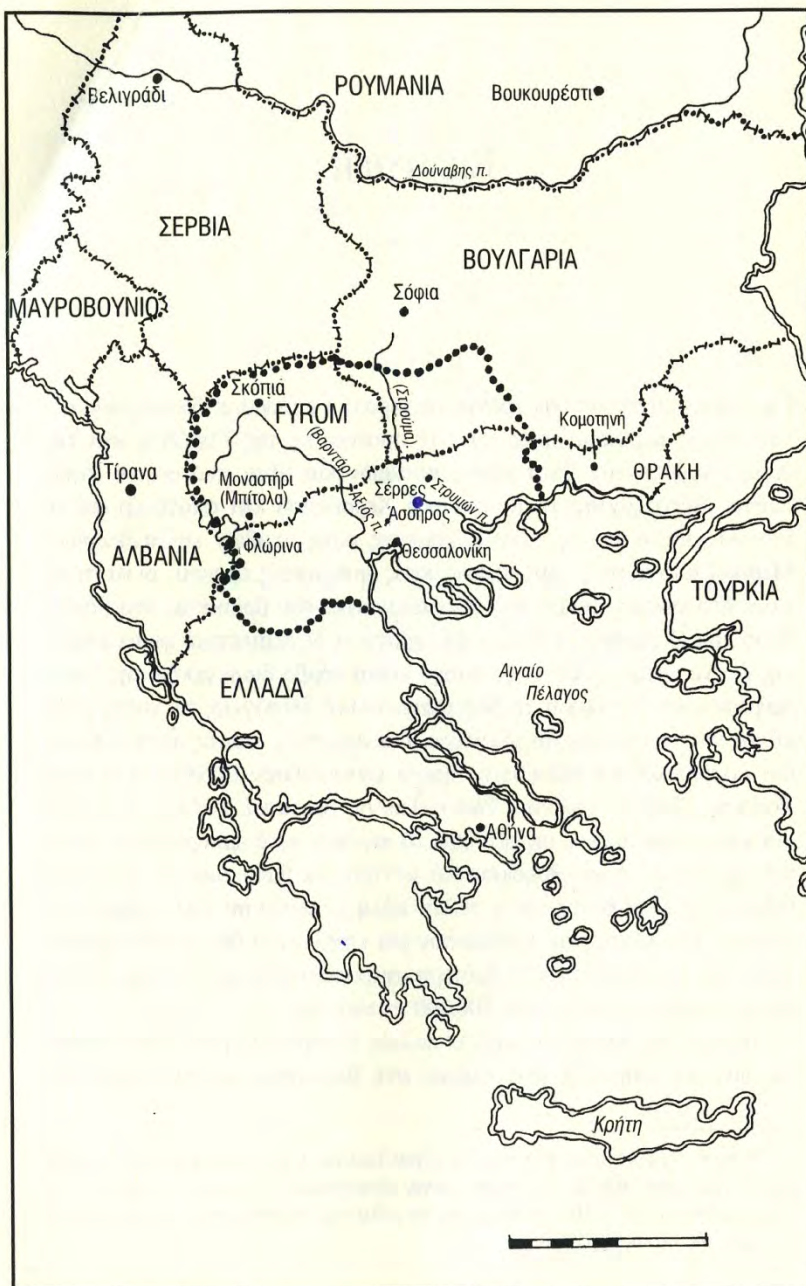
Εικόνα 36. Η αρκούδα με τον αρκουδιάρη, απόκριες 1958.

Εικόνα 37. Καρναβάλι με Αράπκα, Απόκριες 2012.

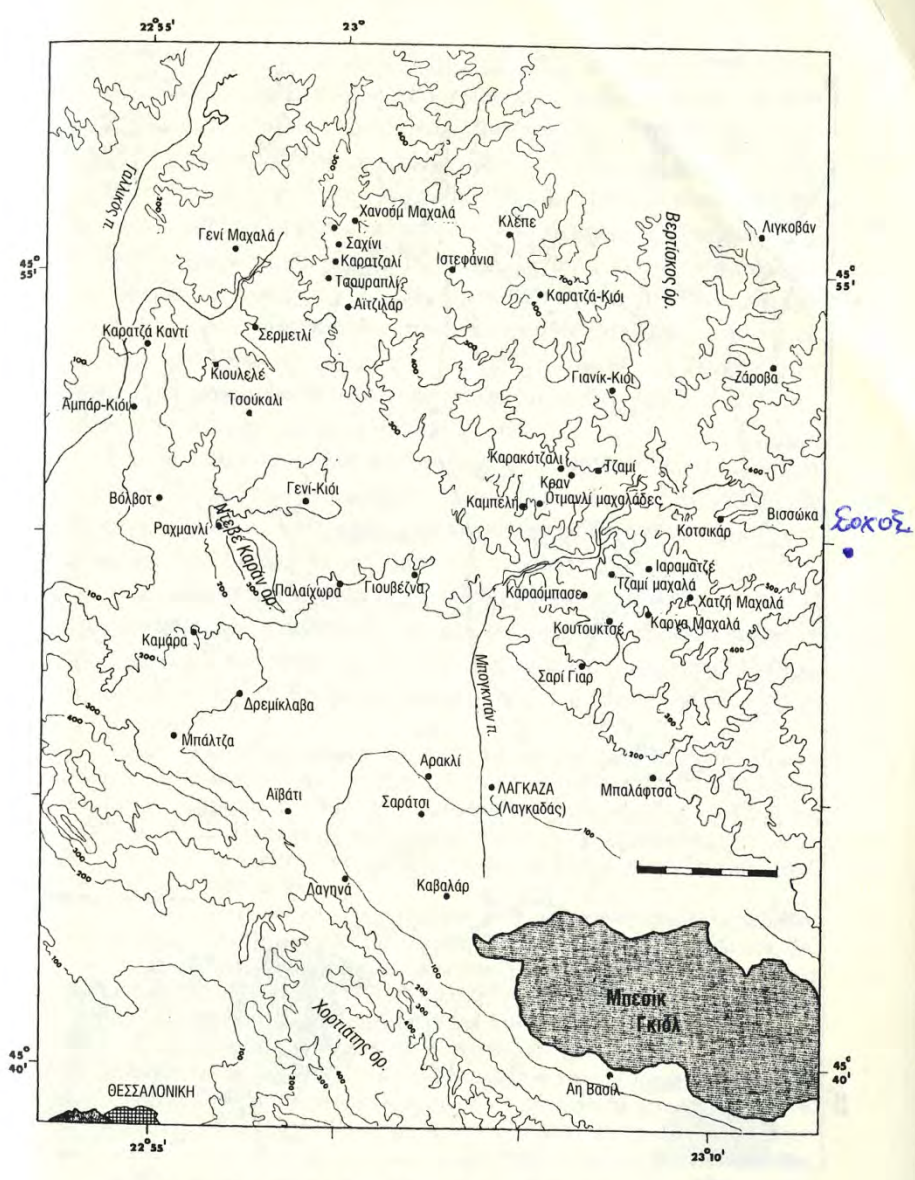

Εικόνα 38. Απόκριες 2011.

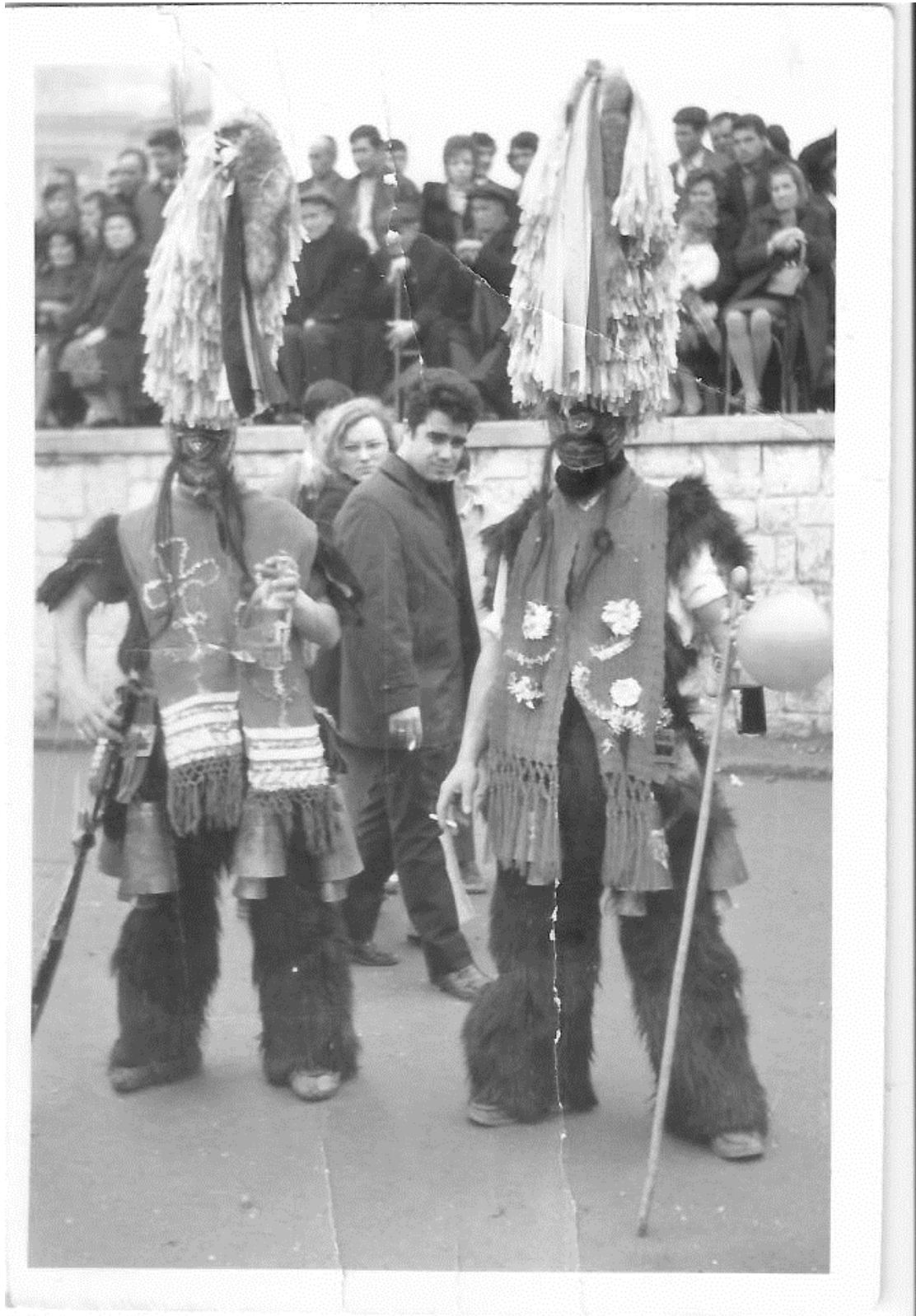
Χάρτης 1: Η γεωγραφική περιοχή της Μακεδονίας και η νότια βαλκανική.

Εικόνα 39.

Χάρτης 2α: Η λεκάνη του Λαγκαδά στο τέλος του 19ου αιώνα.

Εικόνα 40.

Εικόνα 41. Απόκριες 1972.

Εικόνα 42, το Ζωνάρι των καρναβαλιών.
Εικόνα 43, το δέσιμο του ζωναριού στο σώμα.

Εικόνα 44α.

Εικόνα 44β.

Εικόνα 45. Εσάρπες καλλιτεχνημένες από τον Βραζιλιάνο, 1981.

Εικόνα 46. Εσάρπες καλλιτεχνημένες από τον Βραζιλιάνο, 1976.

Εικόνα 47. Η σημερινή εσάρπα απαλλαγμένη από τα πλουμιστά στολίδια.

Εικόνα 48. Απόκριες 2006.

Εικόνα 49. Απόκριες 2006.

Εικόνα 50. Απόκριες 2009.

Εικόνα 51. Απόκριες 2011.

Εικόνα 52. Απόκριες 2009.

Εικόνα 53. Απόκριες 1980.

*Ευχές στο Καρναβάλι μετά το ντύσιμο και κατάβρεγμα τοῦ δρόμου του μέ νερό
(Απόκριες 1977).*

Εικόνα 54.

Εικόνα 55. Κουδούνια προς πώληση.

Εικόνα 56. Ο εμπειρογνώμονας Σοχινός εξετάζει τα κουδούνια.

Εικόνα 57. Γάμος το 1965 με τα ντόπια μουσικά όργανα.

Εικόνα 58. Γάμος το 1962 με τα ντόπια μουσικά όργανα.

Εικόνα 59. Ο Γεώργιος Νόικος με τη σύζυγο του Μαρία Νόικου-Ψαρρά που, σε συνεργασία με το δήμο Σοχού ηχογράφησε τα αποκριάτικα Σοχινά τραγούδια που ακούγονται κάθε χρόνο από τα μεγάφωνα του χωριού.

Εικόνα 60. Η παραδοσιακή φορεσιά της Σοχινής φουστανούς.

Εικόνα 61.

Εικόνα 62.

Εικόνα 63.

Εικόνα 64.

Εικόνα 65.

Εικόνα 66.

Εικόνα 67.

Με αναβίωση τοπικών παραδοσιακών εθίμων, δρώμενα από άλλα μέρη της Ελλάδας και γενική παρουσίαση των κουδουνοφόρων έπεσε η αυλαία της Αποκριάς στο Σοχό

Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων της Καθαρής Δευτέρας ξεκίνησε με την παρουσίαση του εθίμου «Χαϊτάδες και Κατιντζίκια» από τον Μικρασιατικό σύλλογο «ΟΥΣΑΚ» Ευκαρπίας και συνεχίστηκε με τον πολιτιστικό σύλλογο Παπαγιάννη Φλώρινας που παρουσίασαν το τοπικό δρώμενο «Μπαμπάρια» και εντυπωσίασαν με το χορό τους.

Το ζεστό χειροκρότημα απέσπασε ο πολιτιστικός σύλλογος Αυγής με τη γεμάτη ζωντάνια παρουσία του.

Πολύ όμορφη ήταν η στιγμή και καταχειροκροτήθηκε από όλους, όταν στην πλατεία παρουσιάστηκαν και χόρεψαν μαζί, το παιδικό τμήμα του πολιτιστικού κέντρου του Δήμου Σοχού, η Λαογραφική χορευτική ομάδα γυναικών Σοχού και η χορευτική ομάδα γυναικών Σοχού «Γερακίνα». (φωτο 1 & 2)

Το έθιμο «προσταβάνι» όπως το αποκαλούν οι ντόπιοι, αναβίωσε από τους δημότες και τις χορευτικές ομάδες του Σοχού. Αναφέρεται στην συχώρεση που παίρνουν οι νεότεροι από τους γεροντότερους φίλωντας τους το χέρι και προσφέροντας τους ένα πορτοκάλι λέγοντας «συγχωρεμένα». Είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να εισέλθουν στη νηστεία της Σαρακοστής.

Βέβαια, δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί από το πρόγραμμα της ημέρας η προσφορά της παραδοσιακής φασολάδας και των σαρακοσιανών εδεσμάτων που συνοδεύονται από άφθονο κρασί και παραδοσιακό τραγούδι με το Μιμή Κανταρίτζη.

Όπως κάθε χρόνο η αυλαία των αποκριάτικων εκδηλώσεων στο Σοχό έκλεισε με πλήθος κόσμου να είναι συγκεντρωμένοι στην κεντρική πλατεία, για να παρακολουθήσει την παρέλαση.

Με την εμφάνιση των μικρών κουδουνοφόρων ξεκίνησε και η φετινή παρέλαση, οι οποίοι κλέψανε τις εντυπώσεις. Ο μεγάλος αριθμός τους καταχειροκροτήθηκε γεμίζοντας με πίστη κι ελπίδα την καρδιά του κάθε Σοχινού ότι το δρώμενο των κουδουνοφόρων

«Αν δε γίνουν πολλά καρναβάλια, δεν θα πάει καλά η χρονιά», λένε οι Σοχινού. **Ναι!** Η χρονιά θα πάει πολύ καλά, αφού για άλλη μια φορά η συμμετοχή ξεπέρασε κάθε προσδοκία.

Τις εκδηλώσεις επίσης, τίμησαν με την παρουσία τους άνθρωποι του πολιτικού και καλλιτεχνικού κόσμου, όπως η γνωστή συγγραφέας και συντοπίτισά μας Ζυρένα Ζαϊτέλη, ο πρώην υφυπουργός αθλητισμού Γιώργος Ορφανός, ο βουλευτής Ν.Δ. Αναστασάκης Σάββας και η επαρχος Λαγκαδά κα. Πόπη Καλαϊτζή.

Σοχινού.

Στη συνέχεια ακολούθησε η φιλαρμονική του δήμου που έδωσε τη δική της αποκριάτικη νότα.

Έπειτα παρουσιάστηκαν ο μικρασιατικός σύλλογος «ΟΥΣΑΚ» Ευκαρπίας, οι «Μιμωμένον» από τα Αλιανίκια Κοζάνης και τα «Μπαμπάρια» από την Παπαγιάννη Φλώρινας.

Πολύ χαρακτηριστική και χουμοριστική ήταν η εμφάνιση διαφόρων πεζοπόρων τμημάτων όπως "η νόσος των χοίρων", "Αγρότης μόνος... φάγει", τα οποία σατίριζαν πρόσωπα και καταστάσεις της επικαιρότητας.

Η παρέλαση φυσικά ολοκληρώθηκε με την εμφάνιση των μεγάλων κουδουνοφόρων. Ξείστηχε η γη από τους ήχους των κουδουνιών. Ξείστηκαν και οι καρδιές του κόσμου που παρακολούθησε. Πλημμύρισε η πλατεία με το χρώμα, τους ήχους και το τραγούδι τους."

Ευχαριστήριο

Ο Δήμος Σοχού θεωρεί υποχρέωση να ευχαριστήσει όλους τους δημότες, επισκέπτες, ομάδες γυναικών του Δήμου, πολιτιστικούς συλλόγους, τον Ιππικό Όμιλο Σοχού «Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ», την Αστυνομική Αρχή του τόπου μας, την Πυροσβεστική Υπηρεσία και όλους όσους συνέβαλαν στην άρτια διοργάνωση για τη μεγάλη επιτυχία των αποκριάτικων εκδηλώσεων ΚΟΥΔΟΥΝΟΦΟΡΟΙ «ΜΕΡΙΟΥ» 2010.

Παράλληλα ευχαριστεί ιδιαίτερα όλους τους χορηγούς των εκδηλώσεων αλλά και όλους τους δημότες για την οικονομική τους υποστήριξη στην οργάνωση των εκδηλώσεων καθώς και την επιθυμία τους στην διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και ιδιαίτερα τους κάτωθι: Εταιρία Στ. Πρίοκας Α.Ε., Σούπερ Μάρκετ «Άγια απ' όλα», Μπαυλομήρη Στυλιανό, Τυροκομικά Τριανταφυλλίδη, Τσαλαραμπίλλου, Νάντη, Απύπτηρη, Ανοή Χαϊτάκου, Συμβολαί-

Εικόνα 70, 71.

Εικόνα 72.

Το εξωκκλήσι των Σαράντα Μαρτύρων

Εικόνα 73.

Ο εσωτερικός χώρος των Σαράντα Μαρτύρων

Εικόνα 74.

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ

Συνέντευξη - Απομαγνητοφώνηση 001

ΣΟΧΟΣ 15/11/2011

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΗΣ: Γιώργος Κόφτης

Έτος γέννησης: 1944   Ετών: 67

Σ.Ψ. = Ερευνητής - Ψαρράς Σεραφείμ

Γ.Μ. = Πληροφορητής – Γιώργος Κόφτης

Σεραφείμ Ψαρράς: Καλημέρα Γιώργο, λοιπόν, ζεις στη Θεσσαλονίκη. Πτυχίο Πανεπιστημίου, νομική και μόνιμη κατοικία στη Θεσσαλονίκη. Μέχρι πόσο ετών ήσουν εδώ;

Γιώργος Κόφτης: Τώρα εγώ μπορώ να πω ότι ζω εδώ. Γιατί είμαι πολύ τακτικός εδώ. Δεν έχω σταματήσει να έρχομαι και τακτικά εδώ έμεινα μέχρι που πήγα στρατιώτης. Δηλαδή μόνο στο διάστημα που πήγα στρατιώτης έλειπα. Αλλά πάλι υπηρέτησα στη Θεσσαλονίκη, κάθε σαββατοκύριακο εδώ ήμουνα. Από τότε κάθε σαββατοκύριακο έρχομαι Σοχό κ επομένως δεν έλειπα και ποτέ.

Σ.Ψ: Πλήρης γνώση της κατάστασης.

Γ.Κ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Για τα καρναβάλια τώρα. Από το '44 τα πιο..., η μνήμη σου δηλαδή που αρχίζει;

Γ.Κ.: Αρχίζει από το '50 και μετά.

Σ.Ψ.: Από το '50, ωραία.

Γ.Κ.: Το '50 γιατί μέχρι τότε ήμασταν παιδιά. Από το '50 θυμάμαι που όταν βλέπαμε καρναβάλι σαν μωρά παιδιά κλαίγαμε γιατί ήτανε φοβερά και λουπά. Ύστερα δε γινότανε τότε μικρά παιδάκια καρναβάλια. Ήτανε αδιανόητο. Έτσι... Αυτά που γίνονται τώρα, μικρά μωρά τριών τεσσάρων ετών ήτανε απαγορευτικό, όχι αδιανόητο. Απαγορευότανε να γίνουν παιδιά καρναβάλια. Να ντυθούν δηλαδή με κουδούνια.

Σ.Ψ.: Αυτό γιατί; Έχεις σκεφτεί γιατί;

Γ.Κ.: Δε ξέρω. Είχε καθιερωθεί να γίνονται καρναβάλια τα μεγάλα παιδιά. Οι μόνοι που γινόταν καρναβάλια, που φορούσαν τα κουδούνια μάλλον, ήτανε τα παιδιά των οικογενειών που είχαν τις ντουζίνες, τα οποία για πρώτη φορά την περίοδο της Αποκριάς τα φορούσανε Σάββατο το πρωί. Πριν από τη Κυριακή της Τυρινής.

Σ.Ψ.: Το Σάββατο που είναι Ψυχοσάββατο.

Γ.Κ.: Το Ψυχοσάββατο, ναι. Πριν το Ψυχοσάββατο δεν άκουγες κουδούνι.

Σ.Ψ.: Καθόλου, ε;

Γ.Κ.: Καθόλου. Δεν ακουγότανε κουδούνι. Το καρναβάλι πριν από το Σάββατο γινότανε οι αράπκες.

Σ.Ψ.: Αυτό που λέμε αράπκες.

Γ.Κ.: Αράπκες. Δηλαδή μεταμφιέσεις και πήγαιναν σε σπίτια γνωστών και φίλων.

Σ.Ψ.: Επισκέψεις...

Γ.Κ.: Αλλά ήτανε μια ευκαιρία όπου υπήρχανε κορίτσια ανύπαντρα και λοιπά, όσοι υπέφεραν ντυνόταν αράπκες και πήγαιναν. Δηλαδή οι τις προηγούμενες μέρες κάθε βράδυ γινότανε χαμός από αράπκες. Έτσι; Τώρα, θα επανέλθω στις αράπκες βέβαια, το καρναβάλι όπως είπα, το Σάββατο το πρωί, γινότανε τα μεγαλύτερα παιδιά. Ηλικίες δηλαδή πάνω από δώδεκα, δεκατρία, δεκατεσσάρων, δεκαπέντε χρονών.

Σ.Ψ.: Έφηβοι δηλαδή;

Γ.Κ.: Έφηβοι που μπορούσαν να το κουβαλούν και εμείς οι μικροί με χαρά και με λαχτάρα τρέχαμε από πίσω τους να...

Σ.Ψ.: Να τους δείτε, να τους ακολουθήσετε.

Γ.Κ.: Βέβαια, να τους ακολουθήσουμε να γίνουμε μεγάλοι. Όταν ήμασταν μικροί. Αυτό κράτησε... Α! Στη δεκαετία του '50 τώρα, θυμάμαι πολύ καλά, εκεί '52, '53, '54 μέχρι και '56 απαγορευόταν τα καρναβάλια με πρόσχημα... δε θυμάμαι... τι πρόσχημα μετεμφυλιακή περίοδος;

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Λέγεται ότι κάποια αστυνομία το απαγόρευε και επιτρεπόταν μόνο στο Μαράσι. Αυτό το θυμάμαι. Επομένως τα καρναβάλια γινότανε εδώ στη γειτονιά μας ας πούμε, ο Νίκος ο Ξανθός, οι άλλοι και ή 'βάζαν κουλιούφκες, κουδούνια να μη χτυπούν να μη τους ακούσουν και πήγαιναν κρυφά, ή πηγαίναμε εμείς που ήμασταν μικρά

Σ.Ψ.: Τα κρατάγατε;

Γ.Κ.: Δυο παιδάκια και ο ίδιος κρατούσε δύο. Χρειαζόταν τουλάχιστον δυο παιδάκια γιατί είναι πέντε. Χρειαζόταν τουλάχιστον τρία χέρια.

Σ.Ψ.: Απαγορευόταν να ακουστούν δηλαδή στην περιοχή του χωριού;

Γ.Κ.: Να ακουστεί μόνο στο Μαράσι, εκεί στο Βουρό που λέμε.

Σ.Ψ.: Μάλιστα.

Γ.Κ.: Στην Παλαντία.

Σ.Ψ.: Στην Παλαντή

Αυτό που θέλω να σε ρωτήσω είναι: είπες γινότανε αυτοί που βασικά είχανε τις ντουζίνες.

Γ.Κ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Κοινωνικά, ταξικά τους τοποθετείς;

Γ.Κ.: Ναι. Ήτανε κυρίως κτηνοτρόφοι.

Σ.Ψ.: Δε γινότανε άλλοι, αν δεν ήτανε κτηνοτρόφοι...

Γ.Κ.: Θα σας πω γι αυτό το φαινόμενο. Τα έχω γράψει και στην εφημερίδα του Σοχού. Θα σας στείλω ένα αντίτυπο.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Γινότανε οι κτηνοτρόφοι και όπως κάθε λαογραφική εκδήλωση θεωρείται, επειδή ο Σοχός ξέρεται, είχε κοινωνική διαστρωμάτωση

Σ.Ψ.: Ναι. Πες μου λίγο για την κοινωνική διαστρωμάτωση του Σοχού.

Γ.Κ.: Θεωρούνταν οι άνθρωποι της αγοράς, θεωρούνταν πιο πολυτελείας κ αυτό το θεωρούσαν έθιμο των λιγάκι των κατωτέρων τάξεων. Έτσι. Καταλαβαίνεις εσύ...

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Λοιπόν... παραταύτα όμως...

Σ.Ψ.: Να σε διακόψω. Η κοινωνική τάξη που δεν προσδιοριζόταν απ' ότι καταλαβαίνω το χρηματικό.

Γ.Κ.: Όχι στο χρηματικό.

Σ.Ψ.: Δηλαδή οι άνθρωποι της αγοράς δεν ήτανε οι πιο πλούσιοι από τους κτηνοτρόφους.

Γ.Κ.: Δεν ήτανε, οι κτηνοτρόφοι ήτανε. Α! Μπορούμε να πούμε ότι ήτανε των κτηνοτρόφων κυρίως και των γεωργών.

Σ.Ψ.: Και των γεωργών.

Γ.Κ.: Ναι, κυρίως των κτηνοτρόφων. Ύστερα πρέπει να σου πω εκείνη την εποχή, δεκαετία '50 και μέχρι δεκαετία του '60, τα μέσα της δεκαετίας του '60...

Σ.Ψ.: Ναι

Γ.Κ.: Τα καρναβάλια που γινόταν δε ξεπερνούσαν τα τριάντα, σαράντα το πολύ. Δηλαδή αυτό που βλέπουμε τώρα, που έχει στη παρέλαση τριακόσια μικρά μεγάλα καρναβάλια ήταν αδιανόητο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που μπορείς να το δεις αυτό, στην φωτογραφία που έχει εκεί στο Δήμο . Δηλαδή όταν ήμασταν πια εμείς μεγαλύτεροι κ κάναμε βόλτα εκεί στο σπίτι του Κανδήλα. Εγώ ντυνόμουν συνήθως δώδεκα δεκατριών χρονών τσολιάς. Έχω φωτογραφία και εκεί απ' του Καντήλα το σπίτι και κάτω που γινόταν καρναβάλι

Σ.Ψ.: το Μαράσι

Γ.Κ.: Τα καρναβάλια συνήθως να προεξέχουν και δεν ήτανε πάρα πολλά. Είχε κυρίως τοπική σημασία το καρναβάλι, ήτανε δηλαδή τοπικό και οι μόνοι επισκέπτες ήτανε από τη Νιγρίτα και τη Τερπνή. Κυρίως...

Σ.Ψ.: Την ημέρα της αποκριάς και τη Καθαρά Δευτέρα;

Γ.Κ.: Και τη Καθαρά Δευτέρα.

Σ.Ψ.: Αυτό το προσδιορίζεις στο ότι υπήρχε συγγένεια μεταξύ... Δηλαδή τότε για να έρθει κάποιος εδώ έπρεπε και να μείνει κάπου. Να τον ξενοχτίσεις. Ή ερχόταν και φεύγανε;

Γ.Κ.: Συγγενείς και φεύγανε.

Σ.Ψ.: Δηλαδή ερχότανε μόνο Καθαρά Δευτέρα;

Γ.Κ.: Θα σου πω για την έκρηξη μετά, την τουριστική εκμετάλλευση. Ερχότανε κυρίως την Καθαρά Δευτέρα.

Σ.Ψ.: Μόνο από Νιγρίτα και Τερπνή;

Γ.Κ.: Κυρίως από Νιγρίτα και Τερπνή. Και μάλιστα αυτοί οι πιο νέοι ντυνόταν καουμπόηδες.

Σ.Ψ.: Μάλιστα.

Γ.Κ.: Τα μικρά παιδιά τώρα, τα καρναβαλάκια, ντυνόταν κυρίως καουμπόηδες και τσολιάδες . Εγώ έχω φωτογραφία τσολιάς, ο Κώστας ο αδερφός μου καουμπόης και λοιπά. Την ημέρα, ιδίως την Κυριακή, τη Καθαρά Δευτέρα. Είπα ότι τα καρναβάλια γινότανε μόνο Κυριακή και Δευτέρα με αποκορύφωμα τη Δευτέρα το βράδυ, μέχρι Τρίτη πρωί. Δηλαδή οι φανατικοί καρναβαλιστές γινόταν τη Δευτέρα όλη νύχτα. Ήτανε τα χρόνια που θυμάμαι εγώ, ο Σταμάτης ο Μέρντας και ο Κώστας Καβαρλής. Αυτούς τους έβλεπε Δευτέρα πρωί, πηγαίναμε για σχολείο και ο Σταμάτης ο Μέρντας να πηγαίνει γκρα-γκρου, έτσι κουρασμένος. Κατάλαβες....

Σ.Ψ.: Κουρασμένος και μεθυσμένος.

Γ.Κ.: Και μεθυσμένος, ναι. Επίσης τα ίδια χρόνια, δεκαετία '50 και αρχές δεκαετία '60, το πρώτο καρναβάλι ντυμένο με καλπάκι και λοιπά, έκανε την εμφάνιση του το βράδυ του Σαββάτου. Έτσι. Με αποτέλεσμα πάλι τα παιδάκια να τρέχουμε να το δούμε. Αυτό το κατεστημένο το έσπασε πρώτη φορά ο Απόστολος ο Κανάρης. Ναι. Γύρω στο '58 με '59 έπρεπε να ήταν που ντύθηκε το απόγευμα του Σαββάτου γύρω στις τέσσερις με πέντε ώρα. Μέρα

δηλαδή. Και θυμάμαι κατέβαινε από πάνω εδώ, απ' το τζαμί που λέμε, προς την αγορά πέρασε κ έκανε έτσι...

Σ.Ψ.: Να τον δουν...

Γ.Κ.: Να τον δουν που έσπασε αυτός το κατεστημένο που ήθελε την παράδοση μέχρι τότε....

Σ.Ψ.: Να αρχίζει από Σάββατο βράδυ.

Γ.Κ.: Ναι, Σάββατο βράδυ, Κυριακή πρωί.

Λοιπόν τώρα ερχόμαστε στην έκρηξη, το '64 μου φαίνεται. Το '65 μάλλον, ε, άλλαξαν και οι εποχές βέβαια. Α! Να σου πω και κάτι άλλο. Οι μαθητές του λυκείου και του γυμνασίου επειδή ενδόμυχα θεωρούσαν το καρναβάλι σαν έννοια κατώτερης κοινωνικής δε ντυνόταν καρναβάλια εκτός από τον Τριαντάφυλλο Καραγεωργίου. Τον φίλο μου.

Σ. Ψ.: Όταν εσείς ήσασταν στο γυμνάσιο, στο λύκειο το σημερινό.

Γ.Κ.: Οι συμμαθητές δε γινόταν καρναβάλια. Στο πανεπιστήμιο δε γινόταν καρναβάλια. Και γι αυτό θα σου πω ο πρώτος που έσπασε αυτό το κατεστημένο ήταν ο αδερφός μου ο Κώστας. Ο οποίος ντύθηκε καρναβάλι.

Σ.Ψ.: Όντας φοιτητής.

Γ.Κ.: Όντας φοιτητής της αρχιτεκτονικής ντύθηκε καρναβάλι και μάλιστα επειδή δεν αντέχει και το καλπάκι, είναι στενάχωρος, το έβγαλε και το κρατούσε στο χέρι. Είδαμε ότι ο Κωτσούλης έγινε καρναβάλι άρα το αποδέχτηκαν.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Κατά κάποιο τρόπο. Την ίδια χρονική περίοδο έγινε και ο γιατρός ο Δοϊτσίνης καρναβάλι. Διαδόθηκε ότι έγινε ο γιατρός καρναβάλι, άρα έχουμε ένα πέρασμα τώρα μια ας το πούμε ιωνία αποδοχή των μορφωμένων. Εκ μέρος των μορφωμένων.

Σ.Ψ.: Θεωρείς ότι οι μορφωμένοι το αποδέχονται το καρναβάλι σαν παράδοση γιατί είναι μορφωμένοι ή γιατί κουβαλάν στις ρίζες τους παλιότερες μέσω τις οικογένειας...

Γ.Κ.: Δε ξέρω αν με ρωτάς για το Κώστα ας πούμε. Πρέπει να τον ρωτήσουμε τον ίδιο γιατί το έκανε. Ο Κώστας φαντάζομαι το κάνει από παράδοση.

Σ.Ψ.: Από παράδοση.

Γ.Κ.: Από παράδοση, ναι. Γιατί εμείς μικροί φορούσαμε κουδούνια. Και εγώ και ο Κώστας.

Σ. Ψ.: Άρα τα φορούσατε.

Γ.Κ.: Τα φορούσαμε αν και δεν είχαμε.

Σ.Ψ.: Άρα είναι από παράδοση.

Γ.Κ.: Από παράδοση, ναι. Τώρα ο γιατρός, γιατί το έκανε... ενδεχομένως για να τον αποδεχτούνε.

Σ.Ψ.: Γιατί ήταν ξένος.

Γ.Κ.: Ήταν ξένος, ναι. Βέβαια, έτσι, αυτή είναι η δική μου ερμηνεία, μην την υιοθετήσεις.

Σ.Ψ.: Όχι, είναι πολύ καλή.

Γ.Κ.: Την ίδια περίοδο δηλαδή, γύρω στο '62, '64 γίνεται και ο πατέρας μου καρναβάλι. Το 1963-64

Σ.Ψ.: '64.

Γ.Κ.: Μέχρι τότε δεν είχε γίνει. Όταν ήταν νέος είχε γίνει, αλλά τώρα γίνεται κ αυτός. Που ο πατέρας μου είχε μια θέση στη κοινωνία του Σοχού

Σ.Ψ.: Ναι, ήταν καθαρός αστός.

Γ.Κ.: Καθαρός αστός, ναι, οπότε έχει διαδοθεί ότι ο Χαράλαμπος έγινε καρναβάλι.

Σ.Ψ.: Για τους επισκέπτες ήθελα

Γ.Κ.: Τώρα για τους επισκέπτες θα σου πω πως πέρασαν

Σ.Ψ.: Ναι, πριν από αυτό. Τα γύρω χωριά είναι Πόντιοι, Βλάχοι και τέτοια. Δεν ενστερνιζόταν να έρθουν να το δουν;

Γ.Κ.: Όχι.

Σ.Ψ.: Όχι, καθόλου, ε;

Γ.Κ.: Ναι, το θεωρούσαν ξένο προς αυτούς, δε τους εξέφραζε, δε τους συγκινούσε ας το πούμε

Σ.Ψ.: Έτσι, η σωστή λέξη

Γ.Κ.: Τώρα πως φτάσαμε στη σημερινή τουριστική αλλοίωση. Όχι αλλοίωση, φολκλοροποίηση. Έγινε φολκλόρ. Και θα σου πω παρακάτω τις απόψεις μου γι αυτό. Το '65 ή '64, μάλλον το '65 γιατί το '64 τον Ιούνιο έγιναν εκλογές και βγήκε ο Γλαβίνας δήμαρχος. Άρα φτάνουμε στις αρχές του '65 έρχεται η Αγγελική Δαμήγου, ήτανε δημοσιογράφος του ταχυδρόμου και γράφει ρεπορτάζ για το καρναβάλι του Σόχου. Στο Ταχυδρόμο. Ο Ταχυδρόμος ήτανε τότε ξεχωριστό περιοδικό.

Σ.Ψ.: Ένα περιοδικό που ήτανε ευρείας κυκλοφορίας και πολύ αξιοσέβαστο.

Γ.Κ.: Λοιπόν, γράφει ο Ταχυδρόμος, γραφούν τα Νέα ρεπορτάζ. Γράφουν τα αθηναϊκά φύλλα ρεπορτάζ για το καρναβάλι το Σοχού και γίνεται το έλα να δεις από κόσμο.

Σ.Ψ.: 1965;

Γ.Κ.: '65. Το '65 ήρθαν και ο κόσμος εδώ, τα εστιατόρια δεν ήταν έτοιμα για να δεχτούν τόσο κόσμο. Ήρθαν με λεωφορεία, χαμός γινόταν την...

Σ.Ψ.: Από Θεσσαλονίκη;

Γ.Κ.: Από Θεσσαλονίκη και κυρίως... Έγινε η μεγάλη έκρηξη. Το '65. Να δεις φωτογραφίες εκείνης της εποχής, ο Κώστας έχει μερικές.

Σ.Ψ.: Έχουμε τέτοια άρθρα που να...

Γ.Κ.: Ναι, βέβαια.

Σ.Ψ.: Επειδή θα μου είναι χρήσιμα. Εγώ θα τα ψάξω ούτως ή άλλως. Εσείς τα έχετε;

Γ.Κ.: Άρθρα δεν έχω. Έχω μόνο τις δικές νου απόψεις, αυτά που σου λέω τα έχω καταγραμμένα.

Σ.Ψ.: Ναι, όχι. Το άρθρο σαν άρθρο από την εφημερίδα. Θα τα βρω εγώ.

Γ.Κ.: Που να τα βρούμε τώρα;

Σ.Ψ.: Εντάξει, θα το βρω εγώ.

Γ.Κ.: το '65 τα Νέα και ο Ταχυδρόμος.

Σ.Ψ.: Ταχυδρόμος, Νέα...

Γ.Κ.: Δε θυμάμαι άλλες εφημερίδες. Βέβαια τα προηγούμενα χρόνια που ο Τάκης ο Ξάνθος σαν ανταποκριτής του Ελληνικού Βορρά έστειλε ανταπόκριση από εδώ κ έβαζε μια φωτογραφία από τα καρναβάλια και... Αλλά την έβαζε μετά τις αποκριές. Ότι γιορτάστηκαν και φέτος το Καρναβάλι στο Σοχό και λοιπά. Έτσι;

Σ.Ψ.: Οπότε δε παρακινούσε τον κόσμο.

Γ.Κ.: Δε παρακινούσε τον κόσμο.

Σ.Ψ.: Ναι, ενώ με αυτό που έγινε...

Γ.Κ.: Με αυτό που έγινε, έγινε η έκρηξη. Σου λέω... Α! Δε σου είπα, χαρακτηριστικά το '65 δεν έμεινε ούτε κονσέρβα σε παντοπωλείο στο Σοχό. Δηλαδή πρωτοφανές. Και κάτι άλλο. Ο κόσμος τότε άρχισε... Α! Για την

παρέλαση να σου πω βέβαια. Άρχισε τότε δειλά δειλά να γίνεται και η παρέλαση. Κι εγώ ήμουν αντίθετος με την παρέλαση προσωπικά και βέβαια να σου πω από την αρχή. Πρώτη φορά παρέλαση έγινε το 1955 ή '56. Ήταν Μενέλαος Βασιλικός δήμαρχος και κάναμε ένα υποτιθέμενη...Α! Και τότε είχε αρθεί η απαγόρευση με το Μενέλαο Βασιλικό.

Σ.Ψ.: Που μου είπες πριν;

Γ.Κ.: Ναι, η απαγόρευση που έλεγε στο Μαράσι.

Σ.Ψ.: Το Μαράσι να το διευκρινίσουμε είναι η περιφέρεια του χωριού και η άκρη[...17:04].

Γ.Κ.: Ναι, είναι ανατολική συνοικία του Σοχού. Βέβαια για μένα Μαράς ίσον Σοχός. Έτσι;

Γ.Κ.: Εντάξει. Πολιτιστικά και πολιτισμικά.

Σ.Ψ.: Ούτως ή άλλως εδώ πριν το 1920, εδώ στο κέντρο ζούσαν Τούρκοι.

Γ.Κ.: Μπράβο.

Σ.Ψ.: Και οι Έλληνες ήτανε περιφερειακά.

Γ.Κ.: Οι γνήσιοι Σοχινοί για μένα που έχω και ιδιαίτερη συμπάθεια στο Μαράσι.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Λοιπόν, έστειλαν δηλαδή χωρίς να το ξέρουν το καρναβάλι στην ρίζα τους. Αυτό... Ο Μενέλαος λοιπόν για πρώτη φορά κάνει το '56 μια παρέλαση, υποτυπώδη βέβαια, καταλαβαίνεις. Ούτε κόσμος είχε.

Σ.Ψ.: Μπορείς να θυμηθείς λίγο η παρέλαση αυτή τι είχε;

Γ.Κ.: Μπορώ, τώρα θα σου πω. Είχε ένα άρμα. Το κυρίαρχο ήταν. Τότε άρχισαν και τα άρματα, που εμφάνιζε τη Κύπρο. Διότι ήταν, με το '55 έγινε με τη Κύπρο.

Σ.Ψ.: Ναι, τότε με το Διγενή...

Γ.Κ.: Λοιπόν και έβαλε μια κοπέλα ντυμένη Κύπρος. Είχε εθνικό....

Σ.Ψ.: Χαρακτήρα.

Γ.Κ.: Χαρακτήρα. Δεν είχε σατιρικό. Έτσι;

Σ.Ψ.: Εθνικιστικής αφύπνισης.

Γ.Κ.: Ναι. Ε, Βέβαια και τα καρναβάλια μετά, τα οποία μετά τη λήξη της παρέλασης, θυμάμαι με αρχηγό τον Τερμτέση τον αδερφό το μεγάλο, το Λάκη, ο οποίος ήτανε καουμπόης, κάνανε μια σειρά μεγάλη τριάντα σαράντα, πόσοι ήταν όλοι όλοι και γύριζαν στο Σοχό. Ήταν εντυπωσιακό για πρώτη φορά. Μετά τα λήξη της παρέλασης γύριζαν. Αυτό το θυμάμαι πολύ χαρακτηριστικά.

Σ.Ψ.: Στη παρέλαση καμήλα τότε υπήρχε;

Γ.Κ.: Καμήλα πάντα υπήρχε.

Σ. Ψ.: Αυτό, αυτά είναι τα χαρακτηριστικά.

Γ.Κ.: Καμήλα, υπήρχε, αρκούδα υπήρχε, έτσι; Καμηλιέρης ήταν τα τελευταία χρόνια, ο Θανασάκης ο Ξανθός. Δηλαδή ήταν απαραίτητο στοιχείο του καρναβαλιού η καμήλα και απορώ γιατί το...

Σ.Ψ.: Σε όλα. Σε όλη τη Βαλκανική.

Γ.Κ.: Σε όλα τα Βαλκάνια ήταν.

Σ.Ψ.: Καμήλα, αρκούδι, ο αρκουδιάρης βασικά.

Γ.Κ.: Αρκούδα γινόταν συνήθως, πολλά χρόνια ο Πατλής, ο Τόλης ο Πατλής και αρκουδιάρης ήταν ο Άντσιος της Μαρίνας. Ο Άντσιος ο Πέιτσιος.

Σ.Ψ.: Πέιτσιος.

Γ.Κ.: Ναι, αυτοί ήταν.

Σ.Ψ.: Α! τι όνομα είχε;

Γ.Κ.: Άγγελος Πεϊτσίδης. Αντσιος Πάετσιος(;) . Και ήτανε χαρακτηριστικές φιγούρες, απαραίτητες για το καρναβάλι.

Σ.Ψ.: Για το καρναβάλι.

Γ.Κ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Και τώρα μετά θα μου πείς για το τέτοιο. Για την έκρηξη που έγινε από 'κεινη τη χρονιά και μετά.

Γ.Κ.: Από 'κεινη τη χρονιά και μετά άρχισε να έρχεται πολύς κόσμος στο καρναβάλι.

Σ.Ψ.: Τη μέρα της Καθαρής Δευτέρας.

Γ.Κ.: Κυριακή και ιδίως τη Καθαρή Δευτέρα. Μιλάμε για πολύ κόσμο. Το ίδιο συνεχίστηκε το '66, '67, μέχρι που επιβλήθηκε η χούντα συνεχίστηκε.

Σ.Ψ.: Θυμάσαι κάτι από χούντα; Να επιβλήθηκε σε καρναβάλια;

Γ.Κ.: Η χούντα δεν προσπάθησε ούτε να τα απαγορεύσει. Μόνο που επέμενε να γίνει παρέλαση με το Νίκο το Ξανθό. Έγινε μια σύσκεψη στο πνευματικό κέντρο που ήταν κάτω από του Πετρά (;) το σπίτι, δε θυμάμαι ποια χρονιά. '68, '69.... Ε! Με κάλεσαν και μένα επειδή ενδιαφερόμουν εγώ για τα πολιτιστικά και λοιπά, δεν ήμουν συμπαθών με τη χούντα, κ' εκεί είπα ότι είμαι εγώ κατά της παρέλασης. Το καρναβάλι το δικό μας είπα, δεν είναι παρέλαση. Δεν είναι Πάτρα ας πούμε. Το δικό μας το καρναβάλι λέω, είναι συμμετοχή, είναι γλέντι. Το καρναβάλι το δικό μας είναι ελεύθερο. Να πάει, να κεράσει τους φίλους του. Όσοι επισκέπτες έρθουν να το δουν πως λειτουργεί. Μη το βάζετε σε σκοινιά και σε...

Σ.Ψ.: Καλούπια

Γ.Κ.: Σε καλούπια.

Σ.Ψ.: Εκφράζει κάτι βαθύτερο απ' το απλό.

Γ.Κ.: Ακριβώς. Δεν είναι θέαμα. Δεν εισακούστηκα. Έπεσε η χούντα. Επανήλθαμε εμείς κ' εγώ ήμουνα πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου το '75-'78. Τέσσερα χρόνια.

Σ.Ψ.: Με δήμαρχο το Γιάννη το Γλαβίνα.

Γ.Κ.: Το Γλαβίνα Έλεγα κατά της παρέλασης. Ο Γλαβίνα. τίποτα. Μετά ο Γλαβίνα κατάλαβε ότι είναι λάθος αυτό αλλά η παρέλαση είχε γίνει παράδοση πια. Κατάλαβες; Δεν μπορούσε... Και μετά λένε ο Γιώργος είχε δίκιο. Τώρα λέω, τώρα Γιάννη, τι να το κάνω; Έχω δίκιο... Θα σου δώσω κ' άλλο ένα στοιχείο, της Μέδουσας. Η Μέδουσα είναι ένα χωριό του Ταΰγετου, τριάντα χιλιόμετρα δηλαδή από...

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Εκεί ήρθα σε επαφή εγώ μόλις διάβασα, μάλλον τους έστειλα να μου στείλουν το... Έβγαλαν ένα περιοδικό, για μέσω της Ελευθεροτυπίας τους βρήκα. Και βρήκα το Χρήστο το Ζερίδη, ο οποίος είναι πρόεδρος του πολιτιστικού συλλόγου εκεί και λοιπά και είναι τραπεζικός υπάλληλος. Εγώ ήμουν στην Εθνική, γνωριστήκαμε τηλεφωνικός. Αυτός κάνει αγώνα να μην...

Σ.Ψ.: Κάνουν παρελάσεις.

Γ.Κ.: Όχι κατά της παρέλασης. Να μη μετατραπεί έτσι σα το δικό μας. Να το κρατήσει και λοιπά. Και μου έλεγε χαρακτηριστικά ή το διάβασα σε αυτά που μου έστειλε; Λέει μια φορά, μια ομάδα απ' την Αθήνα, είμαστε λέει, πενήντα άτομα λέει. Που θα φάμε λέει και λοιπά. Λέει, αν είναι να 'ρθήτε μοναχά να φάτε και λοιπά δε θα σας θέλουμε. Εμείς θέλουμε...

Σ.Ψ.: Να συμμετέχετε...

Γ.Κ.: Εμείς θέλουμε συμμετοχή λέει, δε θέλουμε θεατές. Δηλαδή αυτό είναι το άκρο. Γι αυτό το θέμα μίλησα και με το Γιώργο τον Αικατερινίδη. Δεν

τον ξέρεις, τηλεφωνικά πάντα. Μου λέει: Γιώργο λέει, Ο Σοχός είναι κοντά στη Θεσσαλονίκη. Δεν μπορούσε να αποφύγει την ...

Σ.Ψ.: Το... Είναι τόσο κοντά στη Θεσσαλονίκη που όλα τα κατάλοιπα της αστικής κοινωνίας έρχονται πολύ γρήγορα.

Γ.Κ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Και είμαστε και φορείς που δεχόμαστε και εύκολα πράγματα. Ενώ άλλες κοινωνίες δε δέχονται. Καταλαβαίνεις λοιπόν, έτσι και η παρέλαση... Α! Να σου πω για τη νοοτροπία. Κύριος εκφραστής της νοοτροπίας κατά του καρναβαλιού με τα κουδούνια, είναι ο Βαγγέλης ο Μαργαρίτης.

Σ.Ψ.: Ο μετέπειτα δήμαρχος απ' το... Δώδεκα χρόνια δήμαρχος;

Γ.Κ.: Ναι, για δώδεκα, δεκάξι, πόσα έκανε... Μετά βέβαια και ο ίδιος κατάλαβε το..

Σ.Ψ.: Το λάθος.

Γ.Κ.: Το λάθος. Αυτός όταν ήταν, όταν ήμασταν φοιτητές και λοιπά, οργάνωνε κάτι χαζά νούμερα. Εκτόξευση πυραύλων, κάτι σαν κλόουν ντυμένα.

Σ.Ψ.: Συμμετοχή στην παρέλαση ήταν αυτό;

Γ.Κ.: Ε;

Σ.Ψ.: Ήταν συμμετοχή στην παρέλαση αυτό;

Γ.Κ.: Ναι, στην παρέλαση. Εγώ πάντα αντίθετος σε αυτά. Εγώ ήμουνα η μειοψηφία ξέρεις.

Σ.Ψ.: Τι δουλειά έκανε ο πατέρας του;

Γ.Κ.: Ο πατέρας του; Αστυνομικός ήταν.

Σ.Ψ.: Ωραία. Άρα δε θα μπορούσε να γίνει ούτε καρναβάλι.

Γ.Κ.: Ναι. Έτσι έκανε κάτι γκαλιαβιές που λέμε στο Σοχό.

Σ.Ψ.: Ναι. Γκαλιαβιές τι θα πει η λέξη;

Γ.Κ.: Γκάλιος θα πει χαϊδεμένος.

Σ.Ψ.: Χαϊδεμένος.

Γ.Κ.: [24:59] Επίσης και κάτι άλλο για το καρναβάλι. Το καρναβάλι το δικό μας, μέχρι που πριν ακόμα εξευγενιστεί ας το πούμε, είχε άγρια μορφή και άγρια συμπεριφορά.

Σ.Ψ.: Για πές μου.

Γ.Κ.: Το καρναβάλι γινόταν, κερνούσε τους φίλους, και αυτούς που είχε πιο πολύ θάρρος τους έπαιρνε και τους τραβούσε στο περίπτερο να τους πάρει ή ένα πακέτο τσιγάρα ή μια σοκολάτα. Οι πιο πολλοί καρναβαλιστές είχαν και μια μαντήλα που γέμιζαν πενηνταράκια και λοιπά. Βέβαια πολλοί, στη συνέχεια όταν άρχισε να εξευγενίζεται, εμείς όταν γινόταν ένας [...25:48] καρναβάλι του παίρναμε, και εμείς του δίναμε.

Σ.Ψ.: Ναι, το δώρο του.

Γ.Κ.: Το δώρο του.

Σ.Ψ.: Δηλαδή το καρναβάλι εκτός του ότι κερνούσε, δεχόταν και δώρα.

Γ.Κ.: Δεχόταν δώρα και στην πιο άγρια, παλιότερη μορφή, απαιτούσε τα δώρα.

Σ.Ψ.: Ναι...

Γ.Κ.: Και τον τραβούσε... Πες στο πατέρα σου, θα τα θυμάται αυτά, τον τραβούσε, τον πήγαινε ή στο εκεί που πουλάν πορτοκάλια ήταν τότε για τα προστάγματα.

Σ.Ψ.: Ναι...

Γ.Κ.: Έπαιρνε δυο πορτοκάλια, τα πλήρωνες ο φίλος ή ένα πακέτο τσιγάρα ή ακόμα και τέτοια περνούσαν στην καρλίγκα, περνούσαν τα σύκα.

Σ.Ψ.: Μια μπουρλιά σύκα.

Γ.Κ.: Ναι. Έτσι αυτά τα φαινόμενα βέβαια χάθηκαν διότι τα καρναβάλια τώρα, και να πεις να τα κεράσεις, δε δέχονται. Φτάσαμε στο άλλο...

Σ.Ψ.: Θεωρείς ότι το 'καναν επαγγελματικά αυτό;

Γ.Κ.: Αυτό ένας το έκανε επαγγελματικά

Σ.Ψ.: Το έκανε...

Γ.Κ.: Να μην αναφέρω το όνομα.

Σ.Ψ.: Όχι, δεν πειράζει.

Γ.Κ.: Ένας το 'κανε και είχε μια μεγάλη κεντητή πετσέτα, το γέμιζε με καθετίς...

Σ.Ψ.: Καλούδια

Γ.Κ.: Ναι. Ήταν όμως γραφικός. Επαγγελματικά... Το έκανε πιο πολύ από τους άλλους.

2^ο κομμάτι

Γ.Κ.: Να σας πω... Πιθανόν να είναι...

Σ.Ψ.: Ότι ξέρεις.

Γ.Κ.: Τι ακούγαμε μικροί.

Σ.Ψ.: Ναι, τι είναι; Γιατί είναι το καρναβάλι. Τι έγινε; Γιατί ήρθε το καρναβάλι. Τι; Πως ήρθε; Γιατί γινόμαστε καρνάβαλοι;

Γ.Κ.: Γινόμαστε καρνάβαλοι για να γίνονται καλαμπόκια.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Αυτό είναι επετηρικό.

Σ.Ψ.: Για να γίνονται καλαμπόκια και να έχουμε καλή σοδειά.

Γ.Κ.: Να έχουμε καλή σοδειά.

Σ.Ψ.: Κάτι άλλο; Τι άλλο 'λέγαν; Τι άλλο υπήρχε για τα καρναβάλια;

Γ.Κ.: Άλλο έλεγαν, θέλανε να ρθει το καρναβάλι στο σπίτι, να χτυπήσει τα κουδούνια για να φύγουν τα ποντίκια.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Δε θυμάμαι τώρα άλλο. Αυτά που λέγαμε. Α! Μετά το συνέδεσαν με τη θρησκεία.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Με τον άγιο Θεόδωρο.

Σ.Ψ.: Εκεί τι ξέρεις;

Γ.Κ.: Και μάλιστα έλεγαν ότι εκεί έχει μια στην εκκλησία, μια εικόνα, τον άγιο Θεόδωρο με κουδούνια

Σ.Ψ.: Την έχει δει εσύ αυτή;

Γ.Κ.: Όχι δεν την είδα.

Σ.Ψ.: Που είσαι συχνά μες την εκκλησία. Τα ξέρεις όλα.

Γ.Κ.: Όχι, δεν είδα τέτοια εικόνα. Μπορεί να έχει μια με δέρματα κάποιον αλλά όχι με κουδούνια. Πιστεύω ότι το συνέδεσαν αυτό για να το δώσουν την εποχή των διωγμών, διότι όπως πληροφορούμαι τώρα, πρέπει να πάρεις και από άλλους μεγαλύτερους συνεντεύξεις. Εμένα ο Άγγελος ο Παπάζης μου είπε, πάρε απ' αυτόν αν έχεις ευκαιρία. Γράψε Άγγελος Παπάζης Αυτός μου είπε απ' ότι θυμάται ο ίδιος, που γεννήθηκε το '23 ο ίδιος, ο διωγμός του καρναβαλιού, η απαγόρευση άρχισε τη δεκαετία του '30 πριν από το Μεταξά ακόμη. Εντάχθηκε επί Μεταξά. Και μάλιστα την εποχή τότε

απαγορευόταν εντελώς και οι φανατικοί του εθίμου, για να γίνονται καλαμπόκια και καλή σοδειά, πήγαιναν μακριά και ντυνόταν.

Σ.Ψ.: Στα χωράφια.

Γ.Κ.: Στα χωράφια, ναι. Αυτά θα στα πει ο Άγγελος γιατί εγώ δε τα έζησα. Εξ ακοής. Εγώ μέχρι στιγμής σου μεταφέρω αυτά που...

Σ.Ψ.: Και θεωρείς δηλαδή ότι έγινε με τον άγιο Θόδωρο, αυτό που επικαλούνται, χρησιμοποιήθηκε και μετά το 1930;

Γ.Κ.: Πιθανότατα. Για να πουν...Α! Όσον αφορά τους διωγμούς εκείνο που θυμάμαι, οι διωγμοί του καρναβαλιού άρχισαν επί δικτατορίας πάλι, αλλά όχι από την αστυνομία, τροχαία. Αυτή τη φορά απ' τη μητρόπολη. Ο μητροπολίτης έδωσε εντολή να μη γίνονται καρναβάλια. Ότι είναι ειδωλολατρικό έθιμο και μάλιστα είχε δώσει εντολή να χτυπούν πένθιμα τη καμπάνα όταν έχει καρναβάλια αλλά δε το...

Σ.Ψ.: Εφάρμοσε κανείς

Γ.Κ.: Δε το εφάρμοσε κανείς.

Σ.Ψ.: Ο παπά-Νικόλας ήταν τότε, έτσι δεν είναι;

Γ.Κ.: Όχι, ήταν...

Σ.Ψ.: Ο παπά-Δημήτρης

Γ.Κ.: Άλλοι παπάδες ήταν. Δε θα το εφάρμοσαν. Αλλά και μετά, μεταγενέστερα επανήλθε ο άγιος... Καλός άνθρωπος.

Σ.Ψ.: Ο μητροπολίτης

Γ.Κ.: Πως τον λέγανε. Μας διαφεύγει το όνομα... Αλλά εδώ επιχείρημα, το επιχείρημα ποιο ήταν; Των δικών μας επιτρόπων; Έλεγαν έρχεται κόσμος, έρχεται στην εκκλησιά, ανάβουν κεριά λέει, έχουμε...

Σ.Ψ.: Έχουμε οικονομική κατανάλωση.

Γ.Κ.: Κατανάλωση λέει. Και ήταν αντίφαση, έτσι;

Σ.Ψ.: Ναι. Και το δεχόταν ο μητροπολίτης, βέβαια.

Γ.Κ.: ε, μετά είδε ότι, ο μητροπολίτης διαπίστωσε ότι οι Σοχινοί είναι άνθρωποι που εκκλησιάζονται πάρα πολύ. Εσύ το ξέρεις αυτό

Σ.Ψ.: Πάρα πολύ, ναι. Οι άντρες ειδικά που σε άλλα...

Γ.Κ.: Δηλαδή, αναλογικά σε κανένα μέρος δεν είδα να εκκλησιάζονται όπως στο Σοχό. Αν... Φεύγουμε από το καρναβάλι βέβαια, δεν πειράζει. Αν στη Θεσσαλονίκη π.χ. εκκλησιάζονταν αναλογικά όπως στο Σοχό, δε θα τους χωρούσαν οι εκκλησίες.

Σ.Ψ.: Σαφέστατα.

Γ.Κ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Ναι, έτσι είναι.

Γ.Κ.: Έτσι είναι. Λοιπόν και ο μητροπολίτης μετά από αυτό έβαλε και αυτός νερό στο κρασί.

Σ.Ψ.: Και τελείωσε.

Γ.Κ.: Το κατ' οικονομίαν το δέχτηκε. Δεν είχε έντονο ειδωλολατρικό χαρακτήρα. Ούτε γινόταν και τίποτα έκτροπα εδώ.

Σ.Ψ.: Στο καρναβάλι...

Γ.Κ.: Καρναβάλι... Αλλά όπως το βλέπεις είναι ένα...Α! να στο εξηγήσω τώρα κάτι άλλο που έχει σημασία για σένα που το μελετάς. Αφού πήρε λοιπόν αυτή τη τουριστική εκμετάλλευση, οι καρναβαλιστές οι φανατικοί, το θεωρούσαν υποτιμητικό να ντύνονται και να παρελαύνουν. Δε το θεωρούσαν ότι γλεντούν. Αυτό είχε ως συνέπεια που διατηρείται ως τις μέρες μας, τα καρναβάλια που γίνονται για τον εαυτό τους, να γίνονται πριν, τις προηγούμενες μέρες. Δηλαδή μετατοπίστηκε χρονικά ο γιορτασμός.

Σ.Ψ.: Ναι. Τις προηγούμενες μέρες αρκεί να αποφευχθεί η παρουσίαση, κάποια παρέλαση ξενόφερτη.

Γ.Κ.: Α, μπράβο. Και είναι απαράδεκτο Σεραφείμ, γιατί εγώ στη παρέλαση τα τελευταία χρόνια δε πάω. Κάθομαι στο σπίτι ή φεύγω Καθαρά Δευτέρα. Βλέπω τα καρναβάλια, αρκετές χρονιές τα μάζευαν εδώ. Περιμέντε να περάσουν...

Σ.Ψ.: Τα άρματα

Γ.Κ.: Τα άρματα αμφιβόλου αξίας και χιούμορ.

Σ.Ψ.: αισθητικής.

Γ.Κ.: Ε;

Σ.Ψ.: Και αισθητικής αμφιβόλου.

Γ.Κ.: Και ήμουν εγώ τους έλεγα...Το καρναβάλι αυτό είναι ωραίο. Αφήστε τους ανθρώπους εδώ, και ο κόσμος γι αυτούς έρχεται.

Σ.Ψ.: Θα 'θελα κάτι άλλο να σε ρωτήσω τώρα που είμαστε. Παλιότερα δε λέμε ότι γινόταν τη μέρα του αγίου Θεοδώρου αυτό...

Γ.Κ.: Αυτό δε το θυμάμαι εγώ. Να σου πω και τι δε θυμάμαι το οποίο λέγονται.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Δε θυμάμαι να γιορτάζεται των αγίων Θεοδώρων. Λέγεται ότι παλιά γιορταζόταν του αγίου Θεοδώρου και ότι η αστυνομία τους απαγόρευσε. Λέει, απόκριες τελείωσαν, τι κάνετε εσείς.

Σ.Ψ.: Ναι

Γ.Κ.: Οπότε, την επόμενη χρονιά το 'καναν τελευταία Κυριακή κ έτσι καθιερώθηκε. Αυτό δε το ξέρω. Δε το θυμάμαι.

Σ.Ψ.: Ούτε θυμάσαι, ούτε το έχεις ζήσει.

Γ.Κ.: Ούτε, ναι. Επίσης δε θυμάμαι, αυτό, την επαναφορά του εθίμου, το ζάπους που λέμε.

Σ.Ψ.: Για το ζάπους θα μου μιλήσεις συγκεκριμένα. Τι είναι το ζάπους;

Γ.Κ.: Ζάπους είναι, αρχή νηστείας σημαίνει.

Σ.Ψ.: Λίγο να το ξεκαθαρίσουμε. Το ζάπους σημαίνει αρχή νηστείας.

Γ.Κ.: Σημαίνει αρχή κάθαρσης.

Σ.Ψ. Αρχή κάθαρσης, στα σοχινά έχουμε ανάλυση της λέξης ζάπους;

Γ.Κ.: Ναι, ζάπους σημαίνει αρχή νηστείας.

Σ.Ψ.: Γράφεται έτσι, σαφώς έτσι.

Γ.Κ.: Ζάπους, ναι. Δε ξέρω αν με σ παχύ γράφεται ή με...

Σ.Ψ.: Κάτσε να το δούμε στα...

Γ.Κ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Ζάπους με ου, ε;

Γ.Κ.: Δε ξέρω αν είναι υ ή ου.

Σ.Ψ.: Ζάπους. Και το έχεις βρει πουθενά αυτό ότι σημαίνει αρχή κάθαρσης, ότι είναι κάθαρση η λέξη;

Γ.Κ.: Όχι, εγώ το εννοώ.

Σ.Ψ.: Εσύ το εννοείς...

Γ.Κ.: Ναι σβήστο. Δεν είναι δικιά μου.

Σ.Ψ.: Θα το ψάξω εγώ στα σλάβικα το ζάπους τι σημαίνει.

Γ.Κ.: Ζάπους είναι νηστεία πάντως, αρχή νηστείας. Το ζα στην αρχή της λέξης σημαίνει αρχή.

Σ.Ψ.: Για σημαίνει.

Γ.Κ.: Όχι, όχι. Εκτός από το για, το ζα, δε μπορώ να σου φέρω παράδειγμα τώρα

Σ.Ψ.: Σημαίνει την απαρχή μιας

Γ.Κ.: Αρχή μιας ενέργειας.

Σ.Ψ.: Ενέργειας.

Γ.Κ.: Ναι. Λοιπόν αυτό που λεν ότι παλιά ανάβαν φωτιές στο ζάπους εγώ δεν είμαι σίγουρος. Φωτιές ανάβαν του άι Γιάννη στο Σοχό. Τότε θυμάμαι που χάθηκε αυτό, το ξέρεις. Τον Ιούνιο. Θυμάσαι εσύ.

Σ.Ψ.: Του άι Γιάννη. Θυμάμαι ναι. Εγώ είμαι το '65 γεννημένος.

Γ.Κ.: Το '70 θυμάμαι φωτιές στο παλιό σχολείο που λέγαμε εκεί που είναι στο νηπιαγωγείο τώρα. Ανάβαμε φωτιές εκεί στο παλιό σχολείο του Αι Γιάννη.

Σ.Ψ.: Δε θυμάμαι εγώ φωτιές του ζάπους, δε ξέρω.

Γ.Κ.: Του αη Γιάννη. Όχι του ζάπου. Το αη Γιάννη θυμάμαι εγώ. Εν πάση περιπτώσει, κ να ανάβαν και μια μικρή φωτιά πολύ απέχει από το... Πρώτα απ' όλα η άποψη η δική μου δε ξέρω αν συμφωνείς είναι, ότι ένα έθιμο που χάθηκε το να το επανεβιώνεις είναι... Ξένο θα είναι.

Σ.Ψ.: Δεν υπήρχε για σένα το ζάπους με την έννοια που ότι υπήρχαν φωτιές γύρω γύρω απ' το χωριό.

Γ.Κ.: Δε θυμάμαι φωτιές.

Σ.Ψ.: Δε θυμάσαι.

Γ.Κ.: Αν ήταν, θα το θυμόμουν.

Σ.Ψ.: Εντάξει.

Γ.Κ.: Τώρα επανεμφανίστηκε αυτά τα, που βάζουνε και σωρούς από δρυς.

Σ.Ψ.: Που κόβουν κλαδιά

Γ.Κ.: Όχι, από πουρνάρια.

Σ.Ψ.: Κοφίνια και πουρνάρια.

Γ.Κ.: Πουρνάρια και πάνω βάζουν ένα κοφίνι. Κ ανάβουν φωτιά τεράστια και η πυροσβεστική δίπλα. Ε, τώρα...

Σ.Ψ.: Ε, κοίταξε τώρα. Το νερό και η φωτιά είναι καθαρικά και τα δύο.

Γ.Κ.: Ναι, δεν αμφιβάλω. Εγώ λέω σαν έθιμο τώρα.

Σ.Ψ.: Έχεις δίκιο.

Γ.Κ.: Αυτό, δε το είχαμε. Γιατί τώρα...

Σ.Ψ.: Εντάξει. Άμα δε το είχαμε, δε το είχαμε. Τελείωσε. Τώρα αυτοί δεν...

Γ.Κ.: Ή κ αν χάθηκε, αν είχαμε και μια μικρή φωτιά[10:16] σε κανένα σταυροδρόμι. Γιατί σε σταυροδρόμι ανάβουν συνήθως και πηδούσαμε από πάνω.

Σ.Ψ.: Δε θυμάμαι βασικά για το ζάπους, όπως δε θυμάμαι του αγίου Θεοδώρου. Δε θυμάσαι του αγίου Θεοδώρου. Των αγίων Θεοδώρων έχει μείνει.

Γ.Κ.: Εκείνο που θυμάμαι βέβαια απ' τα έθιμα εκείνης της μέρας είναι ο εσπερινός της εκχωρήσεως όπως λένε. Καθαρά Δευτέρα το πρωί η ακολουθία λέγεται ακολουθία της εκχωρήσεως, εσπερινός της εκχωρήσεως. Έχεις πάει καμιά φορά; Που λέει ο παπάς να συγχωρείτε...

Σ.Ψ.: Ναι. Κ πολλές φορές οι ιερείς πάνε στο μητροπολίτη εκείνη τη μέρα.

Γ.Κ.: Οι παλιότεροι, οι νεότεροι πήγαιναν στους παλιότερους να ζητήσουν συγχώρεση, οι κουμπαραίοι πήγαιναν στο νονό

Σ.Ψ.: Τη μέρα της Καθαρής Δευτέρας;

Γ.Κ.: Ναι, με δυο πορτοκάλια, σε ένδειξη σεβασμού και λοιπά.

Σ.Ψ.: Και βέβαια ερχόμαστε.

3ο κομμάτι

Σ.Ψ.: Πες μου λοιπόν τι είναι το προστάβανι;

Γ.Κ.: Προστάβανι όπως καταλαβαίνεις τη λέξη σημαίνει συγχωρώ.
Προστάβανι σημαίνει συγχώρεση.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Επειδή μπαίνουμε στη Σαρακοστή, Καθαρά Δευτέρα λοιπόν οι νεώτεροι, τα παιδιά με τις γυναίκες, πηγαίνουν, ζήτησαν συγχώρεση, από το παππού, το πατέρα, τη πεθερά, απ' τη θεία, έτσι, τη μεγαλύτερη και ιδίως απ' το νονό. Αυτό ήταν ένα έθιμο που κ αυτό χάθηκε.

Σ.Ψ.: Το προστάβανι δεν υπάρχει πια, δε γίνεται πια εδώ πέρα; Κανείς δε πάει;

Γ.Κ.: Λοιπόν πως γίνεται. Το εμφανίζουν σα δρώμενο, για μένα κακώς.

Σ.Ψ.: Ποιοι;

Γ.Κ.: Κάνουν τη Καθαρά Δευτέρα.

Σ.Ψ.: Ποιοι το εμφανίζουν;

Γ.Κ.: Οι σύλλογοι αυτοί. Οι πολιτιστικοί σύλλογοι και μοιράζει πορτοκάλια. Δεν είναι το μοίρασμα των πορτοκαλιών.

Σ.Ψ.: Ναι.[...1:06]. Δε πας προστάβανι σ' ένα ξένο δηλαδή.
Προστάβανι πας σε ανθρώπους που είναι δικοί σου.

Γ.Κ.: Ναι, ή σ' έναν που είσαι μαλωμένος να συγχωρεθείς. Είναι καθαρά χριστιανικό έθιμο, έτσι; Τώρα το να πετάνε πορτοκάλια στο κόσμο άλλος λέει προστάβανι είναι. Είναι μοίρασμα πορτοκαλιών ενώ δεν είναι.

Σ.Ψ.: Είναι καθαρά πορτοκάλι το κέρασμα στο προστάβανι;

Γ.Κ.: Ναι, πορτοκάλι. Με πορτοκάλι γινόταν.

Σ.Ψ.: Πήγαινες ένα πορτοκάλι ας πούμε και το δινες στη νονά σου.

Γ.Κ.: Το 'δινες στη νονά.

Σ.Ψ.: Υπήρχε κάτι συγκεκριμένο γλυκό που σε κερνούσε όταν πήγαινες στο σπίτι, σε κερνάγαν; Καθόσουν...

Γ.Κ.: Ναι. Κερνούσε γλυκό, ότι γλυκό είχε στο...

Σ.Ψ.: Θέλω να πω δεν γινόταν κάποια οικογενειακή συγκέντρωση τη Δευτέρα το πρωί.

Γ.Κ.: Όχι, ήταν επίσκεψη.

Σ.Ψ.: Επίσκεψη κ έφευγες.

Γ.Κ.: Καθόσουν ας πούμε, τι κάνετε και τα λοιπά. Όπως διαρκεί μια επίσκεψη. Εγώ θυμάμαι χαρακτηριστικά, εγώ μασκαράς που ήμουν της παράδοσης ποτέ δεν πήγα στο νονό μου, να ζητήσω συγχώρεση. Μας τιμούσε ιδιαίτερος ο Τσέτσος ο Τελεχάς, κάθε χρόνο ερχότανε προστάβανι, τον είχαμε κουμπάρο. Λάτρης των παραδόσεων. Του Άγγελου, ο θείος.

Σ.Ψ.: Ναι,ναι, ναι

Γ.Κ.: Έτσι, πολύ το θυμάμαι με συγκίνηση.

Σ.Ψ.: Ερχότανε για το καθιερωμένο προστάβανι.

Γ.Κ.: Προστάβανι. Ήταν μια έτσι...

Σ.Ψ.: Ναι. Και τα κουμπαριάτικα εδώ στο Σοχό πηγαίνουν κληρονομικά.

Γ.Κ.: Κληρονομικά, έτσι. Εμείς εδώ το Τελεχά τον πήραμε από το Κερσέ, το παππού μου. Ο Κερσές είχε όλους τους Τελεχάδες κ εγώ κληρονόμησα το Χρήστο το Τελεχά, το ξάδερφο του Άγγελου. Και τον αδερφό της, τον Άγγελο, το ξάδερφο του φίλου σου. Ήταν κληρονομική δικαίωμα.

4^ο κομμάτι

Σ.Ψ.: τώρα δεν υπάρχουν σύλλογοι. Υπάρχουν δύο χορευτικά, έτσι;

Γ.Κ.: Δύο χορευτικά τα οποία δε ξέρω αν έχουν νομική και λοιπά. Οι σύλλογοι...

Σ.Ψ.: Θεωρούν ότι δεν έχουν.

Γ.Κ.: Οι σύλλογοι, δε ξέρω κάπου το 'γραψα κιόλας, λέω καλό έκαναν ή κακό;

Σ.Ψ.: Τη γνώμη σου πες μου.

Γ.Κ.: Η γνώμη μου είναι ότι στα θετικά διατήρησαν ορισμένα

Σ.Ψ.: Έθιμα;

Γ.Κ.: Έθιμα. Συνέβαλλαν στο να διατηρηθούν οι χοροί, τα τραγούδια ενδεχομένως και λοιπά. Στα αρνητικά είναι ότι... Α, στα θετικά του συλλόγου πολιτιστικών ήταν όταν εκδίδαμε την εφημερίδα. Πολύ θετικό.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Παρά τα μειονεκτήματα που είχε η εφημερίδα, τις ατέλειες και λοιπά, ήταν ένα μέσο επικοινωνίας.

Σ.Ψ.: Και προβολής.

Γ.Κ.: ;

Σ.Ψ.: Και προβολής ορισμένων πραγμάτων.

Γ.Κ.: Ναι, και προβολής ορισμένων πραγμάτων και λοιπά, παρά τις αδυναμίες που υπήρχαν ενδεχομένως.

5^ο κομμάτι

Γ.Κ.: Τι λέγαμε;

Σ.Ψ.: Θεωρείς ότι είχαν ορισμένα θετικά. Μεσ στα θετικά είπες ότι είναι η μεταφορά στις νεώτερες γενιές ορισμένων παραδόσεων, ορισμένων χορών και τέτοια.

Γ.Κ.: Χορών, τραγουδιών και λοιπά

Σ.Ψ.: Ο χορός, ο καθαρά σοχινός, ποιος θεωρείς ότι είναι;

Γ.Κ.: Σιγανός.

Σ.Ψ.: Ο σιγανός.

Γ.Κ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Θεωρείς ότι τα χορευτικά χορεύουν το σιγανό όπως χόρευαν οι παππούδες παλιά;

Γ.Κ.: Όχι βέβαια. Υπάρχουν μερικές γυναίκες, διότι γυναίκες δυστυχώς μόνο χορεύουν, υπάρχουν μερικές γυναίκες το χορεύουν καλά. Στα αρνητικά επίσης βλέπω ότι μια, που δεν οφείλεται μόνο στο Σοχό, σε όλα γενικά το τέτοιο. Είναι μια... Τις στολές τις έχουν παραποιήσει πάρα πολύ. Οι στολές οι σημερινές κατά την άποψη μου καμιά σχέση δεν έχουν με τις στολές των Σοχινών. Έτσι. Δεν έχουν, δε μας θυμίζουν Σοχό δηλαδή.

Σ.Ψ.: Για πες μου πως εσύ ή τις διαφορές ή πως ήταν η στολή. Της γυναίκας για παράδειγμα.

Γ.Κ.: Η γυναίκα ήταν, δε θυμάσαι πως ήταν;

Σ.Ψ.: Εντάξει, θυμάμαι. Από σένα θέλω.

Γ.Κ.: Η γυναίκα ήταν, βασικά τα χρώματα ήταν σκουρόχρωμα. Τα έγγραφα και στο Facebook.

Σ.Ψ.: Α, τα 'χεις. Θα τα δω.

Γ.Κ.: Θα τα δεις, έτσι. Δες στο Facebook. Θα...

Σ.Ψ.: Θα το δω κ από εκεί.

Γ.Κ.: Σκουρόχρωμα. Αυτά τα παρδαλά τώρα, κίτρινα, κόκκινα, ροζ και λοιπά...

Σ.Ψ.: Μέχρι εδώ. Δε φορούσαν χρώματα στο Σοχό, ήταν όλα σκουρόχρωμα.

Γ.Κ.: Χρώματα φορούσε μόνο, την οποία δε θυμάμαι, η τελευταία νύφη που ντύθηκε με μακριά ήταν του Τσουβάκη του Πασχάλη η μάνα. Η οποία ενδεχομένως είχε άσπρο με από κάτω και λοιπά. Τα χρώματα των Σοχινών φορεσιών ήταν μπλε σκούρο, κυπαρισσί πράσινο σκούρο και καφέ.

6ο κομμάτι

Γ.Κ.: το ποδιακό

Σ.Ψ.: Γραμμένα.

Γ.Κ.: Ναι, το ποδιακό ήταν καθαρά επετηρικό το έθιμο. Τη δεύτερη μέρα της...

Σ.Ψ.: Του έτους.

Γ.Κ.: πηγαίναμε μικροί, κ εσύ θα έχεις πάει. Πέρναμε νερό από τη βρύση, σ' ένα μπουκάλι, σε μια κανάτα, το ρίχναμε στις γωνιές του δωματίου και λέγαμε ευχές ανάλογα με το σπίτι που πηγαίναμε. Αν ήταν γεωργοί, λέγαμε πολύ καλό σιτάρι, πολύ καπνό και λοιπά. Αν ήταν κτηνοτρόφοι, λέγαμε πολλά πρόβατα, πολλά ότι είχαν

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Αν είχαν αγάμες κόρες λέγαμε με πολλούς γαμπρούς, με πολλές νύφες και λοιπά. Καθόμασταν και λέγαμε όπως κάθομαι εγώ, να καθίσει και το μπεργκέτι.

Σ.Ψ.: Μπερεκέτι;

Γ.Κ.: Μπερεκέτι. Μπερεκέτι είναι η εφορία.

Σ.Ψ.: Η εφορία, το καλό.

Γ.Κ.: Το καλό, ναι. Λοιπόν, ήταν το μόνο ας πούμε δρώμενο που μαζεύαμε λεφτά. Έτσι; Μαζεύαμε καλά λεφτά για εκείνη την εποχή.

Σ.Ψ.: Εννοείς όλο το έτος όπου κ αν πήγαινες.

Γ.Κ.: Μαζεύαμε χρήματα.

Σ.Ψ.: Μόνο στο ποδιακό;

Γ.Κ.: Μόνο στο ποδιακό. Στα άλλα δε μας δίναν χρήματα. Μας δίναν κανα ψιλοκέρασμα. Κάνα μανταρίνι αν μας δίναν, ήταν πολυτέλεια για εκείνα τα χρόνια. Μιλάμε για δεκαετία του '50. Πήγαινα εγώ...

Σ.Ψ.: Ενώ στο ποδιακό όταν πήγαινες να ευχηθείς με το νερό;

Γ.Κ.: Βέβαια πηγαίναμε σε συγγενικά σπίτια και σε γειτονικά. Δε πηγαίναμε αράδα, όπως πάμε στα κάλαντα. Πηγαίναμε. Τώρα πως έφτασε στο σημερινό γλέντι...

Σ.Ψ.: Ναι, σήμερα που γλεντάνε όλοι εκείνη τη μέρα εδώ.

Γ.Κ.: Που γλεντάν, που έχει ταυτιστεί με μια μέρα γλεντιού. Δεν ήταν έτσι.

Σ.Ψ.: Πανηγυριού στην ουσία.

Γ.Κ.: Έτσι.

Σ.Ψ.: Πανηγυριού.

Γ.Κ.: Πηγαίναμε μετά και τελείωνε. Αυτό ήταν όλο. Στα μέσα της δεκαετίας του '50, γύρω στο '58, '59 μου είπε ότι εγώ το θεωρώ γιορτή της όπως εξελίχθηκε.

Σ.Ψ.: Το 1950 λοιπόν.

Γ.Κ.: Όχι '50. Μετά το '55. '58, '59, '60. Εκεί, τότε. Ο Σταμάτης ο Μιάκος έπαιρνε ένα, μια παρνάρκα που λέει κ ο Γιώργος. Δες το κ αυτό, στο Facebook θα το βρεις. Έχουμε και φωτογραφία. Έπαιρνε ένα παρνάρκα και πήγαινε. Έφερναν και ζουρνάδες και πήγαιναν στα μαγαζιά με μια κανάτα και τα λεφτά που μάζευαν πήγαιναν σ' ένα τέτοιο κέντρο να τα φαν.

Σ.Ψ.: Α, τα λεφτά που συγκέντρωναν τα πήγαιναν για να τα γλεντήσουν.

Γ.Κ.: Ε, ναι. Από τότε εξελίχθηκε κάθε χρόνο και περισσότεροι και εξελίχθηκε σε μέρα γενικού γλεντιού. Ενώ δεν ήταν έτσι.

Σ.Ψ.: Και στην ουσία έγινε λαϊκό πανηγύρι εκείνη τη μέρα στο Σοχό όπου όλος ο κόσμος γλεντάει.

Γ.Κ.: Ναι. Ενώ σου λέω δεν ήταν. Μέχρι το '60 έχουν μια... Εντάξει, καλό είναι τώρα.

Σ.Ψ.: Ποδιακό δε γίνεται αλλά έμεινε το γλέντι.

Γ.Κ.: Έμεινε το γλέντι, ναι.

Σ.Ψ.: Ωραία.

Γ.Κ.: Το ποδιακό βέβαια είναι ποδιακό, ποδαρικό και στα τούρκικα είναι.... Έτσι λέγαμε.

Σ.Ψ.: Πες το...

Γ.Κ.: Τώρα που προέρχεται δε το έψαξα και πολύ. Θ ψάξω να το βρούμε. Μάλλον θα πει αρκουδίζω

Σ.Ψ.: .... είναι ψέμα.

Γ.Κ.: Εγώ πιστεύω ότι είναι... Λεζιά είναι ψέμα. Βέβαια εσύ σέρβικα μιλάς. Εγώ μιλάω, έμαθα βουλγαρικά.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Λάζι θα πει αρκουδίζει. Περπατούρα. Κάπως έτσι, θα το βρεις.

Σ.Ψ.: Θα το βρω στο λεξικό. Θα το βρω. Για τα όργανα πριν τους ζουρνάδες, τι όργανα είχαν στο Σοχό;

Γ.Κ.: Όργανα είχαν ούτι

Σ.Ψ.: Παραδοσιακά

Γ.Κ.: Δηλαδή που γινόταν οι γάμοι

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Κ.: Κλαρίνο, ούτι και βιολί.

Σ.Ψ.: Μοντέρνα. Κάτι πιο παραδοσιακό δεν...

Γ.Κ.: Ναι, ναι, ναι.

Σ.Ψ.: Και μετά γυρίσαμε στο ζουρνά.

Συνέντευξη - Απομαγνητοφώνηση 002

ΣΟΧΟΣ 29/10/2011

ΠΑΗΡΟΦΟΡΗΤΗΣ: Γιάννης Μήττας

Έτος γέννησης: 1962 Έτών: 49

Σ.Ψ. = Ερευνητής - Ψαρράς Σεραφείμ

Γ.Μ. = Πληροφορητής – Γιάννης Μήττας

Σεραφείμ Ψαρράς: Καλημέρα.

Γιάννης Μήττας: Καλημέρα σας...

Σ.Ψ.: Επάγγελμα; Γιατί τα γράφω κ εδώ αλλά να τα έχω κ εκεί μέσα.

Γ.Μ.: Δάσκαλος.

Σ.Ψ.: Επάγγελμα δάσκαλος. Έτος γεννήσεως;

Γ.Μ.: 1962

Σ.Ψ.: Το '62...Λίγο για την ...Η εργασία σου είναι δημόσιος υπάλληλος δηλαδή. Εντάξει, στην εκπαίδευση είσαι. Θα μου πεις και πως περνάνε στην εκπαίδευση αυτά, στα παιδιά, τα καρναβάλια. Για την εργασία των γονέων;

Γ.Μ.: Ο πατέρας μου είναι καπνοτεχνίτης και η μητέρα οικιακά.

Σ.Ψ.: Οικιακά... Τώρα πες μου εσύ για τα καρναβάλια. Πως τα έχεις ζήσει, πως τα ζεις και τι πιστεύεις; Τι ξέρεις;

Γ.Μ.: Εγώ, πρώτα πρώτα στο σπίτι μου, ο πατέρας δε ντυνόταν καρναβάλι. Ούτε ο παππούς αλλά η μητέρα μου ήτανε άνθρωπος που της άρεσαν πάρα πολύ τα καρναβάλια. Ήξερε τα τραγούδια αυτά που λένε τα καρναβάλια κ άλλα βέβαια τραγούδια, όχι μόνο αυτά, τραγούδια του γάμου... Ήτανε ένας άνθρωπος μερακλής, κεφάτος, όλη μέρα τραγουδούσε, γλεντζές, ανοιχτός τύπος...Πιστεύω από εκεί έχω επηρεαστεί ας πούμε, όσον αφορά για μένα. Λίγο..

Σ.Ψ.: Η μητέρα σου ντυνόταν καρναβάλι;

Γ.Μ.: Η μητέρα μου ντυνόταν αράπκα. Μεταμφιεσμένη. Μεταμφιεζόταν. Δεν ντυνόταν με κουδούνια. Από μικρό παιδάκι εγώ, άκουγα τις προηγούμενες μέρες τα κουδούνια, αυτά τα καρναβάλια... και νύχτες ιδίως ξυπνούσα από τον ύπνο μου. Μ' άρεσε αυτό το πράγμα, δεν ήξερα, δεν αισθανόμουν κάτι τότε, απλώς όταν έγινα έξι επτά ετών, άρχισα έπαιρνα, έβαζα μανταλάκια κουδουνάκια και πήγαινα από το σπίτι μας στη γιαγιά μου την Αγγελική. Της μητέρας μου δηλαδή την μητέρα, στην άλλη τη γιαγιά μου κ εκείνοι ήτανε πολλοί μερακλήδες... Τραγουδούσανε, μόλις πήγαινα εκεί με αγκαλιάζανε, με φρόντιζαν να με κεράσουν κάτι, να με περιποιηθούν... Έβρισκα δηλαδή, μια ζεστασιά εκεί. Φτιαχόταν ας το πούμε η ψυχή μου, χαίρομαν κ εγώ.

Σ.Ψ.: Λίγο να σε ρωτήσω κάτι. Όταν πήγαινες καρναβάλι ήτανε διαφορετική η προσέγγιση των συγγενών στο σπίτι εκεί απ' όταν πήγαινες κανονικά;

Γ.Μ.: Ε, πολύ. Αυτοί οι άνθρωποι που ήτανε μερακλήδες, η γιαγιά μου πιο πολύ στην Αγγελική, εκεί πήγαινα, γιατί παιδάκι μικρός πέντε- έξι χρονών, εφτά, εκεί... Κ βέβαια όσο μεγάλωνα μετά, κ άρχισα να πηγαίνω, να γυρίζω στην πέμπτη έκτη δημοτικού και φορούσα τα κουδούνια στην πρώτη γυμνασίου, και πήγαινα σε σπίτια συγγενικά, γιατί παιδάκι ήμουνα, στα καφενεία ακόμη δεν έμπαινα, με αντιμετώπιζαν διαφορετικά απ' όταν πήγαινα

μια άλλη επίσκεψη μια άλλη μέρα του χρόνου. Αυτό μ' άρεσε ας πούμε. Με κερνούσαν, με τραγουδούσανε...

Σ.Ψ.: Θεωρείς δηλαδή ότι το καρναβάλι, εσύ περισσότερο από τα ακούσματα της παράδοσης το έχεις περισσότερο παρά από το οικογενειακό... Δε λέμε για τη μητέρα σου... Από το πατέρα, γιατί είπες ο πατέρας...

Γ.Μ.: Ο πατέρας μου δε ντυνόταν κ ο παππούς μου όχι. Δε ντυνόταν αυτοί. Ο πατέρας μου ιδίως καθόλου. Βέβαια του άρεσαν κ αυτού τα καρναβάλια. Δεν έλεγε ούτε με φέρανε αντίρρηση να ντυθώ ή να μη δε ντυθώ. Δε μου φέρανε αντίρρηση αλλά βέβαια δεν είχα κ στολή τότε ούτε κουδούνια ούτε δέρματα. Και έπαιρνα από γειτόνους, από ένα κουμπάρο μας τον Παλαπίτα το Χριστόφορο που συγχωρέθηκε τώρα. Ντυνόμουνά...

Σ.Ψ.: Τώρα πόσα χρόνια έχεις εσύ;

Γ.Μ.: Μέχρι ας πούμε και τα χρόνια του γυμνασίου. Μετά όταν πια πέρασα στην ακαδημία και άρχισα να δουλεύω δάσκαλος τελείωσα κ άρχισα να ρωτάω να μαθαίνω. Έκανα κα λίγες οικονομίες εγώ, κ ο πατέρας μου βέβαια με βοήθησε, πήγα να πάρω κ εγώ κουδούνια να αγοράσω.

Σ.Ψ.: Να έχεις δικά σου.

Γ.Μ.: Να έχω δικά μου κουδούνια. Έκανα μια ντουζίνα, κι ύστερα έψαχνα να βρω. Έκανα τα ζωνάρια, τα τσαρούχια, σάρπα η μητέρα μου, μανικέτες αλλά κουδούνια ήθελα να βρω παλιά. Κ άρχισα να τρέχω προς τα χωριά της Ξάνθης, τα ορεινά, τα πομακοχώρια τα λεγόμενα, εκεί στην επαρχία γύρω. Εκεί βρήκα μια ντουζίνα και πήρα. Πιο μικρή βέβαια, εκοσιδυάρα. Έπειτα με επίασε να βρω ένα μεγαλύτερο κουδούνι να βρω εικοσιτεσσάρι κ τελικά βρήκα ολόκληρη ντουζίνα στα χωριά των Πομάκων της Βουλγαρίας. Κ πήρα από εκεί μία, ξαναπήρα ακόμη μία... Τώρα έχω τρεις ντουζίνες. Και μια πιο μικρή, τέσσερις.

Σ.Ψ.: Γιάννη, για πες μου λίγο για τη αγορά των κουδουνιών;

Γ.Μ.: Αυτός ο δρόμος του κουδουνιού, είναι δύσκολος δρόμος διότι προϋποθέτει πρώτα πρώτα γνώση. Άμα δε γνωρίζεις... Διότι τη σημαίνει γνώση; Σημαίνει ότι τα κουδούνια αυτά τα παλιά πρέπει να τα ξέρεις γιατί βγαίνουν, υπάρχουν και καινούρια. Υπάρχουν και κάποια κάλπικα παλιά που έβγαζαν οι Βούλγαροι. Βέβαια εγώ αυτή τη γνώση δε την είχα. Γι αυτό έκατσα για να μάθω, διάβασα κάποια βιβλία, πήρα τη γνώση των παλιών ιδίως του Καβαρλή, ενός καρναβαλά παλιού που είχε πάει το '72 στους Πομάκους της Ξάνθης, κ αυτός μπορώ να πω με έστειλε. Ύστερα ο μπαρμπα Σταμάτης ο Μέρντας εδώ και κάποιοι άλλοι κτηνοτρόφοι εδώ, ήξεραν αυτοί. Ο Χριστόφορος ο Παλαπίτας, οι Τσιλιπηράδες αλλά εγώ πιο πολύ από το Μέρντα τον Καπούση δηλαδή.

Σ.Ψ.: Δηλαδή οι κτηνοτρόφοι περισσότερο...

Γ.Μ.: Αυτοί ήξεραν, και ο Νίκος ήξερε, και από εκεί μου έλεγε ας πούμε για τα μεγέθη...

Σ.Ψ.: Ο Μέρντας είναι ο Καπούσης..

Γ.Μ.: Ο Καπούσης, ο Νίκος... Τη σειρά πως πάνε... Κ μετά το χρώμα τους, η φωνή τους που άρχισα να τη ψάχνω. Βέβαια τώρα που έφτασα και κατάλαβα ορισμένα πράγματα κ απέκτησα κουδούνια, πιστεύω ότι δεν είναι εκεί το Α και το Ω ας πούμε να έχεις και καλά κουδούνια. Το θέμα είναι να περνάς καλά, να διασκεδάζεις, να φοράς. Γιατί οι άνθρωποι εκείνα τα χρόνια που είχανε πιο λίγα κουδούνια, μπορεί ένα καρναβάλι να φορούσε. Βέβαια και τον καλό τον ήχο τον ζητάμε στο Σοχό, την ποιότητα αλλά και η ποιότητα προϋποθέτει γνώση και χρήματα για να τα αποκτάς.

Σ.Ψ.: Θα πούμε για την ποιότητα. Για πες μου λίγο γι αυτό που μου άρεσε πολύ. Ο χρόνος του κουδουνιού....

Γ.Μ.: Οι άνθρωποι εκείνη την εποχή, οι παλιοί έλεγαν εδώ στο Σοχό ότι τα κουδούνια γινότανε στο παλιό Νευροκόπι.

Σ.Ψ.: Ναι...

Γ.Μ.: Οι παλιοί, οι παππούδες μας, οι μερακλήδες, οι κτηνοτρόφοι. Ένα μαγαζάκι που έχουμε εδώ το Κόφτη, το Τάκη που πουλάει δέρματα και κουδούνια, κ αυτός έλεγε ότι ο πατέρας του, από κει φέρναν παραγγέλναν κάποια κουδουνάκια για κτηνοτρόφους και καρναβάλια. Από το παλιό Νευροκόπι το σημερινό Γκόλντε Ντέλτσεφ της Βουλγαρίας.

Σ.Ψ.: Για πες το πάλι λίγο καθαρά.

Γ.Μ.: Το σημερινό Γκόλντε Ντέλτσεφ της Βουλγαρίας. Το παλιό Νευροκόπι. Εκεί είχε [κιπριτζίδικα?] κουδουνάδικα δηλαδή καλά, που αυτή την ποιότητα την καλή, που ζητάει ο Σοχός τώρα χρόνια, τη βγάζανε κείνα τα καλά τα κιπριτζίδικα. Εγώ έχω πάει κιόλας. Έχω δει εκεί σημερινά μαγαζιά, αλλά δε βγάζουνε τέτοια ποιότητα όμως τώρα.

Σ.Ψ.: Έχει ορυχεία εκεί τίποτα, έχει μέταλλα;

Γ.Μ.: Εκεί, δε ξέρω τέτοιες λεπτομέρειες αν έχει μέταλλα και τέτοια αλλά είχε καλούς τεχνίτες. Είχε καλούς κιπριτζίδες. Ήτανε δηλαδή, ήξεραν να τα δουλεύουν αυτά τα καλά τα κουδούνια, να βγάζουν τα κουδούνια και βέβαια ένα που ήτανε καλοί τεχνίτες, ένα ότι υπήρχε πολύ άνθιση κτηνοτροφία, γιατί αυτά δε τα βάζανε μόνο στα καρναβάλια τα κουδούνια, τα βάζανε και στα...

Σ.Ψ.: Γίδια;

Γ.Μ.: Γίδια, όταν τα κουρεύανε κ όταν περνούσαν...

Σ.Ψ.: Μέσα στο χωριό τα γίδια

Γ.Μ.: Στο χωριό συνήθως την άνοιξη όταν τα κουρεύανε και όταν πάλι κατεβαίνανε στα χειμαδιά το φθινόπωρο. Τα μεγάλα αυτά... Και οι κτηνοτρόφοι, είχαν έτσι, ένα συναγωνισμό ας το πούμε. Είχαν ένα, το ποιος θα χει τα καλύτερα κουδούνια. Και διαλέγαν. Πήγαιναν κει παραγγέλναν, έδιναν παραγγελίες. Οι μαστόροι τριβόταν. Έτσι. Θα μου τα βγάλεις; Θέλω λίγο πιο ψηλά, θέλω λίγο πιο ελαφριά. Ζητούσαν ήχο... Οι μαστόροι άκουγαν μόνο βέβαια τα κουδούνια. Τώρα έχει μόνο στα Γιάννενα, στη Παραμυθιά καινούρια. Σήμερα το 2010. Έχει λίγα χρόνια εδώ είναι ένα εργοστάσιο εκεί. Φτιάχνουν, προσπαθούν οι άνθρωποι αλλά σίγουρα εκείνα τα κουδούνια εξωτερικά η εμφάνισή τους και με τη φωνή τους δε προσέβλεπαν.

Σ.Ψ.: Δεν ήταν...

Γ.Μ.: Έβγαζαν πολλά κουδούνια τότε κ έφταναν μέχρι κεντρική, ανατολική Μακεδονία. Θράκη. Πομάκοι στα ορεινά της Θράκης. Από μέσα στη περιοχή ζουν οι Πομάκοι. Εκεί και βέβαια αυτά τα κουδούνια, σταμάτησαν κάποια εποχή να γίνονται. Όταν τα μεράκια... Άλλαξε η συνήθεια, οι κτηνοτρόφοι ή τα μαγαζιά... Κάποια εποχή είχε φτάσει να έχει πάρα πολύ μεγάλη ακμή το κουδούνι. Έγιναν πολλά κουδούνια εκεί στα ορεινά χωριά της Ξάνθης, και ας πούμε της Κομοτηνής που είναι οι Πομάκοι. Αυτοί τα είχαν στα χωριά τους κ όλοι δηλαδή οι κτηνοτρόφοι είχαν κουδούνια εκεί. Βέβαια κ στο Σοχό είχαν οι κτηνοτρόφοι, και στα ορεινά της Χαλκιδικής και το Παγγαίου. Είχαν κουδούνια. Εδώ ας πούμε είχαν ο Κουτούσης που λέμε.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Μ.: Ένας Σοχινός, Σοχινός ναι, που πήγαινε και στο Παγγαίο κ ερχόταν και δω. Είχε τρεις, τέσσερις ντουζίνες. Μια πολύ ωραία. Τα καλύτερα κουδούνια ήταν. Στη περιοχή Παγγαίου.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Μ.: Και τα οποία τα έχει τώρα ο Σερινίδης, ο Ντρτας. Ένας Σοχινός τα έχει πάρει. Μια πολύ ωραία σειρά. Έχει ένα (σερέτι?)

Γ.Μ.: Στην Αθήνα που ζούνε.

Σ.Ψ.: Στην Αθήνα

Γ.Μ.: Βέβαια και στη Ξάνθη που έχουμε ψάξει, τώρα που λέμε απ ότι έχω καταγράψει εγώ το παππού, το Καβαρλή το γέρο που πήγε, τα είχε βρει το '49 όταν ήταν υπηρετούσε εκεί στρατιώτης. Ο παππούς Καβαρλής, είχε πάει εκεί και τα βρήκε τα κουδούνια. Γιατί [9:48] στην επαρχία εκεί, Πομάκοι. Και πήγε σε σπίτια, σε τέτοια και βρήκε κουδούνια. Κ όταν μετά... Βέβαια απολύθηκε. Τελείωσε και ο εμφύλιος... Όταν μετά το '72 ξαναπήγε. Έγιναν κάποιιο δρόμοι, πήρε κουδούνια από κει. Κ έψαξε αλλά δε του άρεσαν γιατί τα βλέπε μπερδεμένα... Άλλο, άλλο ήταν στη φωνή, άλλο άλλο σχέδιο. Γιατί και αυτά έχουν σχέδια σχέδια. Άλλο είναι με [10:13] σταφυλια, με ρόμβους... άλλα είναι σταφύλι κ αστράκι. Αυτό το σταφύλι κ αστράκι λένε ότι ήταν εργοστάσιο στην Κομοτηνή.

Σ.Ψ.: Εκεί είναι που [10:18]. Έτσι.

Γ.Μ.: Εμείς το λέμε σταφύλι αυτό το σαν κυπαρίσσι που είναι. Λοιπόν ο Καβαρλής έψαχνε, δεν ευχαριστήθηκε, είχε πάρει δυο τρεις ντουζίνες και τελικά... Επειδή ήξερε από κουδούνια, από το Σοχό εδώ ας πούμε, κτηνοτρόφοι και τα καρναβάλια, ρώτησε και ήταν έξυπνος. Λόγω εμπορικά σκέφτηκε ή... λοιπόν λέει, ποια είναι τα καλύτερα κουδούνια εδώ στην περιοχή.. Γιατί εκεί είχε 27-28 χωριά εκεί, μαχαλάδες. Και του είπαν λέει, είναι τα καλύτερα κουδούνια λέει, σε ένα χωριό που είναι λέγεται Πάχνη. Τα είχε λέει ο Γκέμπρας ο κεμαλης, ένας Πομάκος. Και πράγματι. Σταμάτησε να αγοράζει άλλα. Γιατί έπαιρνε δυο τρία από έναν, έναν τέσσερα, μπερδεμένα κουδούνια. Και όταν πήγε εκεί και βρήκε τον Γκέμπρα, τον τσομαλή αυτόν και είδε τα κουδούνια, τις σειρές και είδε αυτή τη σειρά του κόπηκαν τα πόδια. Η ανάσα. Δεν μπορούσε να μιλήσει. Μια σειρά η οποία, όπως είχε βγει δηλαδή εκείνα τα χρόνια.

Σ.Ψ.: Από το εργοστάσιο.

Γ.Μ.: Είχε βγει από το εργοστάσιο, τη φύλαγε ο Γκέμπρας ο Παμάκος και την είχε ο Γαβαρλής... Αυτή την ονειρευόταν απ ότις έλεγε. Μια τέτοια σειρά ονειρευόταν ας πούμε για το καρναβάλι. Κ αυτός του είπε ότι δε τα πουλάει. Μετά όταν ξαναπήγαν, του λέει δε θέλω όλη τη σειρά, που ήταν 14, 15, 17 κουδούνια. Θέλω μόνο τα τέσσερα μεγαλύτερα.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Μ.: Τα άλλα έχε τα για τα γίδια. Θέλω μόνο τα τέσσερα μεγαλύτερα. 24, 22 έως 18. Αυτά λέει θα στα δώσω. Του είπε μια τιμή και τα πλήρωσε ο Καβαρλής και τα πήρε και ξανά δεν πηγε να ψάχνει για κουδούνια. Ε, δηλαδή στο Σοχό τώρα. Τα καλύτερα κουδούνια στην επαρχία γύρω ήταν αυτά του Γκέμπρα και είναι στο Σοχό.

Σ.Ψ.: Μάλιστα.

Γ.Μ.: Βέβαια μετά από πληροφορίες Πομάκων, πήγαμε που έχουν συγγενείς μέσα στη Βουλγαρία. Στα σύνορα απ τη μέσα μεριά σμόλεβ στη βουλγαρία. Κ εκεί πήραμε. Μια σειρά πάλι την έχει ο Άγγελος ο Τελεχάς.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Μ.: Έχει δηλαδή τα καλύτερα κουδούνια που τα βρήκαμε μια καλή σειρά. Βρήκαμε πολλά κουδούνια επίσης οι Σοχινοί και προς τα χωριά της Κομοτηνής, στην Θράκη. Απ τη μέσα μεριά του ποταμού, την ανατολική Θράκη.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Μ.: Εδώ βρήκαμε.

Σ.Ψ.: Εννοείς προς τη Τουρκία δηλαδή.

Γ.Μ.: Ναι, τη ευρωπαϊκή Τουρκία.

Σ.Ψ.: Την ευρωπαϊκή Τουρκία.

Γ.Μ.: Την ευρωπαϊκή Τουρκία. Εδώ βρήκαμε κουδούνια. Πάντα βέβαια οι Σοχινοί, ρωτώντας να βρουν πληροφορίες στην αγορά και φτάσαμε μέχρι, δηλαδή την ευρωπαϊκή Τουρκία. Εκεί δηλαδή βρήκαμε κουδούνια τα οποία όμως... Καί αυτοί αυτό λένε. Τα έχουν πάρει από το Ντόλτσεφ Ντέλστε οι παππούδες τους. Πολλά δε, έφυγαν το 1942, '43, '44. Όταν ήταν, ήταν η βουλγαρική κατοχή στην περιοχή εκεί της δυτικής Θράκης, στη δικιά μας την Κομοτηνή. Γιατί φοβόταν τους Βουλγάρους. Οι Πομάκοι αυτοί, οι μουσουλμάνοι, και καθώς φύγαν μετακομίσαν λεν. Μου τα χουν πει, γέροι αυτοί σήμερα, εμένα. Πήγανε για να προφυλαχθούν στην Τουρκία.

Σ.Ψ.: Στη Τουρκία.

Γ.Μ.: Ευρωπαϊκή Τουρκία. Γιατί φοβόταν. Μετά την απελευθέρωση στην Ελλάδα γύρισαν πολλοί, αλλά τα αφήσαν τα κουδούνια τους εκεί.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Μ.: Ο δρόμος του κουδουνιού. Δηλαδή από αυτή την περιοχή, τη περιοχή...

Σ.Ψ.: Το παλιό Νευροκόπι.

Γ.Μ.: Το βέβαια τα κουδούνια. Και ακούμε ακόμη βρήκαμε σε δυο χωριά οι Σοχινοί, στην Προύσα που έχουνε πάει Τούρκοι το 1922 που ζούσαν στα χωριά του Νευροκοπίου Δράμας. Οι οποίοι το '22 με την ανταλλαγή πληθυσμού έφυγαν με την προϋπόθεση να πάνε Ξάνθη, Κομοτηνή. Έτσι ξέρανε.

Σ.Ψ.: Ναι. Και τους πήγαν στην Προύσα.

Γ.Μ.: Και μετά τους έστειλαν και ήταν μια δυο μερών δρόμος και τα πήραν τα κουδούνια. Και τους στείλανε εκεί μετά και αναγκαστικά κουβαλούσαν τα κουδούνια με το κοπάδι. Που τα χαν φορτωμένα, κάπου θα τα χαν. Και κάποια στιγμή ντουζίνες από κει που έχουν έρθει πάλι στο Σοχό. Ο Σάκης ο Νούλης έφερε μια. Από κει, απ την περιοχή Προύσας.

Σ.Ψ.: Δηλαδή πιστεύεις ο Σοχός συσσωρεύει ότι καλύτερο κουδούνι υπάρχει.

Γ.Μ.: Τα καλύτερα κουδούνια βέβαια τα έχουνε βρει. Και από τα καινούρια πάλι, τα περισσότερα και τα καλύτερα και τα καινούρια που έχουν βγει. Απ'τα Γιάννενα και κάνα κουδούνια στα χυτήρια. Εδώ στη Θεσσαλονίκη.

Σ.Ψ.: Θεσσαλονίκη.

Γ.Μ.: Και σε άλλα μέρη. Και στην Άμφισσα. Αλλά οι Σοχινοί πάλι ψάχνοντας να βρουν ένα καλό ήχο, ας ήταν και καινούρια, πήγαν στη Παραμυθιά και

Σ.Ψ.: Εκεί το βρήκαν.

Γ.Μ.: Εκεί το βρήκαν το καλύτερο ήχο. Ναι, για τα κυπριά τώρα μιλάμε.

Σ.Ψ.: Για πες μου λίγο τώρα. Γιατί πιστεύεις ότι... τι είναι το καρναβάλι; Γιατί γίνεται;

Γ.Μ.: Εγώ..

Σ.Ψ.: Πως το νοιώθεις εσύ

Γ.Μ.: Εγώ τώρα πιστεύω ότι...

Σ.Ψ.: Όλα αυτά τα χρόνια γίνεσαι

Γ.Μ.: Εγώ ντύνομαι καρναβάλι.

Σ.Ψ.: Οργανώνεις.

Γ.Μ.: Οι φίλοι μου ντύνονται, γνωστοί μου. Σχεδόν όλο το χωριό ντύνεται. Και γυναίκες που το λέει το σώμα τους και το λέει η καρδιά τους. Κ

εκείνες ντύνονται. Κοπέλες... Βέβαια, όταν λέμε καρναβάλι στο Σοχό, λέμε αυτό το τραγόμορφο. Με τα δέρματα τράγου, τα κουδούνια, την σάρπα μπροστά, το καλπάκι στο κεφάλι, κεφαλοστολή που είναι η μάσκα, προσωπίδα. Εγώ πιστεύω, οι Σοχινοί, σήμερα που είναι το 2010, το ζουν το καρναβάλι όπως το ζούσαν οι παλιοί. Χωρίς πολλές διαφορές.

Σ.Ψ.: Ναι, ναι.

Γ.Μ.: Δηλαδή το βιώνουμε. Δεν είναι καμιά αναβίωση. Για αυτό...

Σ.Ψ.: Δεν είναι κάτι προσποιητό.

Γ.Μ.: Όχι, τίποτα. Και γι αυτό δεν έχει ώρα, παρέα. Πρώτα απ όλα..

Σ.Ψ.: Εξήγησε το αυτό.

Γ.Μ.: Ναι, θα το πω. Οι Σοχινοί λοιπόν, το ζουν το καρναβάλι. Με τα δέρματα, τα κουδούνια που ζώνονται στη μέση, εκείνες τις μέρες της αποκριάς, φορώντας τη κεφαλοστολή. Βέβαια λίγες μέρες πιο μπροστά φοράνε σκέτα κουδούνια και βγαίνουν στα καφενεία, πάνε στις παρέες τους. Βέβαια το δικό μας το καρναβάλι κ εγώ όπως το ζω κ έχω καταλάβει είναι κάτι που έχει σχέση με το κέφι, με το γλέντι. Κ επειδή η ψυχή του ανθρώπου θέλει να γλεντήσει, θέλει να χαρεί, να τραγουδήσει, να χορέψει και αυτό το καρναβάλι το ίδιο, γλεντάει από μόνο του. Τραγουδάει, λέει τραγούδια ή ξεσηκώνει και την παρέα του. Γλεντάει φορώντας αυτά τα κουδούνια που βγάζουν αυτό τον ωραίο ήχο. Τη νότα λαμαντζόρε λένε κάποιοι. Αυτό το ήχο έτσι ..... Είναι ένας ήχος κεφιού.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Μ.: Που φορώντας τα κουδούνια και κουβαλώντας τα, σε φέρνει σε έκσταση εσένα. Βέβαια μπαίνουν τα καρναβάλια... Μπορεί να γίνει κ ένας μόνος του Ατομικά λειτουργεί το καρναβάλι. Λειτουργεί και σαν παρέα άλλες φορές. Δηλαδή με το φίλο του, με τη φίλη του, με δυο τρεις φίλους να κάνουν μια βόλτα όπως και γίνεται. Βλέπεις δυο τρία καρναβαλάκια. Και τέσσερα. Αλλά και ένα μόνο του στέκεται σε εμάς στο Σοχό. Δεν είναι ανάγκη να έχει παρέα. Θα βγει λοιπόν θα πάει στο καφενείο, έχει ποτό. Κερνάει, το κερνάν, θα πιουν. Κυλάει το ούζο. Πίνει ούζο, θα πιουν. Όταν πίνεις λοιπόν

Σ.Ψ.: Ευφορία.

Γ.Μ.: Σου έρχεται μια διάθεση, κέφι κάνεις. Αλλά η διαφορά σε μας είναι ότι στο Σοχό λέμε και τραγούδια εκείνες τις μέρες. Τα καρναβάλια φορώντας δηλαδή αυτά τα κουδούνια έχουν. Έχουμε κάποια τραγούδια που τα λέμε μόνο αυτές τις μέρες της αποκριάς. Δε τα λέμε σε άλλες μέρες γάμου γιορτής, πανηγυριού άλλου. Είναι τραγούδια δηλαδή που τα λέμε. Κάτι αργά, μακρόσυρτα, ερωτικού κυρίως περιεχομένου. Μέχρι να φτάσει το καρναβάλι, τραγουδάει, λέει, ένα στιχάκι. Λέει άλλο στιχάκι, η παρέα η άλλη και σε κάθε παύση που λέει ένα τραγούδι σηκώνεται και πηδάει. Αυτή η κίνηση είναι, χτυπάει τα κουδούνια. Είναι ένας σχηματισμός που όταν τον βλέπουν οι άλλοι δηλαδή αυτοί οι Σοχινοί εκστασιάζονται. Χαίρονται. Είναι μια μορφή ας το πούμε θεάτρου. Δηλαδή οι ηθοποιοί είναι ο λαός, οι ηθοποιοί... το καρναβάλι είναι ηθοποιός και ο θίασος όλος είναι οι άλλοι που το βλέπουν.

Σ.Ψ.: Πολύ ωραία. Είναι έτσι πρόθυμο θέατρο. Αλλά εμείς ζούμε όμως... Ζούμε τι; Ζούμε αυτό το γλέντι, το κέφι που αφήνει λοιπόν το καρναβάλι. Θα πάει σ'ένα σπίτι, θα κεράσει, θα του τραγουδήσει. Όταν τραγουδήσει, τραγουδάει το ίδιο βέβαια. Αυτά τα τραγούδια βέβαια, τα ειδικά. Και θα πει, θα κουνηθεί, θα πηδήξει με τα κουδούνια. Αυτά όλα και τη παρέα, και τον κόσμο, εκεί που θα πάει στο σπίτι, στο καφενείο, στο χώρο που θα βρεθεί, δημιουργούν ένα κέφι, μια χαρά. Βέβαια οι παλιοί λένε, γινόταν, οι παππούδες κ αυτό το τραγουδούσαν για να γίνουν τα καλαμπόκια, για να είναι

εφορία της γης ας πούμε. Το είχαν αυτό, το λέγαν. Αλλά εγώ δε το ήξερα αυτό το πράγμα. Το άκουσα. Σίγουρα βέβαια οι λαογράφοι που ψάχνουν κάποια πράγματα και είναι πιο ειδικοί και λένε ότι έχει ρίζες πολύ βαθιές. Βέβαια πολύ πολύ παλιό. Λένε ότι είναι ένα κατάλοιπο διονυσιακής λατρείας. Βέβαια εμείς αυτό που ζούμε και εγώ αυτό που ζω είναι ένα... Το περιμένω τότε θα ρθει αυτή η γιορτή που είναι τέλος χειμώνα, αρχές άνοιξης. Να ντυθούμε, να βγούμε να γλεντήσουμε, να τραγουδήσουμε τα κουδούνια, να πιω να εκστασιαστώ. Και πιστεύω ότι είναι. Αυτό είναι που... και γι αυτό δε το χάσαμε. Δηλαδή τα παιδάκια στο σχολείο χαίρονται, τότε θα ρθει. Αφού τα ρωτάς τα παιδιά ποια είναι η πιο καλή γιορτή μας; Γιατί έχουμε κ άλλη μια γιορτή μεγάλη. Είναι το πανηγύρι μας.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Μ.: Που είναι με αγώνες παραδοσιακής πάλης. Με αθλήματα και ότι άθλημα υπάρχει που γίνεται 29-30 Ιουνίου. Των αγίων Αποστόλων. Που κ εκεί ας πούμε, έχει γλέντι και μπορούν να πάνε και τα παιδιά. Όμως τα παιδιά όταν τα ρωτάς πιο πολύ θα σου πουν μας αρέσει το καρναβάλι. Γιατί ζουν εκεί, ντύνονται τα παιδιά συμμετέχουν.

Σ.Ψ.: Έχεις σκεφτεί αν το πανηγύρι είναι συνεχόμενο δρώμενο του καρναβαλιού;

Γ.Μ.: Όχι, δε το έχω σκεφτεί αυτό το πράγμα. Όχι. Δε πιστεύω βέβαια γιατί δε φοράνε κουδούνες στο πανηγύρι. Δε φοράνε δέρματα. Το καρναβάλι έχει άλλη αμφίεση. Το πανηγύρι, οι παλαιστές φοράνε δερμάτινα μαγιό τα κιουσπέτια τα λεγόμενα και είναι άλλο πράγμα. Έχει όμως ήχους ζουρνά. Βέβαια σε μας το καρναβάλι έχει, εκτός από τα κουδούνια υπάρχουν και κάποια άλλα. Οι αράπκες μεταμφιεσμένοι. Με ότι ρούχα βρει ο καθένας μεταμφιέζεται και βγαίνει, πάει στα καφενεία, κάνει αστεία. Έχει μετά τη παρωδία γάμου που γίνεται, ο άντρας... τελείως σατιρικά στοιχεία βλέπεις. Έχει την αρκούδα, την καμήλα. Βγαίνουν και κάποια άλλα που το πλαισιώνουν τον κουδουνοφόρο.

Σ.Ψ.: Η καμήλα και η αρκούδα είναι πάγια πάντως. Κάθε χρόνο.

Γ.Μ.: Ναι, βγαίνουν κ αυτά. Και η αρκούδα, και η καμήλα, και ο γάμος, η παρωδία. Είναι, αλλά το πιο αυτό στοιχείο είναι τα κουδούνια, το καρναβάλι αυτό.

Σ.Ψ.: Η αράπκα είναι υποδεέστερη του καρναβαλιού.

Γ.Μ.: Και η αράπκα έχει αυτό που έχουν. Θα την ακούσεις την αράπκα. Της αρέσουν τα κουδούνια αλλά... όπως είναι ο Θωμάς ο Ζαχαρέγκας και τόσοι άλλοι άνθρωποι. Δηλαδή τις μέρες βρίσκουν την ευκαιρία να βγουν, να ντυθούν οι αράπκες. Δηλαδή μπορεί άλλος να ντυθεί αράπκα και να πιουν, να γλεντήσουν, να διασκεδάσουν τα καρναβάλια και όλη μαζί μια παρέα. Μας δένει. Δηλαδή εκεί που βλέπεις, άνθρωποι που είναι μαλωμένοι, που δε μιλούνται και κάνουν, θα βρεθούν σε ένα καφενείο, θα βρεθούν σε ένα κέντρο, θα βρεθούν σε μια παρέα και κάθονται όλοι μαζί. Γλεντάν τραγουδάνε και χαίρονται.

Σ.Ψ.: Το ζουν.

Γ.Μ.: Το ζουν, βέβαια. Ναι, το ζουν. Δεν υπάρχει κάτι το στημένο. Αυτά δηλαδή ούτε οργανώνεις. Ούτε σας είπα δεν έχει ώρα και χρόνο. Άλλο μπορεί να γίνει νύκτα, άλλο ξημερώματα. Άλλο μπορεί να γίνει μεσημέρι της μέρας. Άλλο απόγευμα.

Σ.Ψ.: και αυτό είναι το ωραίο.

Γ.Μ.: Αυτό είναι το ωραίο. Γι αυτό βλέπεις όλη την ημέρα ας πούμε, στους δρόμους, εκείνο το τριήμερο ιδίως. Το Σάββατο Τυρινής, Κυριακή και

Καθαρά Δευτέρα, καρναβάλια με κουδούνια και αράπκες. Και ζουρνατζήδες έρχονται και κείνοι παίζουν. Και ο κόσμος όλος καταλήγει στην πλατεία μια παρέα και γλεντάει και χορεύει και τραγουδάει. Και δε μας πιάνει και ο ύπνος. Κουραζόμαστε δεν αισθανόμαστε και κούραση. Πολλοί άνθρωποι που πίνουν. Εγώ βέβαια δεν είναι πότης αλλά... που δε μεθώ κιόλας. Γιατί κινούμαι κιόλας. Άμα φοράς κουδούνια και δέρματα, ιδρώνεις. Σου φεύγει κιόλας. Αλλά ίσως εγώ πιστεύω είναι και το κέφι, η χαρά που νοιώθουμε. Τη χαρά δε μπορείς να τη στερήσεις βέβαια. Εδώ τα παιδιά τα τελευταία χρόνια στο σχολείο, το γυμνάσιο και στο λύκειο έχουν κάνει κατάληψη την ημέρα της Παρασκευής. Τελευταία που είναι της Καθαράς Δευτέρας δηλαδή.

Σ.Ψ.: Δε κάνουν μάθημα;

Γ.Μ.: Την Παρασκευή μόλις κάνουν κατάληψη στα σχολεία, τι κατάληψη. Όχι αυτή που εννοούμε σήμερα που γίνεται για να πετύχουν κάτι. Για να δείξουν, να ρθουν και αυτά. Ντύνονται καρναβάλια μόνα τους, με κουδούνια.

Σ.Ψ.: Εθιμικό δίκαιο.

Γ.Μ.: Ναι. Και μπαίνουν στο σχολείο. Και γίνεται ένα ωραίο γλέντι. Μια... όλο εκεί το σχολείο 150-200 άτομα, εκεί.

Σ.Ψ.: Και γλεντάνε.

Γ.Μ.: Γλεντάν τα παιδιά. Κερνάνε τους δασκάλους, τους συμμαθητές τους. Τα αγόρια κυρίως και κορίτσια βέβαια. Και όλοι μαζί. Είναι ένα, πιστεύω. Εμένα η προσωπική άποψη γιατί υπάρχουν και αλλού δρώμενα. Και αλλού γίνονται και κάνουν ας πούμε εκείνες τις ημέρες. Τι ή μάλλον όχι τις μέρες...

Σ.Ψ.: Κάνουν κάτι παραπλήσιο.

Γ.Μ.: Κάνουν καρναβάλι στη Δράμα έκαναν παλιά, στη Καστοριά που κάνουν τα Χριστούγεννα ας πούμε ή των Φωτών, τις αρχές του έτους. Αλλά έτσι, επειδή έχω πάει και έχω δει εγώ το δικό μας νομίζω είναι πιο ολοκληρωμένο. Δε μπορεί δηλαδή, άμα... γιατί εκεί στην ανατολική Μακεδονία, στο Βόλοντα, στο Ξηροπόταμο Δράμας, στη Παλαιοβρύση στα [24:00]. Έχουν κουδούνια, έχουν μόνο ήχο. Πας στη δυτική Μακεδονία πάλι, έχουν τραγούδια, χορό. Έρχεσαι στο Σοχό, που είναι κεντρική Μακεδονία ο Σοχός, και τις μέρες της αποκριάς [24:15] έχει και κουδούνι και τραγούδι. Δηλαδή...

Σ.Ψ.: Και αμφίεση.

Γ.Μ.: Και αμφίεση βέβαια, τα συντηρούν όλα τα δικά μας τα δρώμενα. Τα περιέχει όλα. Δηλαδή δεν έχει μόνο ήχο. Έχει και κουδούνι με ήχο, και τραγούδι και ποτό.

Σ.Ψ.: Η εμφάνιση του καρναβαλιού πιστεύεις έχει βελτιωθεί;

Γ.Μ.: Η εμφάνιση είναι ίδια. Δεν έχει βελτιωθεί, δεν έχει αλλάξει. Απλώς οι άνθρωποι έχουν κάνει τα δέρματα τους, τη στολή τους, αυτό το σακάκι, παντελόνι τα έχουν κάνει. Τα πηγαίνουν σε σύγχρονα τώρα βυρσοδεμεία και τα κάνουν με το καινούριο τρόπο επεξεργασίας και από μέσα είναι άσπρα, καθαρά. Δεν είναι με το παραδοσιακό τρόπο δηλαδή.

Σ.Ψ.: Που μυρίζουν.

Γ.Μ.: Που μυρίζουν λίγο. Πάλι έχουν τη μυρωδιά τους αλλά αυτό και δε μας πειράζει. Πιστεύω βέβαια ότι εκείνοι οι άνθρωποι που το είχαν το καρναβάλι, που μας το παρέδωσαν οι παλιοί και... προσέχουν πιο πολύ μπορώ να πω και το φυλάζαν τόσα χρόνια λόγω της... είχαν γνώση. Εμείς λίγο τώρα προσπαθήσαμε να το κάνουμε, να το ευπρεπίσουμε και βέβαια ήταν λάθος και από μόνο του το πέταξε. Π.χ. τι θέλω να πω;

Σ.Ψ.: Πες

Γ.Μ.: Φορούσαν τα καρναβάλια, φοράν μια σάρπα. Ναι, εκείνα τα χρόνια από τις μανάδες τους, τις γυναίκες τους που φορούσαν μακεδονικές στολές. Έπαιρναν μια σάρπα σκούρο χρώμα, βυσσινί, κόκκινο συνήθως ας πούμε.

Σ.Ψ.: Στις αποχρώσεις του κόκκινου.

Γ.Μ.: Και τώρα προσπαθήσαμε να τη κάνουμε, να βάλουμε και πούλια και .....

Σ.Ψ.: Ποια δεκαετία;

Γ.Μ.: Ε, αυτό έγινε το 75-85.

Σ.Ψ.: Με το βραζιλιάνικο.

Γ.Μ.: Και έγιναν κάποιοι άνθρωποι να στολίζουν τα λουριά των κουδουνιών. Και τελικά αυτά το ίδιο το καρναβάλι τα πέταξε, δε τα ήθελε δηλαδή τα βγαλε. Πάλι γύρισαν στο απλό, στο λιτό.

Σ.Ψ.: Δηλαδή αυτά τα πλουμιστά, τα εμπορικά και τέτοια.

Γ.Μ.: Τα εμπορικά αυτά.

Σ.Ψ.: Δεν στάθηκαν πάνω.

Γ.Μ.: Δε στάθηκαν. Το θέμα είναι όπως είπαμε το κέφι, να βγει να τραγουδήσει. Τώρα, αν έχει στη σάρπα του στολίδια ή... Βέβαια, οι άνθρωποι εκείνοι προσέχαν πάρα πολύ και ξέραν ας πούμε, όσον αφορά τη στολή τους, τα δέρματα τους, χρησιμοποιούσανε... Είχαν σοφία την οποία πρέπει να σεβαστείς. Δηλαδή το σακάκι ήταν από τραγίσιο δέρμα.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γ.Μ.: Το παντελόνι τους που ήτανε δυο μπατζάκια, ήτανε από γίδινο δέρμα. Μαύρο βέβαια πάντα. Τα οποία τα γίδινα είναι πιο μαλακά και το παντελόνι βέβαια φορώντας έδειχνε και πιο σπαθάτο. Και το άλλο το από πάνω το σακάκι που ήτανε από τραγίσιο ήτανε, τα άλλα ήτανε στενά, πιο μεγάλο και ήτανε πιο σπαθάτα για να πάει. Τώρα εμείς επειδή όχι τα ξέρουμε, τα μάθαμε, ρωτήσαμε, κάνουμε ας πούμε, προσπαθούμε να τα τελειοποιήσουμε τα δέρματα στο όνομα της.

Σ.Ψ.: Της τεχνολογίας και λοιπά.

Γ.Μ.: Τεχνολογίας και χρησιμοποιούμε τώρα το τραγίσιο δέρμα παντελόνι και πάνω και δείχνουμε πιο χοντροί. Σαν αρκούδα. Δεν είναι καλό και αυτό βέβαια. Πάλι και αυτό το πέταξε το καρναβάλι.

Σ.Ψ.: Αυτό δε το ήξερα, τώρα.

Γ.Μ.: Δηλαδή εκείνοι οι άνθρωποι το παντελόνι το είχανε

Σ.Ψ.: το είχαν μελετήσει.

Γ.Μ.: Το ύφασμα βέβαια. Ήξεραν πάλι δηλαδή. Γιατί το τραγίσιο δε ληγάει εύκολα, ενώ γονατάει, κάνει. Το γιδίσιο είναι, πιο μαλακό ήτανε. Λοιπόν ο κουδουνοφόρος δηλαδή που φοράει τα κουδούνια και τα δέρματα θα πηδήξει, θα γονατίσει, οι κινήσεις που κάνει αυτές. Κ αυτές οι κινήσεις βέβαια οι λαογράφοι λεν είναι χορός γιατί άμα δεις έναν

Σ.Ψ.: Τι κινήσεις;

Γ.Μ.: Σοχινό. Ναι, δηλαδή όπως είπαμε το καρναβάλι θα πει, θα πάει σ' ένα σπίτι θα πάει, σ' ένα καφενείο, σε μια παρέα που θα βρει να κεράσει. Θα κάνει ένα τραγούδι, θα το κάνουνε στιχάκια. Ένα τραγούδι. Τα τραγούδια όπως είπαμε είναι ειδικά τραγούδια. Ερωτικά.

Σ.Ψ.: Ναι, θα μου πεις μετά.

Γ.Μ.: Λοιπόν!

Σ.Ψ.: Γι αυτά τα τραγούδια.

Γ.Μ.: Και μόλις τελειώσει αυτά τα στιχάκια αρχίζει και πηδάει το καρναβάλι. Γυρίζει γύρω απ' τους φίλους.

Εγώ τώρα έκανα μια εργασία για το ψωμί. Έγραψα μερικά, φωτογραφίες. Και είναι έπειτα ρωτώντας όπως είπες για να καταγραφούνε, μια χρονιά... έχει δεκατρία χρόνια περίπου, δεκατέσσερα, ήμασταν στο καρναβάλι και ρωτούσαμε το μπάμπια Νίκο το Θανάσκο, έναν παλιό, πως γλεντούσαν τα καρναβάλια, πως πηγαίνουν στα σπίτια πως πάμε εμείς στα καφενεία τώρα και ότι κάποια στιγμή, μου πε λέει είδαμε κάποια κοφίνια σ' ένα σπίτι και τα κλέψαμε τα καρναβάλια για το ζάπους. Και μετά λέει, πήγαμε τ' ανάψαμε το Σάββατο βράδυ τι είχαμε κάνει κει, στη Κρύα Βρύση. Θυμάσαι μου λέει Γιάννη. Νόμιζε ότι και εγώ ήμουν στη παρέα του. Και μετά του λέω ποιο ζάπους, τι είναι αυτό το ζάπους. Ε, να λέει, εκείνο που τις φωτιές

Σ.Ψ.: Ναι.

Δηλαδή από συζήτηση και μετά ηρέμησε βέβαια, το άφησα λίγη ώρα πέρασε λίγη ώρα πήρα το μαγνητοφονάκι, άρχισα για το ζάπους να ρωτώ τους παλιούς και κει βγάλαμε μέσα από τη γη πεθαμένο, ένα δρώμενο που είχε σχέση... Γιατί με ρώτησες για το πανηγύρι που ήτανε, που είχε σχέση, που γινότανε το Σάββατο της Τυρινής. Δηλαδή το ζάπους. Τι ήταν το ζάπους; Τι έφτιαχναν; Στα πιο ψηλά σημεία του χωριού άναβαν κάτι φωτιές σα θημωνιές δηλαδή στο κέντρο

Σ.Ψ.: το Σάββατο της Τυρινής.

Με ξηρά τσάκνα, με πουρνάρια που έχουμε.

Σ.Ψ.: Παλιά κοφίνια.

Παλιά κοφίνια. Και κάναν και ένα σαν κιουπέι πως το λέμε εμείς. Σα θημωνιά τεράστια. Πλεγμένη ωραία έτσι ώστε όταν καίγεται να μη σκορπάει. Μας έδειξαν αυτοί, βάζαν ένα ξύλο και τα πλέκαν. Και αυτό ο κατεγράψαμε Σεραφείμ και τώρα. Βέβαια εκείνα τα χρόνια κλέβαν. Τώρα μας τα δίνει ο κόσμος για... το κάνουμε αναβίωση. Το κάνουμε στη πλατεία. Σε δυο τρεις πλατείες, δυο τρεις γειτονιές, τρεις τέσσερις φωτιές στήνουμε εκείνη τη μέρα. Και είναι ας πούμε γλέντι, χορός. Βγαίνουν γύρω από τις φωτιές τα καρναβάλια. Είναι ένα έθιμο το οποίο είχε χαθεί.

Σ.Ψ.: Είχε χαθεί.

Εδώ και πενήντα χρόνια.

Σ.Ψ.: Κ τυχαία

Τυχαία, έτσι από μια συζήτηση με τους παλιούς καρναβαλάδες.

Σ.Ψ.: το βρήκες.

Το βρήκα. Δηλαδή και άλλα έθιμα έχουμε βρει όπως το ντουντουλέι που λέμε.

Σ.Ψ.: Τι είναι το ντουντουλέι;

Ντουντουλέι είναι για την ανομβρία το καλοκαίρι, την περίοδο της άνοιξης που κάναν οι άνθρωποι για τη βροχή. Παρακάλεση για βροχή. Ντύναν παιδάκια οι αγρότες που ήθελαν τις βροχές, ήθελαν βροχή. Την άνοιξη που βγαίνουν κάτι πλατύφυλλα φύλλα, παπουτσάρια τα λέμε εμείς στο Σοχό, τα κόβαν και τα δέναν στη μέση τους με κουρέλια να μη μουσκεφτούν. Κατάλαβες; Ρούχα παλιά βάζαν και από πάνω τα περνούσαν σε τα φύλλα αυτά σε κλωστή όπως το καπνό και [33:40]. Και τα πήγαιναν στα σπίτια, τα γυρνούσαν στις γειτονιές έτσι και τα μπουγέλωναν τα παιδιά. Λέι λεί ντουντουλέι αυτό μόνο το στίχο. Και χόρευε λεί λεί ντουντουλέι. Και το μπουγελώναν, το τουρτουρίζαν και κάποτε λέει, ο παππούς μου ο Γιώργος μου είχε πει για τον εδώ ένα το Μπακαλιό. Το Πέτρο το Μπακαλιό, Γκούγκο το λέμε εμείς λοιπόν το παρατσούκλι του. Αυτό τον είχαν βάλει κ έβρεξε. Και μετά είπαν οι άνθρωποι εδώ, άγιο άνθρωπο και τον έβγαλαν παρατσούκλι χατζή. Άγιο άνθρωπο, καλό. Έπιασε, έριξε καλή βροχή, σιγανή την επαύριο και

τον είπαν χατζή. Βέβαια πίστευαν ακόμη ότι άμα βάζουν δίδυμα λέει ήταν πιο καλό. Τότε θα βρέχε.

Σ.Ψ.: Α, ναι;

Ναι, μου το είπε κάποιος παππούς, ο Μάσσιος εμένα, στο [...]. Και δυο κοριτσάκια τότε που ήταν δίδυμα τα είχαν ντύσει στη δεκαετία του 50 με 60. Κείνο το πιστεύανε. Πράγματα που χαθήκαν ρωτώντας μέσα από το αυτό, μέσα από το σχολείο από τα μαθήματα, τα ανακαλύψαμε. Το ντουντουλέι και το άλλο ανακαλύψαμε. Ο πατέρας σου μου το έλεγε και άλλοι μου το παν, οι παππούδες, τους σοχινούς καλικάντζαρους. Οι σοχινοί καλικάντζαροι τι ήταν; Ήταν κάτι μεγάλα παιδιά που. Φορούσαν ένα ζωνάρι στη μέση. Μεγάλα παιδιά. Δεκαεννιά, είκοσι χρονών εικοσιπέντε μαντραχαλάδες και πέρνανε τη κάπα με το ζωνάρι, το φορούσανε λέει στη μέση, βάζανε ένα ξύλο μια γκαρλίγκα, μια γκλίτσα και στη κορφή της γκλίτσας βάζανε τη κάπα. Και το σκεπάζαν και γινόταν ένας τεράστιος με μαύρα ρούχα που χε από μέσα ένα τρουβά και αγκάλιαζε τα παιδάκια γιατί τότε νύχτα πήγαιναν και τα έκλεβε. Τις καραμελίτσες, τα καρύδια, τι τους δίναν, τα μήλα, τα σύκα

Σ.Ψ.: Άρα αυτό που πηγαίνουν και

Οι λεγόμενοι γκουνατζήδες.

Σ.Ψ.: Γκουνατζήδες.

Γκουνατζήδες, βρακολάδικο.

Σ.Ψ.: Για πες το.

Γκουνατζήδες τους λέγανε λέει. Τώρα από της γκούνας το άδειο.

Σ.Ψ.: Απ'τη γκούνα.

2^ο κομμάτι

Λοιπόν, επειδή ξεκινήσαμε μια συζήτηση, εγώ σου είπα ότι με επηρέασε πιο πολύ η οικογένεια της μητέρας μου και κάποιοι του... άνθρωποι.

Σ.Ψ.: Το δρώμενο το τοπικό.

Το τοπικό και φαίνεται είχα και εγώ τα γλέντια μέσα μου. Τα παιδιά μου τώρα ντύνονται και έχω και τις στολές μου όπως ο καθένας. Γιατί οι στολές είπαμε είναι ατομική ιδιοκτησία του καθενός. Η στολή του κουδουνοφόρου.

Σ.Ψ.: Για πες μου.

Του μέρη όπως λέμε εμείς, του καρναβαλιού δηλαδή.

Σ.Ψ.: Ναι.

Με τα κουδούνια, αποτελείται. Βέβαια πρώτα πρώτα βάζει από κάτω το, ένα παντελόνι πιο πρόχειρο. Λοιπόν. Το πιο πρόχειρο παντελόνι, ένα πιο πρόχειρο παντελόνι, μάλλινες κάλτσες από κάτω, μαύρες πλεγμένες στο χέρι και πάνω μια μάλλινη φανέλα χοντρή η οποία και τραβάει τον ιδρώτα γιατί η ζέστη είναι μεγάλη με τα δέρματα, τα κουδούνια, το φορτίο. Φανέλα η οποία με μακρύ μανίκι, καταλήγει δηλαδή στο χέρι κάτω από τον αγκώνα σε κάποια σχέδια πιο αυτό, περίτεχνα.

Σ.Ψ.: Πως τα λεν αυτά;

Μανικέτια είναι τα σχέδια που βγαίνουν στη φανέλα. Ένα πουκάμισο άσπρο

Σ.Ψ.: Πάντα άσπρο;

Πάντα άσπρο ή απαλό γαλάζιο.

Σ.Ψ.: Αλλά πιο πολύ προτιμούν το άσπρο.

Άσπρο. Τσαρούχια στα πόδια, γουρνοτσάρουχα. Ή τώρα παίρνουμε πιο επεξεργασμένα. Άλλα τσαρούχια από δέρμα πάλι δερμάτινα. Και πάνω απ' αυτά βάζουμε. Μαζεύουμε, διπλώνουμε τα μανίκια απ' το πουκάμισο. Φοράμε το παντελόνι που είναι από δέρμα κατσικιού μαύρο.

Σ.Ψ.: τραγίδια δηλαδή.

Πιο πολύ γίδια [2:02]. Είπαμε για πιο λόγο. Για να είναι και πιο...

Σ.Ψ.: Στιλάτοι. Και πιο ευλύγιστοι.

Και πάνω φοράμε το σακάκι που είναι χωρίς μανίκια. Αμάνικο.

Σ.Ψ.: Ναι, ναι.

Κάτι μανικάκια κρέμονται απ' τους ώμους. Ένα σακάκι. Είναι όλο από... τραγίσιο. Τραγί δέρμα, μαύρο. Μαύρα πάντα. Έπειτα βάζουμε στη μέση τα κουδούνια. Τα κουδούνια είναι τέσσερα. Πρώτο κυπρί, δεύτερο, τρίτο, τέταρτο. Που πάει από δεξιά πίσω και γυρίζει δεξιά προς τα αριστερά. Τέσσερα κυπριά κ ένα είναι το πατάλι.

Σ.Ψ.: Ναι.

Που είναι, παίζει το ρόλο του ας πούμε σα το νταούλι. Το μπάσο.

Σ.Ψ.: Ναι, ναι.

Το μπατάλι που είναι από λαμαρίνα. Τα άλλα είναι σφυρήλατα δηλαδή, μπρούτζινα τα κουδούνια.

Σ.Ψ.: Τα κουδούνια.

Ναι. Τέσσερα και ένα το μπατάλι, πέντε. Δηλαδή πίσω είναι τα δυο μεγαλύτερα κουδούνια δεξιά και αριστερά, στη μέση το μπατάλι. Μπροστά στα δυο πόδια στους μηρούς τα άλλα δυο κουδούνια. Αυτά ήταν δεμένα με σχοινί το ένα με το άλλο, τα πέντε. Τα φοράμε στη μέση μας. Βέβαια το σχοινί το ρόλο το παίζει να είναι δεμένα τα κουδούνια, στη θέση τους. Όχι να μας κρατάνε εμάς στη μέση.

Σ.Ψ.: Να μη φεύγουν προς αριστερά δεξιά.

Να μη φεύγουν αριστερά. Τα περνάμε λίγο ελαφρά, δε τα σφίγγουμε για να μη μας κοπεί το σκοινί. Εκείνο που κρατάει τα κουδούνια πάνω στο σώμα μας. Τα φοράμε δηλαδή στη μέση περίπου έτσι προς τα κάτω. Κείνο που τα κρατάει τα κουδούνια στη θέση τους είναι ένα ζωνάρι έτσι μικρόν, μακρύ. Υφασμένο στον αργαλειό. Πολύ γερό ζωνάρι. Βυσσινί, χρώμα σκούρο δηλαδή κυρίως. Μαύρα, βυσσινί, μπορντό και κάποια κόκκινα έχουμε σήμερα. Καφέ σκούρα, τα οποία είναι 6 μέτρων, φάρδος διπλό το παίρνουμε. Το φάρδος του είναι 25 πόντους, το γύρισμα μένουν 12, 12.5 πόντους και περνάν από πίσω το κεφάλι χιαστή, έρχονται από πίσω μπροστά πάλι χιαστή ανάμεσα από τα κουδούνια με ένα ειδικό και πάλι πίσω και μπρος γυρίζει το και καλύπτει τα σκοινιά, ανάμεσα στα κουδούνια και αυτό κρατάει. Το ζωνάρι

Σ.Ψ.: Το ζωνάρι.

Το ζωνάρι κρατάει στους ώμους. Αυτό κρατάει και τα κουδούνια.

Σ.Ψ.: κουδούνια.

Βέβαια για να μη φαίνεται μετά αυτό το ζωνάρι τα σκοινιά με το ζωνάρι, βάζουμε από πάνω μια σάρπα. Κόκκινη συνήθως, καφέ, πράσινη.

Σ.Ψ.: Οι παλιοί, οι παλιοί τι σου λέγαν; Πόσα χρώματα μπορούσε να έχει η εσάρπα;

Η σάρπα μπορούσε να είναι πράσινη, βυσσινί, καφέ. Από τις σάρπες που φορούσαν οι γερακίνες, οι μανάδες τους, οι γυναίκες φορούσαν δηλαδή κόκκινες

Σ.Ψ.: Α, παίρναν τις σάρπες δηλαδή της μάνας ή της γιαγιάς και τη φορούσαν.

Διάφορα, της αρραβωνιαστικιάς, ναι. Βέβαια και τη φορούσαν, πολλές φορές ανάλογα και με την οικονομική ευχέρεια του καθενός. Δηλαδή υπήρχε και υπάρχει μια παράδοση ακόμη και σήμερα. Κ εγώ έχω, πήρα γυναίκα απ' το Σοχό. Όταν αρραβωνιάστηκα ας πούμε, τι μέρες της αποκριάς της πήρα παντόφλες και χαλβά και αυτή μου γύρισε σάρπα η πεθερά μου.

Σ.Ψ.: Άντε!

Ναι, της πήρα παντόφλες, χαλβά και μια ομπρέλα και αυτή μου γύρισε σάρπα. Άλλοι γυρίζουν μανικέτι.

Για να γνωρίζουν αν ο αρραβωνιαστικός, ο άντρας ο μερακλής. Για να τον γνωρίζουν απ' το καρναβάλι. Σάρπα είναι που κάνει η πεθερά μου ας πούμε και την έχω.

Σ.Ψ.: Ναι, μάλιστα.

Και βάζουν... Το κυριότερο βέβαια είναι αυτό το τσικότι που βάζουνε στο κεφάλι που το λένε καλπάκι. Το οποίο είναι σαν από μαύρο.

Σ.Ψ.: Ναι.

Μαύρο σαγιάκι σε σχήμα κώνου, γεμισμένο με σανό τα παλιά χρόνια. Σήμερα βάζουμε ένα πολυεστέρα.

Σ.Ψ.: Ναι,

Πιο ελαφρύ είναι. Παίρνει το σχήμα του κώνου. Μπροστά στο πρόσωπο σχηματίζουμε μάτια, μύτη, στόμα τα οποία όλα αυτά κεντιούνται με γαϊτάνι, με σιρίτια.

Σ.Ψ.: Πολύχρωμα.

Χρωματιστά, γήινα συνήθως. Κόκκινα, βυσσινί, μπορντό, πράσινα. Και κάνουνε, σχηματίζουνε γεωμετρικά σχήματα στο κεφάλι. Τόξα, ρόμβους, τρίγωνα τα οποία στο τέλος πάνω στο μέτωπο κάνουν και ένα σταυρό μερικοί. [6:20] όλο στο πάνω μέρος το στολίζουν με χαρτί.

Σ.Ψ.: Παλιότερα έχεις...

Και βάζουν ένα από ουρά αλόγου μπροστά στη μύτη. Εδώ μπροστά στο πρόσωπο.

Σ.Ψ.: Στο πρόσωπο. Παλιότερα που δεν υπήρχε αυτό το γλασέ το χαρτί....

Χαρτί, είχανε άλλο χαρτί. Δε το θυμάμαι, κάποιο χαρτί υπήρχε τότε, δε μπορώ να ξέρω τι βάζαν. Δε θυμάται κανένας.

Σ.Ψ.: εκτός της ουρά του αλόγου, κορδέλες.

Ουρά αλόγου, κορδέλες. Ουρά αλεπού πάνω. Την ουρά αλόγου την παίρναν, τη βάζαν μπροστά στο πρόσωπο.

Σ.Ψ.: Σαν μουστάκι.

Σαν μουστάκι.

Σ.Ψ.: Την ουρά αλεπούς κει πάνω που βάζαν, έχεις ακούσει ποτέ να βάζαν τίποτα ζλάτο; Που λεν...

Ναι βάζαν και ζλάτο. Είναι ένα ασημί, μια λεπτή ασημί κλωστή. Το βάζουν και σήμερα ακόμη.

Σ.Ψ.: Και σήμερα.

Το βάζουν το ζλάτο, ναι. Χαράς ένδειξη αυτό, έτσι... το ζλάτο χρησιμοποιούσαν και στους γάμους παλιά.

Σ.Ψ.: Για πες.

Όταν ήταν γάμος, οι καλεσμένοι βάζαν ζλάτο. Κι επικράτησε και αυτό το ζλάτο στη καφαλοστολή. Στο καλπάκι το βάζαν.

Σ.Ψ.: Είναι δηλαδή το στολίδι των επίσημων ημερών.

Ναι, ήτανε στολίδι. Μια αυτό. Έτσι απλό, λιτό βέβαια. Και στο χέρι γκλίτσα, γκαρίκα δηλαδή και ούζο ποτό, ούζο. Πέραν δυο πενηνταράκια και κερνάν φίλους και γνωστούς με το ούζο.

Σ.Ψ.: Εκτός...

Και τους το δίνουν πίσω πάλι.

Σ.Ψ.: κάτι λίγο για το καλπάκι. Έχεις ακούσει τότε που βάζαν μέσα κανένα ξύλο;

Ναι, λεν ότι βάζαν μέσα βέργα συκιάς. Πιο γυριστή για να δίνει μια κλίση.

Σ.Ψ.: Σου έχει πει κανένας παππούς γιατί συκιά;

Γιατί η βέργα της συκιάς λυγίζει εύκολα.

Σ.Ψ.: Γι αυτό.

Και παίρνει κλίση και σαν τοξοειδής για... καλπάκι να μην είναι δηλαδή ίσιο καλπάκι, γκιούσκο που λέμε, ντούρο προς τα πάνω. Να κάνει μια κλίση.

Σ.Ψ.: Προς τα μπροστά.

Ναι, προς τα μπροστά. Να γέρνει καθώς περπατά ίσια. Και περήφανα και καμαρωτά και λεβέντικα το καρναβάλι και εκστασιάζονται... όπως να 'ναι ο καθένας. Δηλαδή η κίνηση αυτή του καθενός είναι και χάρη. Όλα ίδια είναι και όλα διαφέρουν. Η κίνηση των καρναβαλιών, των κουδουνοφόρων. Αλλά το καλπάκι έτσι, μέχρι τη βέργα, δίνουν οι ραφτάδες. Έτσι όπως το ράβουν έχω δει σήμερα αυτό το ύφασμα, το σεάκι. Παίρνουμε δυο μπροστά. Μια πιο πάνω απ' τα μάτια. Μια πιο ψηλά στην κορυφή του και του δίνουν τη κλίση.

Σ.Ψ.: Τη κλίση από μόνη τους.

Έτσι για να φύγει. Βέβαια εκείνα τα χρόνια οι άνθρωποι με τα υλικά της φύσης τη φέραν τη κλίση τη βέργα στο σανό, έπαιρνε τη κλίση.

Σ.Ψ.: Ναι.

Και σίγουρα βέβαια όταν βλέπουμε καρναβάλι, καλπάκι ιδίως τις τελευταίες μέρες, καθαρά επεμβαίνει ο κόσμος να το δει, να το καμαρώσει. Στα καφενεία, ο φούρνος το δέχεται γιατί το αγαπάμε. Είναι η πιο καλή μας γιορτή. Δεν υπάρχει άλλη στο Σοχό.

Το πανηγύρι του Σοχού δηλαδή.

Ναι, είναι η καλύτερη μας γιορτή εκείνη και πάντα όπως είπα είναι αρχές της άνοιξης. Και βέβαια ευνοεί και ο καιρός που είναι κρύος. Κρύο θέλουμε. Εμάς δε μας ενδιαφέρει. Βέβαια αν θα ρθουν οι επισκέπτες και αν...

Σ.Ψ.: Ναι.

Εμείς το κάνουμε για μας. Από μας για μας. Και βέβαια το ποτό, τα δέρματα εκείνη την εποχή τράγου, το προστάτευαν κιόλας και το καρναβάλι.

Σ.Ψ.: Ναι.

Κρυώνει, πίνει

Σ.Ψ.: Σίγουρα.

Βέβαια και... είναι πάρα πολύ προσεγμένη η στολή. Πιστεύω αυτό το ζωνάρι ιδίως που κρατάει τα κουδούνια, μοιράζει και το βάρος στους ώμους.

Σ.Ψ.: Τα έχουν υπολογίσει όλα.

Τα 'χαν υπολογίσει πολύ σωστά οι άνθρωποι.

Σ.Ψ.: Λίγο για το προστάβανι Γιάννη, τι ξέρεις;

3^ο κομμάτι

Σ.Ψ.: Για πες τώρα.

Θέλω να πω ότι, βέβαια καρναβάλια, όταν. Εκείνο που είδα ότι στο Σοχό λέω. Αλλού δεν είχε λέω, καρναβάλια με κουδούνια; Και ρωτώντας είδα ότι στο προφήτη ας πούμε κάνουνε. Στου Προφήτη αλλοιώθηκε. Και σε άλλα μέρη της Μακεδονίας εδώ κοντινά, παλιά χωριά, κάναν λέει καρναβάλια και σταμάτησαν να γίνονται. Εκείνο όμως που αναρωτήθηκα, λέω στο Σοχό πως δε χάθηκε; Και απ' την έρευνα, αυτά που είδα, έμαθα, είναι ότι, η άποψη μου βέβαια προσωπικά είναι. Κατάλαβα ότι εδώ, τους δύσκολους καιρούς δηλαδή μετά τον εμφύλιο και ακόμη ακόμη επειδή υπήρχε και φτώχεια τότε το '50., το '60, μετανάστευαν ο κόσμος. Εδώ στο Σοχό αυτοί που το κράτησαν και δε χάθηκε ήταν οι κτηνοτρόφοι.

Σ.Ψ.: Ναι.

Γιατί αυτοί πιο ελεύθεροι άνθρωποι.

Σ.Ψ.: Ναι.

Πιο απείθαρχοι. Δηλαδή πέρα της λογικής, το πρέπει, το δε πρέπει. Δεν καταλάβαιναν τίποτα, ντύνονταν.

Σ.Ψ.: Ναι.

Είχαν και κουδούνια κιόλας.

Σ.Ψ.: Δεν υπολόγιζαν τις απαγορεύσεις της να πεις.

Ναι, όχι τις απαγορεύσεις, το αν θα πρέπει να ντυθούμε, αν θα αφήσουμε τις δουλειά μας, αν θα αφήσουμε τα γίδια ανάρμεχτα, [1:20] το κοπάδι. Το αν θα φοβηθούν τη χούντα ακόμη που υπήρχαν τέτοιες απαγορεύσεις.

Σ.Ψ.: Ναι, ναι.

Δεν καταλάβαιναν τίποτα αυτοί. Μέθαγε το ποτό, μεθούσαν, με τα καρναβάλια έβρισκαν ευκαιρία να γλεντήσουν και να πιουν παραπάν. Το κράτησαν αυτοί. Κι έφτασε δηλαδή μέχρι [1:40]. Βέβαια παλιότερα ντύνονταν. Δεν υπήρχαν απαγορεύσεις απ' όταν ήταν και οι Τούρκοι που λέμε. Αλλά σίγουρα μια απαγόρευση ήτανε να μη κατεβαίνουν στο κάτω παζάρι τα καρναβάλια μας.

Σ.Ψ.: Η δύναμη της παράδοσης δηλαδή νικούσε κάθε νόμο που επιβάλλονταν.

Ναι, δηλαδή αυτοί οι άνθρωποι, αυτοί οι άνθρωποι οι συγκεκριμένοι, οι κτηνοτρόφοι. Αυτοί που δε τους ένοιαζε τι θα πει ο κόσμος.

Σ.Ψ.: Ναι. Δεν ήταν δυνατό αυτό.

Δηλαδή αυτό το δυνατό το, το αυτό δε μπορούσαν. Τώρα δύσκολα, φτώχεια, πως θα βρούμε δέρματα. Ένας από δω έφερνε ένα κουδούνι, ένας από κει, το κράτησαν.

Ναι.

Σ.Ψ.: ενώ υπήρχε πτώχεια. Υπήρχε ας πούμε η χούντα. Παλιότερα υπήρχε και ο εμφύλιος. Δύσκολα χρόνια.

Δε τους άφηναν στη φωτιά να βγουν, βγαίνουν στις γειτονιές βέβαια. Πάλι γίνονται αυτοί. Να βουλώσουν τα κουδούνια να μην ακουστούν, να μην κάνουν. Και η εκκλησία βέβαια κυνηγούσε κ αυτή

Σ.Ψ.: Για πες

Γιατί το θεωρούσαν ειδωλολατρεία. Αυτοί οι άνθρωποι δε καταλάβαιναν τίποτα.

Σ.Ψ.: Ναι.

Και οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε αυτούς, που οι άνθρωποι σήμερα ψάχνουν την παράδοση. Θέλουν τα έθιμα να τ' αναδείξουν και όλοι προσπαθούν να δημιουργήσουν την παράδοση. Εμείς δηλαδή οφείλουμε πολλά σε αυτούς.

Σ.Ψ.: Στους κτηνοτρόφους του Σοχού.

Ναι, σε αυτούς τους ανθρώπους.

Σ.Ψ.: Ωραία.

Γιατί ήθελα να, αυτό.

Σ.Ψ.: Πολύ καλό. Πολύ καλό. Για το προστάβανι δεν... για πες μου

Το προστάβανι είναι ένα έθιμο το οποίο γίνεται κείνες τις μέρες της αποκριάς.

Σ.Ψ.: Ναι.

Δηλαδή.

Σ.Ψ.: Να πούμε λίγο για τις μέρες της αποκριάς. Ας μη πούμε για τις προηγούμενες μέρες. Αποκριά στο Σοχό είναι

Σάββατο Τυρίνης, Κυριακή, Δευτέρα.

Σ.Ψ.: Ναι.

Κυριακή.

Σ.Ψ.: Ναι.

Τη Κυριακή, εκείνα τα, και σήμερα βέβαια ακόμη, γίνεται το έθιμο του προστάβανι. Πήγαιναν οι γυναίκες και άνδρες ακόμη στους μεγαλύτερους να ζητήσουν συγχώρεση γιατί μετά ερχόταν η Σαρακοστή. Με δυο τρία πορτοκάλια στο χέρι, σε μαντήλια τα είχανε τότε δεν είχανε σακούλες. Και πήγαιναν στους μεγαλύτερους οι μικρότεροι, να συγχωρεθούν και να κοινωνήσουν. Με τα πορτοκάλια κυρίως πήγαιναν στη νονά. Αυτή που τους στεφάνωσε και τους βάφτισε τα παιδιά. Ακόμη και σήμερα εμένα η γυναίκα μου, η μάνα μου πάει στη η γυναίκα μου πάει στην

Όχι, εκείνο είναι άλλο. Για το προστάβανι μιλάμε τώρα.

Σ.Ψ.: Ναι.

Πάει λοιπόν εκεί, πάει και το απογευματάκι με πορτοκάλια. Με ένα φρούτο που δεν υπήρχε στο Σοχό το πορτοκάλι. Μήλα, ροδάκινα, αχλάδια είχαμε αλλά πορτοκάλι... Δώρο πηγαίναμε τα πορτοκάλια και πρόσφεραν στη νονά το πορτοκάλι, στο νονό. Ένα δυο. Ένα πορτοκάλι στο καθέναν και φιλούσαν το χέρι και ζητούσαν συγχώρεση, άφεση αμαρτιών και καλή σαρακοστή να χούμε και κερνιόταν βέβαια λικεράκι, γλυκό τι είχαν εκεί και έφευγαν. Επίσης πολύ πήγαιναν εκείνα τα χρόνια στη μαμή, αυτή που τους ξεγενούσε. Γιατί τιμή μεγάλη στη μαμή. Και η μαμή πήγαινε σχεδόν, οι μαμές που ήταν τότε στο Σοχό ποια, πόσες ήταν;

Σ.Ψ.: Η γιαγιά του πατέρα μου.

Ναι, ήταν μαμή. Τη πηγαίναμε ας πούμε οι γυναίκες. Τη τιμούσαν πολύ τη μαμή εκείνη τη μέρα. Τιμή είναι γιατί αυτό. Να πας να συγχωρεθείς και

Σ.Ψ.: Εκείνη τη μέρα, ε;

Ναι, εκείνη τη μέρα πήγαιναν με πορτοκάλι τη μαμή. Τη προστάδα τη μαμή. Και βέβαια όπως είπα και μετά να πάει η νύφη στη πεθερά, στη θεία, στο θείο, σε κανένα παππού γέρο μεγαλύτερο να ζητήσει συγχώρεση. Και ευκαιρία βρισκανε και οι [5:25] που ήταν μαλωμένοι και κάποιος ο άλλος, πήγαινε εκεί ο άλλος να συγχωρεθεί. Και εγώ μια χρονιά τις απόκριες, είχαμε τσακωθεί με το Μπέρδα, είχαμε παρεξηγηθεί, έγινε κάτι άλλο. Έφταιγα εγώ, έφταιγε αυτός. Ήρθε με ένα πορτοκάλι μεθυσμένος καρναβάλι, του φίλησα το χέρι και λέμε προστάβανι. Δηλαδή βρήκε ευκαιρία μέσα απ' τα καρναβάλια και με το πορτοκάλι να μου ζητήσει συγχώρεση και να ξαναεπανέλθουν οι σχέσεις.

Σ.Ψ.: Ωραία.

Αυτό ήταν το προστάβανι.

Σ.Ψ.: Για λίγο για τη λέξη μέριο.

Αυτό δε το έχω ψάξει ετυμολογικά. Έτσι το λέγανε παλιά, μέριο. Το μέριο.

Σ.Ψ.: Σημαίνει καρναβάλι.

Ναι, μέριο δηλαδή εμείς είναι το καρναβάλι. Τώρα το καρναβάλι αλλά που το ακούν στη Πάτρα λένε σ' άλλα μέρη, φαντάζονται ένα καρναβάλι Ρίου – Αντιρίου. Τέτοιο ας πούμε.

Σ.Ψ.: Δυτικοφερμένο.

Δυτικοφερμένο. Όχι βέβαια. Εμείς το λέμε μέριο. Τώρα το λεν και κουδουνοφόρο επειδή φοράν κουδούνια. Το μέριο ήταν. Μέριο το έλεγαν.

Σ.Ψ.: Α! Λίγο για τα τραγούδια. Μόνο τις επικεφαλίδες, τα τραγούδια τα βασικά

Τα τραγούδια βέβαια είναι τραγούδια που τα λέμε μόνο εκείνα. Αργά, μαρκόσυρτα τραγούδια. Ας πούμε ένα τραγούδι είναι που είναι και (εθνικός ύμνος?), το τραγούδι το χανουμάκι.

Σ.Ψ.: Ναι.

Που μιλάει. Ένα ωραίο χανουμάκι, αυτός είναι ο τίτλος.

Σ.Ψ.: Ναι.

παχουλό / με ξετρελαίνει ο φερεντζές / που όταν το βλέπω ανοιχτό. / Απ' το χαρέμι θα σε αρπάξω / χανούμισσα μου όμορφη / και στις Αθήνας θα σε πάω / να σε βαφτίσω χριστιανή.

Σ.Ψ.: Άλλο;

Λέει: εγώ την πίστη μου δεν την αλλάζω / εγώ ρωμιά δε γίνομαι / θέλω να είμαι χανουμάκι / και να προσκυνάω στο τζαμί. Και μετά λέει: αχ χανουμάκι μου δε θα σε δω / ποτέ στην αγκαλιά μου. Είναι τρεις strofes. Έτσι. Αυτό που το είπα γρήγορα.

Σ.Ψ.: Ναι.

Φαίνεται κάποιος δικός μας ερωτεύτηκε μια μουσουλμάνα και βγήκε αυτό το τραγούδι. Άλλο τραγούδι ας πούμε είναι: τι κακό έκανα ο καημένος μέσα σε αυτή τη γειτονιά. Δεύτερο τραγούδι. Τι κακό έκανα ο καημένος / τι κακό έκανα ο καημένος / μέσα σ' αυτή τη γειτονιά / και με βγάλαν το όνομα/ ψεύτη κλέφτη και φονιά / Εγώ δε σκότωσα κανένα / εγώ δε φίλησα καμιά / και με βγάλαν το όνομα / Γαλανές και μαυρομάτες / εγώ δε πείραξα καμιά / και με βγάλαν το όνομα. Αυτό είναι δεύτερο. Άλλο τραγούδι είναι ήθελα να κάνω πέρα, ήθελα να κάνω πέρα. Ήθελα να κάνω πέρα / πέρα στην ανατολή / να διαλέξω μαύρα μάτια / και αγγελικό κορμί. / Δε μου λες ωραία κόρη / [8:00]. Τη λέει το συνεχίζει: δε μου λες ωραία κόρη / μ' αγαπάς ή με γελάς / ή εμένα κοροϊδεύεις τον καιρό σου να περνάς. / Σ' αγαπώ δε σε γελάω / θέλω να σε παντρευτώ / ταίρι θέλω να σε κάνω / ταίρι μου παντοτινό. Άλλο τραγούδι είναι της τριανταφυλλιάς τα φύλλα / θα στα κάνω φορεσιά / να μπορείς το καλοκαίρι να βαρέσεις τα παιδιά. Ένα στιχάκι... Βέβαια πλέκαμε στιχάκια και η σειρά...

Σ.Ψ.: Αυτό αλλάζει, ε;

Ναι. Άλλο τραγούδι είναι της καρναβαλιστικο τσερκεζους

Σ.Ψ.: Τσερκεζους;

Ναι.

Σ.Ψ.: Ποντιακό όνομα είναι αυτό;

Τσερκεζους το λένε. Κάτω στα πέντε δέντρα / στα κρύα τα νερά / σκότωσε ο τσερκεζους (λέει) / όμορφα παιδιά. Τον έναν λέγαν Γιώργο / τον άλλο Ηρακλή / και αλυσίδες στα ποδιάρια / αλυσίδες στο λαιμό / και μπουκαλιά

στα χέρια]. Ένα άλλο τραγούδι είναι ας πούμε το: Κίνησαν τα Σοχνούδια, στο πανηγύρι να παν / στο δρόμο που πηγαίνουν / καρτέρι κάνανε και πιάσαν το Σταμάτη / το δέσαν στο κλαδί. Συνεχίζει βέβαια. Κίνησαν τα Σοχνούδια. Άλλο τραγούδι που το λέμε καρναβαλίστικα είναι και κάποια τραγούδια ερωτικά, που είναι μετά την άνοιξη την περίοδο της Κούτη(?) [9:15] που τα λέγαμε. Το Πάσχα. Ήτανε... Να 'χα ένα ταχυδρόμο. Ο ταχυδρόμος. Αυτό. Ένα άλλο τραγούδι είναι, μπορεί να είναι και αυτό της κούνιας νομίζω. Το γλυκοχαράζουν τα βουνά και οι όμορφες κοιμούνται. Ερωτικό τραγούδι, το λεν τα καρναβάλια.

Σ.Ψ.: Ναι. Δεν είναι βλάχικο; Σοχινό...

Ναι. Γλυκοχαράζουν τα βουνά / και οι όμορφες κοιμούνται / και τα καημένα τα παιδιά / στους δρόμους τυράννιουνται.

Σ.Ψ.: Α, όχι. Άλλο λέω εγώ.

Αυτό είναι εδώ που λέμε.

Σ.Ψ.: Για πες μου το ξέρεις αυτό;

Γλυκοχαράζουν τα βουνά / και οι όμορφες κοιμούνται / και τα καημένα τα παιδιά / στους δρόμους τυράννιουνται. / Άσε με / άσε τον άντρα σου / πάρε με. / Μια παντρεμένη αγαπώ / και ποιος θα τη φωτίσει / τον άντρα της να απαρνηθεί / και μένα ν' αγαπήσει. Και πάλι το ρεφρέν: άσε με, βάγιε με, δε ξέρω πως είναι τώρα. Άσε με, βάσε με, άσε τον άντρα σου και πάρε με. [10:04] σαν φεγγάρι / με ρούφηξες το αίμα / σα το ξερό σφουγγάρι. Και άλλα στιχάκια. Μαρία λεν τη Παναγιά / Μαρία λεν και σένα / σκύβω φιλώ τη Παναγιά / σα να φιλώ εσένα. Και συνεχίζει 4.5 στροφές και άλλα τραγούδια έχει. Ένα τραγούδι είναι το μαρμαρένια κρύα βρύση.

Σ.Ψ.: Α, ναι.

Μαρμαρένια κρύα βρύση.

Σ.Ψ.: Ναι.

Βέβαια πολλές φορές, επειδή τραβάει διάρκεια το καρναβάλι τη νύχτα, βάζουμε και δίνουμε και σημερινά, σύγχρονα και παραδοσιακά τραγούδια δικά μας, πάλι ερωτικά. Δένουν κ αυτά μες στο κλίμα.

Σ.Ψ.: Ναι, ναι

Αμανέδες, χαρούμενα τραγούδια πάντα εύθυμα.

Σ.Ψ.: Ναι.

Δηλαδή τραγούδια ερωτικά συνήθως.

Σ.Ψ.: Την Καθαρά Δευτέρα...να πούμε λίγο για το τέλος

Ναι.

Σ.Ψ.: του καρναβαλιού.

Βέβαια τώρα οι εκδηλώσεις έχουν οργανωθεί τα τελευταία χρόνια, από μεριάς του δήμου, της τοπικής κοινωνίας. Ο δήμος δηλαδή ενώ παλιά ήταν πολύ ελεύθερο το καρναβάλι μέχρι και το '70. Μετά ανέλαβε ο δήμος. Ας το πούμε ότι εγώ, πως το λεν, βλέπω. Ο δήμος είναι ο σκελετός, κ εμείς, εμείς ο λαός τα σπλάχνα το σοχινά, όλα αγκαλιάζουμε το δήμο και γίνεται

Σ.Ψ.: Η παρουσίαση.

Η παρουσίαση. Κ έτσι οι εκδηλώσεις αυτές που κάποιες ας το πούμε φαίνονται ανοργάνωτες αλλά είναι και λίγο στημένες. Π.χ. μουσικές θα φέρει το βράδυ ο δήμος, θα πάρει τα μέτρα τάξης ασφαλείας για τον κόσμο, θα βάλει, θα προστατέψει κάποιες εκδηλώσεις που θέλουν προεόρτιο... [111:54] που θα ρθουν κάποια ξένα. Δρώμενα πάντα αδερφά, καρναβάλια θέλω να πω απ' τη δράμα ή από άλλα μέρη της Ελλάδος εδώ κοντά. Η Καστοριά έχουν έρθει με αμφία τα ποντιακά εκείνα τα καρναβάλια που έχουνε.

Σ.Ψ.: Ποια;

Στη Κοζάνη που κάνουν.

Σ.Ψ.: Τα ρακοτσάρια.

Ε κάποια και τέτοια συγκροτήματα χορευτικά έρχονται, δένουν, μπαίνουν κ αυτά μέσα εκεί, αυτά τα... Τις φωτιές το ζάπους που στήνουμε, παίρνει μέτρα. Εντάξει, φέρνει πυρασφάλεια... Βοηθάει και ο δήμος δηλαδή. Βέβαια όλα όμως είναι ο κορμός, ο λαός. Τα όργανα όπως σας είπα και εμείς του σκελετού αυτού που λέγεται δήμος και όλοι οι άνθρωποι. Αν δεν υπάρχει ο λαός, δε γίνεται τίποτα. Και βέβαια όπως τα είπα. Έτσι όπως τα βλέπω εγώ δηλαδή δε είναι. Ένα θέατρο ανοιχτό που οι ηθοποιοί είναι αυτοί που μεταμφιέζονται είτε καρναβάλια, μέρη και αράπκες, είτε στο γάμο, στη καμήλα. Και το κοινό είναι ο λαός.

Σ.Ψ.: Ο λαός.

Και χωρίς λαό κ εμείς δε μπορούμε να λειτουργήσουμε. Να μας δει θέλουμε ο Σοχινός, κυρίως ο σοχινός λαός. Γι αυτό εκείνες τις μέρες απ' ότι ακούω, οι Σοχινοί όλοι έρχονται. Μπορεί και τα φανταράκια μας να πάρουν τις άδειες τους, 'κεινες τις μέρες. Να ρθουν, να ντυθούν, να δουν. Απ' τη Γερμανία, απ' την Αμερική έρχονται.

Σ.Ψ.: δεν έρχονται από Αθήνα, Θεσσαλονίκη που είναι εδώ κοντά;

Θεσσαλονίκη όλοι έρχονται και όλοι μαζί γλεντάμε. Γιατί ξέρουν και αυτοί πως λειτουργεί το έθιμο, ξέρουν να μπουν και τους θέλουμε κιόλας. Δηλαδή αν ήταν μόνο του, δε μπορεί να λειτουργήσει, να σταθεί. Άμα δε βγεις στο καφενείο και είναι κλειστό το καφενείο, δεν έχει κόσμο να πάει το καρναβάλι, να κεράσει, να βρει τη κοπέλα του. Κι ο καθένας, η κάθε ηλικία του εκφράζεται και κάπως διαφορετικά. Δηλαδή ο μικρός αλλιώς, ο νέος αλλιώς, θέλει με τους νέους, ο μεγάλος με τους πιο μεγάλους. Του αρέσει η μουσική, ο ήχος, το κουδούνι κοιτάζει. Ο καθένας, ο κάθε ηλικία εκφράζει το κάθε δρώμενο με το δικό της τρόπο. Και γι αυτό επιβιώνει. Οι μικροί δε μπορούν να τραγουδήσουν αυτά τα τραγούδια, που είναι μακρόσυρτα τα αργά.

Σ.Ψ.: Δε μπορούν.

Δε μπορούν. Προσπαθούν αλλά είναι μικροί και λέω πάνε με τους φίλους, ακούραστοι κουβαλάν οι πιτσιρικάδες τα κουδούνια βλέπεις. Γυρίζουν πάνω κάτω.

Σ.Ψ.: Αυτοί.

Κουδούνια [14:00]

Σ.Ψ.: Καρναβάλια γίνονται από πολύ μικροί.

Από πολύ μικρά, από μωρά βλέπεις ένα ετών, δύο ετών τα ντύνουν σαν [14:07]

Σ.Ψ.: Αυτό γινόταν πάντα;

Γινόταν πάντα, όπως μου είπαν και οι παλιοί, γινόταν. Μικρά παιδάκια έβγαιναν, έβλεπαν και τα κουδούνια αλλά πιο λίγο. Τώρα πολύ. Πάρα πολύ περισσότερο.

Σ.Ψ.: Εντάξει.

4^ο κομμάτι

Ντύνονται από μικροί τα παιδάκια, τα νιάτα κ έχουν αντοχές, δυνάμεις, κίνηση. Γιατί φοράς κουδούνια, βάρος. Βλέπεις οι νέοι συμμετέχουν, ντύνονται, μεταμφιέζονται παρωδία γάμου. Όλο το χωριό γλεντάει. Απ' όλα τα σημεία, χρώματα βλέπεις διάφορα. Ένα... Ένα... Είναι... Και οι ξένοι που έρχονται, ψαγμένοι άνθρωποι ας πούμε κι άνθρωποι απλοί που θα ρθουν σαν

επισκέπτες, μπαίνουν κι αυτοί μέσα. Χορεύουν με τους ζουρναράδες, πίνουν. Προσφέρει ο δήμος δωρεάν όπως είπαμε κάποια πράγματα. Κρασιά, ούζα, φασολάδες φτιάχνουν. Βάζουν καζάνι, γίδα. Και όλοι μαζί και τρώνε, και γλεντάνε και δένονται μια παρέα. Τα μαγαζιά νύχτα μέρα δουλεύουν.

Σ.Ψ.: Ναι.

Δηλαδή άμα ακούσεις απ' τους ανθρώπους που έχουν τα μπαράκια, τα καφενεία, τις ταβέρνες. Ήρθε εποχές που δεν είχε, καθόσουν φαγητό. Ιδίως αν είναι ο καιρός καλός. Επειδή συνήθως πιάνουν χιόνα εκείνη την εποχή.

Έρχονται ξένοι και δεν μπορούν. Δε μας φτάνουν τα τρόφιμα και τα ποτά.

Σ.Ψ.: Γιάννη, για πες μου λίγο για το κόστος. Το κόστος για να αγοράσει κάποιος μια στολή και κουδούνι.

Το κόστος να το αγοράσεις δεν είναι πάρα πολύ μεγάλο. Δηλαδή η στολή, η απλή όλη, τα δέρματα σήμερα στοιχίζουν άμα τα επεξεργάσεις 200 ευρώ και με το ράψιμο μέσα.

Σ.Ψ.: Τα δέρματα. Και το καλπάκι;

Το ράψιμο 300 ευρώ τα δέρματα. Τα τσαρούχια κάνα πενηντάρικο. Ε, το καλπάκι 150 ευρώ άμα τη κάνεις με κλωστές. Κ αυτά που στοιχίζουν. Βέβαια το ζωνάρι, εκείνο είναι ακριβό 180 ευρώ.

Σ.Ψ.: Γιατί αυτό περνάει με

Με τον αργαλειό.

Σ.Ψ.: Ναι. Τα κουδούνια;

Τα κουδούνια, τα καινούρια είναι με το κιλό. Τώρα έχουν 60-70 ευρώ με το κιλό τα παίρνεις.

Σ.Ψ.: Τα παλιά;

Τα παλιά άμα ψάξεις. Μπορείς να φας πιο πολλά λεφτά στο να ψάχνεις, παρά όταν θα τα πληρώσεις. Ανάλογα τι θα βρεις. Βέβαια άμα τα πάρεις από κάποιο νοικοκύρη παλιό που οι άνθρωποι τα έχουν κειμήλια οι πιο πολλοί. Ξέρουν τι έχουν, δεν είναι κ αυτοί, τα 'χαν στα ζώα τους. Και αυτοί οι ίδιοι τα 'χαν κάνει. Τα 'χαν πάει, αγοράσει. Είναι ανάλογα πως θα τους βρεις. Δηλαδή δε μπορείς βέβαια με το κιλό να τα πάρεις αλλά έχουν αγοραστεί και κουδούνια φτηνά, έχουν αγοραστεί και καινούρια πιο... Είναι ο νόμος της προσφοράς. Η ζήτηση μεγάλη, η προσφορά στο παλιό είναι λίγη. Είναι κειμήλια, δε θέλουν να τα δώσουν. Αυτοί οι άλλοι δεν είναι σε κάποιο εργοστάσιο, χυτήριο που τα κόβουν. Τα πήρες παράδειγμα από ένα νοικοκύρη Πομάκο, δεν έχει την άλλη φορά να πας να ψάξεις σε κείνον.

Σ.Ψ.: Πες μια τιμή περίπου για τέσσερα κουδούνια.

Δηλαδή μπορεί να κάνουν σήμερα, επειδή είναι το ευρώ, να τα έχουν πάρει 1500 ευρώ μια τετράδα και με 2000 και 2500 ευρώ.

Σ.Ψ.: Αρκετά χρήματα.

Δεν είναι πολλά, ναι. Σε σχέση με το καινούριο είναι έτσι όπως το έχω δει ένα προς τρία. Δηλαδή το καινούριο με το βάρος θα πάρεις 4, 5 κουδούνια. Θα δώσεις 900 -800 ευρώ με τα λουριά.

Σ.Ψ.: Ναι.

Ναι. Ε, θα δώσεις 2000 -2500. Δεν είναι [3:29] μεγάλη η διαφορά.

Σ.Ψ.: Ναι.

Εκείνο που ναι το πολύ δύσκολο είναι το να ξέρεις τι ψάχνεις και προς τα πού τα ψάχνεις.

Σ.Ψ.: Ναι.

Δηλαδή να πας να ψάξεις κουδούνια τώρα στη Θεσσαλία προς τη Κρήτη... Όχι ότι δεν έχει, κ εκεί έχουν μεταφερθεί με κοπάδια κάποια. Αλλά είναι πολύ λιγοστά τα κουδούνια ας πούμε που έχουν βρεθεί στη δυτική Μακεδονία.

Σ.Ψ.: Ναι, ναι.

Και αυτά έχουν έρθει πάλι από εδώ ανατολική Μακεδονία, από Θράκη. Με το εμπόριο των κοπαδιών. Άλλα είναι ότι είναι σα συλλεκτικά κομμάτια. Δε βρίσκονται. Και να βρεις μια σειρά είναι πολύ δύσκολο, σπάνιο. Και τώρα τις βλέπω τις σειρές αλλά δω στο Σοχό τι έγινε; Επειδή ήρθαν πολλά κουδούνια που γίναν εκείνη την εποχή στο Γκολντεμπέτσε και σκορπίσαν σε κτηνοτρόφους και καρναβαλάδες. Τώρα τα πουλάν, βρίσκονται εδώ μεταξύ τους. Οι άνθρωποι κοιτάν, περνούν ο ένας απ' τον άλλο, τ' αλλάζουν, τα ταιριάζουν. Με τα σχέδια που πάνε, με τις φορές που πάνε και εδώ. Πιστεύω εγώ τώρα τα τελευταία δεκαπέντε, είκοσι χρόνια, έχουν δηλαδή δημιουργηθεί σειρές που ένα μάτι...

Σ.Ψ.: Που είναι πιο καλές από τις παλιές.

Ναι. Ή παλιές σειρές, καλές σειρές που ένας καινούριος που θα 'ρθει θα τα δει κρεμασμένα στο σπίτι ενός Σοχινού. Σ' ένα κατώι ή σ' ένα δωμάτιο ή στο σαλόνι που τα χουν πολλοί κρεμασμένα, θα λένε α! αυτά τα κουδούνια ας πούμε. Και όμως μπορεί να είναι τα κουδούνια από δω και από κει σκορπισμένα και [4:50] εμείς εδώ. Είναι πολύ σημαντικό, βρήκαμε την αξία τους και την εκτίμηση τους που πρέπει να 'χουν τα κουδούνια.

Σ.Ψ.: Και τη σειρά που είχαν.

Ναι, όπως έβγαιναν απ' τους μαστόρους.

Σ.Ψ.: Όπως πρωτοέβγαιναν.

Ένας κτηνοτρόφος μπορεί να πήρε δυο κειο το διάστημα γιατί είχε χάσει ένα. Ήταν ένας γαρναβαλάς και από εκεί το εργοστάσιο έβγαζε πολλά. Πουλούσε. Θέλω πέντε, θέλω δέκα, κει χαθήκαν. Εδώ τώρα βλέπεις έχουν ταχτοποιηθεί οι σειρές αυτές. Και αυτό είναι πολύ σημαντικό γιατί έχει πολύ ωραίες σειρές στο Σοχό. Και καινούρια βέβαια. Κι εκείνα προσέχουν, τα παραγγέλνουν με τον ήχο.

Σ.Ψ.: Ένα τελευταίο Γιάννη. Για τη κοινωνική τάξη. Είπες παλιότερα το διέσωσαν οι κτηνοτρόφοι.

Ναι. Τα δύσκολα χρόνια που ήταν ο εμφύλιος μετά, οι αντάρτες, η χούντα. Αυτοί οι άνθρωποι, αυτοί ντύνονταν.

Σ.Ψ.: Ναι.

Ούτε φοβόταν.

Σ.Ψ.: Τώρα πια, ποιος πιστεύεις ότι το...

Τώρα όλος ο κόσμος

Σ.Ψ.: η κοινω... Όλες οι κοινωνικές τάξεις.

Ε, βέβαια. Πάλι οι κτηνοτρόφοι είναι μπροστά. Τα παιδιά τους μεγαλώσαν, τα εγγόνια τους αυτών πήγαν να σπουδάσουν Είναι σημαντικό. Γιατί αυτοί οι άνθρωποι, όταν βλέπουν ας πούμε έναν άνθρωπο μορφωμένο, έναν δάσκαλο, ένα καθηγητή, ένα γιατρό να [5:58] και να κάνει... Ωωωωω. Εκεί τους κυνηγούσανε, τους είχαν στο περιθώριο τους ανθρώπους. Σε μια ας πούμε, σου λέει τους κοροϊδεύουν.

Σ.Ψ.: Ναι.

Τώρα κι αυτοί βλέποντας ότι υπάρχει απ' όλη τη κοινωνία αποδοχή του δρώμενου, νοιώθουν ικανοποιημένοι, ευχαριστημένοι. Ότι δε κάνουν κάτι

Σ.Ψ.: Κακό

Το στραβό το κακό, όπως τους είχαν πει από την εκκλησία που τους κυνηγούσε. Βλέπεις τώρα μορφωμένο κόσμο να ντύνεται, να χει στολές, να βγάζουν τα παιδιά τους ο καθηγητής, ο δάσκαλος, ο γιατρός και να γλεντάν. Γιατί είπαμε δεν είναι μόνο να ντυθείς. Είναι και να έχει κόσμο στα καφενεία. Κι όταν βλέπεις μες στα καφενεία, μες τις ταβέρνες, μες στα μπαράκια κόσμο που το αποδέχεται και γλεντάει μαζί σου και τραγουδάει και χορεύει και πίνει. Ε, τότε αυτοί οι άνθρωποι καταξιώνονται. Νοιώθουν δικαιωμένοι που το κράτησαν έθιμο. Όλοι τώρα. Δεν υπάρχει. Όλα τα σπίτια έχουν κουδούνια, σ' όλα τα σπίτια έχει στολές. Κάθε σπίτι μπορώ να πω έχει και δύο και τρεις στολές. Ιδίως οι μερακλήδες, αυτοί που είναι πολύ μερακλήδες έχουν και δύο και τρεις στολές.

Μεγάλες. Και για τα παιδιά τους. Να και σένα ο μπαμπάς σου έχει δυο, τρεις στολές. Έχει για καρναβάλια.

Σ.Ψ.: Έχει.

Να τα φυλάτε, να είστε να τα χαίρεστε και το ρητό που λέει ότι, ένα ρητό είναι άμα δεν έχεις κότα δεν είσαι νοικοκύρης.

Σ.Ψ.: Ναι;

Για να το κλείσω κιόλας.

Σ.Ψ.: Ναι.

Και το άλλο και το άλλο το ρητό είναι που το λεν στη γλωσσολαλιά τη δική μας που μιλούσαν λίγο οι παλιοί ότι, λεν ότι στα ντόπια που σημαίνει ότι δεν είναι Χριστούγεννα, δεν είναι Πάσχα, καρναβάλι είναι αυτό. Μέριο. Δηλαδή ανώτερο απ' όλα.

Σ.Ψ.: Απ' όλα.

Κ αυτές τις γιορτές της χριστιανοσύνης, αυτή είναι η καλύτερη μας γιορτή. Αυτό επικράτησε, το λέγαν οι παλιοί, στο λέω κ εγώ σήμερα αυτό. Να ρωτήσεις και το πατέρα σου να στο πει Σεραφείμ.

Σ.Ψ.: Ναι. Θέλω πάλι να μου το πεις στα σλάβικα.

Στα σλάβικα αυτά που λέγαμε, εγώ δε ξέρω αν θα το δώσω σωστά. Ναι βίλντιν, ναι ριστός μεριουφ ντιν σαβικατος.

Σ.Ψ.: Ωραία, πολύ ωραία.

Πες στο μπαμπά σου να στο πει λίγο.

Συνέντευξη - Απομαγνητοφώνηση 003

ΣΟΧΟΣ 2/1/2012

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΗΣ: Χρήστος Καπούσης

Έτος γέννησης: 1947 Έτών: 55

Σ.Ψ. = Ερευνητής - Ψαρράς Σεραφείμ

Χ.Κ. = Πληροφορητής - Χρήστος Καπούσης

Σεραφείμ Ψαρράς: Χρήστος Καπούσης είπαμε όνομα επίθετο. Έτος γέννησης;

Χρήστος Καπούσης: 1947.

Σ.Ψ.: 1947. Επάγγελμα.

Χ.Κ.: Υπάλληλος ΔΕΗ.

Σ.Ψ.: ΔΕΗ. Οι γονείς; Επάγγελμα γονέων;

Χ.Κ.: Κτηνοτρόφος ο πατέρας, οικιακά η μάνα.

Σ.Ψ.: Κτηνοτρόφος, οικιακά. Ωραία. Για πες τι ξέρει εσύ άσχετα από το τι έχεις γραμμένο εκεί. Τι ξέρεις για τα καρναβάλια. Τι είναι για σένα τα καρναβάλια.

Χ.Κ.: Για μένα, γενικά σα Σοχινός είναι η μεγαλύτερη γιορτή. Και για εμένα αλλά και για όλους τους Σοχινούς.

Σ.Ψ.: Για όλους τους Σοχινούς, η μεγαλύτερη γιορτή. Τι πιστεύεις δηλαδή ότι πρεσβεύουν τα καρναβάλια; Γιατί γίνονται;

Χ.Κ.: Γιατί γίνονται; Το έθιμο αυτό το βρήκαμε απ τους παππούδες μας, τους πατεράδες μας και απ τα πολλά που ακούγαμε έλεγαν ότι τη γιορτή αυτή τη γιορτάζουμε... Ο Σοχός τα παλιά χρόνια επί Τουρκοκρατίας ήταν, σκλάβοι να το πω, στους Τούρκους.

Σ.Ψ.: Ναι.

Χ.Κ.: Κ έναγχαν ένα τρόπο για να απελευθερωθούν. Και μαζεύτηκαν τότε όπως μας λέγαν οι παππούδες μας. Οι κάποιοι κτηνοτρόφοι εδώ, αποφάσισαν να σφάξουν ζώα, να βγάλουν τα δέρματα από τα ζώα, να ντυθούν αυτοί με τα δέρματα. Ταυτόχρονα να φορέσουν κουδούνια στο λαιμό ή και στα χέρια ακόμη, να κρυφθούν στα βουνά για να τρομάξουν τους Τούρκους.

Σ.Ψ.: Ναι.

Χ.Κ.: Και όντως λένε ότι το πέτυχαν αυτό. Και απελευθερώθηκαν από τους Τούρκους.

Σ.Ψ.: Κάτι άλλο πάνω σε αυτά;

Χ.Κ.: Πάνω σε αυτό, όχι. Απλά άλλη εκδοχή που λένε ότι, τώρα για το Διόνυσο δε ξέρω πολλά πράγματα.

Σ.Ψ.: Όχι για το Διόνυσο. Αυτά που ξέρεις για τον άγιο Θεόδωρο για παράδειγμα.

Χ.Κ.: Α! Και για τον άγιο Θεόδωρο. Γι αυτό τον έχουμε και προστάτη δηλαδή. Επίσης και ο άγιος Θεόδωρος ήταν αυτός που είχε, που ανέλαβε τότε την πρωτοβουλία να μαζέψει τους Σοχινούς και με τα κουδούνια, με φωνές και με αυτά να τρομάξουν τους Τούρκους. Μια άλλη όμως παράδοση λέει ότι οι ειδωλολάτρες είχαν απαγορεύσει στους χριστιανούς να νηστεύουν. Οι χριστιανοί μαζεύονταν στην εκκλησία και οι ειδωλολάτρες περίμεναν απ' έξω και τους έκοβαν. Μετά αϊ-Θόδωρος -στρατάρχης ήταν- τους είπε να βαστάξουν το τρίμερο, (..και μη φοβάστε κι εγώ θα σας συνάξω όλους στην εκκλησία...). Συνάχτηκαν λοιπόν στην εκκλησία, ντύθηκαν μέριου με ρόπαλα, δέρματα μαύρα, καλπάκια, μπροστά ο αϊ-Θόδωρος. Οι ειδωλολάτρες περίμεναν να

βγουν οι χριστιανοί. Μόλις είδαν να βγαίνουν τέτοια πράγματα, είπαν, τι είναι αυτά; Ύστερα φοβήθηκαν αυτοί, αντί για ανθρώποι βγήκαν με καλπάρια, τομάρια, είπαν είναι από Θεού, και φοβήθηκαν και έφυγαν. Ξανά ούτε φάνηκαν. Γι' αυτό γίνεται το καρναβάλι. Άφωνοι έμειναν οι ειδωλολάτρες.

Σ.Ψ.: Είχες ακούσει εσύ ότι τα καρναβάλια τα κάνουν ο πατέρας, οι παππούδες σου για καλύτερη σοδειά, για καλύτερα...

Χ.Κ.: Βεβαίως. Λοιπόν, τη γιορτή αυτή τη ξεκίνησαν και τη γιόρταζαν τότε περισσότερο οι κτηνοτρόφοι. Οι κτηνοτρόφοι γιατί είχαν τα κουδούνια στα ζώα, τα οποία χρησιμοποιούσαν σε κάθε κούρεμα των ζώων. Είχαν μια γιορτή τότε πως το έχουν αυτοί, είχαν και τα δέρματα από τα ζώα. Οι πρώτοι που ξεκίνησαν τη γιορτή των κουδουνοφόρων ήταν οι κτηνοτρόφοι τους οποίους τότε παρεξηγούσαν οι επαγγελματίες.

Σ.Ψ.: Για πες.

Χ.Κ.: Τους παρεξηγούσαν.

Σ.Ψ.: Τι έχεις ακούσει εσύ δηλαδή τίποτα; Οι επαγγελματίες θεωρούνταν οι αστοί του χωριού.

Χ.Κ.: Οι αστοί του χωριού.

Σ.Ψ.: Και δηλαδή θεωρούσαν, πως τους θεωρούσαν τους κτηνοτρόφους [3:34]

Χ.Κ.: Σαν, πως να τους πω τώρα. Έτσι. Σαν υποβα...

Σ.Ψ.: Υποβάθμιση;

Χ.Κ.: Υποβάθμιση. Ότι τσοπάνηδες, κτηνοτρόφοι. Με έναν άλλο τρόπο γιορτής. Δε ξέρουν να γιορτάσουν κάτι άλλο και γιόρταζαν...

Σ.Ψ.: Ενώ αυτοί γιόρταζαν ας πούμε πιο ευρωπαϊκά.

Χ.Κ.: Πιο ευρωπαϊκά.

Σ.Ψ.: Πιο ευρωπαϊκά.

Χ.Κ.: Ακριβώς. Επίσης στη συνέχεια έλεγαν όσα περισσότερα καρναβάλια γίνονται κάθε χρόνο, σύγκλιναν και με τη σοδειά της χρονιάς, την παραγωγή των χωραφιών. Όταν γινόντουσαν περισσότερα καρναβάλια, είχε περισσότερη σοδειά. Ήταν πιο μπεργκεντίδικη χρονιά σε παραγωγή. Να χρησιμοποιώ και λέξεις μπεργκεντίδικο...

Σ.Ψ.: Ναι, ναι, ναι

Χ.Κ.: Τι να κάνουμε; Περισσότερα καρναβάλια, πιο πολύ μπεργκέ στα χωράφια, στη παραγωγή.

Σ.Ψ.: Μάλιστα, ωραία. Για τα κουδούνια τώρα. Είπες ότι τα είχαν οι κτηνοτρόφοι.

Χ.Κ.: Οι κτηνοτρόφοι βασικά. Μόνο στα σπίτια των κτηνοτρόφων υπήρχαν κουδούνια.

Σ.Ψ.: Υπήρχαν ποιότητες;

Χ.Κ.: Βεβαίως, υπήρχε ανταγωνισμός.

Σ.Ψ.: Για πες μου.

Χ.Κ.: Κ έλεγαν ποιος έχει τα καλύτερα κουδούνια. Και μάλιστα όταν γιόρταζε τη γιορτή αυτή, όταν έβγαιναν πάντα τα καλύτερα κουδούνια, σταματούσαν για να ακούσουν όλα τα άλλα και να κάνουν και τη σύγκριση.

Σ.Ψ.: Τι έχει ο καθένας.

Χ.Κ.: Τι έχει ο καθένας. Και να δουν πράγματι ότι είναι τα καλύτερα κουδούνια.

Σ.Ψ.: Πριν περάσουμε.

Χ.Κ.: Για κείνα τα χρόνια τότε ήταν της οικογένειας Σερενίδη.

Σ.Ψ.: Οικογένεια Σερενίδη

Χ.Κ.: Μπρτρα παρένθεση παρατσούκλι.

Σ.Ψ.: Εδώ της Νίτσας.

Χ.Κ.: Ναι, ήτανε καλύτερα [5:14]

Σ.Ψ.: Ναι, στη γειτονιά σου πηγαίνοντας εκεί πέρα.

Χ.Κ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Πως γράφεται;

Χ.Κ.: Μπρτρα. Τ. Ρ, σύμφωνα καθόλου.[5:31-5:41]

Σ.Ψ.: Εδώ τώρα κάτι ήθελα να σε ρωτήσω γι αυτό. Σήμερα, γιατί εσύ παρουσιάζεις τώρα κάθε χρόνο τα καρναβάλια, έχεις μεγάλη εμπειρία. Πολλά χρόνια είσαι ο επίσημος τελετάρχης της Καθαράς Δευτέρας και όλη αυτή η εμπειρία από τα παλιότερα χρόνια μέχρι τώρα, τι σου έχει αποφέρει; Δηλαδή βλέπεις όλοι αυτοί σήμερα που φοράν κουδούνια είναι κτηνοτρόφοι;

Χ.Κ.: Όχι. Επεκτάθηκε και μετά τα φορούσαν όλοι. Και οι επαγγελματίες και οι υπάλληλοι ακόμη και ξένοι ακόμη. Οι υπάλληλοι που έμεναν στο Σοχό τότε φορούσαν και αυτοί τα κουδούνια. Αλλά αλλιώς τα φορούσε ο Σοχινός...

Σ.Ψ.: κ αλλιώς...

Χ.Κ.: Κ αλλιώς ένας φιλοξενούμενος.

Σ.Ψ.: Τώρα. Αυτοί που τα φορούν τώρα πια, θεωρείς ότι είναι η ίδια κοινωνική τάξη Σοχινών που ήταν παλιότερα, που είπες ότι ήταν κτηνοτρόφοι;

Χ.Κ.: Ναι, η ίδια.

Σ.Ψ.: Η ίδια. Κτηνοτρόφοι δηλαδή είναι;

Χ.Κ.: Όχι κτηνοτρόφοι. Τώρα δεν υπάρχει αυτός ο διαχωρισμός, δηλαδή κτηνοτρόφοι

Σ.Ψ.: Υπάρχει όμως κανένας άλλος διαχωρισμός που να λέει για παράδειγμα ότι τώρα αυτοί έχουν κάποια χρήματα και μπορούν να γίνουν καλύτερα καρναβάλια, τι;

Χ.Κ.: Εδώ με τα χρήματα τώρα, είναι ότι αυτοί που έχουν χρήματα προσπάθησαν να βρουν τα καλύτερα κουδούνια.

Σ.Ψ.: Ναι.

Χ.Κ.: Να έχουν τις καλύτερες ντουζίνες δηλαδή.

Σ.Ψ.: Που πήγαν δηλαδή;

Χ.Κ.: Που πήγαν για τα κουδούνια. Έψαξαν σε όλη τη Μακεδονία, στη Β. Ελλάδα. Στο εξωτερικό Τουρκία, Βουλγαρία. Και τα βρήκαν αυτά σε περιοχές έτσι, πάλι ορεινές περιοχές κτηνοτροφικές.

Σ.Ψ.: Της Βαλκανικής.

Χ.Κ.: Βαλκανικής. Ναι. Γιατί και αυτοί εκεί τα χρησιμοποιούσαν για τα κοπάδια. Δεν είχαν το αίσθημα αυτό του καρναβαλιού.

Σ.Ψ.: Έχεις ακούσει για ποσά; Πόσα δίνουν περίπου.

Χ.Κ.: Βεβαίως. Εγώ μάλιστα είχα πει και ένα αυτό σε μια γιορτή, μια Καθαρά Δευτέρα. Για το Σοχινό και τον Σοχινό, ότι αν κάποιος έπαιρνε στο Σοχό δυο φορτηγά φορτωμένα το ένα με τηλεοράσεις και το άλλο με κουδούνια και το άδειαζε στη πλατεία του Σοχού, οι Σοχινόι, όλοι οι Σοχινόι θα πήγαιναν στα κουδούνια.

Σ.Ψ.: Τις τηλεοράσεις δε θα τις έβλεπε κανένας.

Χ.Κ.: Τις τηλεοράσεις δεν θα πήγαινε κανένας.

Σ.Ψ.: Καλό αυτό, πολύ καλό.

Χ.Κ.: Το είχα πει δηλαδή. Για το Σοχινό. Είναι το μεράκι, το πάθος. Το είχα πει τότε και μάλιστα πολύ έτσι...

Σ.Ψ.: Για πες μου λίγο για τη στολή. Τι ξέρεις για τη στολή του καρναβαλιού;

Χ.Κ.: Για τη στολή. Η στολή ξεκινάει απ το, ξεκινούσε απ' το καλπάκι.

Σ.Ψ.: Ναι.
 Χ.Κ.: Το καλπάκι είναι η μάσκα που φοράει ο κουδουνοφόρος. Το μέρος.
 Σ.Ψ.: Ναι, μιας και είπες μέρη. Τη λέξη μέρη μπορείς να μου τη προσδιορίσεις; Ο πατέρας σου το έλεγε μέρη; Το καρναβάλι;
 Χ.Κ.: Μέρη, ναι. Δεν έλεγε... Θα γίνουν μέρη
 Σ.Ψ.: Ναι.
 Χ.Κ.: Αλλά δεν ήξερε όπως κ εγώ δεν μπορούσα να... τι σημαίνει. Νομίζω μέρη σημαίνει καρναβάλι.
 Σ.Ψ.: Ναι.
 Χ.Κ.: Έτσι όπως το θεωρούσε ο πατέρας μου δηλαδή καρναβάλι. Αλλά είναι και λίγο παρεξηγημένη η λέξη αυτή καρναβάλι σήμερα. Καρναβάλι λέμε έναν που είναι, δεν είναι ντυμένος σωστό
 Σ.Ψ.: Γιατί χρησιμοποιούσαν τη λέξη το μέρη δηλαδή;
 Χ.Κ.: Είναι βουλγάρικο αυτό νομίζω. Είναι σλάβικο.
 Σ.Ψ.: Σλάβικο.
 Χ.Κ.: Σλάβικο.
 Σ.Ψ.: Όταν το χρησιμοποιούσαν δηλαδή στο Σοχό και λέγαν αυτός είναι μέρη.
 Χ.Κ.: Καταρχήν να πούμε για το μέρη οι Σοχινοί, οι παλιοί Σοχινοί, τη γιορτή, το έλεγα, δεν έλεγα καρναβάλι. Μέρντι [9:25] το έλεγαν. Μέρτιν θα πει μέρες αποκριάτικες.
 Σ.Ψ.: Ντιν.
 Χ.Κ.: Ναι, και κάτι άλλο ακόμη να πω να συμπληρώσω εδώ που λεν. Έλεγαν τη γιορτή της αποκριάς, τη σύγκριναν με τις γιορτές του Πάσχα.
 Σ.Ψ.: Πολύ καλό αυτό, πες μου.
 Χ.Κ.: Τα Χριστούγεννα.
 Σ.Ψ.: Ναι.
 Χ.Κ.: Και όταν έλεγαν και σύγκριναν τις γιορτές αυτές έλεγαν στα βουλγάρικα, στα σλάβικα. [10:00] μια εριστός. Εριστός θα πει Χριστούγεννα.
 Σ.Ψ.: Μια;
 Χ.Κ.: Εριστός. Δεν είναι Χριστούγεννα, δεν είναι Πάσχα.
 Σ.Ψ.: Ναι.
 Χ.Κ.: Δεν είναι το Πάσχα. Αποκριά είναι αυτή.
 Σ.Ψ.: [10:15-10:25]
 Χ.Κ.: Αποκριά είναι. Τι είχαν πιο πάνω από τις γιορτές αυτές [μέχρι 10:40]
 Σ.Ψ.: Πιστεύεις ότι έχουν σχέση οι τρεις αυτές μέρες και τις χρησιμοποιούσαν;
 Χ.Κ.: Οι γιορτές;
 Σ.Ψ.: Ναι, γιατί αυτές τις τρεις μέρες;
 Χ.Κ.: Εγώ δε νομίζω ότι ήταν μόνο στο Σοχό. Τότε δε γιόρταζαν πολλές γιορτές. Κυριότερες γιορτές για την επαρχία, για εκείνα τα χρόνια τότε ήταν Χριστούγεννα. Το Πάσχα. Για το Σοχό ήταν η αποκριά.
 Σ.Ψ.: Ναι, να πούμε λίγο για το καρναβάλι. Πιστεύεις αν έχει καθόλου σχέση το πανηγύρι που κάνουν εδώ με τι [11:12], με τα χρήματα με τέτοια, με καρναβάλι
 Χ.Κ.: Όχι.
 Σ.Ψ.: Δεν έχεις ακούσει τέτοιο πράμα. Όχι, ε;
 Χ.Κ.: Όχι.
 Σ.Ψ.: Εντάξει.

X.K.: Άλλη γιορτή εκείνη.
Σ.Ψ.: Άλλη. Τώρα για πες μου λίγο... Για τη στολή δε λέγαμε;
X.K.: Ξεκινήσαμε με τα καλπάκια. Η στολή. Το καλπάκι. Το καλπάκι είναι...

Σ.Ψ.: Τι είχαν παλιότερα ας πούμε. Τι βάζαν;
X.K.: Αυτά βάζαν, αυτά που βάζουν και σήμερα. Απλώς μέσα τώρα στο καλπάκι, στο γέμισμα του βάζουν σικαλιά.
Σ.Ψ.: Σικαλιά. Χόρτο έτσι;
X.K.: Χόρτο σίκαλης. Σικαλιά. Καλάμι σίκαλης. Καλαμίδα όπου σήμερα αντικαταστάθηκε κ αυτό με αφρολέξ [114:49].
Σ.Ψ.: Αφρολέξ; Για να είναι πιο ελαφρύ, έτσι; Το σχήμα κωνικό προς τα πάνω.

X.K.: Κωνικό. Με τις κορδέλες.
Σ.Ψ.: Κορδέλες.
X.K.: Με τις κορδέλες, διάφορα χρώματα [12:01]
Σ.Ψ.: Για να το κρατάει όρθιο;
X.K.: Όχι, απλά θέλαν ξύλο.
Σ.Ψ.: τι ξύλο;
X.K. Από συκιά.
Σ.Ψ.: Από συκιά.
X.K.: Ήταν δυνατή.
Σ.Ψ.: Μόνο αυτό πιστεύεις;
X.K.: Μια βέργα συκιάς νομίζω βάζαν ή από φλαμουριά ή και...
Σ.Ψ.: Τι άλλο είχε το καλπάκι πάνω;
X.K.: Το πανί ήταν από ένα ύφασμα, πως το λένε αυτό, σαγκιάκι. Σαγκιάκι το λεγαν. Όπου ήτανε μαύρο.
Σ.Ψ.: Μαύρο
X.K.: Μαύρο και ήτανε κεντημένο με διάφορα χρώματα, αυτά σιρίτια.

Πώς να τα πούμε.
Σ.Ψ.: Σιρίτια, ναι. Κόκκινα, κίτρινα, πράσινα
X.K.: Πολυχρωμία
Σ.Ψ.: Μάλιστα.
X.K.: Που αυτά είχαν σχέση νομίζω...
Σ.Ψ.: Τι ακούς; Ναι.
X.K.: Με την άνοιξη.
Σ.Ψ.: Είχε σχέση με την άνοιξη η πολυχρωμία.
X.K.: Η πολυχρωμία, ναι. Τα λουλούδια. Διάφορα χρώματα της άνοιξης λουλουδιών.
Σ.Ψ.: Πολυχρωμία.
X.K.: Επίσης στη κορδέλα στο καλπάκι είχε μια ουρά απ αλεπού.
Σ.Ψ.: Ναι.
X.K.: Που αυτή ήταν [13:15] δε ξέρω από τι, τη φορούσαν και ένα χρυσό και ένα [13:20]. Το θυμάσαι. Μια..
Σ.Ψ.: Κορδέλα. Αυτό που βάζουν...
X.K.: [13:28]
Σ.Ψ.: Αυτό που το κρεμούσανε, πάνω στην ουρά;
X.K.: Στο καλπάκι.
Σ.Ψ.: Τέρμα πάνω;
X.K.: Μαζί με τις κορδέλες.
Σ.Ψ.: Αυτό δε το θυμάμαι εγώ, όχι.
X.K.: Θυμάμαι, εγώ.

Σ.Ψ.: Βάζαν, τη βάζαν δηλαδή από πάνω. Κάτι χρυσό. Κάτι ε; Πάνω απ την ουρά, πάνω απ τη στέρνα στη κορυφή.

Χ.Κ.: Στη κορυφή πάνω, ναι, και κρεμόταν μαζί με τις κορδέλες και είχε την απόσταση της κορδέλας.

Σ.Ψ.: Μάλιστα. Δεν ήταν κορδέλα όμως, ήταν [13:14] μέταλλο.

Χ.Κ.: Ήταν από τι ήταν, αυτό δε ξέρω.

Σ.Ψ.: Μάλιστα.

Χ.Κ.: Έχεις κ εσύ ένα τέτοιο.

Σ.Ψ.: Δε το θυμάμαι.

Χ.Κ.: Να, πες στη μάνα σου [13:55]. Το χρησιμοποιούσαν στους γάμους και στα καλπάκια το βάζαν.

Σ.Ψ.: Κάτι άλλο για το καλπάκι δεν έχουμε.

Χ.Κ.: Όχι.

Σ.Ψ.: Δένει από πίσω.

Χ.Κ.: Ναι, δένει από πίσω. Τότε το έραβαν με βελόνα.

Σ.Ψ.: Βελόνα.

Χ.Κ.: Και σκοινί.

Σ.Ψ.: Μετά είναι το σώμα όλο δέρματα.

Χ.Κ.: Τα δέρματα.

Σ.Ψ.: Μαύρα.

Χ.Κ.: Δέρματα. Τότε δεν ήταν επεξεργασμένα τότε. Είχαν επεξεργασία με αλάτι, πως την είχαν οι κτηνοτρόφοι τότε.

Σ.Ψ.: Ναι, ναι.

Χ.Κ.: [14:34]

Σ.Ψ.: Σήμερα είναι έτοιμα.

Χ.Κ.: Είναι επεξεργασμένα σε βυρσοδεψεία.

Σ.Ψ.: Σε βυρσοδεψεία ή τα παν και σε γουναράδες και είναι πιο...

Χ.Κ.: Όχι, τώρα τα παν σε βυρσοδεψεία.

Σ.Ψ.: Σε βυρσοδεψείο.

Χ.Κ.: Και ο γουναράς θα το πάει σε βυρσοδεψείο.

Σ.Ψ.: Σήμερα δε το κάνουν και αυτό το τέτοιο από μέσα που είναι, όχι, ένα ύφασμα που το βάζουν από μέσα.

Χ.Κ.: Φόδρα;

Σ.Ψ.: Σα φόδρα, σα

Χ.Κ.: [14:55]

Σ.Ψ.: Ναι, έχω ντυθεί τέτοιο εγώ που δεν ιδρώνεις, δεν μυρίζεις. Τα παλιότερα δε, τα φορούσες και μυρίζεις.

Χ.Κ.: Μυρίζεις.

Σ.Ψ.: Από το δέρμα και τέτοια. Τώρα κάπως τα χουν.

Χ.Κ.: Εντάξει, τα πήγαιναν...

Σ.Ψ.: Έχεις ακούσει τίποτα γιατί κάναν από τραγί τα τέτοια;

Χ.Κ.: Γιατί ήταν πιο μαύρα. Ήταν μεγαλύτερο το...

Σ.Ψ.: Ήταν μεγαλύτερο το ζώο.

Χ.Κ.: Μεγαλύτερο και πιο μαύρο ήταν.

Σ.Ψ.: Και πιο μαύρο.

Χ.Κ.: Διαλέγαν ζώα δηλαδή, όταν ήταν να κάνουν δέρματα.

Σ.Ψ.: Εσύ τώρα που ο πατέρας σου ήταν κτηνοτρόφος. Πιστεύεις ότι υπήρχε περίπτωση να μεγαλώνει ένα ζώο μόνο και μόνο για να παίρνει τα δέρματα για καρναβάλι, ε;

Χ.Κ.: Πολύ σωστά. Δεν τον ενδιέφερε ούτε ...

Σ.Ψ.: Το κρέας

X.K.: Ούτε το κρέας, ούτε το
Σ.Ψ.: Τι θα δώσει...
X.K.: Το έβλεπε μικρό το ζώο ότι ήταν για ανάπτυξη κ έλεγε αυτό θα το κρατήσω για...
Σ.Ψ.: Έτσι, σωστό.
X.K.: Για τα δέρματα.
Σ.Ψ.: Για τα δέρματα.
X.K.: Για το δέρμα. Δεν τον ενδιέφερε αν του δώσει παραγωγή το ζώο αυτό ή το γάλα. Το κρατούσε μόνο και μόνο για να χει το δέρμα. Να το σφάζει και να χρησιμοποιήσει το δέρμα.
Σ.Ψ.: Για τα τραγούδια, χρησιμοποιούν, ξέρεις ότι χρησιμοποιούν κάποια τραγούδια.
X.K.: Ναι, βέβαια.
Σ.Ψ.: Τα ακούς. Είναι πολλά.
X.K.: Πολλά είναι. Τουλάχιστον πέντε, έξι τραγούδια, τα οποία έχουν σχέση με τον ερωτισμό θα το πω. Γιατί ο κάθε... Το αγόρι τότε...
Σ.Ψ.: Ναι.
X.K.: Αφού είμαι εγώ σε σχέση με μια κοπέλα, ντυνόταν καρναβάλι και η πρώτη του αυτή που θα έκανε δηλαδή μετά τη βόλτα που θα έκανε, πήγαινε στο σπίτι της κοπέλας, έξω από το σπίτι και τραγουδούσε.
Σ.Ψ.: Δηλαδή ήταν και εκδήλωση περισσότερο ερωτισμού.
X.K.: Και ερωτισμού, βέβαια.
Σ.Ψ.: Το καρναβάλι. Ωραία. Οι αράπκες τι είναι; Για σένα.
X.K.: Οι αράπκες. Εγώ δε τις γνώρισα τις αράπκες. Δεν ντύθηκα ποτέ.
Σ.Ψ.: Εντάξει, Γιώργη υπήρχαν πάντα εδώ, έτσι...
X.K.: Υπήρχαν πάντα τώρα εδώ, πώς να το... Και τότε οι αράπκες παρουσίαζαν, πρόγραμμα να το πω; Για κείνα τα χρόνια τότε. Γινόταν κάποιες... Έπαιρναν την απ τη φωτιά.
Σ.Ψ.: Που στους δρόμους;
X.K.: Στους φίλους.
Σ.Ψ.: Ναι.
X.K.: Άχυρα. Έβαζαν ένα κοφίνι πίσω στην πλάτη
Σ.Ψ.: Ναι
X.K.: το γέμιζε με άχυρα και όταν έβρισκε γνωστούς δικούς του, χωρίς να ξέρει όμως ότι ήταν γνωστός, γι αυτό ντυνόταν αράпка. Έπαιρνε άχυρα και τους πετούσε άχυρο.
Σ.Ψ.: Μάλιστα. Και μετά, τώρα εξελίχθηκαν και άλλους.
X.K.: Σατιρίζουν
Σ.Ψ.: Σάτιρα.
X.K.: Σατιρίζοντας τα διάφορα πολιτικά θέματα.
Σ.Ψ.: Κοινωνικά θέματα.
X.K.: Κοινωνικά θέματα.
Σ.Ψ.: Που λες αυτό εγώ δε το ξερα για τη
Σ.Ψ.: Μάλιστα.
X.K.: Και δεν είχαν.
Σ.Ψ.: Δεν είχαν άλλα μέσα να
X.K.: Δεν είχαν μέσα να. Μετά άρχισε η εξέλιξη, με άρχισαν τα το νάυλον να κυκλοφορεί.
Σ.Ψ.: Ναι.
X.K.: Και...
Σ.Ψ.: Τώρα Χρήστο.

X.K.: προσωπίδα δεν υπήρχε. Φορούσε μαντίλα στο κεφάλι. Μια μαντίλα μαύρη ή άλλο χρώμα που από εκεί έβλεπε και

Σ.Ψ.: Μάλιστα. Δε...

X.K.: Δε το...

Σ.Ψ.: Δε το καταλάβαινες, ποιος ήταν αναγνώριζες

X.K.: Επίσης φορούσες παλιά ρούχα, ότι παλιό και σε

Σ.Ψ.: Και γυναικεία ρούχα.

X.K.: Και γυναικεία ρούχα.

Σ.Ψ.: Ωραία, και για τις αράπκες αυτά δε τα ξέρω. Τώρα εσύ πες μου.

Τι, για το, για τις φωτιές.

X.K.: Για τις φωτιές. Λοιπόν, εγώ θα σε... Οι φωτιές. Η γιορτή της φωτιάς λεγόταν ζάπους.

Σ.Ψ.: Ναι.

X.K.: Ζάπους σημαίνει αποκριά. Γινόταν το Σάββατο της Τυρίνης το βράδυ. Λοιπόν. Οι φωτιές στήνονταν στα ψηλά σημεία του χωριού.

Σ.Ψ.: Έτσι λεγόταν τα σημεία τα ψηλά. Στο τέρμα του σπιτιού, του βουνού.

X.K.: Στο τέρμα του βουνού, όπου εκεί υπήρχαν τότε αλώνια όπου αλώνιζαν τα ζώα τα σιτηρά. Σε αυτά τα σημεία ανάβαν τις φωτιές. Κάθε γειτονιά, συγκέντρωνε από πριν τα υλικά. Κυρίως κοφίνια παλιά και καινούρια ακόμη έκλεβε η μια η γειτονιά από την άλλη, που τα έκρυβαν από τους συγχωριανούς τους ή τους αντιπάλους από τις άλλες παρέες που μάζευαν. Γιατί αυτό γινόταν τρεις μήνες πριν από τη γιορτή της αποκριάς για να κάνουν κουμάντο.

Σ.Ψ.: Να είναι έτοιμοι.

X.K.: Για να είναι έτοιμοι, ναι.

Σ.Ψ.: Λοιπόν, το Σάββατο...

X.K.: Ναι, το Σάββατο.

Σ.Ψ.: Πουρνάρια ή χόνιες. Χόνιες είναι.

X.K.: Το κέδρο.

Σ.Ψ.: Το κέδρο ναι, το μικρό

X.K.: Το σχήμα της εστίας είναι θημωνιάς.

Σ.Ψ.: Ναι.

X.K.: ή κιουπένι το λέμε εμείς εδώ.

Σ.Ψ.: Κιουπένι είναι στο στυλ του καλπακιού, δηλαδή του φαλλοκρατικό

X.K.: [20:20]. Εμείς εδώ στο Σοχό το λέγαμε Κιουπένι. Τα όπως είπαμε, γιατί τα κλέβαν τα βράδια. Δεν υπήρχε και φωτισμός τότε.

Σ.Ψ.: Ναι.

X.K.: Αυτά τα είχα συγκεντρώσει από μπαρμπάδες και λοιπά.

Σ.Ψ.: Ναι, για πες.

X.K.: επιτυχία λοιπόν κάθε ομάδας ήταν ποια γειτονιά θα είχε τη μεγαλύτερη φωτιά. Υπήρχε ανταγωνισμός. Συμμετείχαν μικροί και μεγάλοι της κάθε γειτονιάς. Όλο το χωριό το βράδυ τραγουδούσε. Λέγεται ότι φαινόταν η λάμψη της φωτιάς από τα απέναντι χωριά..

Σ.Ψ.: Ναι.

X.K.: Γιατί είπαμε τότε ήταν μέσα στο σκοτάδι τα χωριά. Από το Κορφιάτη

Σ.Ψ.: Από τη Θεσσαλονίκη.

X.K.: Ναι, από την Αρική απέναντί μας.

Σ.Ψ.: Χαλκιδικής.

Χ.Κ.: Φαινόταν δηλαδή οι φωτιές το βράδυ κ επειδή ήτανε ψηλά στο γιακαμας... Επίσης κάθε ομάδα, πριν ανάψουν τις φωτιές προσπαθούσαν κ έσκαβαν το μέρος γύρω γύρω για να μη δημιουργήσουν και καμιά πυρκαγιά.

Σ.Ψ.: Ναι, ναι ναι. Το προφύλασσαν. Ούτως ή άλλως το ήταν αλώνι εκεί πέρα.

Χ.Κ.: Το αλώνι ακριβώς. Έπαιρναν μέτρα.

Σ.Ψ.: Προστασίας.

Χ.Κ.: Ήταν η αρχή της αποκριάς, η γιορτή του ζάπους.

Σ.Ψ.: Το Σάββατο.

Χ.Κ.: Το Σάββατο.

Σ.Ψ.: Τις προηγούμενες μέρες δε γινόταν καρναβάλια;

Χ.Κ.: Γινόταν.

Σ.Ψ.: Γινόταν.

Χ.Κ.: Όχι με καλπάκι όμως.

Σ.Ψ.: Όχι με καλπάκι.

Χ.Κ.: Έτσι έπαιρναν τα κουδούνια, παρέες διάφορες πέρναγαν τα βράδια και τραγουδούσαν

Σ.Ψ.: Και τραγουδούσαν

Χ.Κ.: Τραγουδούσαν.

Σ.Ψ.: Αλλά καλπάκι δε φορούσαν, ε; Καλπάκι φορούσαν το ζάπους και μετά.

Χ.Κ.: Το ζάπους και μετά.

Σ.Ψ.: Α, μάλιστα.

Χ.Κ.: Απ το ζάπους και μετά. Λοιπόν ήταν η αρχή της αποκριάς. Κουδουνοφόροι, αράπκες με παραδοσιακά όργανα συνέχιζαν το γλέντι μέχρι τη Κυριακή όπου γλεντούσε όλο το χωριό.

Σ.Ψ.: Παραδοσιακά όργανα εννοείς;

Χ.Κ.: Νταούλια και ζουρνάδες. Και γκάνιντα.

Σ.Ψ.: Και γκάνιντα.

Χ.Κ.: Και γκάνιντα. Λοιπόν, λέγαν τότε, στη γειτονιά του γιατί κάθε γειτονιά είχε και όνομα, επειδή είχε και Τούρκους πολλούς.

Σ.Ψ.: Ναι, τις ξέρεις τις γειτονιές;

Χ.Κ.: Ναι. ήταν η γειτονιά στην αποθήκη. Στη σημερινή αποθήκη.

Σ.Ψ.: Ναι, για πες.

Χ.Κ.: Έκαναν το μεγαλύτερο ζάπους εκεί. Έλεγαν ότι εκείνη η γειτονιά είναι η πρώτη. Επειδή ήταν οι και τους είπαν ότι ήταν οι πιο γλεντζέδες.

Σ.Ψ.: Ναι. Λοιπόν το ζάπους, τι σημαίνει η λέξη;

Χ.Κ.: Αποκριά.

Σ.Ψ.: Αποκριά είπαμε. Εντάξει.

Χ.Κ.: Ξεκινάμε και νηστεύουμε.

Σ.Ψ.: Ναι, ναι.

Χ.Κ.: Ξεκινάει η νηστεία.

Σ.Ψ.: Εντάξει, μου το πες πριν. Το ξέχασα.

Χ.Κ.: Επίσης άλλη γειτονιά ήταν το τσαους...

Σ.Ψ.: Το Τσαουςβρις.

Χ.Κ.: Το πώς το λεν εκεί πέρα, που κάθετα του Κωστάκη το σπίτι το παλιό

Σ.Ψ.: Ναι, ναι.

Χ.Κ.: Εκείνη η γειτονιά ήταν το τσαους μαχαλά. Τσαούς μαχαλά.

Σ.Ψ.: Κατάλαβα, ναι.

Χ.Κ.: Επίσης γινόταν και στου εκεί κάτω.

X.K.: Μέχρι και σε άλλες γειτονιές, σε άλλες περιοχές του Σοχού. Αυτή ήταν η γιορτή του Σοχού.

Σ.Ψ.: Ναι.

X.K.: Αυτή ήταν η γιορτή του Ζάπους.

Σ.Ψ.: Μάλιστα.

X.K.: Όχι εδώ έχω, ζάπους είναι. Άλλα στοιχεία σχεδόν τα ίδια.... Όλο το χωριό το βράδυ φεγγοβλούσε, ναι... Το Κορφιάτι... Ήταν η αρχή της αποκριάς. Βγαίνουν τα καρναβάλια το βράδυ, οι αράπκες όπως έχω σημειώσει. Κάθε γειτονιά συγκέντρωνε από πριν τα... Αυτά... Αυτά είναι για το ζάπους. Άλλο τώρα. Τι θες;

Σ.Ψ.: Κάτι άλλο; Εκεί έχεις τίποτα;

X.K.: Όχι. Απλώς εδώ έχω κάτι για το Σοχό γενικό.

Σ.Ψ.: Που; Για πες.

X.K.: Εδώ είχα σημειώσει τότε για να κάνω διαφήμιση για το Σοχό. Σοχός τόπος ευλογημένος, με αγνά παραδοσιακά προϊόντα όπως τα φημισμένα [24:22], μέλι, καρύδια, φρούτα.

Σ.Ψ.: Αυτά είναι που εκφωνείς στο τέτοιο. Για πες λίγο.

X.K.: Λοιπόν. Αυτά είναι για τον επισκέπτη, για να...

Σ.Ψ.: Τουριστική προβολή στην ουσία για να...

X.K.: Ακριβώς. Τουριστική προβολή.

Σ.Ψ.: ...προσελκύσεις οικονομικά και να αγοράσουν προϊόντα του Σοχού.

X.K.: Του Σοχού. Λοιπόν ξεκινούσα. Τόπος ευλογημένος με αγνά παραδοσιακά προϊόντα όπως τα φημισμένα σοχινά κρέατα, μέλι, καρύδια, φρούτα. Κεράσια, βερύκοκα, αχλάδια, μήλα, ροδάκινα και λίγο καλό κρασί το οποίο το είχαμε για Μόνο για μας τους Σοχινούς.

Σ.Ψ.: Δε το δίναμε παραέξω;

X.K.: Δεν είχαμε παραπάνω.

Σ.Ψ.: Δεν είχε πολύ.

X.K.: Το φημισμένο κασέρι. Κασέρι και τυρί Σοχού και το τυρί το.... Αυτό λίγο σαν προβολή.

Σ.Ψ.: Μάλιστα.

X.K.: Σοχινό ελληνικό παραδοσιακό ανεξαρτήτως από επάγγελμα, μόρφωση, κοινωνική θέση και φύλο, τις ημέρες αυτή συνεχίζουμε όλη την παράδοση.

Σ.Ψ.: Μάλιστα. Ωραία. Κάτι άλλο εδώ πέρα;

X.K.: Αυτά έγραφα εδώ. Είπα πάλι Σοχός τόπος ευλογημένος, με ανθρώπους μερακλήδες, χαρούμενους, γλεντζέδες. Συνεχίζουμε την παράδοση.

Σ.Ψ.: Και αυτά είναι στιχάκια που τα λες τη μέρα που περνάει η παρέλαση.

X.K.: Η παρέλαση.

Σ.Ψ.: Και όλη τη μέρα της Καθαράς Δευτέρας. Έτσι. Που γίνεται το τέτοιο.

X.K.: Ναι.

Σ.Ψ.: Το Σάββατο εκτός από το ζάπους βγαίνουν τα καρναβάλια. Μετά τη Κυριακή διασκεδάσετε;

X.K.: Εν τω μεταξύ δεν υπήρχαν τότε τα στημένα, οι εκδηλώσεις αυτές, χορευτικά και τέτοια. Δεν υπήρχαν.

Σ.Ψ.: Δεν είχε τότε.

X.K.: Αράπκες και κουδουνοφόροι.

Σ.Ψ.: Για την παρέλαση τώρα λίγο Χρήστο να μου πεις. Όλα αυτά τα χρόνια, που βλέπεις την παρέλαση εσύ, τη σειρά της παρέλασης. Ποια είναι τα συγκεκριμένα πράγματα που υπάρχουν κάθε χρόνο. Που υπήρχαν. Για παράδειγμα ήτανε το καρναβάλι και οι αράπκες. Άλλο.

Χ.Κ.: Η σημαία της παρέλασης είναι οι κουδουνοφόροι.

Σ.Ψ.: Ναι.

Χ.Κ.: Και μόνο οι κουδουνοφόροι.

Σ.Ψ.: Ναι.

Χ.Κ.: Μετά από κει, αρχίζουν διάφορα άρματα. Σάτιρα.

Σ.Ψ.: Κοινωνική και πολιτική.

Χ.Κ.: Κοινωνική και πολιτική όλη της χρονιάς. Ότι συνέβαινε και ότι μπορούσαν να σατιρίσουν δηλαδή, από ομάδες μαθητών και όλων γενικά των Σοχινών.

Σ.Ψ.: Καμήλα υπήρχε;

Χ.Κ.: Υπήρχε.

Σ.Ψ.: Καμήλα και γύφτος με αρκούδα.

Χ.Κ.: Καμήλα. Λοιπόν τη καμήλα τη ξεκίνησε ο συγχωρεμένος, όπως έλεγαν, ο Ξανθός ο Θανασάκης.

Σ.Ψ.: Δεν υπήρχε δηλαδή πριν το Ξανθό το Θανασάκη καμήλα.

Χ.Κ.: Δε πιστεύω. Τότε, από τότε που άρχισα να θυμάμαι δηλαδή και μετά, δεν είχαν πια. Είχα δει μόνο [27:07].

Σ.Ψ.: Για την αρκούδα.

Χ.Κ.: Την αρκούδα. Μέτσκα.

Σ.Ψ.: Η αρκούδα υπήρχε;

Χ.Κ.: Υπήρχε.

Σ.Ψ.: Πάντα;

Χ.Κ.: Από πάντα.

Σ.Ψ.: Ενώ την καμήλα την έφερε δηλαδή...

Χ.Κ.: Ναι, νομίζω ο Ξανθός τώρα... Νομίζω ο Ξανθός. Δε ξέρω. Βάλε με ερωτηματικό εκεί.

Σ.Ψ.: Θα ρωτήσω το πατέρα μου και άλλους πιο μεγάλους για να δω. Υπήρχε καμήλα, δεν υπήρχε...

Χ.Κ.: Να συμπληρώσεις.

Σ.Ψ.: Θα το δούμε. Και υπήρχε κάποια σειρά; Στο τέλος γινόταν το καρναβάλι ή στην αρχή;

Χ.Κ.: Στην αρχή.

Σ.Ψ.: Πάντα στην αρχή.

Χ.Κ.: Ανοίγουν τη γιορτή, τη παρέλαση τα καρναβάλια και εμείς θέλαμε να τη κλείνουν τη γιορτή τα καρναβάλια. Οι κουδουνοφόροι.

Σ.Ψ.: Ναι.

Χ.Κ.: Να κλείνει η γιορτή με το κουδουνοφόρο.

Σ.Ψ.: Οπότε...

Χ.Κ.: Γιατί εμείς θα περνούσαμε κ ένα μήνυμα στον θεατή, τον επισκέπτη. Να του μείνουν...

Σ.Ψ.: Τώρα που είπες θεατή. Πιστεύεις ότι όλα αυτά γίνονται τώρα για καθαρά προβολή τουριστική;

Χ.Κ.: Τώρα ναι.

Σ.Ψ.: Τώρα ναι; Δε το βιώνουν δηλαδή όπως παλιά;

Χ.Κ.: το βιώνουν μόνο οι Σοχινοί.

Σ.Ψ.: Μόνο; Γιατί;

Χ.Κ.: Οι σοχινοί, όχι όχι το βιώνουν αλλά όχι όλοι όμως, όχι όλοι.

Σ.Ψ.: Δε μπορούν να το βιώσουν.
Χ.Κ.: Και γίνεται καρναβάλι. Ο άλλος ντύνεται για να τον δει ο άλλος, να του πει ότι ντύθηκε καρναβάλι, όχι να το χει μέσα του.
Σ.Ψ.: Να το νοιώσει.
Χ.Κ.: Να το νοιώσει, να πει, να τραγουδήσει, να...
Σ.Ψ.: Δεν έχει όπως στα παλιά.
Χ.Κ.: Πολύ λίγοι σήμερα είναι Α να σου πω, και την ημέρα των Σαράντα Μαρτύρων ακόμη και σήμερα, κι αν ακόμα έχει τελειώσει η επίσημη Αποκριά, ντύνονται πολλά καρναβάλια και πηγαίνουν στο εξωκλήσι τους ανατολικά του χωριού».
Σ.Ψ.: Και κάτι άλλο τελευταίο για το προστάβανι. Τι είναι το προστάβανι;
Χ.Κ.: Προστάβανι. Είναι ένα έθιμο το οποίο. Κάτσε λίγο να το δέσω τώρα.
Σ.Ψ.: Όπως σου έρχεται. Δεν...
Χ.Κ.: Ναι, όπως μου έρχεται, δε θέλω... όπως τότε το λέγαν. Είναι μια, πώς να την πούμε... Όχι υποχρέωση. Σεβασμός από τους μικρότερους προς τους μεγαλύτερους.
Σ.Ψ.: Ναι. Γινόταν αυτό τη Καθαρά Δευτέρα.
Χ.Κ.: Ναι.
Σ.Ψ.: Καθαρά Δευτέρα και Κυριακή γινόταν.
Χ.Κ.: Και τη Κυριακή.
Σ.Ψ.: Και τη Κυριακή. Και τι γινόταν σ' αυτό; Τι ήταν;
Χ.Κ.: Ο μικρότερος, μέσα από τη συγγένεια, ζητούσε συγνώμη από τους μεγαλύτερους.
Σ.Ψ.: Δίνοντας τους κάτι;
Χ.Κ.: Και τους ζητούσε, ζητούσε πηγαίνοντας στο σπίτι, να χει πορτοκάλι και τους φιλούσε το χέρι.
Σ.Ψ.: Συγχώρεση δηλαδή.
Χ.Κ.: Συγχώρεση. Ζητούσε συγχώρεση δηλαδή για...
Σ.Ψ.: Για αν τυχόν έχει κάνει
Χ.Κ.: Μια μικροπαρεξήγηση.
Σ.Ψ.: Εγώ θέλω να μείνουμε λίγο στο πορτοκάλι. Ήταν πάντα πορτοκάλι;
Χ.Κ.: Πάντα. Πάντα πορτοκάλι.
Σ.Ψ.: Δεν υπήρχε κάποιο άλλο φρούτο;
Χ.Κ.: Για το Σοχό;
Σ.Ψ.: Για δω, ναι, για το Σοχό μιλάμε. Γιατί ο Σοχός δεν είχε πορτοκάλια.
Χ.Κ.: Όχι, δεν είχε πορτοκάλια. Δεν είναι προϊόν...
Σ.Ψ.: Ναι.
Χ.Κ.: Τοπικό δηλαδή. Δε ξέρω. Εγώ από τότε σου λέω μόνο πορτοκάλια. Βάλε αν θες ερωτηματικό.
Σ.Ψ.: Όχι. Όλοι αυτό μου λεν και μου έχει κάνει εντύπωση, γιατί ήταν μόνο πορτοκάλια για παράδειγμα και δεν ήταν κάτι άλλο. Κατάλαβες;
Χ.Κ.: Να σου δώσει ένα αγλάδι, ένα μήλο, τοπικό προϊόν.
Σ.Ψ.: Κάτι που έχει εδώ ο Σοχός. Γιατί δεν είχε κάτι τέτοιο. Αυτά.
Χ.Κ.: Μήπως επειδή όμως δεν υπήρχε, δεν υπήρχε και το πορτοκάλι και για κάποιους ήταν είδος έτσι
Σ.Ψ.: Είδος πολυτελείας...
Χ.Κ.: Που θα το πουλούσες ακριβά.

Σ.Ψ.: Δηλαδή έδινες κάτι ακριβό για να πάρεις τη συγχώρεση.
Χ.Κ.: Μήλα υπήρχαν τότε. Είχα ξέρω γω.
Σ.Ψ.: Ναι.
Χ.Κ.: Πορτοκάλια
Σ.Ψ.: Δεν υπήρχαν. Πιθανόν κάπως έτσι.
Χ.Κ.: Δηλαδή και μεις σα μικρά παιδιά, λόγω φτώχειας, το πορτοκάλι το περιμέναμε να το φάμε.
Σ.Ψ.: Καθαρά Δευτέρα,ε;
Χ.Κ.: Καθαρά Δευτέρα.
Σ.Ψ.: Μάλιστα. Καλό. Αυτά Χρήστο.
Χ.Κ.: Αν θες κ άλλα...
Σ.Ψ.: Άμα θυμηθώ κάτι άλλο... Δε νομίζω. Αυτά που είπες είναι πολύ καλά.

Συνέντευξη - Απομαγνητοφώνηση 004

ΣΟΧΟΣ 2/1/2012

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΗΤΗΣ: Λέτσιος Αθανάσιος

Έτος γέννησης: 1958 Έτών: 54

Σ.Ψ. = Ερευνητής - Ψαρράς Σεραφείμ

Α.Λ. = Πληροφορητής – Λέτσιος Αθανάσιος

Σ.Ψ.: Πες μου λίγο επάγγελμα.

Α.Λ.: Είμαι ο Θανάσης Λέτσιος. Είμαι ασφαλιστής, είμαι κάτοικος Σοχού, γεννήθηκα στο Σοχό και ελπίζω να πεθάνω στο Σοχό.

Σ.Ψ.: Ωραία. Έτος γέννησης.

Α.Λ.: Είμαι γεννημένος το 1958. Είμαι ασφαλιστής και αυτή την ώρα τυγχάνει να είμαι ο πρόεδρος της δημοτικής κοινότητας Σοχού.

Σ.Ψ.: Ωραία.

Α.Λ.: Και ο Σοχός δεν είναι πλέον δήμος, είναι κοινότητα.

Σ.Ψ.: Ωραία, έχει τη δυναμικότητα του παλιού δήμου.

Α.Λ.: Έχει τη δυναμικότητα του παλιού δήμου με όλες μέχρι στιγμής τις υπηρεσίες, παροχές προς τον πολίτη, τους δημότες και όλα αυτά.

Σ.Ψ.: Κ έχεις για πρώτη φορά την ευθύνη για την διεξαγωγή των δρώμενων της αποκριάς.

Α.Λ.: Ναι, ανέκαθεν από μικρά παιδιά όπως όλοι οι περισσότεροι Σοχινοί, συμμετέχουμε στο μέγιστο δρώμενο της αποκριάς, του κουδουνοφόρου του Σοχού. Αλλά φέτος μιας και βρέθηκα μέσα στα δημοτικά πράγματα, είμαι ο επικεφαλής της επιτροπής που οργανώνει τις παράλληλες εκδηλώσεις του δήμου με το δρώμενο του κουδουνοφόρου. Γιατί πρέπει να το ξεκαθαρίσουμε, το δρώμενο του κουδουνοφόρου είναι υπόθεση των κατοίκων του Σοχού. Δεν είναι υπόθεση του δήμου, δεν είναι υπόθεση της κοινότητας. Απλά ο δήμος κάνει κάποιες παράλληλες εκδηλώσεις που πλαισιώνουν το έθιμο του κουδουνοφόρου.

Σ.Ψ.: Αυτά θα μου τα πεις λίγο αργότερα. Βασικά θα θελα τώρα να αρχίσουμε να μου πεις για το καρναβάλι. Πως το ζεις, τι ξέρεις, τι γνωρίζεις. Όλα.

Α.Λ.: Για μας τους Σοχινούς η υπόθεση του κουδουνοφόρου ή μέριου [1:42] όπως αποκαλούνταν παλιότερα, δεν είναι μια αναπαράσταση, μια αναβίωση εθίμου. Είναι κομμάτι της ίδιας της ζωής μας. Δηλαδή ακόμη κ αν δε σχεδιαστεί από κάποιους να διοργανωθεί κ όλα αυτά, οι κάτοικοι τελούν το έθιμο τους όπως ακριβώς τελούν όλες τις συνήθειες του χρόνου. Οπότε δεν αποτελεί ούτε αναβίωση, ούτε.... Μια θεατρική παράσταση, ας πούμε.

Σ.Ψ.: Αναβίωση... Πες μου τώρα λίγο, από πότε το θυμάσαι [2:26]. Ο παππούς σου πότε είναι γεννημένος;

Α.Λ.: Ο παππούς μου είναι γεννημένος το Δεκέμβριο του 1899.

Σ.Ψ.: 1899. Μπορείς να μου πεις αν ο παππούς θυμόταν να γινόταν καρναβάλια από μικρό παιδί;

Α.Λ.: Βεβαίως, βεβαίως. Μου το έλεγε και με κάποια περιστατικά ας πούμε. Ήτανε μέσα στη ζωή τους όλη αυτή η ιστορία. Μάλιστα σε μια παιδική

ηλικία, όταν οι γονείς στέλναν τα παιδιά τους να μάθουν κάποια τέχνη, η πρώτη τέχνη που τον έστελνε ο πατέρας του να μάθει, ήταν σε ένα χυτήριο που έφτιαχναν κουδούνια.

Σ.Ψ.: Στο Σοχό;

Α.Λ.: Στη Θεσσαλονίκη. Και μάλιστα έκανε και περιγραφή. Πως πήγαινε αυτός που παρήγγειλε τα κουδούνια, τι συμφωνία είχαν με το μάστορα, του ζητούσε κάποια ασημένα κέρματα, τα οποία θα μπαίνουν μέσα στο κράμα που θα γινόταν το δείγμα εν πάση περιπτώσει.

Σ.Ψ.: Για να έχει καλύτερη απόδοση ήχου.

Α.Λ.: Για να έχει καλύτερη απόδοση ήχου.

Σ.Ψ.: Μάλιστα, πολύ ωραία. Ξέρεις εσύ τη σειρά που γινόταν τα καρναβάλια. Δηλαδή από ποια μέρα άρχιζαν;

Α.Λ.: Από ποια μέρα άρχιζαν να ντύνονται καρναβάλια. Εντάξει εμείς αυτό τώρα το ζούμε, τουλάχιστον από τη δική μου παιδική ηλικία θυμόμαστε ότι υπήρχαν καρναβάλια πολύ πριν τις μέρες της αποκριάς. Μπορώ να πω, μετά τις γιορτές του δωδεκαημέρου, κάτι που συμβαίνει και στις μέρες μας δηλαδή. Απλά στο μεσοδιάστημα αυτό από τις γιορτές του δωδεκαημέρου μέχρι της αποκριάς δεν είχαμε ολοκληρωμένη στολή κουδουνοφόρου, ολοκληρωμένες στολές αλλά κάποιοι αφού ερχόταν στο κέφι, ζώναν τα κουδούνια στη μέση τους. Κάτι που γίνεται και σήμερα ακριβώς. Όπως και σήμερα, πήγαιναν στις παρέες τους, τραγουδούσαν, πίναν και τα κουδούνια. Γιατί είναι χαρά

Σ.Ψ.: Έτσι. Είναι γλέντι.

Α.Λ.: Είναι γλέντι, είναι γλέντι. Είναι όπως και να το κάνουμε μια γιορτή γλεντιού, μια γιορτή ψυχικής ανάτασης που πολλές φορές ψάχνει μέχρι και την έκσταση.

Σ.Ψ.: Έκσταση. Ωραία. Περισσότερο τώρα θα θελα να μου μιλήσεις για τις συνθήκες του τι βασικά...να μιλήσουμε τώρα σαν πρόεδρος εδώ της κοινωνίας. Να μου πεις καταρχήν πόσο κοστολογήθηκε τα έξοδα του καρναβαλιού.

Α.Λ.: Α, εδώ θα πρέπει να πούμε η στολή του κουδουνοφόρου, είναι φροντίδα του ίδιου του κουδουνοφόρου. Δεν ανήκει αυτή η στολή ούτε στο δήμο, δεν ανήκει ούτε σε κάποιο σύλλογο. Είναι καθαρά φροντίδα του κάθε Σοχινού το αν θα έχει στο σπίτι του και μια, και δυο και τρεις φορεσιές.

Σ.Ψ.: Στολές.

Α.Λ.: Πολλές φορές τρεις.

Σ.Ψ.: Θεωρείται ότι επιβαρύνει οικονομικά;

Α.Λ.: Σίγουρα επιβαρύνει οικονομικά μιας και ολοκληρωμένη στολή, η οποία ποιοτικά είναι από τις καλύτερες, είναι της τάξης των 10.000 ευρώ. Αν πούμε κουδούνια, δέρματα, εσάρπες, κεφαλοστολές, τσαρούχια και ιστορίες.

Α.Λ.: Αυτό εξαρτάται βέβαια από το κόστος των κουδουνιών γιατί το ζητούμενο είναι για τους Σοχινούς ότι τα κουδούνια θα πρέπει να είναι ποιοτικά, να είναι της παλιάς κοπής που λένε. Τουλάχιστον εκατό χρονών με απροσδιόριστη ηλικίας τους και να έχουν, να είναι ελαφριά που σημαίνει ποιότητα μεγάλη και καλό ήχο.

Σ.Ψ.: Καλό ήχο, ωραία. Πριν μου πεις όμως για τα έξοδα της δημαρχίας. Λίγο να μου πεις για τη στολή. Για το καπάκι, για τέτοια.

Α.Λ.: Ναι, ναι. Τώρα εδώ συναντάμε ας πούμε, στη στολή του κουδουνοφόρου αρκετά χαρακτηριστικά. Το χαρακτηριστικότερο βέβαια είναι τα κουδούνια. Τα οποία, ναι μεν τα συναντάμε σε άλλα δρώμενα στην Ελλάδα όπου εν πάση περιπτώσει υπήρχε η αρχαία Θράκη. Που σήμερα πρέπει να καταλαμβάνεται από...

Σ.Ψ.: Από διάφορα κράτη.

Α.Λ.: Από διάφορα αλλά κράτη ας το πούμε γειτονικά. Αυτό που βλέπουμε ιδιαίτερα στο Σοχό είναι ότι δίνεται βαρύτητα στο πως τα κουδούνια να είναι καλόγηρα σε αντίθεση με όλα τα άλλα κουδουνοφόρα δρώμενα που δεν τους ενδιαφέρει ο ήχος να είναι, να δίνει καλό αποτέλεσμα.

Σ.Ψ.: Ναι, μουσικότητα.

Α.Λ.: Ναι, εκεί. Η διαφορά μας είναι εκεί. Γιατί όλα τα άλλα δρώμενα έχουν σκοπό αποτρεπτικό. Δηλαδή να διώξουν τα κακά πνεύματα μετά το δωδεκαήμερο και μετά. Ενώ ο κουδουνοφόρος του Σοχού σαν στόχο έχει να ξυπνήσει τα καλά πνεύματα της φύσης. Να τα καλοπιάνει δηλαδή με τους καλούς ήχους των κουδουνιών. Αυτό βέβαια και προς ψυχική τέρψη των ίδιων των κουδουνοφόρων.

Σ.Ψ.: Έτσι, το άκουσμα πρέπει να είναι... το άκουσμα να αποτελεί μια συγχορδία τρόπον τινά. Να είναι ταιριασμένα μεταξύ τους. Για τα δέρματα, για το καλπάκι τι γνωρίζεις;

Α.Λ.: Ναι, τα κουδούνια δε δένονταν κατευθείαν πάνω... Πρώτα φοράει τη δερμάτινη στολή, που είναι καθαρά από δέρμα τράγου, αποκλειστικά από δέρμα τράγου. Δε φοράει οποιοδήποτε δέρμα. Άλλο ένα γονεμικό στοιχείο που συναντάμε στην εξέλιξη του εθίμου. Η κεφαλοστολή που είναι ραμμένη από μαύρο ύφασμα, κεντημένο στο πρόσωπο και στη κορφή της παίρνει πολύχρωμες κορδέλες, που εν πάση περιπτώσει ο συμβολισμός της είναι η ενδεχομένως πλούσια ανθοφορία γης μιας και κινείται στις αρχές της άνοιξης, όπως και το τρόπαιο της αλεπούς και παλιότερα και του λύκου. Ουρά αλεπούς ή λύκου που σημαίνει ότι ο καλλιεργητής να μεν έχει, είναι έτοιμος για καλές σοδειές αλλά έχει εξασφαλίσει και πλούσιες σοδειές.

Σ.Ψ.: Κυριαρχία πάνω στη φύση.

Α.Λ.: Και τη κυριαρχία πάνω στη φύση. Μάλιστα. Η σάρπα που μπαίνει για να καλύψει τα σκοινιά που δένουν τα κουδούνια πάνω στο σώμα του κουδουνοφόρου όπως και το ζωνάρι που είναι αποκλειστική φροντίδα των γυναικών. Πλέκεται στον αργαλειό και μόνο για αυτή τη χρήση. Δεν έχει άλλη χρησιμότητα δηλαδή.

Κομμάτι 2ο

Σ.Ψ.: Το καλπάκι. Τι έχει μέσα το καλπάκι;

Α.Λ.: το καλπάκι, η κεφαλοστολή λεγόμενη επίσης είναι ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του κουδουνοφόρου του Σοχού. Έχει καθαρά φαλλικό συμβολισμό κάτι που φαίνεται και από το σχήμα του. Αυτό είναι φτιαγμένο μέχρι και σήμερα, κατασκευάζεται με αρκετά πρωτόγνωρα να το πω υλικά. Δεν έχει ας πούμε υλικά σημερινής χρήσης. Με μάλλινο ύφασμα ενώ παλιότερα ήταν δερμάτινο αυτό το κάλυμμα της κεφαλής. Κεντημένο, ακόμη και σήμερα πολλές φορές στο χέρι δηλαδή, πάει να

Σ.Ψ.: Εξαλειφτεί.

Α.Λ.: Να περάσει ας πούμε σε χέρια επαγγελματιών αλλά αυτό δε συνέβη, δεν αλλοιώθει η μορφή του. Μέσα, παλιότερα η γέμιση της οροφής γινόταν με, πώς να το πω, σλάβα.

Σ.Ψ.: Σλάβανος. Χόρτο που περισσεύει από τα σιτάρια

Α.Λ.: Τώρα απ'τα στελέχη του σιταριού ας πούμε.

Σ.Ψ.: Κάτι άλλο;

Α.Λ.: Επίσης για να, γιατί είναι επιθυμητό να είναι, η κορυφή να είναι κοφτή προς τα εμπρός.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Δεν είναι ποτέ η κορυφή ίσια προς τα πάνω. Κάθετη ας πούμε. Έχει μια ελαφρά κλίση προς τα εμπρός. Παλιότερα χρησιμοποιούσαν οι Σοχινοί ένα κλαδί συκιάς που δηλαδή συκιάς, πάντα είναι κυρτό.

Σ.Ψ.: Ναι, έχει ευλυγισία.

Α.Λ.: Και έχει ευλυγισία αλλά πάντα είναι κυρτό. Δεν έχει. Δηλαδή συκιάς δε θα βρεις ποτέ. Αλλά αυτό όμως, απ'ότι πληροφορούμαι ας πούμε, από ανθρώπους δηλαδή του είδους λαογράφους και λοιπά.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Πρέπει να είχε και κάποια άλλη σημασία μιας και ξέρουμε η συκιά είναι κρυπτογαμικό, αυτογονιμοποιείται. Είναι ένα έντονο γονιμικό στοιχείο.

Σ.Ψ.: Στοιχείο ναι, αυτοδημιουργίας.

Α.Λ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Δε θα σε κουράσω και πολύ γιατί έχετε πολύ δουλειά. Πες μου λίγο για τα έξοδα. Πως το έζησες εσύ δηλαδή. Πόσο επιβαρύνεται για παράδειγμα ο δήμος. Για τα έξοδα που μπορούν να γίνουν και το ρόλο που παίζει στη διοργάνωση των δρώμενων. Όπως είπες το καρναβάλι θα γίνει που θα γίνει.

Α.Λ.: Ναι, σίγουρα.

Σ.Ψ.: Αλλά έχει και μια περαιτέρω διάσταση.

Α.Λ.: Όπως ξέρουμε από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, όλα αυτά τα δρώμενα, το αποκορύφωμα αυτών των δρώμενων ήταν ας πούμε η παρωδία του γάμου.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Ως αποκορύφωμα του δρώμενου διότι επιθυμητή αυτή ήταν το ζευγάρι.

Σ.Ψ.: Είτε το ζευγάρι των στοιχείων της φύσης είτε του ανθρώπου.

Α.Λ.: Έτσι μέχρι και τις μέρες μας γίνεται η παρωδία γάμου. Παρωδία γάμου χρειάζεται όργανα, κρασί, ποτό, εισφορές.

Σ.Ψ.: [2:51]

Α.Λ.: και κεράσματα. Αυτά τα έξοδα είναι που καλύπτει σήμερα ο δήμος.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Όπως και άλλα δρώμενα. Δηλαδή μπορεί να πλαισιώσει την εκδήλωση αυτή με θεατρικές παραστάσεις, με φιλοξενούμενα χορευτικά συγκροτήματα που έρχονται από άλλα μέρη της Ελλάδος, οπότε προκύπτουν κάποια έξοδα. Ο σημερινός προϋπολογισμός, ο φετινός προϋπολογισμός

Σ.Ψ.: Του 2011.

Α.Λ.: Για τη διοργάνωση του καρναβαλιού για το 2011 ήταν 40.000 ευρώ.

Σ.Ψ.: 40.000 ευρώ. Λίγο αν θυμάσαι, ήταν τα δρώμενα από τη Παρασκευή μέχρι και τη Δευτέρα που επιχορηγούσε ο δήμος;

Α.Λ.: Ναι. Έγινε και ένα τράβηγμα προς τα πίσω, δηλαδή από τις προηγούμενη βδομάδα με κάποιες αντίστοιχες θεατρικές παραστάσεις

Σ.Ψ.: Τη Κυριακή, μια Κυριακή πριν.

Α.Λ.: Εκεί πριν τη Κυριακή της αποκριάς.

Σ.Ψ.: Τη Κυριακή της αποκριάς, ωραία. Θεωρείς ότι αυτή η εβδομάδα που τράβηξε πριν, που αρχίσατε μια βδομάδα γενικά πιο πριν τις εκδηλώσεις απέφερε κάποιο κέρδος στη κοινωνία του Σοχού; Ήρθε κόσμος;

Α.Λ.: Κέρδος, ναι. Πέρα απ' ότι είχαμε μεγαλύτερη επισκεψιμότητα στο χώρο αλλά έβαλε πιο νωρίς τον κόσμο στο πνεύμα της τελικής ας πούμε.

Σ.Ψ.: Της τελικής.

Α.Λ.: Ωστε να απολαύσει [...] όσον αφορά το έθιμο.

Σ.Ψ.: Ωραία. Τώρα εσύ έχεις και μια άποψη για τα μαγαζιά, πως κινούνται, όλα όσα δημιουργούνται εδώ πέρα, ταβέρνες πρόσκαιρες, εφήμερες. Θα θελα να μου πεις αν όλο αυτό που γίνεται αποφέρει κέρδος εδώ στη τοπική κοινωνία.

Α.Λ.: Σίγουρα αποφέρει κέρδος διότι έρχεται ξένος κόσμος που ούτως ή άλλως κάπου αλλού θα πήγαινε.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Σίγουρα αποφέρει ένα σημαντικό κέρδος.

Σ.Ψ.: Σημαντικό.

Α.Λ.: Σημαντικό κέρδος για κείνες τις μέρες.

Σ.Ψ.: Άρα δηλαδή αυτά τα έξοδα των 40.000 ευρώ θεωρείς ότι ούτως ή άλλως υπερκαλύπτονται από τα κέρδη που έχουν στο Σοχό; Όχι στη δημαρχία.

Α.Λ.: Επωφελία κάποιων επαγγελματιών.

Σ.Ψ.: Των ανθρώπων που ζουν εδώ.

Α.Λ.: Των ανθρώπων που ζουν εδώ.

Σ.Ψ.: Έχει κάποιο πλάνο η δημαρχία σαν προγραμματισμό για τη διαφήμιση του, τη προώθηση του. Αφού στην ουσία τώρα πια και ειδικά τις τελευταίες μέρες είναι τουριστικό προϊόν. Αυτού του προϊόντος.

Α.Λ.: Ναι, εγώ βέβαια, εγώ ενοχλούμαι λίγο με την κουβέντα μας όσον αφορά την αν είναι τουριστικό προϊόν ή αν προκύπτει κάποιο κέρδος και λοιπά διότι το έθιμο, αυτού καθ αυτού ισοτιμεί το τελούν χωρίς να τους νοιάζει αν θα ρθει κόσμος, αν δεν... Δεν είναι αυτό το ζητούμενο.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Για την εξέλιξη του εθίμου στο αποκορύφωμα του ας πούμε. Από εκεί και πέρα η πραγματικότητα είναι αυτή. Ότι έχουμε πάρα πολλούς επισκέπτες οι οποίοι αφήνουν ένα πολύ σημαντικό κέρδος στη κοινωνία. Εντάξει αλλά

Σ.Ψ.: Τουριστική προβολή να γίνει.

Α.Λ.: Από το δήμο ούτως ή άλλως μοιράζεται κάποιο δελτίο τύπου. Από μόνο του είναι γνωστό το έθιμο οπότε προκαλεί το ενδιαφέρον των καναλιών, των δημοσιογράφων και λοιπά.

Σ.Ψ.: Κάτι παραπάνω δε γίνεται;

Α.Λ.: Ναι. Όχι, όχι δε γίνεται κάτι.

Σ.Ψ.: Επιτηδευμένη προβολή.

Α.Λ.: Ίσα ίσα μπαίνουν χορηγοί επικοινωνίας στην ιστορία αυτή.

Σ.Ψ.: Μπράβο, αυτό.

Α.Λ.: Δε χρειάζεται να πληρώσει ο δήμος για να προβάλλει ας πούμε αυτό το έθιμο μιας και είναι γνωστό.

Σ.Ψ.: Ήδη εκμεταλλεύονται κάποιοι το έθιμο, οπότε δε χρειάζεται.

Α.Λ.: σε όλον τον ευρωπαϊκό χώρο μιας και έχει τιμηθεί αυτό το έθιμο σχεδόν σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Είναι αυτό που έκλεισε τη τελετή λήξης τους ολυμπιακούς αγώνες το 2004. Μπορώ να πω ας πούμε ότι ήταν το κορυφαίο δρώμενο στην τελετή λήξης των ολυμπιακών αγώνων. Άσχετα αν τηλεοπτικά το έδωσε το ελληνικό προς τα έξω.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Ο σχεδιαστής, ο Παπαϊωάννου, της λήξης των ολυμπιακών αγώνων έδωσε το κατάλληλο υλικό και να δώσει το στίγμα. Να παντρεύει δηλαδή την αρχαιότητα με την παράδοση στην εξέλιξη της μέχρι τις μέρες μας. Τώρα τηλεοπτικά...

Σ.Ψ.: Με τη γιορτή αυτή, με τα κουδούνια και όλα αυτά.

Α.Λ.: Με τη γιορτή του Διονύσου, με τη γιορτή της χαράς, του κεφιού, του γλεντιού, που καλούσε όλο τον κόσμο, παγκόσμια πλέον σε ένα κοινό γλέντι μιας και τελειώσαν οι ολυμπιακοί αγώνες.

Σ.Ψ.: Μάλιστα. Τώρα κάτι άλλο για τη μέρα του καρναβαλιού και τη παρέλαση. Αν αντιμετωπίσεις κάποια προβλήματα, τέτοια. Γιατί εκτός από τα καρναβάλια...

Α.Λ.: Αυτό που λέμε παρέλαση.

Σ.Ψ.: Ναι, πες μου λίγο, τα καρναβάλια σαν καρναβάλια, πως αντιδρούν, πως κινούνται.

Α.Λ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Όχι (όλα) τα υπόλοιπα άρματα και λοιπά. Θέλω να ξέρω.

Α.Λ.: Δε μας ενδιαφέρει και ούτε... Και τα τελευταία χρόνια αποφεύγουμε συστηματικά το να πλαισιωθεί με μηχανοκίνητα άρματα και λοιπά. Ας πούμε...

Α.Λ.: Που δεν είναι δικά μας. Καμιά σχέση με το Σοχό. Αυτό που λέμε παρέλαση η γενική παρουσίαση των κουδουνοφόρων, που εκείνη τη μέρα επιθυμητό είναι να είναι όσο το δυνατό περισσότερα ντυμένα άτομα. Αυτό γίνεται χάριν των επισκεπτών. Δεν είναι το έθιμο η γενική παρουσίαση. Το έθιμο είναι ο κουδουνοφόρος να βρει τους φίλους του, να πάει σε καφενεία, να τραγουδήσει στην αγαπημένη του. Πρέπει να το πούμε αυτό ότι όλα τα τραγούδια που λέει ο κουδουνοφόρος είναι καθαρά ερωτικά. Δεν έχουμε άλλο είδος τραγουδιού. Έτσι, μιας και είναι ένα ολοκληρωμένο δρώμενο που έχει κίνηση, χορό και τραγούδι μέχρι τις μέρες μας. Γίνεται μια γενική παρουσίαση όπως είπαμε χάριν των επισκεπτών και τίποτα παραπέρα. Βέβαια πολλές φορές οι ίδιοι οι κουδουνοφόροι γκρινιάζουν.

Σ.Ψ.: Δεν υπάρχει συστηματικότητα δηλαδή ούτε μπαίνουν σε καλούπια.

Α.Λ.: Όχι, μπαίνουν. Είναι από τη φύση τους ας το πούμε ατίθασα.

Σ.Ψ.: Έτσι.

Α.Λ.: Και λόγω των ημερών και λόγω της φύσης του κοινού, έτσι. Εντάξει, δημιουργούνται κάποιες γκρινιες αλλά ...

Σ.Ψ.: Για λίγο. Θυμάσαι παλιότερα που γινόταν;

Α.Λ.: Παλιότερα ο χώρος που εξελισσόταν όλο το έθιμο ήταν στη βορειοδυτική, βορειανατολική συνοικία του Σοχού. Το Μαράσι

Σ.Ψ.: Όλο εξελισσόταν εκεί.

Α.Λ.: Εκεί.

Σ.Ψ.: Αλλά γιατί δε κατέβαινε στην πλατεία, το έχεις ακούσει;

Α.Λ.: Γιατί δε κατέβαινε στην πλατεία; Δε το γνωρίζω. Δεν έτυχε να το...

Σ.Ψ.: Απλά γινόταν όλο το δρώμενο εκεί.

Α.Λ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Εντάξει. Κάτι άλλο δεν έχω. Ευχαριστώ πάρα πολύ. Αν έχεις κάτι άλλο, πες ότι θες.

Α.Λ.: Εντάξει, θα μπορούσαμε να πούμε και άλλα πολλά πράγματα δηλαδή να αναφέρουμε δηλαδή ότι υπάρχουν και εμβόλιμα στοιχεία μέσα στο

[9:34]. Ενώ είναι πασιφανές ότι είναι ένα αρχαίο δρώμενο διονυσιακό που φτάνει θα μπορούσα να πω, να τολμήσω να πω αλώβητο μέχρι τις μέρες μας, μιας και σε διάφορα συνέδρια, εργασίες που κάναμε, παρατηρήσανε ότι ακόμη και η κίνηση είχε μεταφερθεί από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα ως μιμούμενη κίνηση από γενιά σε γενιά.

Σ.Ψ.: Μιμούμενη κίνηση. Για πες μου για τη κίνηση του καρναβαλιού.

Α.Λ.: Είναι ο λεγόμενος χορός των κουδουνοφόρων που αυτός προκύπτει. Δε διδάσκεται. Αλλά προκύπτει ως μνήμη νεωτέρων από τους παλιότερους.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Σαν εικόνα κ' έτσι έχει μεταφερθεί ως τις μέρες μας. Δε διδάσκεται αυτή η κίνηση αλλά ίσως και το βάρος ή το ζύγισμα των κουδουνιών φέρνουν αυτά τα βήματα από μόνα τους.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Όταν έρθει πλέον ο κουδουνοφόρος σε μια ευθυμία, σε μια έξαρση αναλόγως.

Σ.Ψ.: Έχεις παρατηρήσει αν κάποιος ξένος ντυθεί καρναβάλι, αν έχει αυτή τη κίνηση;

Α.Λ.: Όχι, δεν την έχει ο ξένος.

Σ.Ψ.: Δεν την έχει.

Α.Λ.: Είναι λες και είναι περασμένη μες στο DNA.

Σ.Ψ.: το δικό μας.

Α.Λ.: Των Σοχινών ή και οι εικόνες που κουβαλάει μέσα στο μυαλό του από τις προηγούμενες γενιές.

Σ.Ψ.: Τις προηγούμενες γενιές.

Α.Λ.: Ναι.

Σ.Ψ.: Κάτι άλλο σε σχέση με το... Γιατί είπες υπάρχουν πολλά στοιχεία εμβόλιμα;

Α.Λ.: Εμβόλιμα στοιχεία τώρα. Π.χ. η κεφαλοστολή στη θέση του μετώπου.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Φέρει προς τα δω. Είναι απαραίτητο. Δεν υπάρχει καλπάκι που να μη φέρει προς τα δω. Αυτό είναι ξεκάθαρο ότι είναι εμβόλιμο στοιχείο. Γιατί σε περιόδους που κυνηγήθηκε ο χριστιανισμός....

Σ.Ψ.: Ο χριστιανισμός κυνήγησε...

Α.Λ.: Ή και το αντίθετο...

Σ.Ψ.: Ή και το αντίθετο.

Α.Λ.: Ή και το αντίθετο αφού ασπάστηκαν οι Έλληνες το χριστιανισμό αλλά παρέμειναν κουδουνοφόροι.

Σ.Ψ.: Ναι.

Α.Λ.: Πηγαίνουν και υπέρμαχοι του χριστιανισμού. Απέκτησε και επικό χαρακτήρα ο κουδουνοφόρος του Σοχού δηλαδή.

Σ.Ψ.: Μάλιστα, για πες μου.

Α.Λ.: Προστάτες του χριστιανισμού με άλλα λόγια εκεί που ήτανε.

Σ.Ψ.: Τι έχεις ακούσει για τον άγιο Θεόδωρο;

Α.Λ.: Ναι αυτό είναι, εντάξει. Είναι μια δοξασία που αναφέρει ας πούμε ότι βρέθηκε ο άγιος Θεόδωρος πολιορκημένος στη περιοχή του Σοχού και αφού εξάντλησαν όλα τα τρόφιμα και τα ζώα που είχαν στη διάθεση τους, στο τέλος αναγκάστηκαν να κάνουν έξοδο φορώντας δέρματα των ζώων και τα κουδούνια τους, σαν ένα εξωκοσμικό ας πούμε ον που τρόμαξε τους εχθρούς και λοιπά. Αλλά όλοι γνωρίζουμε πολύ καλά ότι ούτε ο στρατηλάτης άγιος Θεόδωρος

ούτε ο Τήρωνας, ούτε ο Τήρωνας, έδρασαν στη περιοχή του Σοχού. Καμιά σχέση με τη περιοχή. Απλά είναι μια δοξασία ή σε κάποια φάση που οι Τούρκοι επέτρεψαν τις, ναι, στους Χριστιανούς να τελούνται τα θρησκευτικά τους καθήκοντα, να είναι ελεύθεροι να τα τηρούν, τότε ενδεχομένως να πέρασαν ως θρησκευτικό δρώμενο για να το κάνουν.

Σ.Ψ: Για να συνεχίσει...

Α.Λ.: Για να συνεχίσει η επικράτηση του.

Σ.Ψ: Οπότε επικαλέστηκαν το μύθο.

Α.Λ.: Επικαλέστηκαν ένα μύθο και όλα αυτά ας πούμε. Το παρουσίασαν ως θρησκευτικό δρώμενο εν πάση περιπτώσει. Τώρα μέχρι τις μέρες μας υπάρχει και το εμβόλιμο δρώμενο, παράλληλο δηλαδή με του κουδουνοφόρου. Το έθιμο της συγχώρεσης. Που ο...

Σ.Ψ.: Πως το λένε; Το προστάβανι;

Α.Λ.: Προστάβανι. Που πάει στους γεροντότερους, τους θείους και λοιπά, και ζητάει συγχώρεση και μετά πάει στη παρέα του και στην εξέλιξη του δρώμενου.

Σ.Ψ: Πρώτο μέλημα του είναι να πάει να ζητήσει συγχώρεση και μετά να πάει να μπει στο...

Α.Λ.: Να πάει για συγχώρεση σαν καρναβάλι.

Σ.Ψ: Μετά, ναι. Αφού ντυθεί κουδουνοφόρος.

Α.Λ.: Σα καρναβάλι, ναι.

Σ.Ψ: [13:05] για τη θρησκεία που γίνονται τα μνημόσυνα του Σαββάτου.

Α.Λ.: Ναι, όλα αυτά. Επειδή ακολουθεί η Σαρακοστή. Επειδή... Να πούμε η ημερομηνία που τελεί δηλαδή η Κυριακή της αποκριάς και η Καθαρά Δευτέρα για το δρώμενο είναι σημαντική ημερομηνία. Δεν είναι αυτή η ημερομηνία που γινόταν αργότερα, αλλά το μετέφεραν εκτός Σαρακοστής και ότι γίνεται αυτές τις μέρες.

Σ.Ψ: Δηλαδή πότε γινόταν;

Α.Λ.: Αυτό γινόταν στην αρχή ας πούμε της, του χρόνου.

Σ.Ψ: Ναι.

Α.Λ.: Του χρόνου. Έχουμε ως έναρξη χρόνου, την έναρξη της παραγωγής 22 Μαρτίου, εαρινή ισημερία, έτσι; Αλλά μεταφέρθηκε πιο πίσω γιατί εκτός Σαρακοστής...

Σ.Ψ.: Δηλαδή εκτός Σαρακοστής να τελείται ως αποκριά.

Α.Λ.: Ναι.

Σ.Ψ: [13:56]

Α.Λ.: Ακριβώς, ακριβώς. Αυτό το θυμούνται οι παλιότεροι. Αυτό έγινε, γινόταν την προηγούμενη γενιά από εμάς.

Σ.Ψ: Χρονολογία της...

Α.Λ.: Ε, βάλε τότε γύρω στη δεκαετία του 30, του μεσοπολέμου ας πούμε.

Σ.Ψ: Ναι, ναι.. Δηλαδή ότι άλλαξε, άλλαξε μετά το 1945.

Α.Λ.: Ακριβώς, ακριβώς. Με μια διακοπή ενός χρόνου δεν έγινε.

Σ.Ψ: Ποια χρονιά;

Α.Λ.: Απαγορεύτηκε να γίνει στις αρχές γύρω στο '32. '33. Σ.Ψ:

Σ.Ψ: Τότε απαγορεύτηκε.

Α.Λ.: Ναι, τότε απαγορεύτηκε και μάλιστα οι Σοχιοί σε αυτό το γεγονός αποδώσαν το μεγάλο σεισμό του '32.

Σ.Ψ: Που έγινε στο Σοχό και αφανίστηκε σχεδόν όλο το χωριό.

Α.Λ.: Έτσι.

Σ.Ψ: Μάλιστα. Αλλά παρόλες τις απαγορεύσεις και τους νόμους...

Α.Λ.: Συνεχίστηκε κανονικά, δεν...

Σ.Ψ: Δεν...

Α.Λ.: Μπορεί οι Σοχινοί να τελούσαν το έθιμο εκτός οικισμού αλλά θα το τελούσαν. Δεν υπήρχε περίπτωση να μη το κάνουν αυτό.

Σ.Ψ: Για κάποιες άλλες απαγορεύσεις είχες ακούσει και τίποτα άλλο;

Α.Λ.: Όχι, εντάξει. Κάποια φάση η εκκλησία δεν ήξερε πώς να φερθεί. Παράδειγμα, ο μητροπολίτης [15:01] που ήταν εναντίον του κουδουνοφόρου αλλά είδε ότι δε τα βγάζει πέρα και πλέον σταμάτησε.

Σ.Ψ: Δηλαδή επικράτησε το έθιμο υπεράνω κάθε θρησκευτικής επιβολής ή οποιοδήποτε ατομικού πλαισίου που είχε τεθεί.

Α.Λ.: Έτσι ακριβώς.

Σ.Ψ: Άλλο κάτι άμα θέλεις.

Α.Λ.: Δεν έχω κάτι άλλο αυτή την ώρα που να... Όσο και να το συζητάμε έχει πτυχές πολλές.

Σ.Ψ: Έχει.

Α.Λ.: Λεπτομέρειες πολλές. Να πούμε ότι ο κουδουνοφόρος δεν ήταν φροντίδα εκείνων μόνο των ημερών.

Σ.Ψ: Α! Βλέποντας [15:37] πόσοι περίπου αριθμητικά [15:39]. Είπαμε για τις οικογένειες του χωριού. Αριθμητικά περίπου για δώσε μου ένα στίγμα. Πόσοι είναι οι κάτοικοι και πόσοι είναι

Α.Λ.: Κοίταξε, τώρα η τελευταία απογραφή έδωσε

Σ.Ψ.: Όχι μόνο οι μόνιμοι, όχι μόνιμοι.

Α.Λ.: έδωσε κάπου 200 κατοίκους.

Σ.Ψ: Όχι μόνιμοι, λέμε και για όλους τους άλλους που έρχονται. Τα καρναβάλια πόσο περίπου έχει δυναμικότητα.

Α.Λ.: Σήμερα ο Σοχός έχει τη δυνατότητα να ντύσει με πλήρη στολή πεντακόσιους κουδουνοφόρους. Έχει αυτή τη δυνατότητα. Το θέμα είναι ότι αν προκύπτουν συγχρόνως όλοι μαζί. Αυτό δεν έχει συμβεί μέχρι τώρα.

Σ.Ψ: Δεν έχει. Λέμε τώρα για όλη τη δυνατότητα που έχετε.

Α.Λ.: Γιατί ένας κουδουνοφόρος μπορεί να ξεκινήσει να ντυθεί σήμερα, να διανύσει όλο το εικοσιτετράωρο και κάποια στιγμή πρέπει να ξεκουραστεί.

Σ.Ψ: [16:22]

Α.Λ.: Το να συγχρονιστούν όλοι μαζί να ντυθούν δεν έχει γίνει ποτέ ας πούμε. Και καλώς γίνεται έτσι για να έχουμε όλο το τριήμερο κουδουνοφόρους

ας

ας πούμε.
Σ.Ψ.: Ωραία, πολύ ωραία.

Κομμάτι 3ο

Α.Λ.: Με άλλα λόγια ο κουδουνοφόρος στην εξέλιξη του εθίμου, στην πορεία του, καθόλο το τριήμερο και στο αποκορύφωμα του. Και αυτό είναι μια γιορτή χαράς, γλεντιού, κεφιού όπως είπαμε. Όλο αυτό το εύρημα προάγει και τις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους. Δηλαδή ζωντανεύει πηγές, ακόμη παντρεύει δένει και ξένους ανθρώπους μεταξύ τους. Άσχετα αν αυτοί είναι φιλοξενούμενοι, είναι επισκέπτες τυχαίοι ή περαστικοί και λοιπά ας πούμε. Θέλοντας και μη οι επισκέπτες συμμετέχουν στο δρώμενο.

Σ.Ψ.: Στο δρώμενο.

Α.Λ.: Όπου τους καλεί ο ίδιος ο κουδουνοφόρος με το κέρασμα του, με το τραγούδι και λοιπά.

Σ.Ψ.: Ωραία.

Συνέντευξη - Απομαγνητοφώνηση 005

ΣΟΧΟΣ 2/1/2012

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΗΣ: Μαρία Νόικου

Έτος γέννησης: 1932 Ετών: 80

Σ.Ψ. = Ερευνητής - Ψαρράς Σεραφείμ

M.N. = Πληροφορητής – Μαρία Νόικου

Ερωτικά τραγούδια της Αποκριάς από τον Σογό

Τραγούδι 1^ο «Ασημένια κρύα βρύση»:

*Ασημένια κρύα βρύση πώς βαστά κρύο νερό/
Το βαστώ και δεν το χύνω για της αγάπης τον καημό ... (ερωτικό)
Σ' αγαπώ δεν σε γελάω θέλω να σε παντρευτώ,
θέλω να σε κάνω ταίρι στη ζωή παντοτινό... (ερωτικό)*

Τραγούδι 2^ο «Δεν ημπορώ δεν δύναμαι»:

*Δεν ημπορώ δεν δύναμαι την πόρτα σου ν' ανοίξω/
Κόρη μ' που είναι η μάνα σου κι κείνος ο μπαμπάς σου/
μάνα μου πάει στην εκκλησιά, μπαμπάς μου στο παζάρι/
τα δυο μικρά τα αδέρφια μου σ' ένα χαρτί διαβάζουν/
Κόρη μ' καιρός για φίλημα καιρός για μαύρα μάτια.... (ερωτικό)*

Τραγούδι 3^ο «Ένα ωραίο χανουμάκι»:

*Ένα ωραίο χανουμάκι σκερτσόζικο και παχουλό/
με ξετρελαίνει φορετζές της, όταν το βλέπω ανοιχτό/
από το χαρέμι θα σε αρπάζω, να σε βαφτίσω Χριστιανή/
και στις Αθήνας αχ θα σε πάω, να ζήσουμε πάντα μαζί... (ερωτικό)
(ή κατά την εκδοχή που συνεισέφερε ο Γιώργος Κόφτης:)
“Απ' το χαρέμι θα σε πάρω (ή θα σ' αρπάζω που είναι πιό βίαιο)
Χανούμισσά μου έμορφη,
Και σας Αθήνας θε να σε πάω,
να σε βαφτίσω χριστιανή.
Εγώ την πίστη δεν αλλάζω,
Εγώ Ρωμιά δεν γίνομαι.
Θέλω να είμαι, αχ, χανουμάκι,*

Τραγούδι 4^ο «Δεν μπορώ να καταλάβω»:

*Δεν μπορώ να καταλάβω μ' αγαπάς ή με γελάς/
ή με μένα κοροϊδεύεις τον καιρό σου να περνάς.
Σ' αγαπώ δεν σε γελάω θέλω να σε παντρευτώ/
ταίρι θέλω να σε κάνω στη ζωή παντοτινό. (ερωτικό)*

Τραγούδι 4^ο «Της τριανταφυλλιάς τα φύλλα»:

*Της τριανταφυλλιάς τα φύλλα θα στα κάνω φορεσιά/
να φορείς το καλοκαίρι να μαραίνεις τα παιδιά. ..(ερωτικό)*

Τι κακό έκανα ο καημένος:

*Τι κακό έκανα ο καημένος μες σ' αυτή τη γειτονιά/
και με βγάλαν το όνομά μου ψεύτη, κλέφτη και φονιά./
'Γω δεν σκότωσα κανέναν 'γω δεν φίλησα καμιά/
και με βγάλαν το όνομά μου ψεύτη, κλέφτη και φονιά./
Γαλανές και μαυρομάτες 'γω δεν άφησα καμιά/
και με βγάλαν το όνομά μου ψεύτη, κλέφτη και φονιά...(ερωτικό)*

*Τέσσερα πορτοκάλια Μαρία/
τέσσερα πορτοκάλια Μαρία/
Τα δυο σαπίσανε/
Ήρθα για να σε πάρω, Μαρία/
Μα δε μ' αφήσανε...
Κίνησαν τα Σοχνούλια Μαρία/
στο πανηγύρι να παν/
στο δρόμο που πηγαίνουν Μαρία/
καρτέρι τους κάνανε...*

Χοροί:

Ο τοπικός χορός του Σοχού είναι το «Σιγανό»,

Στίχοι:

*Πέρασαν δεκαπέντε, ήρθαν εικοσιδυό/
Μάυρο χαμπέρι ήρθε στο Νικόλα, πέθανε η Μαριγώ./
Μη κλαις βρε Νικολάκι και μη πικραίνεσαι/
Βρε παλληκαράκι είσαι, βρε Νικόλα, ζαναπαντρεύεσαι*

Τέσσερα χρόνια φυλακή:

*Τέσσερα χρόνια φυλακή/
και πέντε μες στη μπράκα/
Βάστα καρδιά μ' νταγιάντα/
Κανείς δεν ήρθε να με δει/
ε! ρε κανείς και από τους δικούς μου/
συγγενείς και ξάδερφούς μου./
Μόν' η καημένη η αγάπη μου/
ψιλή γραφή μου στέλνει/
μυστικά μου παραγγέλνει./
Ξέν' μ' στα ξένα πώς περνάς;/
Ποιος σε στρώνει και κοιμάσαι;/
και για μένα δεν θυμάσαι.
Στρώνω την κουβερτούλα μου/*

*την στρώνω και κοιμάμαι/
και εσένα σε θυμάμαι.*

Άλλοι χοροί: Μουσταφά μπέη ή ντούσκο, γκάντα.

Τους παραδοσιακούς σοχινούς χορούς συνοδεύουν παλιά κλαρινο βιολί και ούτι μετά τα νταούλια και ζουρνάδες από την Τζουμαγιά=Ηράκλεια Σερρών.

Υπάρχουν και άλλα πολλά επιτραπέζια τραγούδια που λέγονται το Σάββατο το βράδυ, στου γαμπρού το σπίτι. Ονομαστός ζουρνατζής: Μήτσος Χίντσος ή «Γκόρας», δίδαξε το ζουρνά στην περιοχή της Ηράκλειας.

Π.χ.

Ντούλας:

*Σήμερα, Ντούλα μ', Πασχαλιά/
Σήμερα πανηγύρι/
Σήμερα αλλάζουν τα παιδιά/
Και οι πεθερές τις νύφες/
Και συ, Ντούλα μ', στις φυλακές/
Στα λαρισινά μπουντρούμια.
Ντούλα μ' δεν αντρειώνεσαι/
Τα σίδερα να σπάσεις/
Να πάρεις δίπλα τα βουνά/
Δίπλα τα κορφοβούνια/
Και να σφυρίζεις κλέφτικα/
Να μάσεις παλληκάρια, /
Να πιάσεις σκλάβους δικαστάς/
Σκλάβους εισαγγελέας/
Που δεν δικάζουν ισόβια/
Που δε δικάζουν χρόνια/
Μόνο δικάζουν εις θάνατον/
Εις την καραμανιόλα.*

Χρυσούλα:

*Η καημένη η Χρυσούλα/
Έβγαλε ψιλή βλογιά/
Και στα χέρια και στα πόδια/
Και δεν έχει γιατρεία./
Συγγενείς της μπαίνουν./
Βγαίνουν κι ολοένα τη ρωτούν:/
«Ποιον γιατρό θέλεις, Χρυσούλα,
Ποιον γιατρό επιθυμεί;»/
«Τον γιατρό τον Καντιλιάρη/
Τον καλύτερο γιατρό./
Αχ, γιατρέ μου, γιάτρεψέ με/
Κι ό,τι θέλεις πάρε με/
Θέλεις γρόσια, θέλεις λίρες/
Θέλεις και χρυσά φλουριά».*

Συνέντευξη 006

Ελεύθερη Συνέντευξη σε μορφή γραπτού κειμένου.

ΣΟΧΟΣ, Πέμπτη, 23 Φεβρουαρίου 2012.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΗΣ: Λάτσιος Χρήστος

Έτος γέννησης: 1958 Ετών: 54

Σ.Ψ. = Ερευνητής - Ψαρράς Σεραφείμ

Λ.Χ. = Πληροφορητής – Λάτσιος Χρήστος

Σ.Ψ.: Χρήστο καλησπέρα, γνωρίζω ότι έχεις ασχοληθεί με την ονομασία Μέριου που αποδίδεται στους κουδουνοφόρους.

Λ.Χ. : Ναι πολλές συζητήσεις έγιναν και γίνονται σχετικά με το όνομα του Σοχινού Καρναβαλιού και συγκεκριμένα του κουδουροφόρου. Θα σου δώσω την δική μου άποψη μιας ετυμολογικής προσέγγισης της λέξης “Μέριου”.

Οι μελέτες του εθίμου βασίζονταν περισσότερο στα στοιχεία που μεταφέρει ο κουδουνοφόρος από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, παρά στην ονομασία του. Λαογράφοι που κατέγραψαν το έθιμο, πάντοτε ρωτούσαν πώς αποκαλούμε εμείς οι ντόπιοι το καρναβάλι και πρότειναν την ονοματοδοσία του κουδουνοφόρου ως “Μέριου” .

Η προφορική και μη καταγεγραμμένη έως σήμερα λέξη “Μέριου” προσπάθησαν να αποδοθεί όπως αναφέρεται στον προφορικό λόγο πράγμα επικίνδυνο στο ότι δεν μεταφέρει ακριβώς το όνομα αλλά την έκφραση του ονόματος. Αυτό είναι σίγουρο ότι δεν αποδίδει τη σωστή ονομασία του κουδουνοφόρου ειδικά σε μας που γνωρίζουμε τον τρόπο έκφρασής μας και τη φωνητική παραφθορά ονομασιών και λέξεων στο Σοχό. Συγκεκριμένα αναφέρω γραπτώς τα ονόματα: Ντίντσιου, Κώτσιου, Τσιόλιου, Μήτσιου κλπ.

Κατ’ αρχάς να αναφέρω ότι η συνήθης τάση μας να ανατρέχουμε σε σλαβικές ρίζες των λέξεων, στη συγκεκριμένη λέξη “Μέριου” δεν βρίσκει ανταπόκριση. Είναι βέβαιο ότι η λέξη δεν είναι σλαβική. Άλλωστε ένα αρχέγονο έθιμο, μια πανάρχαια τελετή που ανάγεται στα χρόνια της Διονυσιακής λατρείας, ουδεμία σχέση μπορεί να έχει με τις επιδρομές των Σλάβων τον 8ο και τον 9ο αιώνα μ.Χ. Το θέμα της σλαβικής επιρροής είναι λοιπόν ανύπαρκτο. Αυτός είναι λοιπόν ο κύριος λόγος που πρέπει να ανατρέξουμε στις πραγματικές μας ρίζες που κάποιοι αρχαιολάτρες ή μάλλον αρχαιοκάπηλοι κατόρθωσαν να αφανίσουν πολύτιμα στοιχεία της ιστορίας μας, πλιατσικολογώντας σε αρχαία νομίσματα, ειδώλια και αγαλματίδια τα οποία με την απομάκρυνση τους από τον τόπο εύρεσης, το Σοχό, έχασαν και την ιστορική τους ταυτότητα.

Η τελετή των κουδουνοφόρων ανάγεται στους προϊστορικούς χρόνους, όταν οι ιερείς των ναών ντυνόntonταν προβιές ζώων και συγκεκριμένα δέρματα κασίκας κατά τη διάρκεια της θυσίας του ζώου στο βωμό. Συγχρόνως έψαλλαν τα “κλή ανδρών και ηρώων” στις ιεροτελεστίες. Οι συνήθεις ψαλμοί που κατεγράφησαν ήταν η απαγγελία των ομηρικών επών. Δεν θα ανατρέξουμε βεβαίως στο ομηρικό ζήτημα και συγκεκριμένα στο εάν ο Όμηρος ήταν υπαρκτό πρόσωπο. Το βέβαιο είναι ότι οι συμμετέχοντες στις ιεροτελεστίες ψαλμωδοί ονομάζονταν από τον απλό λαό “Ομηροί” και στη συνέχεια

“Ομηρίδες”. Ως γνωστό στην ελληνική γλώσσα η κατάληξη -ιδης σημαίνει τον γιο ή απόγονο, άρα Ομηρίδης είναι ο απόγονος του Ομήρου.

Επανερχόμαστε τώρα στη λέξη “Μέριου”. Διαχωρίζουμε το θέμα μερ- από την κατάληξη -ιου.

Η κατάληξη -ιου είναι γενική ενώ εμείς οι Σοχινού έχουμε την τάση να χρησιμοποιούμε μία πτώση στα ονόματα και συγκεκριμένα τη γενική αντί για την κλητική ή την ονομαστική. Συγκεκριμένα ως απάντηση στην ερώτηση “Ποιός ήρθε;” η απάντηση είναι : “Ου Κώτσιου α!”, ή “Ου Τσιόλιου” κλπ. Όπως και η κλητική μας στο κάλεσμα ενός Σοχινού είναι “”Ω Μήτσιου!”, “Ω Ντίντσιου”. Όλα αυτά μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η κατάληξη -ιου που αναφέρεται το “μέρ-ιου” είναι γενική και η ονομαστική αυτού είναι ως έκφραση -ιος και ως γραπτός λόγος -ος!

Συνεχίζοντας με το θέμα της λέξης μερ- είναι γνωστό ότι στο λόγο μας τραβάμε λίγο το -η- και μετατρέπεται σε -ηε- και τελικά σε -ε-. Έτσι το θέμα της λέξης “μέριου” είναι πιθανότατα μηρ-. Από την έκφραση λοιπόν μέρ-ιου καταλήγουμε στη λέξη μηρ-ος και στη συνέχεια ο-μηρ-ος!!.

Ερχόμαστε λοιπόν και πάλι στις ιεροτελεστίες με την απαγγελία των ομηρικών επών από τους “όμηρους”. Η κοινωνική διαφοροποίηση που παρατηρείται κατά τους ιστορικούς χρόνους και με την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας, ο δήμος αποκτά δύναμη με αποτέλεσμα “τα κλέη των ηρώων” να μην ψάλλονται πλέον στις ιεροτελεστίες, αλλά στις μεγάλες γιορτές και τελετές όπου θεατής ήταν όλος ο λαός. Έτσι εμφανίζονται σε μεγάλη γιορτή οι οι κουδουνοφόροι ντυμένοι με προβιές κατσίκας και χάλκινα κουδούνια να είναι οι αποκαλούμενοι την εποχή εκείνη ως “όμηροι” που ο Πίνδαρος τους αναφέρει ως ραψωδούς λέξη που θα αποδιδόταν κατάλληλα στη σημερινή μας γλώσσα ως λαϊκοί βάρδοι. Ενώ λοιπόν οι “Ομηρίδες” είχαν ως αρχικό σκοπό την απαγγελία των ομηρικών επών, από τον 5ο αιώνα π.Χ. παρεισέφρησαν στις τάξεις τους ραψωδοί προερχόμενοι από διάφορες πόλεις της Ελλάδας με επαγγελματική απασχόληση. Ο Πίνδαρος αναφέρει ότι Ομηρίδες ή ραψωδοί προέρχονται από τις λέξεις -αιιδός-ράπτω , δηλαδή επινοώ ή κατασκευάζω τραγούδια. Πράγματι μέχρι και σήμερα ο κουδουνοφόρος έχει ως βασικό στοιχείο το τραγούδι με τη μελωδική συνοδεία των κυπριών που η αρμονικότητά τους είναι το κύριο στοιχείο για να είναι κάποιος καλό καρναβάλι! Ο κουδουνοφόρος είναι πράγματι ο “όμηρος” που τραγουδά μια στροφή , επαναλαμβάνει δις τον τελευταίο στίχο και φέρνει “γύρα” την παρέα που τον συνοδεύει στο τραγούδι χτυπώντας ρυθμικά τα κουδούνια. Πράγματι στα μετέπειτα χρόνια εντυπωσιασμένοι οι διάφοροι κατακτητές του τόπου από την “τελετή” ανέφεραν για τη μεγαλειώδη γιορτή : “δεν είναι Πάσχα, δεν είναι Χριστούγεννα. Είναι “ΟΜΗΡΟΙ”!!!”.

Το παραπάνω κείμενο καταθέτει μία άποψη. Μια ερμηνεία του εθίμου και της προσωνομίας του κουδουνοφόρου που μπορεί να αντικρουσθεί ή να απορριφθεί.

Συνέντευξη 007

Αποδόθηκε σε μας ως:

Ελεύθερη Συνέντευξη σε μορφή γραπτού κειμένου.

ΣΟΧΟΣ, Πέμπτη, 23 Φεβρουαρίου 2012.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΗΣ: Αδαμίδης Γιώργος

Έτος γέννησης: 1932 Ετών: 80

Σ.Ψ. = Ερευνητής - Ψαρράς Σεραφείμ

Α.Γ. = Πληροφορητής – Αδαμίδης Γιώργος

Σ.Ψ : Θα μπορούσες να μου πεις λίγα λόγια για τις γειτονιές του Σοχού;

Α.Γ. : Οι μαχαλάδες του Σοχού, ήταν:

οι Δώδεκα Απόστολοι: εδώ γινόταν η ιστορική πανηγύρη στα τέλη Ιουνίου, όπως περιγράφω λεπτομερώς σε σχετική μου ανάρτηση.

Τα δυο βρύσια: Έξω από του Μήττα το σπίτι υπάρχουν τα δυο βρύσια με το πιο κρύο νερό. Από εδώ έπαιρναν νερό για να ξεδιψάσουν πάντα και ειδικά το καλοκαίρι.

Ανατολικότερα στο Μαράσι βρισκόταν δύο ιστορικά καφενεία. Του μπάρμπα Μίχου του Ναρρέ και του Άγγελου Κυρατζάκου. Εδώ γλέντια με γραμμόφωνο και με πατάτα τηγανητή.

Στο Τρούπτσιο μαχαλά, το ονομαζόμενο «52» γινόταν το μεγάλο *σόμπορο* (=μουχαμπέτι, κουτσομπολιό) στις γκρέντιες (=χοντρά ξύλα στημένα στην άκρη του δρόμου). Αλλοίμονο στο νέο που θα τολμούσε να περάσει από εκεί. Τα 52 κορίτσια του μαχαλά, από όπου πήρε και το όνομά του, τον κουτσομπόλευαν και τον «στόλιζαν».

Βορειότερα στο Μπελίκι γινόταν το ιστορικό νυφοπάζαρο. Τα απογεύματα της Κυριακής μαζευόταν όλοι οι νέοι εκεί και πηγαίναν-γυρίζαν, πηγαίναν-γυρίζαν μέχρι να λειώσουν οι σόλες. Οι νέοι έπαιζαν μια αλυσίδα στο χέρι για μαγκιά, φορούσαν γκολφ παντελόνι και τραγιάσκα οκτάφυλλη (μια μόδα που είχε έρθει από τα Στεφανινά). Στου Μπάρμπα Γιώργη του Πολυτσέρη το καφενείο και στου Καντήλα το σπίτι που ήταν του «Αποστόλη το Κουτούκι» χορευόταν τα ζεϊμπέκικα με τις ψαλιδιές κάτω από τους ήχους του γραμμόφωνου και το τραπέζι με όλα τα ποτά το σήκωναν με τα δόντια οι πιο μάγκες, όπως ο Χρήστος Καλιγίδης, ο Θόδωρος Κατσούφης.

Τα κορίτσια πιάνονταν αγκαζέ τρεις τρεις και πήγαιναν και γυρνούσαν με την ελπίδα να βρουν τον διαλεχτό της καρδιάς τους και να γίνει το συνοικέσιο κατόπιν.

Στου Φραγκούση το λάκκο ήταν τα χασαπιά τα σφαγεία.

Οι δύο αγορές του Σοχού ήταν η Άνω και η Κάτω. Κάθε Παρασκευή γινόταν μεγάλο παζάρι. Εκεί είχαν όλοι οι επαγγελματίες τα καταστήματά τους.

Στο Τσαούς Μαχαλά ζούσαν πρόσφυγες κυρίως που είχαν έρθει με την ανταλλαγή. Εκεί γινόταν τα τσουμλέκια, στάμνες, πιθάρια κ.ά.

Στην Αγία Παρασκευή και την Αγία Μαρίνα γινόταν πανηγύρια το καλοκαίρι.

Ανατολικότερα στο Μπιμπέρακ περίμεναν τα νταούλια που ερχόταν πεζά από τη Νιγρίτα για τους γάμους. Οι νέοι του γάμου τα υποδέχονταν και γινόταν μεγάλο γλέντι.

Στην Παναγία γινόταν λειτουργία στις 15 Αυγούστου και πανηγύρι.

Νοτιότερα στην Κρύα Βρύση γινόταν η συγκέντρωση των καρναβαλιών. Εκεί τραγουδούσαν τα καρναβαλίστικα τραγούδια. Αν κάποιο καρναβάλι δεν ήταν καλά ντυμένο για τιμωρία το έριχναν σε μια γούβα με ασβέστη λιωμένο στου Τσιλιμπόνη την Απουλιάνα.

Νοτιότερα στο Κουμλούκι τα Θεοφάνεια ρίχναμε το Σταυρό και βαφτίσαμε και τις εικόνες που φέρναμε από τα σπίτια μας.

Ανατολικά στα Εξοχικά γινόταν η βόλτα και το νυφοπάζαρο στα νεότερα χρόνια. Εκεί βρισκόταν δύο εξοχικά κέντρα η «Οασίς» του Γιάννη Ζιώγα και ο «Ρομαντικός» του Αθανάσιου Τελεχά ή Σιόγκα. Εδώ γινόταν μεγάλα γλέντια. Ερχόταν ακορντεόν, όργανα, ντιζέζ μετά το 1950 και έχουμε υπέροχες αναμνήσεις από τα νιάτα μας.

Σ.Ψ : Θα ήθελα να μου έλεγες και λίγα λόγια για τον Κωνσταντίνο τον Καβαρλή γίνεται;

Α.Γ. : Ο Κωνσταντίνος Καβαρλής ήταν ένα άλλο άξιο τέκνο του Σοχού. «Άρρωστος» με την παράδοση και δυναμικός συλλέκτης των παλαιών κουδουνιών. Ήταν έμπορος παπουτσιών και προμήθευε τον Σοχό και την περιφέρεια, αλλά κατανάλωνε πολλές ώρες για το καρναβάλι και τις παραδόσεις του Σοχού. Καθόταν στο πατάρι του μαγαζιού του (στου Άγγελου Παπάζη τα μαγαζιά) και ασχολούμενος με την εργασία του είχε στο μυαλό του και στη συζήτηση συνεχώς τα καρναβάλια. Είχε δύο τσιράκια που μάθαιναν την τέχνη του τσαγκάρη, αλλά και την καρναβαλική, το Νίκο Ζαχαρέγκα και τον Πέτρο Ποϊράζη. Ο Νίκος Ζαχαρέγκας επί σειρά ετών οργάνωνε την πιο θεαματική παρέλαση των καρναβαλιών και τα πιο δύστροπα καρναβάλια πειθαρχούσαν στο Νίκο. Ο Πέτρος Ποϊράζης ήταν και αυτός αγωνιστής. Όταν ο Καβαρλής πήγε στα Πομακοχώρια, στην Ξάνθη ανακάλυψε θησαυρό καλών κουδουνιών από τον τσομπάν Μουσταφά. Για τους Σοχινούς θεωρείται προτέρημα να έχεις παλιά κουδούνια. Έτσι δεν τον ενδιέφερε πόσα λεφτά θα πληρώσει, του αρκούσε να πάρει του τσομπάν Μουσταφά τα κουδούνια. Οντως κατάφερε και έφερε δύο ντουζίνες κουδουνιών, που η κατασκευή τους χρονολογείται από τους ειδικούς πριν από 300 χρόνια. Από ότι θυμάμαι τη σκούρα, την παλαιότερη ντουζίνα την κράτησε για τον εαυτό του και την ανοιχτόχρωμη την αγόρασε ο Πέτρος Ποϊράζης. Ο Κώστας Καβαρλής έχει άξιους συνεχιστές. Η κόρη του Καίτη είναι πάρα πολύ μερακλού με την παράδοση. Καθώς εγώ οργάνωνα τον παραδοσιακό Σοχινό γάμο με άλογα και καινούργια προικιά της γυναίκας μου, που τα έβγαζε από το μπαούλο για να παρελάσουν, η Καίτη Καβαρλή πρώτη και με διαφορά στο προσκλητήριο οργάνωνε τους συμμετέχοντες και γινόταν ο γάμος πάντα με επιτυχία. Για μεταγωγείς του γάμου είχα τους: Χρήστο Ρίζο, Θανάση Δεσποτόπουλο και Τριαντάφυλλο Πάτκα.

Για τις Απόκριες και τα Καρναβάλια

Οι Σοχινοί το καρναβάλι το έχουν στο αίμα τους, καθώς μεταδίδεται από τον παπού στον εγγονό. Μετά το *Δωδεκαήμερο* ξεκινάει ένας ψυχικός αναβρασμός. Μετά τα Θεοφάνεια ξεκινούν οι προετοιμασίες της Αποκριάς με τα αποκριάτικα τραγούδια και τις μεταμφιέσεις, αρχίζει το μεγάλο πάθος μας, τα καρναβάλια, τα οποία οι Σοχινοί τα έχουμε στο αίμα μας. Ο καθένας Σοχινός έχει την ειδικότητά του όσο αφορά τα καρναβάλια και το τι θα παρουσιάσει σε αυτά προσπαθώντας για το καλύτερο. Άλλος έχει ειδικότητα στη ραφή των

δερμάτων για τα Μέριου, άλλος στην κατασκευή του καλπακιού , άλλοι ξέρουν να ταιριάζουν τις ντουζίνες των κουδουνιών, συγχρονισμένες ως προς τον ήχο και άλλοι τέλος συναγωνίζονται ως προς την παρουσίαση του καλύτερου άρματος.

Κατά το Σάββατο της Τυρινής ανάβουν 3 μεγάλες φωτιές (=ζάπους). Τα παιδιά καθόλη τη διάρκεια του χειμώνα συγκέντρωναν σε αχυρώνες όσα κοφίνια έβρισκαν, για να τα κάψουν και γινόταν ανταγωνισμός ποια γειτονιά θα κάνει το μεγαλύτερο ζάπους. Τραγουδούσαν τα καρναβαλίστικα τραγούδια και οι άνθρωποι προσπαθούσαν να πηδήξουν γύρω από τη φωτιά για καλή υγεία και σοδειά, αλλά δύσκολα τα κατάφερναν, γιατί ήταν υψηλή.

Κυριακή πρωί: Κατά τη διάρκεια της θείας λειτουργίας επικρατεί παντού ησυχία λόγω του υψηλού θρησκευτικού ενστίκτου των κατοίκων. Μετά το τέλος οι κουδουνοφόροι ξεχύνονται στους δρόμους και ξεκινάει το μεγάλο πανηγύρι, που συνεχίζεται νυχθημερόν με σατυρικά δρώμενα. Πολλοί κοιμούνται για λίγο με τα κουδούνια και συνεχίζουν ακάθεκτοι.

Μέρη της στολής:

Καλπάκι, Αποτελείται από το *σαγιάκι* (=μαύρο ύφασμα), που καλύπτει το πρόσωπο και κορυφώνεται κωνικά προς τα πάνω. Το πρόσωπο μπροστά έχει ανοίγματα για τα μάτια, μύτη, και στόμα. Είναι κεντημένο με πολύχρωμα σιρίτια κυκλικά. Έχει μαύρα ή άσπρα μακριά μουστάκια από ουρά αλόγου και ένα σταυρό στο μέτωπο (χριστιανική αιτιολόγηση του εθίμου). Ψηλά έχει κρεμασμένες πολύχρωμες κορδέλες και μια ουρά από αλεπού για στολισμό και να μη το πιάνει μάτι. Από μέσα είναι γεμισμένο με σλάμα.

Η στολή είναι από δέρμα μαύρου τράγου και αποτελείται από το σακάκι και το παντελόνι. Μέσα από το σακάκι φοράει πουκάμισο με γυρισμένα τα μανίκια και στον καρπό πλεχτά χειροποίητα *μανικέτια* με πολλές χρωματιστές γιρλάντες. Εσωτερικά παλιό παντελόνι. Τις παραμονές της γιορτής ειδικοί μάστορες τα έραβαν κάνοντας μεγάλα γλέντια. Ονομαστοί θεωρούνταν οι Άγγελος Γλαβίνας, Κωνσταντίνος Κουκέρης, Βαγγέλης Καρακατούρης.

Στα πόδια μαύρες μάλλινες κάλτσες και *γουρουνοτσάρουχα* με μαύρη φουντωτή τρίχα.

Στη μέση φοριόταν τα κυριότερο εξάρτημα: Τέσσερα *κυπριά κουδούνια* και ένα *μπατάλι* πίσω. Ο κάθε νοικοκύρης ψάχνει για την ανεύρεση παλιών και καλών κουδουνιών, που να έχουν αρμονικό ήχο. Τα πέντε κουδούνια ζυγίζουν γύρω στα 25 κιλά και τα *κυπριά* είναι μπρούτζινα, ενώ τα *μπατάλι* ατσαλολαμαρίνα για να δίνει το πάσο. Τα *κυπριά* έχουν και ασήμι για καλό ήχο. Ανατρέχουν οι Σοχινοί στα Βαλκάνια και έχουν συλλέξει στο Σοχό χίλιες ντουζίνες κουδουνιών χωρίς να ενδιαφέρονται για το ακριβό κόστος. Κάθε πατέρας έχει ηθική υποχρέωση να προμηθεύσει το γιο με μια ντουζίνα κουδούνια αδιαφορώντας για άλλα υλικά αγαθά της νέας τεχνολογίας.

Δένονται σε ένα σκοινί , περνιέται στη μέση και από πάνω ένα κόκκινο, υφαντό αποτροπιαστικό ζωνάρι, για να μη φαίνονται τα σκοινιά. Στο στήθος τέλος περνιέται μια *σάρπα* πλεχτή στο χέρι, πολύχρωμη για ομορφιά.

Στο χέρι *γλίτσα* και *σπαθί*, πενηνταράκι ούζο να κερνάει, ένα μεγάλο άσπρο μαντίλι δεμένα με κόμπους στον αγκώνα για να μαζεύει τα κεράσματα (σύκα, πορτοκάλια, ούζα). Στο καπλάκι ή στη σάλπα καρφιστώνονται και χρήματα.

Μαζεύονται 5-6 άτομα για να το ντύσουν, οι προσφιλείς τους. Το ντύνουν από κάτω προς τα πάνω. Στο τέλος το καλπάκι ράβεται με σακοράφα και σπάγκο

στην κεφαλή, για να στέκεται ίσιο και περήφανο. Τραγουδούν ανάλογα στιχάκια με την προσωπικότητα του. Άλλα για τον ελεύθερο, άλλα για τον υπανδρό και άλλα για όποιον επιθυμεί τεκνογονία, παλαιότερα το *Μέριο* ήταν μόνο άνδρας, σήμερα είναι και γυναίκες και παιδιά. Όταν φεύγει το ρίχνουν νερό με το γκιούμι και την ποτιστήρα, για να πάει καλά η χρονιά και να γίνουν τα καλαμπόκια.

Καθαρά Δευτέρα:

Μετά τη θεία λειτουργία έχουμε την κορύφωση των εκδηλώσεων με τους κουδουνοφόρους και τα υπόλοιπα δρώμενα.

Τις πρωινές ώρες γίνεται το έθιμο της συγχώρεση. Μοιράζονται πορτοκάλια από τους μικρότερους στους μεγαλύτερους για να τους συγχωρήσουν για τυχόν αμαρτήματα ή παραβλέψεις τους και τους φιλούν το χέρι.

Τα ανύπαντρα κορίτσια μοιράζουν πίτες νηστίσιμες λόγω της Καθαράς Δευτέρας σε όλο τον κόσμο στην πλατεία και καταναλώνεται αλάδωτη φασολάδα και άφθονος κόκκινος οίνος.

Τα μουσικά όργανα (ζουρνάδες, νταούλια από *Τζουμαγιά Ηράκλεια Σερρών* και χάλκινα Γουμένισσας) παίζουν όλη τη μέρα ακατάπαυστα και ο κόσμος χορεύει. Συγκεντρώνονται πάνω από 25000 άτομα Σοχινοί και από όλη την Ελλάδα, που γοητεύονται από το θέαμα.

Το απόγευμα γίνεται η μεγάλη παρέλαση. Περνούν πρώτα τα παιδιά των σχολείων ντυμένα αποκριάτικα με τοπικές ενδυμασίες, μετά οι ηλικιωμένοι του Κ.Α.Π.Η., η μεταμφιεσμένη καμήλα με τον καμηλάρη, η αρκούδα και ο αρκουδογιάννης, ο Μήτσος ο Μακρής με τον ζωντανό ασβό.

Ο Σοχινός γάμος με όλα τα ήθη και έθιμα:

Πρωτεργάτης ο Γιώργος Αδαμίδης και επικουρικούς βοηθούς τα παιδιά του λυκείου Σοχού και τον καθηγητή κ. Τάσο Κατσινίκα. Στο σπίτι της νύφης φορτώνονται 3 άλογα με προίκα (μαξιλάρια, κιλίμια, μπαούλα, μαντίλια, σεμέδες). Οι αγωγιάτες (Χρήστος Ρίζος, Αθανάσιος Δεσποτόπουλος, Τριαντάφυλλος Γρούσκος). Μπροστά από το γάμο προχωρούσε το *ντέβερ* (=ο άνθρωπος που κουβαλάει το κρασί). Στο ρόλο ο Βαγγέλης Κουζούφης, που φορούσε κοντό παντελόνι, τιράντες, μαντίλι άσπρο στο λαιμό δεμένο, κρατούσε κανάτα με κρασί, μέσα η κανάτα είχε ένα λεμόνι. Στο άλλο χέρι ένα ποτηράκι για να κερνάει για την ευτυχία των μελλονύμφων.

Στις 4 η ώρα συγκεντρωνόταν όλοι οι όμιλοι στο *Μαράσι* και παρέλαζαν. Την παρέλαση έκλειναν οι κουδουνοφόροι (400-500), πρώτα τα μικρά παιδιά, οι έφηβοι, οι άνδρες και οι μεγαλύτεροι και σεβάσμιοι στην ηλικία.

Το *μέριο* γιορτάζεται την ημέρα των Αποκριών αλλά και τη μέρα των Σαράντα Μαρτύρων (9 Μαρτίου) ακόμη και σήμερα, κι αν ακόμα έχει τελειώσει η επίσημη Αποκριά, ντύνονται πολλά καρναβάλια και πηγαίνουν στο εξωκλήσι τους ανατολικά του χωριού.

Πάντως όλοι συναγωνίζονται ως προς την παρουσίαση του καλύτερου άρματος. Ειδικότερα, η δική μας γενιά (γεννημένοι από το 1930 και εντεύθεν) είχαμε έναν υγιή ανταγωνισμό για το ποιος θα παρουσιάσει το καλύτερο άρμα. Θα αναφέρω τώρα ονόματα πρωτεργατών εκείνης της ένδοξης εποχής, που βοήθησαν να βγουν τέλεια άρματα που έκλεψαν την παράσταση στην παρέλαση. Καταρχήν, ο Κώστας Φελφέλης ήταν ακούραστος και έδινε και ως δημοτικός σύμβουλος επί σειρά ετών όλον τον εαυτό του για την καλύτερη

κατασκευή των αρμάτων. Ο Πάσχος Αδαμίδης ως ξυλουργός οργάνωνε άρματα. Ο Αργύρης Κουτούσης ως σιδηρουργός παρουσίαζε και αυτός τα καλύτερα. Ο Δημήτριος Γερμιτσιώτης ως ξυλουργός βοηθούσε πάντοτε. Ο Γιάννης Αδαμίδης ως επιλοποιός έκανε τα καλύτερα άρματα. Ο Χρήστος Καλλιγίδης συνεισέφερε πάντα τα μέγιστα με το τρακτέρ του. Εγώ, ο Γιώργος Αδαμίδης, ήμουν πάντα παρών σε όλα τα δρώμενα και προσπαθούσα για την καλύτερη εμφάνιση και οργάνωση όλων των αρμάτων. Σε εξέχουσα θέση τοποθετώ τον αείμνηστο Δημήτριο Ξανθό ή -Τάκη Ρίτσα για τους Σοχινούς- που μας εμπλούτιζε με τις ιδέες του και εμείς εκτελούσαμε. Ο Δημήτριος Ξανθός είχε μεγάλη έμπνευση στο καρναβάλι και μας κατεύθυνε σε αυτά τα ζητήματα. Επίσης, ως πρόεδρος του εμπορικού συλλόγου είχε βαρύτητα ο λόγος του και πρόσφερε πολλά για τον τόπο. Του άρεζαν οι παραδόσεις και αγωνιζόταν με πάθος και αυτοθυσία για την πρόοδο του τόπου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΑΡΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 1965 ΚΑΙ ΕΞΗΣ:

Το γαρέμι του μαγαραγιά: Πασάς ήταν ο Βάγγος ο κουρέας και από τα πιο όμορφα χανουμάκια ο αείμνηστος Λάκης Κολέσης. Ο Χρήστος Καρακινάρης και ο Τάκης Καραμπατάκης και όλη τους η παρέα ήταν γλεντζέδες και χανουμάκια επίσης. Σίγουρα, η περιγραφή θα ξυπνήσει αναμνήσεις στους παλαιότερους και αν υπάρχουν σχετικές φωτογραφίες θα παρακαλούσα, αν επιθυμείτε, να μου σταλούν ψηφιοποιημένες για να αναρτηθούν.

Εκτόξευση πυραύλου:

Ο Αργύρης Κουτούσης είχε κάνει ένα άρμα-πύραυλο. Από το μπουρί ΕΚΤΟΞΕΥΕ ΓΑΤΕΣ ΜΕΣ ΣΤΟ ΚΟΣΜΟ και οι άνθρωποι δεν ήξεραν που να κρυφτούν και οι γάτες που να πάνε. Πριν εκτοξευτούν τις είχε μαζεμένες σε τσουβάλι, που ήταν δεμένο στο μπουρί, τις σκούνταγε από πίσω και αυτές εκτοξεύονταν. Ο πύραυλος ονομαζόταν Σπούτνικ και ήταν στο καρναβάλι του 1957, τιμής ένεκεν στον πύραυλο που έστειλε τη Λάικα στο διάστημα.

Παραδοσιακό σπίτι:

Το οργάνωνε ο Γιάννης Αδαμίδης και αναπαριστούσε το Σοχινό σπίτι με την πλήρη του εξάρτηση και την οικοσκευή κατά το 19ο αι. Είχε αργαλειό, μυλόπετρα, νεροχύτη (=τιστιλίκι), ντουρβάνα για την κατασκευή βουτύρου, τζάκι, όλη τη φαμίλια που κάθονταν στα μιντέρια, σοφράδες στους οποίους έτρωγαν, χειρόμυλους για το πλιγούρι.

Άρμα για την εκτόξευση κομφετί για το καλωσόρισμα των θεατών και επισκεπτών του καρναβαλιού:

Εγώ, ο Γιώργος Αδαμίδης και ο Θωμάς Λάτσιος ή Μπουζίνκας ντύναμε το τρακτέρ του με το σφυρόμυλο και το κάναμε άρμα επενδύοντας το με υφάσματα χρωματιστά. Στη συνέχεια γεμίζαμε το σφυρόμυλο με κομφετί και την ώρα της παρέλασης τα εκτόξευε σε όλους τους επισκέπτες δίνοντας χρώμα στην αποκριάτικη γιορτή και φαιδρύνοντας την ατμόσφαιρα. Είχε πάντα μεγάλη επιτυχία και καταχειροκροτούνταν επί πολλά έτη. Στα κατοπινά χρόνια, επειδή το άρμα μας πέτυχε μεγάλη αναγνώριση από τον κόσμο, το υιοθέτησε

σαν ιδέα ο Δήμος και το παρουσίαζε τα επόμενα χρόνια με μεγάλη επίσης επιτυχία.

Η αρπαγή της ωραίας Ελένης:

Την οργάνωνε η παρέα του Κωνσταντίνου Βαγενά. Με πρωτεργάτη τον Γιαννάκη Παπάζη που τώρα βρίσκεται στην Αμερική και έχω επικοινωνία μαζί του μέσω του facebook. Ήταν ο Γιαννάκης η ωραία Ελένη και ο Πάρης ήταν ο Βασίλης Τζίμπας, παλαιστής από την Αρέθουσα. Ο Πάρης αρχικά βρισκόταν πάνω σε άλλο άρμα της δικής μας παρέας. Το άρμα ήταν φτιαγμένο πάνω στο φορτηγό του Ηλία Κανάρη. Όταν φτάναμε στην πλατεία ορμούσε ο θεόρατος Πάρης-παλαιστής και άρπαζε την ωραία Ελένη, η οποία χαιρόταν που άφηνε το γέρο Μενέλαο τον άνδρα της και πήγαινε στην Τροία με τον θεόρατη και ωραίο Πάρη.

Η ταβέρνα του μπάριμπα Κωστή:

Αποτελούνταν από τέσσερα τραπέζια. Τέσσερις άνδρες είχαν δεμένο πάνω στους ώμους τους ένα τραπέζι. Το τραπεζομάντηλο κάλυπτε τα πόδια τους και δεν φαινόταν ότι περπατούσαν. Ψεύτικα πόδια ήταν φτιαγμένα με άχυρα πάνω στο τραπέζι και καλυμμένα με παντελόνια. Έτσι δινόταν η εντύπωση ότι οι άνθρωποι κάθονταν σταυροπόδι πάνω στο τραπέζι, έπιναν ούζο και έπαιζαν χαρτιά και έτσι η ταβέρνα ήταν κινητή και κυκλοφορούσε και είχε πολύ πλάκα. Το πλοίο της αγάπης: Αλησμόνητο θα μείνει το πλοίο της αγάπης. Ιδρυτές του ήταν ο Κώστας ο Ασίκης και ο αείμνηστος Μίμης Μπουτσούκης και η παρέα τους. Ήταν ένα καράβι που θεωρούνταν ότι αρμένιζε στο πέλαγος. Μέσα ήταν όλοι οι ναύτες και όλα τα σύνεργα του καραβιού.

Το τρένο του Διαβόλου:

Από το Μαράσι, που ήταν η γειτονιά και του Ζαχαρία Σωτίδη, ξεκινούσε το «Τρένο του Διαβόλου». Ο Τάκης ο Παντελής έβαλε το τρακτέρ και όλα τα παιδιά από το Μαράσι συνέδεαν πίσω από το τρακτέρ τα κάρτα τους ως βαγόνια και έτσι σχηματιζόταν το «Τρένο του Διαβόλου». Πάνω του μια χρονιά ανέβηκαν πολλοί επιβάτες, μεταξύ των άλλων και ο μπάριμπα Δημητρός Τούνας και ο Νίκος ο Λιόλιος, για να φυλάγουν δήθεν τα μικρά παιδιά, μη τυχόν πέσει κανέναν κάτω. Ο κύριος σκοπός της αποστολής τους βέβαια ήταν να φυλάγουν το μακεδονικό χαλβά που προοριζόταν να μοιραστεί στους επισκέπτες στην αγορά και να μην προλάβουν να τον φάνε τα επιβιβαζόμενα παιδιά. Όταν φτάσαμε στην αγορά ζητήσαμε το χαλβά από το μπάριμπα Δημητρό, για να τον μοιράσουμε και μας απάντησε: «Ε! Γιώργο, λίγο λίγο εμείς με τα παιδιά και το Νίκο το Λιόλιο, τον φάγαμε!». Τότε αναγκάστηκε ο Βαγγέλης Κουζιούφης που έπαιζε το ρόλο του σταθμάρχη να αγοράσει άλλο χαλβά από το Βασιλικό ή Κάκα και να τον μοιράσουμε στους επισκέπτες στην αγορά. Ο μπάριμπα Δημητρός ήταν πάντα ετοιμόλογος και αυθόρμητος, με πολύ καλοσυνάτο χαρακτήρα.

Οι Ινδιάνοι:

Ο Γιάννης Αδαμίδης επί σειρά ετών οργάνωνε τους Ινδιάνους Ζουλού, που με τα τύμπανα και τις φωνές που έβγαζαν όλοι μαζί, έκλεβαν την παράσταση. Φωνάζαμε εγώ και ο Βάγγος ο Κουρέας δίνοντας το σύνθημα και μας ακολουθούσαν όλοι κάνοντας κυκλικούς χορούς και φωνάζοντας κραυγές συνοδεία νταουλιών. Φωνάζαμε στη γλώσσα των Ζουλού: «Τσουκα μίκα λούκα σλούκα... ». Για τον χρωματισμό ο Γιάννης Αδαμίδης χρησιμοποιούσε ειδικές

μπογιές και μετά χρειαζόταν μια βδομάδα για να καθαριστούμε. Για να κάνουμε τα φτερά των Ινδιάνων ξεπουπουλιάζαμε πολλές κόττες και κόκορες. Όχι ότι οι γαλοπούλες έμεναν αλώβητες.

Η καμήλα:

Ο Σταμάτης Προίκας είχε ένα μεγάλο και σπουδαίο προνόμιο. Με μεγάλη επιτυχία τις Αποκριές αναλάμβανε να φτιάξει την καμήλα και για τον εαυτό του κρατούσε το ρόλο του καμηλιέρη. Η καμήλα γινόταν ως εξής: 4 άτομα κουβαλούσαν στους ώμους τους μια σκάλα 3 μέτρων και τη σκέπαζαν με ένα μουσαμά. Το κεφάλι της ήταν το κρανίο ενός ψόφιου αλόγου. Ο αρχικαμηλιέρης με ένα σκοινί τραβούσε τα σαγόνια του και αυτά χτυπούσαν. Αν δεν κερνούσαν οι περαστικοί την καμήλα, συχνά με τα δόντια της τους έπαιρνε το καπέλο από το κεφάλι τους. Ο Σταμάτης από τη γειτονιά του, το '52, μάζευε τους πρωτοκλασάτους γείτονες, για να επανδρώσουν την καμήλα. Αυτοί ήταν ο μπάρμπα Γιοβάνης Ρίζος, ο αείμνηστος μπάρμπα Σταμάτης Μιάκος, ο Σάκης Μπουτσιούκης ή Κατοικίας, ο Αλκιβιάδης Κόφτης, όλοι τους επίλεκτοι για το ρόλο τους. Για μένα, το Γιώργο Αδαμίδα και το Κώτσιο Μέντα ή Καρπουζαρά έκανε τη μικρή καμήλα, που ακολουθούσε τη μεγάλη. Ο Σταμάτης Προίκας ως καμηλιέρης με το γαϊδούρι του Χρήστου Ρίζου που αγκάριζε πολύ, με το δισάκι και το τσαλμά (=μεγάλο τουλουπάνι) στο κεφάλι διέπρεψε ως καμηλιέρης.

Κάποια φορά η μεγάλη καμήλα βρέθηκε σε «μεγάλη φυσική ανάγκη» στη μέση της αγοράς. Ατρόμητος ο Σταμάτης της είπε: «Κουχ καμήλα!». Κάθισε αμέσως η καμήλα κάτω και οι Σοχινοί καταλαβαίνουν τι δύσσομο έγινε μετά, όταν σηκώθηκε η καμήλα...

Αργότερα παρέδωσε το ρόλο του καμηλιέρη στον αείμνηστο Αθανάσιο Ξανθό και αυτός διέπρεψε ως καμηλιέρης επί σειρά ετών. Κλείνοντας τη διήγησή μου αναφέρω ότι ο Σταμάτιος Προίκας είναι ένας εξαιρετος οικογενειάρχης και παραγωγός του φημισμένου κασεριού «Προίκας», το οποίο διατίθεται στην Ελλάδα και στα πέρατα του κόσμου.

Παραδοσιακός Γάμος: Εγώ ο Γιώργος Αδαμίδης κατά το έτος 1965-66 και κατόπιν είχα και μια άλλη ειδικότητα, την προετοιμασία του παραδοσιακού γάμου με όλες τις λεπτομέρειες. Παρήλαζαν τα άλογα φορτωμένα με την προίκα της νύφης (τα φόρτωνα με τα καλύτερα προικιά και κιλίμια της γυναίκας μου Άννας), η νύφη, ο γαμπρός και η κουμπάρα. Στο ρόλο του Ντέβερ ο Γιαννάκης ο Τσιάνης. Για να γίνω κατανοητός ντέβερ ονομαζόταν το παιδί που κουβαλούσε την κανάτα με το κρασί που θα έδινε ο παπάς στους νεόνυμφους. Φορούσε πάντα ένα λευκό μαντίλι στο λαιμό. Ξεκινούσαμε από το παλιό γυμνάσιο (το σημερινό δημοτικό) όλα τα παιδιά και τα κορίτσια και εμείς οι παλαιότεροι τον εμπλουτίζαμε με ανθρώπινο δυναμικό της γενιάς μας ως πεθεροί και συμπεθέρια. Ο καθηγητής Αμπατζής μας βοηθούσε στην προετοιμασία του γάμου, καθώς τα γυμνασιόπαιδα έπαιρναν μέρος στο έθιμο ως γαμπρός, νύφη, μπρατίμια κτλ.. Τα καρναβάλια ήταν η ευκαιρία στους νέους να έρθουν σ' επικοινωνία με τις κοπέλες του χωριού, αφού η επίσκεψη των Καρναβαλιών έφερνε την ευτυχία και την καλοχρονιά και έτσι αυτά ήταν καλοδεχούμενα στο κάθε σπίτι. Οι νέες πάλι φρόντιζαν να δίδουν ή να στέλνουν μ' όποιον τρόπο μπορούσαν ένα χαρακτηριστικό μαντήλι ή ένα γύρο πουκαμίσου, κεντημένο από τα χέρια τους, στον εκλεκτό τους, για να τον ξεχωρίζουν μέσα από το πλήθος των ομοιόμορφων Καρναβαλιών. Άξιον

προσοχής είναι ότι παλαιότερα λογίζονταν υποτιμητικό για μια κοπέλα να παντρευτεί νέο που δεν ντυνόταν Καρναβάλι.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΓΛΑΒΙΝΑ:

Ιδιαίτερα αναφορά επιθυμώ να κάνω στον αείμνηστο βουλευτή Γιάννη Γλαβίνα που ήταν Δήμαρχος του Σοχού εκείνη την εποχή. Έδινε όλο του τον εαυτό για την επιτυχία του Σοχινού Καρναβαλιού. Τίμησε το χωριό μας ως δήμαρχος την εποχή εκείνη. Δυστυχώς, έφυγε πρόωρα από κοντά μας αφήνοντας δυσαναπλήρωτο κενό. Η δημαρχία παρείχε σοκολάτες που μοιράζονταν στους θεατές του δρώμενου και πενηνταράκια ούζου για να είμαστε όλοι στο τσακίρ κέφι. Μου έλεγε: «Γιώργο, μοιράστε τα να πίνουν όλοι...». Του είπα κάποτε: «Δήμαρχε, μας λείπει ένας ζωντανός πετεινός για να αναπαραστήσουμε το έθιμο πεντιλάρια=δευτεριάτικος γάμος». Τον πετεινό αυτό τον έδινε ως δώρο ο γαμπρός στο σόι της νύφης τη Δευτέρα όταν πήγαιναν στα Επιστρόφια το σόι της νύφης στο σόι του γαμπρού. Τότε ο Γιάννης ο Γλαβίνας ακμαιότατος και νεότατος δήμαρχος 27 ετών μόλις πήδηξε από το φράχτη του Γουτακόλη, έπιασε τον πετεινό της μανιάς Αντρέικας Γουτακόλη και μας τον έφερε. Η γιαγιά φώναζε βέβαια, αλλά ο Δήμαρχος υποσχέθηκε ότι την άλλη μέρα θα της έφερνε 5 πετεινάρια και 5 κότες, πράγμα που έκανε. Του άρεζε πολύ να παρουσιαστεί το έθιμο του παραδοσιακού γάμου με όλες τις λεπτομέρειες και όλο το πρέπος

Τον Γάμο τον συνέχισα επί πολλά χρόνια με όλο το πρέπος, διότι είχα όλους τους συνεργάτες της γενιάς μου, που με ακολουθούσαν. Πρώτος γινόμουν εγώ Αράπκα (=μεταμφιεσμένο καρναβάλι) και με ακολουθούσαν και άλλοι. Είχα μόνιμα εκτελεστικά στελέχη και ακολουθία. Ο καθένας είχε το πόστο του. Ο Πασχαλάκος ο Κατσούφας γινόταν πεθερά, ο Αθανάσιος Δεσποτόπουλος με το άλογό του και το Χρήστο το Ρίζο ήταν οι μεταγωγείς. Κουβαλούσαν το άλογο με την προίκα της γυναίκας μου. Ο μπάρμπα Αποστόλης ο Κλισακάλης ήταν η μάνα της νύφης –η πιο όμορφη πεθερά που πέρασε από τα χρονικά. Ο παραδοσιακός γάμος γινόταν με δύο ζευγάρια νταούλια και όλοι μικροί μεγάλοι που ήταν πια μεθυσμένοι χόρευαν πατινάδα από το σχολείο ως την αγορά. Στο κέντρο της πλατείας γινόταν όλη η αναπαράσταση του Σοχινού γάμου: στέψη, χορός έξω από την εκκλησία, μεταφορά στο σπίτι της νύφης, επιστρόφια και το έθιμο του πετεινού. Ακόμη και σήμερα στα 80 μου χρόνια μου λένε νεότεροι φίλοι μου: «Γιώργο, να τον κάνουμε πάλι τον Παραδοσιακό Γάμο; Για να το συνεχίσει το έθιμο και η δική μας γενιά;» και εγώ δεν τους αρνούμαι, αλλά βοηθώ με όλες μου τις δυνάμεις!